

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Vazof, Ivan.; oversat fra bulgarisk af Åge Meyer Benedictsen.
Titel Title:	<u>Under Aaget : Fra Tyrkedømmet i Bulgarien : Roman</u>
Udgivet år og sted Publication time and place:	København ; Kristiania : A. Christiansens Kunstforlag, 1900
Fysiske størrelse Physical extent:	342 s.

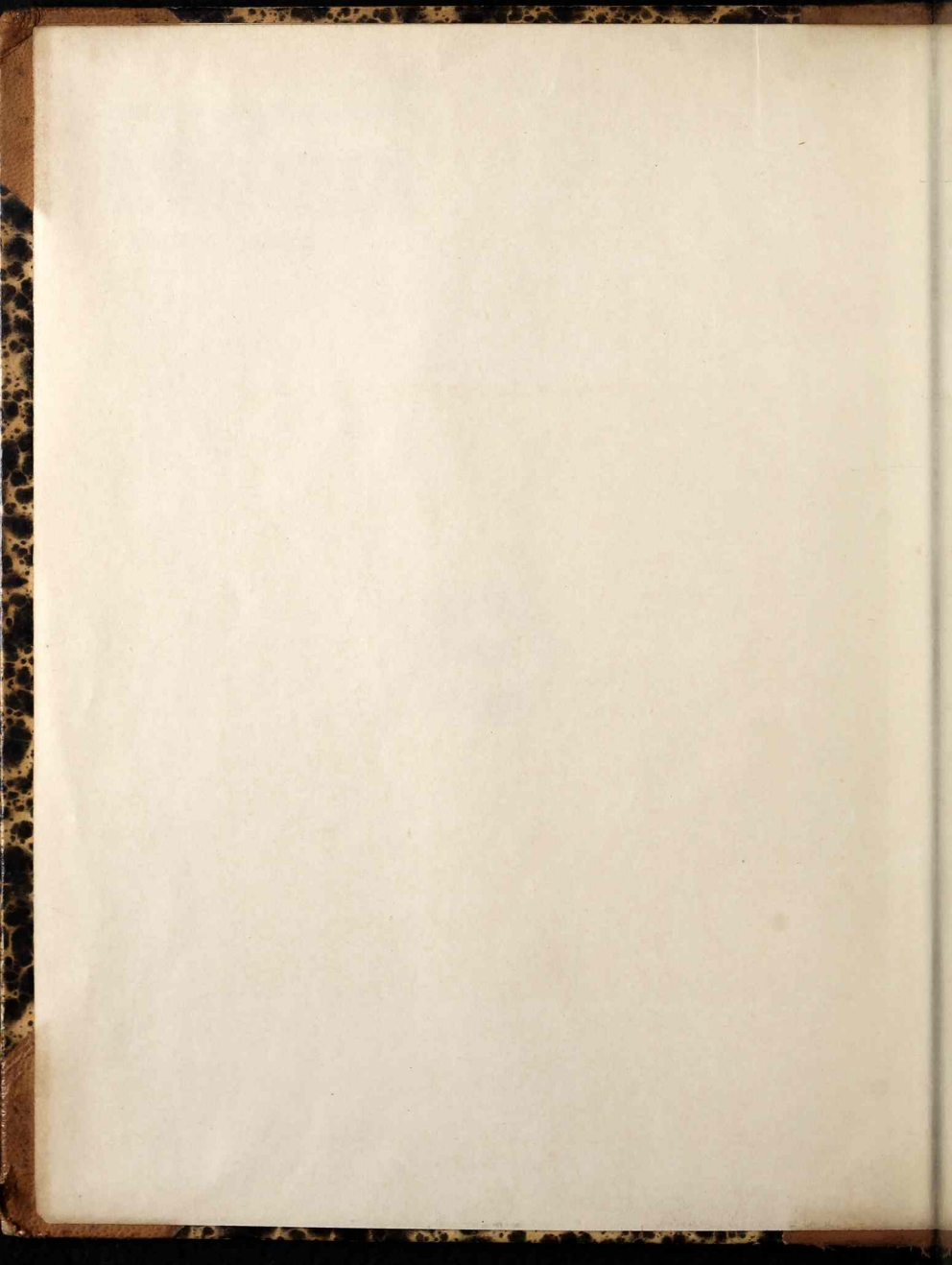
DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

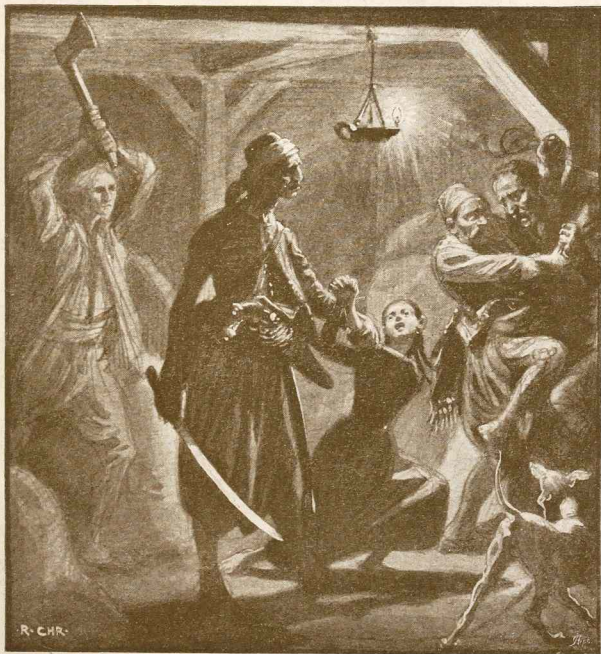
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

THE
UNDER SHEET

VAZOF. UNDER AAGET

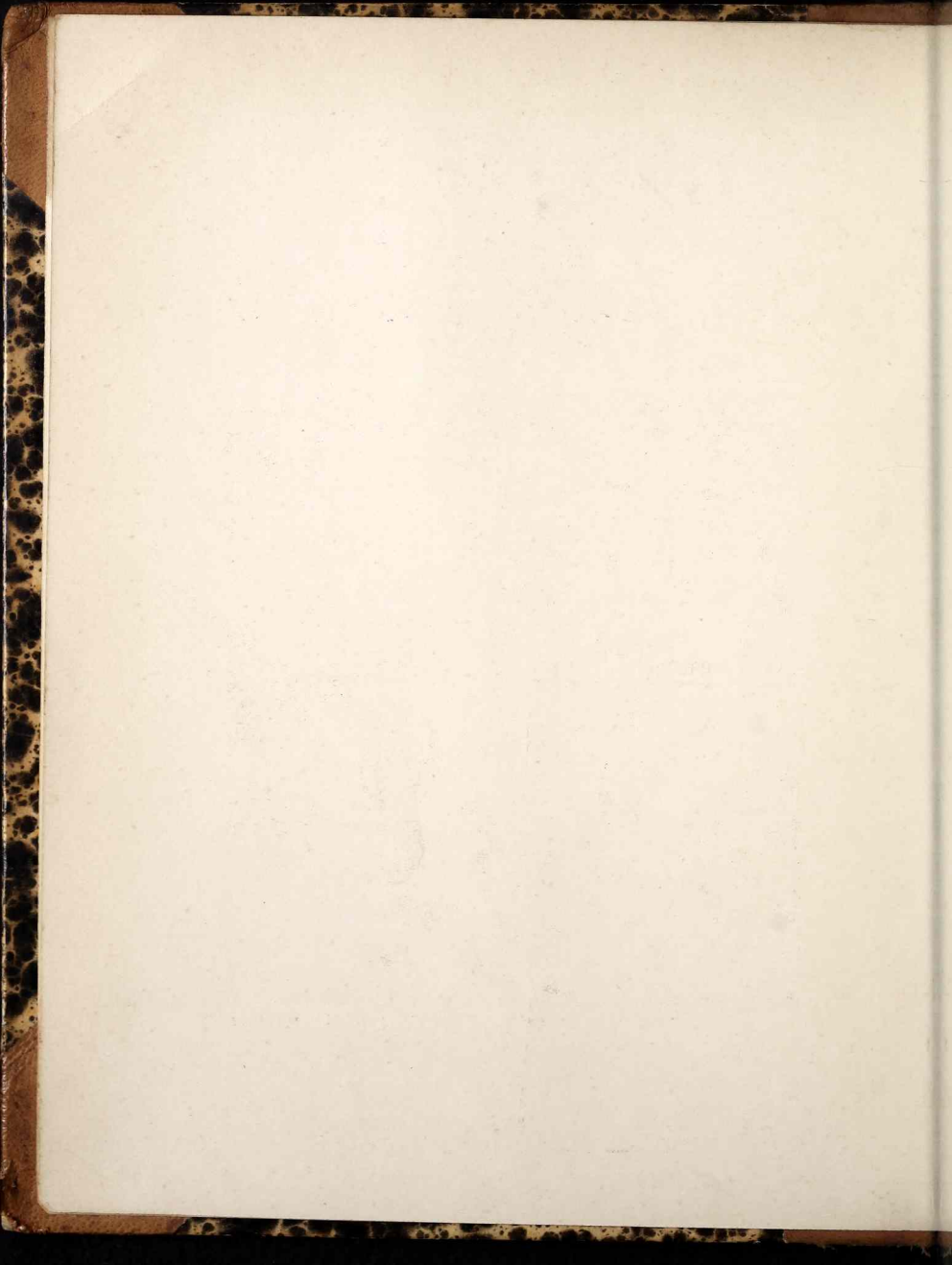

OVERSAT FRA BULGARSK AF ÅGE MEYER BENEDICTSEN

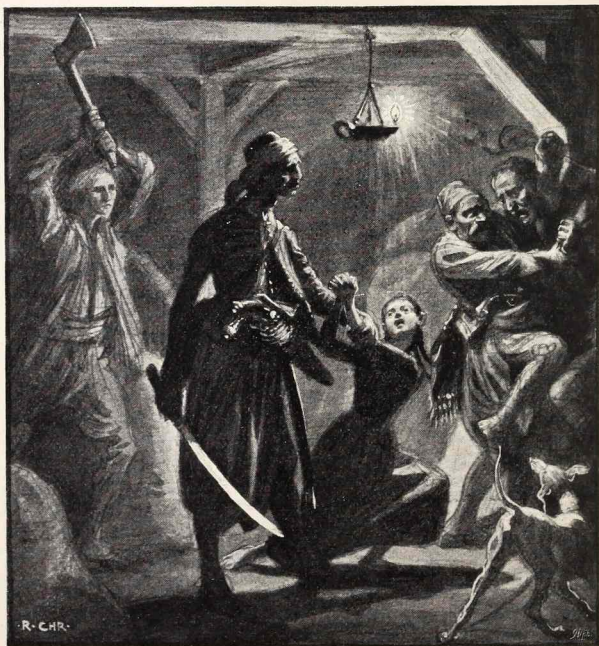
A. CHRISTIANSENS
KJØBENHAVN

KUNSTFORLAG
KRISTIANIA

UNDER AAGET

OVERFALDET I MOLEN.

UNDER AAGET

„FRA TYRKEDØMMET I BULGARIEN“

ROMAN

AF

IVAN VAZOF

OVERSAT FRA BULGARSK

AF

ÅGE MEYER BENEDICTSEN

KØBENHAVN ——— KRISTIANIA

A. CHRISTIANSENS KUNSTFORLAG

MDCCC

UNDERSAGT

København — Græbes Bogtrykkeri.

IVAN VAZOF

Det er fra Europas yngste Land, det lysegrønne Bulgarien, at denne Bog er udgaaet. Vore Fædre herhjemme har daarlige nok haft et Begreb om, at det bulgarske Folk var til og nu allerede, ja for ti Aar siden, kunde det byde Europa denne Frugt af sin Genfødselse og Selvstændighed. Dette Folk af Bønder og Haandværkere med en »Overklasse« af Kvægopkøbere og Basarkøbmænd, dette Folk, der i Frigorelsens Stund slet ikke syntes at eje Elementer til Myndigheder og Styrere, hvor Tanken om »to Kamre« maatte opgives, fordi der ikke var social Forskel nok at bygge dem paa, har hurtigt fundet sig til rette i sin Tronstol. Der er mere Grund til Anerkjendelse end til Spot over Raahed og Fjælgreb i den tyveaarige Stat, hvor alt Tømmer maatte hentes paa Lykke og Fromme i den store Skov af ukendte, uprøvede Kræfter. I sin spæde Litteratur ejer Bulgarien allerede Talenter, der uden at blues kan vise ud over Grænserne, hvad de skriver. To Navne nævner Folket med særlig Stolthed: Botief og Vazof. Botief er Burn af Folkets unge, hede Selvefølelse og Trods mod den lange, lange Nedværdigelse. Han skrev kun Digte, luende og voldsomme mod den raa Tyrk og den følelseløse, bulgarske Tjorbadi, eller bristende af Sorg og Medfølelse med det lidende Folk. Hans eget Liv var som et vildt og trodsigt Digt, han maatte smage alle de bitre Kaar, som hans Fødeland dengang bød de Horeder, der ikke vilde bøje sig. Han var alt, fra Købmand i Bulgarien og Student i Moskva til omtankende Skuespiller. Ud-giver af Optræksblade, Røver i Balkan og Friskarehøvding, ja en Tid lang-oprettede han paa en øde Ø i Donau en kommunistisk Fristat. Ved et dumdristigt Indfald i Bulgarien med en lille Flok, blev han 29 Aar gammel, dræbt af Tjerkesserne, Aaret før den Krig, der befriede hans Fædreland.

Den tre Aar yngre Ivan Vazof reddede sit Liv og sin rige Begavelse over Storm-aarene. Han er født 1850 i den lille By Sopot midt i den yndigste, frugtbarreste Egn i hele Bulgarien, der hvor Tundjafoden strømmer gennem Rosenoljens Hjem. Hans Fader var en velstaaende Købmand der i Byen, overhovedet den højeste Stilling en kristen kunde drive det til.

Valget af Levevej var derfor heller ikke stort for Sønnen — Lærer eller Købmand. Han begyndte som Lærer, og eftersom han var en opvakt Dreng, blev han i sit 16de Aar Lærer i en lille By, der var Brug for alle gode Kræfter dengang. Men selv sluttede han ikke sine Studier, før sit 20de Aar havde han oversat Fénelons Télémaque og Béranger's Digte paa bulgarsk; men snart syntes Faderen, at han hellere maatte komme til Købmandsgjerning — og bag Disken skrev han saa i Fristander sine første Digte. Istedetfor at søge videre Uddannelse i Købmandsfaget i Rumænien, hvorhen Faderen sendte ham, vendte Ivans Hu sig nu helt og holdent til den bulgarske Frihedsbevægelse, hvis Arbejdskammer den Gang var i Rumænien; han blev Ven med den bekendte Folkevækker og Digter Ljuben Karavelof, lærte Botief at kende og kastede Vægt og Alen for Pennen.

Hans første Digte vakte straks alle Fædrelandsvenners varme Glæde. Som »Apostel« : Opildner til Revolution, gik han atter hjem til Fødebyen, men maatte fire Aar senere i 1876, redde det nøgne Liv paa en eventyrlig Flugt, just for Apriloprøret brod ud. I Bukarest blev Vazof saa til de russiske Sejre havde aabnet Vejen til hans Hjemland. Fra Rumæniens Hovedstad kom de skønne, alvorfulde Digtrainge »Préporez i gusla« (Banner og Lyre) og »Tugitë na Bulgaria« (Bulgariens Længsler). Det var Ord, rettede til Menneskeheden fra det forpinte Folk. Sin Fødeby fandt Vazof brændt og sin Fader myrdet af Basij-Bozokkerne. Efter Freden kom hans Fødeegn ind under det autonome Østrumælien, og saalenge dette diplomatiske Korthus stod, virkede han

som Deputeret, som høj Embedsmand og Organisorator, hver Kraft maatte benyttes til det store Grundlægningsarbejde og han var seleskereven — agtet og elsket som han alle- rede dengang var af sine Landsmænd.

Vazofs Digtning har ledsaget det unge Lands hele Opbygning. Det var ham, der besang Kriegen, Friheden og de Ofre af Ungdom og Manddom, som Rusland gav. Siden er Digtsamling paa Digtsamling udkommen. Lyrisk Glæde og Sorg, Bulgariens Skove og Bjerge, dets Blomster- og Dyreverden, dets Folk i Had og Kærlighed, det hele Land lever i hans Poesi. Stolte og skønne vare hans Sange til Ære for Fjrst Alexander og det bulgarske Folk efter Sejren ved Sliwnitsa over Serberne. Uden et hoverende Ord, men med dyb Sorg over den brodermorderiske Krig, lysør kun Glæden over, at hans Folk saa kækt og redbon mødte Faren og nu først selv har købt sig den Ret til at leve i Frihed, som russisk Blod skænkede det. For helt at forstaa denne Kriigs og Sejrens Betydning for det unge Folk, maa man huske paa, hvor fortevlede Forhold, der herskede. Ved Opstanden i Philippopol, hvor Østrumelien forenedes med Fyrstendømmet, var Tyrkiet stærkt udæsket og truede med Krig, saa Sydgrensen maatte dækkes ved Opbud af Landstorm, og samtidig lod det mægtige Rusland sin Unaade føle ved pludselig med faa Dages Varsel at kalde sine Officerer hjem fra den bulgarske Hær. Denne Forevring benyttede Serbien sig af og erklærede Krig, kun stor Offervillighed og Begejstring reddede Landet fra en haard Skæbne. Med en Hær, hvor de ældste Officerer var purunge Kaptejner og Premierløjtnanter slog Bulgarerne Gang paa Gang den større og langt modnere serbiske Hær.

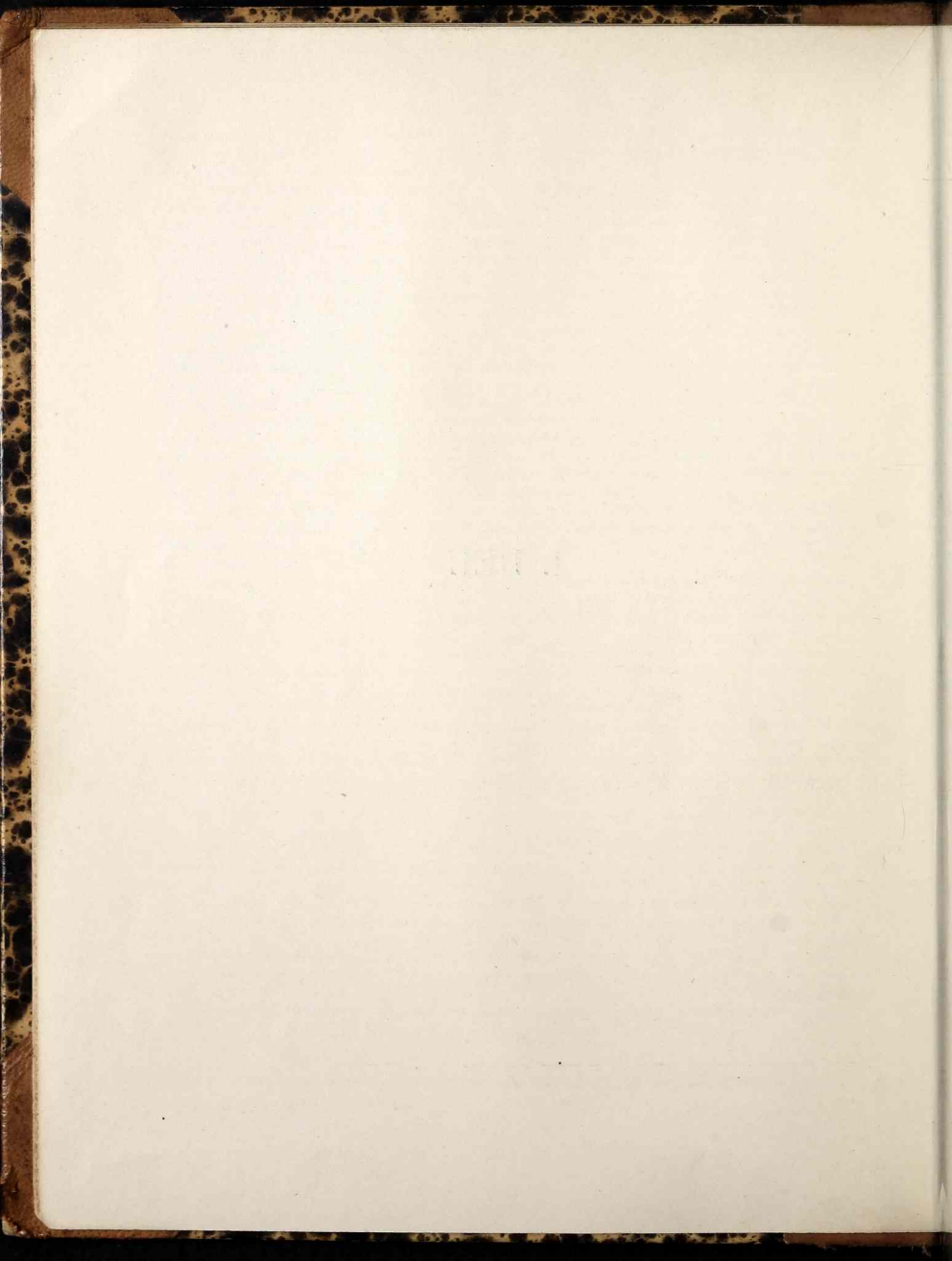
I kraftfulde Digte som «Gramada» (Stendynge) og «Zagorka» besynger Vazof den tragiske Konflikt i Bulgariens Trældomsliv, mellem den rige Fader, der heller giver sin Datter til en Tyrk for at købe sig en sikker Stilling og Indfyldelse end til den fattige kristne, som Pigen elsker.

Det er først i sin modne Alder, at Vazof har vendt sig til Prosadigtningen. Under en frivillig Landflygtighed, fra 1886—89, den Gang da Partiidenskabens Bølger gjorde ham Opholdet for bittert i hans Hjemstavn, skrev han i Odessa den Bog, som her er oversat: «Pod-igo-to» — «Under Aaget». Det er i ubunden Stil meget af det, hans Digte har udsagt. Det er et historisk Tidsmaleri, som giver et rigt og sandt Billede af hans Land i Tyrkietiden. Denne Bog har Værdi som faa historiske Romaner, thi den er skreven ud af selve Samtiden, med den brogede, blodige Baggrund endnu varm og levende, skreven med den Sandhedskjærlighed og Overlegenhed, som kun store Sjæle ejer. Intet er skjult og intet overdrevent, hverken onde eller gode Sider hos Fjender eller Venner. Der er den samme Varme, den samme Vrede eller lune Ironi overfor begge Parter. Hvad han selv har set og følt bæver gennem Romanen; den lilla By Bjela-tjerkona, som er Bogens Hovedscene, er Digterens egen Hjemstavn Sopot, og Bogens Helt Ognianof gemmer i sig meget af Vazofs egen Personlighed. Bulgarerne elsker den Bog og bortset fra de tekniske Mangler, som modnere Litteratur og ældre Kultur friger sig for, kan godt alle Mennesker glæde sig over Vazofs Arbejde. — Romanen er en Tragedie, og det maatte den blive, ti den handler om noget saa sørgeligt som de magtesløse og let kuede Forsøg paa at rejse sig med Vaaben mod den tyrkiske Vælde. Folket er under Aaget og dets sagne Skrig bliver kvælt med dets egne Føreres Blod. Men for alle, der nu læser Bogen baade ude og mest hjemme er jo den den Trøst nær, at Blodet blev hævnnet, og det bulgarske Løvebanner cajer nu frit, hvor Romanens Mennesker levede og led. — Siden hen har Vazof skrevet flere Skildringer af de vilde, mindst kendte Egne af sit Fødeland. (De er trykte i Sbornik na ministerstvoto na prosvetnieneto o: Undervisningsministeriets Aarbog). Efter 1889 har Digteren igen levet i sit Land, højt agtet og anset af sine Landsmænd. Han har beklædt forskellige høje Embedsposter og nylig var han i Stoilofs Kabinet, Undervisningsminister. «Under Aaget» er oversat til dansk med Digterens personlige Samtykke.

August 1899.

ÅGE MEYER BENEDICTSEN.

I. DEL

Den fremmede.

En frisk Majaften sad Tjorbadji*) Marko barhovedet i sin Solkappe og spiste til Aften med hele sin Familie ude i det fri. Det herskabelige Bord var efter Sædvane dækket under Vinrankerne, midt imellem den friske, sprudlende Aa, der kvidrede og tiskede som en Svale Dagen lang, og de høje, tætte Oleanderbuske, der mørknede langs Muren, grønne Sommer og Vinter. En stor Lygte hang ned fra et Syrentræ, som venligt bredte sine duftende Blomsterklaser over Familieflokkens Hoveder. Det var en talrig Familie. Foruden Hr. Marko selv, hans Moder og lille Kone, sad der en hel Sværm af Børn rundt om Bordet, store og smaa, som hver for sig, væbnede med Kniv og Gaffel, sad rede til at styrte sig over Brød og Kød. De frembød et levende Billede til den tyrkiske Talemaade „samán duşmanlarý“ Bordets Fjender.

Af og til sendte Faderen et velvilligt Blik til disse smaa uførtroede Arbejdere, der lod deres skarpe Tænder knuse løs som Møllestene, han lo saa smaat og sagde muntert:

„Spis løs, smaa Raphøns — Pena, fyld Kruset igen!“ Og Pigen gik ned til Aaen, hvor den vældige Vindunk stod og kølnedes, skænkede i og bragte det store Stenkrus tilbage.

Hr. Marko rakte det til sine Børn og sagde i sit gode Lune. „Drik løs i smaa Djævlunger!“ Og Kruset gik paa

*) Tjorbadji er en Ærestitel, der gaves velstaaende og ansete Købmænd.

Vandring. Barneøjnene straaede, Kinderne blev røde og Læberne skiltes til fornøjede Smil.

Marko vendte sig om til sin Hustru, der rynkede Brynene lidt utilfreds, og sagde strængt: „Lad dem kun drikke, mens jeg ser derpaa, saa de ikke blive begærlige efter Vin siden hen, jeg vil ikke have, at de skal blive Fyldebøtter, naar de vokser til.“

Marko saa praktisk paa Opdragelse. Marko var en ulærd Mand, en fra den gamle Tid, men med sit naturlige, sunde Syn forstod han ganske godt Menneskenaturen og vidste, at det, man forbyder, lokker desmere. Af samme Aarsag betroede han sine Børn Nøglen til sin Pengekasse for at de ikke skulde faa Tyvelyster. Snart sagde han: „Gotjo, gaa ind og tag min Pengepung i Kassen og giv mig den“. Snart paalagde han en anden: „Gaa ind og tæl 20 Guldlira op og giv mig dem, naar jeg kommer hjem“, og saa gik han ud.

Stik mod Skik og Brug, som paa den Tid bød, at Børn skulde staa op og vente, medens Forældrene spiste, for at lære dem Respekt for Alderdommen, lod Marko altid sine sætte sig tilbords med ham, ja, selv om der var Gæster tilstede, kaldte han dog sine Sønner tilbords med alle.

Jeg vil have, at de skal være omgængelige, forklarede han, de skal ikke staa og glo og krybe sammen, naar der er Folk tilstede, saadan som Anka Rastoptje. — Anka var nemlig ved at forgaa af Skam, naar hun saa et Menneske med lange, sorte Bukser.

Da Marko var optaget af Handelsforretninger hele Dagen, fik han bare ved Maaltiderne Lejlighed til at se sin hele Flok samlet og maatte saa i de Stunder glatte af paa Børnenes Opdragelse paa sin egen Vis.

„Dimitri, du maa ikke sætte dig tilbords før din Bedstemoder har sat sig, du er jo ved at blive en ren Frimurer!“

„Ilia, hold ikke paa din Kniv som en Slagterdreng, stik ikke i Brødet, men skær som et ordentligt Menneske“.

„Gotjo, hvad gaar der af dig, din Tyrk! Se at faa Fesen af, naar du sidder tilbords. Dit Haar er snart saa langt som paa en Zigøjnertøs, lad dig straks klippe kort som en Kosak“.

„Abraham, du gaar fra Bordet uden at slaa Kors, som en Protestant“.

Men det var kun naar Marko var i godt Lune, at han saadan kommanderede; var han vred, turde ikke en Fugl aabne Næbet, alt var tavst.

Dybt gudsfrygtig og alvorlig søgte Marko af al Magt at indgive Sønerne religiøse Følelser.

Om Aftenen naar han bad sit Ave foran Helgenbilledet, maatte de store vore tilstede under Bønnen. Om Søndagen og paa Helligdage skulde alle uden Undtagelse gaa i Kirke. Det var en uundgaelig Lov. Der blev Uvejr til Huse, om den blev brudt.

Engang før den store Faste havde han beordret Kiril til Skrifte, fordi han den næste Morgen skulde have Nadverens Sakrament. Kiril kom mistænkelig hurtigt hjem igen, han havde tydeligvis ikke saa meget som lugtet nogen Præst.

„Har du skriftet?“ spurgte Faderen mistroisk.

„Ja, jeg har!“ svarede Drengen.

„Hos hvad for en Præst?“

Kiril blev forvirret, men svarede med Selvtillid, „hos Pop Enju“. Dermed stod Sagen klar, Pop Enju var kun Diakon og kunde ikke tage i Skrifte.

Marko var straks paa det rene med, at Drengen løj, han sprang op og greb Sønnen ved Øret og trak ham lige ud paa Gaden og helt hen til Kirken, hvor han overgav ham til Skriftefaderen Stavri med følgende Ord: Fader Præst — tag det Æsel i Skrifte!“ og selv ventede han lige til Handlingen var forbi.

Endnu meget strængere var han mod dem, der skulkede af Skole. Selv var han en ulærd Mand, men han højagtede Videnskaben og de lærde. Han var af den Kreds fædrelandske

Mænd, der med Varme havde hilst den unge aandelige Bevægelse, og hvem det skyldtes, at Bulgarien paa kort Tid var bleven opfyldt med Skoler. Rigtignok havde han et temmelig taaget Begreb om de reelle Fordele Kundskab kunde bringe dette Folk af Bønder, Haandværkere og Handelsmænd.

Med Fortrydelse saa Marko, at Livet hverken gav passende Arbejde eller Brød til dem, som kom ud af Skolen. Men han syntes, at han følte og begreb med sit Hjærte, at der i Videnskaben skjulte sig en Slags hemmelig Kraft, som kunde forvandle den hele Verden. Hen troede paa Kundskab som han troede paa Gud — uden Skrupler.

Derfor mente han ogsaa, at det kunde være til Gavn for ham selv, at lære noget, saavidt Kræfterne rakte. Han havde kun én lille Svaghed, og det var at blive valgt ind i Skole-raadet i sin lille By — Belatjerkva —, og det blev han da ogsaa stadig, fordi han nød almindelig Agtelse og Tillid. Paa denne beskedne Post sparede Marko hverken Møje eller Tid, men forøvrigt undgik han alle andre offentlige Anliggender, og især skyede han — Konaken*).

Da Maaltidet var endt, rejste Hr. Marko sig. Det var en Mand nær de halvhundrede, Kæmpe af Skikkelse, let foroverbøjet, men dog slank endnu. Hans Ansigt var rødusset, men magert og mærket af Sol og Vind, takket være de hyppige Farter til Faareklipping og Markeder, det forblev alvorligt og koldt, selv naar han smilte. De store hængende Bryn over hans blaa Øjne forhøjede det strænge Udtryk. Men et Skær af God-sindethed, Hæderlighed og Inderlighed lyste dog i det Ansigt, som indgød ubetinget Agtelse og gjorde det tiltrækkende.

Marko satte sig paa den lille rødtovertrukne Bænk, halvt skjult mellem de svære Oleandergrene, og pustede Røg af sin Tjibuk.

*) Konak er det tyrkiske Navn paa den Bygning, hvor Byens Autoritet, dengang tyrkisk, har sit Sæde.

Hans hele Husflok lagde sig som den kunde bedst paa et Tæppe, nær ved den brusende Aa, og Tjenestepigen bragte Kaffe.

Den Aften var Marko ved rigtig godt Lune. Fuld af Interesse fulgte han de smaa velnærede, rosenkindede Børns Tumlen og nød deres glade Latters Klang, som tonede i Luften. Hvert Øjeblik dannede de en ny malerisk Helhed og ud fra den bølgede klingende Hvin og Latter og Skrig, det lignede ganske en Flok Spurve som boltrede sig mellem Grene.

Men snart fik denne uskyldige, glade Leg en mere krigersk Farve, — Hænderne fór livligere op og ned, det blev til smaa Knytnæver, og snart lød forbitrede smaa Brøl, — Fuglekvidren var bleven til Slagsmaal med Skraal og Graad. — Sejrherren og besejrede, allesammen, søgte de til Faderen, enten for at beklage sig eller retfærdiggøre sig. Og saa blev Marko fra liden-skabsløs Tilskuer til Kadi. — Han skulde i dybeste Retfærdighed afsige sin Kendelse, men Hr. Kadjen vilde mod al retslig Skik hverken høre Anklager eller Forsvarer, men afgav straks sin Dom, et Par Dask om Ørene til de større, men de smaa, selvfølgelig de krænkede, dem kyssede han paa Kinden.

Saa stillede Folket sig tilfreds. Men den allermindste, der sov i Favnen hos Bedstemoder Ivanitsa, vaagnede op ved Støjen og gav sig til at græde.

„Sov nu, dit lile Egern, ellers kommer Tyrkerne og tager dig fra os,“ tyssede Bedstemoder og vuggede den lille i Armene.

Marko saa misfornøjet ud.

„Hvad skal nu det til, lille Moder, at skræmme Børnene med de Tyrker, du gør dem bare til Kujoner!“

„Saadan er det jo Skik engang, og Vorherre véd, at de Tyrker er en Skræk og Jammer. Nu har jeg set dem i over halvfjerdstyve Aar, og naar jeg dør, er de nok ikke blevne bedre.“

„Bedstemoder, naar jeg og Broder Vasil og Broder Georg bliver store, saa tager vi vores Knive og stikker alle Tyrker ihjel,“ trøstede lille Peter.

„Vil I slet ikke lade en eneste leve?“

„Hvordan er det med lille Asen?“ spurgte Marko sin Kone, som han kom ud af Huset.

„Feberen er ovre, han sover nu,“ svarede hun.

„Hvad skulde han ogsaa se paa det for,“ indvendte Bedstemoder Ivanitsa utaalmødt, „nu ligger han der og er syg.“

Marko rynkede Panden, men sagde ingenting. — Man maa vide, at Asen havde faaet Krampe af Angst, da han fra Skolens Vinduer havde sét dem komme slæbende ind paa Kirkegaarden med Farver Gentjo's Dreng, som en Krop uden Hoved. Marko skyndte sig med at skifte Samtaleemne, og vendte sig om til Børnene. „Kom nu her, smaa, og lad os høre, om store Broder kan fortælle noget i Dag, og saa synger vi siden en Sang i Kor. Sig os saa, Vasili, hvad Læreren i Dag har lært jer.“

„Vi har haft Verdenshistorie.“

„Naa, lad os saa høre, hvad det var om?“

„Det var om den spanske Arvefølgekrig!“

„Om Spanien, nej, det er der ikke noget ved, — fortæl os noget om Rusland.“

„Hvad skal jeg fortælle?“

„For Eksempel om Ivan den grusomme, om Bonaparte, den Gang de stak Ild paa Moskva . . .“

Marko fik ikke fuldført sin Sætning. Der var noget, som bevægede sig i den mørke Ende af Gaardspladsen. Nogle Tegl fra Havemurens Ryg faldt med Rabalder ned. Høns og Kyllinger fór forskrækkede i Vejret og styrtede skrigende til alle Sider. Pigen, der samlede Puder og Tæpper sammen, udstødte et Hvin og raabte: „Tyve, Tyve!“ — Alt kom i vild Forvirring ude i Gaarden. Kvindfolket fór ind i Huset og gemte sig, Børnene var sporløst forsvundne, men Marko, der ingen Hare var, famlede sig først frem i den mørke Krog, hvorfra Lyden kom, løb ind i Huset og kom straks efter igen nær ved Muren; han havde to Pistoler i Haanden. Den hele Handling, saa uforsigtig den var, foretog Marko saa hurtigt, at hans Kone ikke fik Tid

til at holde ham tilbage — hendes Angstraab overdøvedes af Gaardhundens forbitrede Gøen nede fra Aaen.

Det var klart, at der maatte være et fremmed Menneske inde i Skyggen mellem Høsehuset og Stalden, men Mørket var for tæt til, at noget kunde skimtes der, især for Marko, der var kommet lige fra Lygtens Skin ind i Natten.

Marko skyndte sig ind i Stalden for at klappe og berolige Hesten og kiggede ud mellem Rudens Træstænger. Hvad enten hans Øjne var vænnede til Mørket, eller han blot fantaserede, han saa der inde i Krogen lige ved Vinduet en oprejst Skikkelse, men fuldstændig ubevægelig. — Marko spændte Pistolen, bøjede sig frem og raabte af al Magt paa tyrkisk: „Rør dig ikke, eller du er dødsens!“

Han ventede et Øjeblik med Fingeren paa Aftrækkeren.

„Baj Marko!“ hviskede en Stemme. — „Hvem er det?“ spurgte Marko paa bulgarsk.

„Baj Marko, frygt ikke, det er en Ven!“ den fremmede bøjede sig frem mod Ruden. Marko kunde skælne den ubekendtes Ansigt. „Hvem er du?“ spurgte Marko mistænksom og lod Pistolen glide ned. „Ivan, gamle Manol Kralitj's Søn fra Vidin.“ „Jeg kender dig ikke . . . hvad gør du her?“ „Jeg skal sige dig alt, Baj Marko“ svarede den fremmede med lav Stemme. „Jeg kan ikke rigtig sé dig, hvor kommer du fra? Langt borte fra?“

„Ja! langvejs fra,“ hviskede den fremmede næppe hørligt. „Hvorfra da?“ „Fra Djarbekir,“ Det Ord virkede som et Lyn paa Markos Erindring. Det stod med ét for hans Minde, at gamle Manol havde en Søn i Djarbekirs Fængsel. Gamle Manol var en nær Handelsven og havde ofte givet ham en god Haandsrækning.

Marko kom ud af Stalden, gik lige hen til sin natlige Gæst, greb hans Haand og ledte ham ind i Stalden til en Halmstak.

„Er det dig, lille Ivan? Nu kan jeg huske dig, min Gut, du kan blive herinde i Nat, i Morgen faar vi saa se, hvad vi

kan gøre," sagde Marko sagte. „Tak, Baj Marko, I er den eneste, som jeg kender her," hviskede Kralitj.

„Tal ikke om det. Din Fader har ingen bedre Ven end mig. Du er i dit eget Hus. Har nogen set dig?" „Nej, det tror jeg ikke, der var slet ingen paa Gaden, da jeg kom ind." „Kom ind! Jo Tak, det var en rar Maade at komme ind paa, oven over Muren. Naa, ligemeget, gamle Manols Søn er altid en kær Gæst, især naar han kommer saa langvejs fra. Er du sulten, lille Ivan?" „Nej, Baj Marko, det er jeg ikke."

„Snak om en Ting, vist skal du spise! Nu gaar jeg bare ind og beroliger mine Folk og saa kommer jeg igen for at vi rigtig kan snakke sammen om Tingene. Gud være lovet! som det gik, jeg kunde nær have gjort dig en Ulykke," sagde Marko og satte Pistolhanen i Stop.

„Tilgiv mig, Baj Marko, jeg har baaret mig taabeligt ad." „Bliv nu her, til jeg kommer igen."

Marko gik ud og stængede Stalddøren godt efter sig. Han fandt sin Hustru og sin Moder helt forkomne af Angst, men da de saa ham hel og frisk, raabte de op af Glæde og holdt ham fast i Armene, som om de vilde hindre ham i at gaa ud igen. Marko anstillede sig ganske rolig og lo ad dem. Han forsikrede dem, at der ikke var det ringeste at finde i Gaarden, at rimeligvis en eller anden Kat eller Hund havde revet Stenene ned og den tossede Pena skreget op af Angst.

„Vi har alarmeret det hele Nabolag," sagde han, medens han stak sine Pistoler i Hylstrene, der hang paa Væggen. Familien følte sig beroliget.

Bedstemoder Ivanitsa kaldte paa Pigen. „Pena, du skulde ske Skam, saadan som du har skræmmet os. Se nu at faa puttet de smaa i Seng og det straks!"

I dette Øjeblik blev der banket voldsomt paa Porten. Marko gik ud i Gaarden og spurgte: „Hvem banker?"

„Tjorbadji, luk op!" blev der raabt paa tyrkisk. „Onbasji'en," hviskede Marko uroligt hen for sig. „Jeg maa nok

skjule ham paa et andet Sted," og uden at bryde sig om den fornyede Banken sprang han hen til Stalden. „Ivan," hviskede han ind i Halmstakken. Intet Svar. — „Han er falden i Søvn! Ivan," sagde han med stærkere Stemme. Ingen gav sig tilkende. „Den Stakkel er nok løbet sin Vej," — og først nu lagde han Mærke til, at Stalddøren var aaben. „Hvad skal der nu blive af den Knøs," mumlede han ængstelig. Han kaldte endnu nogle Gange, og da han ikke fik Svar, vendte han tilbage til Porten, hvor Bankningen nu var vokset til en rasende Dundren, som vilde man sprænge Porten.

Uvejret.

Ivan Kralitj var virkelig flygtet. Saa snart han hørte det første Slag paa Porten, havde han halvt uden Besindelse slynget sig tilbage over Muren og var sprunget ned paa Gaden. Et Øjeblik stod han helt forvirret, saa saå han sig opmærksomt om, men saå kun et uigennemtrængeligt Mørke. Sorte Uvejrs-skyer dækkede allerede Himlen. Aftenkølingen var slaadet over i en heftig Vind, der susede vildt gennem de øde Gader. Kralitj slog ind paa den første den bedste Vej og skyndte sig i ilsomt Løb langsmed Muren. Alle Porte, Skodder og Vinduer var lukkede og mørke. Ikke et eneste Lys blinkede gennem Tremmer eller Gitre, ikke et Livstegn. Den lille By var som uddød. Saadan er alle vore smaa Byer langt før Midnat. Han flakkede en Stund gennem Gaderne i Haab om at finde en Udgang til det aabne Land. Pludselig fór han sammen og stoppede under et bredt Tag, der hang ud over Vejen. Hans Øjne havde skelnet nogle smaa Skikkelser. Kralitj blev staaende og drejede sig forsigtigt om mod den Dør, han netop stod ved.

En vred Knurren, fulgt af en arrig Gøen, fik ham til at fare tilbage. Han havde vækket Gaardhunden, der sov indenfor

Porten. Hans Bevægelse og Hundens Gøen forraadte ham. Nattevagten kom paa Benene, der klirredes med Vaaben og der raabtes: „Staa!“ paa tyrkisk.

I Øjeblikke af overhængende Fare svigter Fornuften fejgt Mennesket, og kun det blinde Selvopholdelsesinstinkt overvælder alle andre sjælelige Kræfter. Mennesket har egentlig talt ikke længer Hoved, men kun Hænder til at væge sig med, og Ben til at fly med. Hvis Kralitj blot var vendt om, saa vilde Mørket snart have trukket sit uigennemtrængelige Tæppe mellem ham og Vægteren. Men i Stedet for løb han lige imod denne, for som en Hvirvelvind forbi og videre paa sin Flugt. Vægteren satte efter ham og Gaden gav Genlyd af Trin og Raab.

Blandt Raabens skelnedes tydeligt den bulgarske Pandurs gennemtrængende Stemme: „Staa stille, min Gut, ellers skyder vi.“

Men Kralitj løb og løb uden at vende sig om. Nogle Bøsser blev skudt af, men uden Virkning; Mørket frelste ham. Hans Flugt var ikke synderlig heldig, han følte snart, at nogen havde ham fat om Ærmet. Han jog blot fremad, gjorde sig fri for sin Kappe og lod den i sine Forfølgeres Hænder. To Skud knaldede bag ham.

Kralitj blev ved at løbe lige frem, uden at han vidste hvorhen, ja, uden at vide, hvad han egentlig foretog sig. Benene knækkede næsten sammen af Træthed, for hvert Skridt var han ved at styrte og blive liggende paa Stedet.

Pludselig lyste et blændende Skær alting op, og Kralitj så, at han allerede var ude paa Markerne, og at ingen forfulgte ham mere. Saa kastede han sig stønnende ned under et Valnøddetræ for at faa Vejret. Bjergvinden jog susende ind mellem Bladene og blandede sin Larm med Tordnens dumpe Buldren. Det voldsomme Uvejr nærmede sig, Tordnen bragede over Flygtningens Hoved, og Ekkoet rullede dirrende hen i det fjærne. Den korte Hvile og den friske Luft skænkede Kralitj nye Kræfter. Han saa, at Regnen snart maatte komme og hastede fremad for at finde Ly. Træerne omkring sukkede klagende, deres

høje Kroner bøjedes frem under Vindens Pres, Græs og Urter bølgede, Naturen stod som paa Vagt og skælvede i Angst. Store Draaber faldt enkeltvis og slog mod Jorden som Bly.

Et nyt Lyn funkledede bag Balkans Bjærgmasser fulgt af et Tordenskrald, som skulde Himlen revne. Lyn furede Skyernes Mørke, og Træer og Bjærg fik vilde Skikkelser i det blaalige. blændende Lys; det var som et sært Féland det hele, en ujordisk, dæmonisk Harmoni.

Dryppende af Vand, blændet af Lynene og døvet af Tordnen, banede Kralitj sig dog Vej paa Lykke og Fromme mellem Tjørn, Krat og Urter, der ikke ydede ham det ringeste Ly. Snart overdøvede en plaskende Buldren af Vand, der faldt højt oppe fra, alle andre Lyde og naaede hans Øre. Det var et Vandmølleløb. Med ét aabenbarede et flimrende Lyn Mølletaget lige for ham, halvskjult som det laa mellem grenede Pile. Kralitj borede sig ind i Ly af Bræddelægningen. Han stødte til Døren, som gik op. Han gik ind. Møllen var mørk og tom. Ude stilnede Stormen, Regnen sagtnede straks, og Maanen forgyldte de splintrede Skyers Rande. Natten klarede. Saadanne ilsomme Vejforandringer kender vi kun i Maj.

Fodtrin nærmede sig hastigt udenfor og Kralitj skjulte sig straks i et mørkt Skillerum mellem Væggen og Melkisten.

„Se bare, Vinden har slaaet Døren op,“ sagde en dyb Stemme i Mørket, og straks efter blev en lille Petroleumslampe tændt.

Kralitj, der stod gemt i sit Hul, bøjede sig frem og saa Mølleren, en stor, mager Bonde og ved Siden af ham en ung Pige i et kort, blaat Skørt og barfodet, — sagtens hans Datter, som var ifærd med at lukke Døren og sætte Bom for den. Hun kunde vel være 13—14 Aar gammel, men endnu et helt Barn; hendes sorte Øjne lyste barnligt uvidende frem under de lange Vipper. Under den klodsede Dragt spirede den vordende Skønhed. — Det saa ud til, at de var komne fra en Kværn lige ved, for de var tørre. — „Det var godt, at vi fik taget den

Rende ned, ellers kunde den let være gaet i Løbet under det Vejr," sagde Mølleren. „De gamle Stantjofs kan da heller aldrig blive færdige med deres Historier; det er da en Guds Lykke, at der ingen Tyve er komne herind imedens.“ Han saa sig omkring. „Se nu at komme i Seng, Marika. Hvad skulde Moder ogsaa sende dig ud for, bare for at jeg skal gaa og være angst for dig," sagde Mølleren. Uden at vente længer gik Marika hen i den modsatte Ende af Møllehuset, bredte Tæpper ud for Faderen og sig selv, læste en lille Bøn, strakte sig paa sin Gedepels og faldt i Søvn, — som hver syndefri Sjæl.

Kralitj saa paa den lille, simple Scene opfyldt af inderlig Deltagelse. Mølleren's grove, men godmodige Ansigt vakte hans Tillid.

Det var ikke muligt, at det hæderlige Udtryk skulde skjule en Forræders Sind. Han besluttede sig til at gaa hen til ham og bede ham om Raad og Hjælp. Men i samme Øjeblik standsede Mølleren sin Nynnen, rettede sig i Vejret og lyttede til nogle Stemmer, som hørted udenfor. Der blev banket kraftigt paa Døren. „Luk op, Møller!" blev der raabt paa tyrkisk. Han gik hen til Døren, satte Slaaen fast for og gik dødbleg tilbage. Bankningen blev gentagen, og en ny Opfordring hørted, fulgt af en Hunds Gøen. „Det er tyrkiske Jægere," mumlede Mølleren, der kunde skelne, at det var en Støvers Gøen. „Hvad vil de fordømte Karle! Det er vel Jemeksiz-Pehlivan.“ Jemeksiz Pehlivan, den frækkeste Røver ved Nat og ved Dag, var hele Egnens Rædsel. For to Uger siden havde han myrdet hele Gantjo Dalifas Familie i Landsbyen Ivanova. Det var sagtens ogsaa ham, der havde skaaret Hovedet af den lille Dreng, der Dagen før var bleven bragt ind i Byen.

Døren rystede under Slagene. Mølleren blev staaende en Smule i Tanker og greb sig til Hovedet med begge Hænder for at tvinge ud, hvad han skulde gøre. En iskold Sved sprang ud af hans Pande. Paa en Gang gik han hen bag en Bænk, trak en stor Økse frem og stillede sig lige indenfor Døren, der

var ved at sprænges udefra. Men hans pludselige Viljestyrke visnede, da han idetsamme fik Øje paa sin Datter. En frygtelig Haabløshed, Kval og Pinsel tegnede sig i hans Træk. Den faderlige Følelse overvældede hele hans Tankeverden. Han huskede paa det bulgarske Ordsprog: Sablen bider ikke paa et bøjet Hoved, — og han besluttede sig til at bede om Naade istedenfor at sætte sig til Modværge, bede om Barmhjertighed af ubarmhjærtige.

Hastig stillede han Øksen hen bag Melkisten, hvor Kralitj stod skjult, dækkede Marika godt til og aabnede Døren.

Paa Dørtrinnet stod to bevæbnede Tyrker med Jagttasker paa Ryggen. Den ene holdt en Støver i en Rem. Den forreste, som var selve den blodtørstige Jemeksiz Pehlivan, saa sig forskende om i Møllen og traadte saa ind. Han var høj, benet, uhyggelig mager og skægløs. Hans Ansigt var ikke frygteligt som hans Ry og hans Gærninger. Kun de smaa graa Øjne spillede onskabsfuldt og listigt som hos en Abe. Hans Kammerat var en lavstammeth, muskuløs Karl, halt og med et fæisk Ansigt, hvori dyrisk Instinkt og Grusomhed lyste; han traadte ind efter den anden og lukkede Døren til. Jemeksiz Pehlivan saa forbitret paa Mølleren. De smed begge to de vaade Regnslag. „Hvorfor aabner du ikke, Møllerslyngel?“ spurgte han. Mølleren mumlede en uforstaaelig Undskyldning, medens han bøjede sig dybt mod Jorden og kastede et angst Blik hen i den Krog, hvor Marika sov.

„Er du ene her?“ og Jemeksiz drejede sig rundt.

„Ganske alene!“ svarede Mølleren hastig, men, som om han tænkte, at Løgn var unyttig, føjede han til: „mit Barn sover derhenne.“

Marika drejede sig netop i samme Øjeblik og vendte sit Ansigt hen mod dem. Lampens blege Lys spillede paa hendes hvide, runde Hals. Tyrkerne kastede graadige Blikke paa den sovende unge Pige. Den kolde Sved drev ned ad Møllereus Pande. Jemeksiz vendte sig om med slet skjult Spot. „Hr.

Tjorbadji, det gør mig ondt at ulejlige dig, men gaa ud og køb os et Maal Brændevin.“ „Pehlivan-Agá, det er Midnat nu og alle Værtshuse er lukkede i Byen,“ svarede Mølleren, helt forvildet ved den frygtelige Tanke at skulle lade Marika ene med de to Mennesker.

Den halte afbrød ham. „Se nu at komme afsted, du finder nok et Værtshus, der har Brændevin, naar du hilser fra mig. Vi vil have, at du skal traktere os, saadan bærer man sig ad med Venner.“

Den halte talte i en nedladende, spøgende Tone, vis paa at sætte sin Vilje igennem. Han forsøgte slet ikke at skjule sin Hensigt for den ulykkelige Fader. Jemeksiz borede sine Øjne ind paa den unge Pige, som hun laa der i den ubevidst æggende Stilling. Da han saa', at Mølleren stadig ikke rørte sig, var han ved at blive utaalmodig, men endnu lod han mild og sagde helt venligt: „Tjorbadji, du har ved Allah en dejlig Tøs der. Gør nu noget for dine Gæster — afsted! hent os den Raki, saa passer vi Møllen imedens. Du kender maaske Jemeksiz Pehlivan?“ føjede han til i en truende Tone.

Mølleren havde straks klart forstaaet deres smudsige Hensigt, der skulde skjules under dette meningsløse Paaskud. Hans enkle, hæderlige Sind oprørtes, men han saa ingen Udvej; han var alene mod to væbnede Slyngler. At væрге sig vilde være vanvittigt og unyttigt. Med sit Liv, der nu intet betød for ham, kunde han ikke redde sin Datter. Han forsøgte at blødgøre sine Fjender med Bønner. „Høje Herrer! vær barmhjærtig mod en gammel, svagelig Mand . . . Jeg er træt af mit Arbejde i Dag, lad mig faa Lov at sove i Fred. Bring mig ikke Sorg og Skam.“

Han talte for døde Øren. Den halte snærrede: „Naa! afsted med dig, Tjelebi*), vi er tørstige, du snakker for meget, kom nu i Vej.“ Han puffede ham hen til Døren.

*) Tyrk. Tiltaleform, egentlig til fornemme Herrer. O.s Anm.

„Paa denne Tid af Døgnet gaar jeg ingen Steder hen fra min Mølle,“ sagde Mølleren sagte.

De to Tyrker kastede nu Masken helt og fæstede deres vilde Blikke som hvasse Pile paa Mølleren.

„Jeg synes Pindsvinet viser Børster, hvad!“ sagde Jemeksiz og trak sin Jatagan. Hans blodrøde Øjne sprang frem i Raseri.

„Ja! slaa mig ihjel, jeg lader ikke mit Barn ene her tilbage,“ sagde Mølleren i en ydmyg, men fast Tone.

Jemeksiz sprang op. „Topal*) Hassan, smid den Hund ud, at jeg ikke skal smudse min Kniv til.“

Den halte fór ind paa Mølleren, greb fat i ham, tvang ham hen til Døren og gav sig til at sparke ham for at faa ham ud. Mølleren tvang sig ind i Rummet igen og skreg fortvivlet: „Naade, Naade!“

Marika vaagnede ved Raabet og sprang op i Angst. Da hun saa den blottede Kniv i Tyrkens Haand, skreg hun i vilden Sky og klyngede sig til sin Fader.

„Vær barmhjærtige, høje Herrer,“ bad den ulykkelige Mand og greb sin Datter om Halsen.

Paa et Tegn af Jemeksiz sprang den kraftige Topal Hassan bagfra ind paa Mølleren som en Tiger, greb ham om Armene og holdt dem som i en Skruestik.

„Ja, lad os faa det gamle Fæ bundet op, naar han endelig vil se til, — det kan vel mere den Dosmer. Bind ham op herinde, naar vi siden sætter Ild paa Møllen, kan vi faa noget at se paa.“

Uden at bryde sig det fjærneste om Mølleren Skrig og Raab, tvang de ham op ad en Bjælke og gav sig til at binde ham til den.

Mølleren mistede al Besindelse ved Tanken om det, der her forestod, han brølte som et vildt Dyr om Hjælp, uden Gnist af Haab, som det var paa dette ensomme Sted. Marika aabnede Døren og raabte ud i Natten, men kun Ekkoet svarede.

*) Tyrkisk: halt.

„Aa, kom her, lille Møllertøs! — Dig har vi Brug for,“ sagde Jemeksiz og tog fat i hende.

„Hjælp! Hjælp!“ raabte Mølleren fortvivlet. „Er der da slet ingen! Marika, kom herhen og hjælp mig, mit Barn!“

Kralitj stod ubevægelig og fulgte den hele Scene, der udspillede om ham, Benene skælvede under ham, Haaret rejste sig paa hans Hoved, og hans Klæder klæbede til Kroppen af kold Sved. Alt det han havde udstaaet og set den Aften, fra Besøget i Markos Hus til nu, var saa uforudset og frygteligt, at han næsten syntes det maatte være en Drøm. I hans Ører sang endnu Kuglernes Piben og Tordenskraldenes Drøn. Hans Tanker omtaagedes. Først havde han troet, at Tyrkerne var komne efter ham og at hans Skæbne var beseglet. Overbevisningen om at være ganske hjælpeløs døde næsten al hans Viljekraft, kun saa meget var tilbage, at han besluttede at overgive sig selv til Tyrkerne for at redde Mølleren fra al Medansvarlighed. Men da han saa, at han var bleven Tilskuer ved noget endnu langt frygteligere og hørte, at Mølleren kaldte sit svage Barn tilhjælp, kogte hans Blod af Harme og Fortvivlelse. Han havde aldrig taget Blod før, men Tyrkerne forekom ham som Utøj. Træthed, Svaghed, Vankelmod, alt forlod ham. Hans Haand strakte sig instinktmæssigt ud og greb Øksen, han gled ligesaa mekanisk ud fra sit Hul, krøb krumbojet langs Melsækkene, rettede sig igen op, bleg som en Dødning, og og styrtede sig over Jemeksiz, der stod med Ryggen til, og huggede Øksen ind i hans Nakke. Han gjorde alt, som var det i Drømme.

Tyrken sank sammen uden en Lyd.

Ved Synet af denne uventede og frygtelige Fjende slap Topal Hassan Rebet, som han vilde binde Mølleren med, rev sin Pistol op og skød den af mod Kralitj.

Møllen fyldtes med Krudtdamp. Ved Knaldet gik Lampen ud, og alle befandt sig i Bælgmørke, og her begyndte saa et djævelsk Slagsmaal med Hænder, Negle, Ben og Tænder. De

kæmpende, først to, men snart tre, væltede sig om paa Gulvet med vilde Skrig og Eder, blandet med Hundens heftige Gøen. Topal Hassan, der var stærk som en Bjørn, forsvarede sig fortvivlet mod de to Modstandere, der fuldt forstod, at det for dem gjaldt Sejr eller Død.

Da Lampen igen brændte, vred Topal-Hassan sig i Døds-kamp. Kralitj havde under Kampen faaet fat i Tyrkens Kniv og stukket den i Halsen paa ham. To Lig laa i store Blod-pøler.

Først nu rejste Mølleren sig og saa med forundret Blik paa den ubekendte, der paa en ufattelig Maade var kommen ham til Hjælp. Foran ham stod en høj, mager og dødbleg Yngling, med sorte, dybtliggende Øjne og med langt, viltert Haar fuldt af Støv. Hans ærmeløse Jelék var forreven, tilsolet af Smuds og Væde, Undervesten var uden Knapper, det nøgne Bryst saas og forraadte den manglende Skjorte, Bukserne var i Laser og hans Læderkundurur slidte itu. Med ét Ord, et Menneske lige sluppen ud af et Fængsel eller paa Vej derhen. For saadan én antog Mølleren ham ogsaa, men han saa paa ham fuld af Medlidenhed og sagde rørt: „Herre, jeg kender dig ikke, hvem du er og hvordan Du er kommen herhen. Men det véd jeg, at saalænge jeg lever, vil jeg ikke kunne gengælde, hvad du har gjort. Du har frelst mig fra Døden, ja, fra det der var langt frygteligere, den Skændsel, de var ved at bringe over mit Barn og mine graa Haar. Gud maa velsigne og lønne dig derfor. Alle Folk her vil hædre dig, for hvad du har gjort. Véd du hvem det er?“ spurgte han og viste paa Jemeksiz. „Han har faaet mer end én Moder til at jamre. Du har friet Jorden for et vildt Dyr. Gud velsigne, velsigne dig!“

Kralitj hørte paa disse enfoldige og inderlige Ord med taarefyldte Øjne og føjede stærkt bevæget til: „Meget har jeg ikke gjort, gamle; vi har slaaet to ihjel, men af den Slags Udyr er der mange Tusinder. Vort bulgarske Folk kan først rive sig løs og blive frit, naar hver Mand tager sin Økse og gør det af

med de Vampyrer. Sig nu straks, hvor vi kan grave de to Lig ned; det er ikke værdt, at nogen finder Sporene.“ „Jeg har en Grav rede til de Hedninger; hjælp mig blot at faa dem ud,“ sagde den gamle.

De to Mænd, som denne blodige Nat havde forenet for bestandig, slæbte Ligene ud til en gammel Grube, gemt bag Hyldebuske nær ved Møllen, sænkede dem ned deri og øste omhyggelig Jord over dem. Da de vendte tilbage til Døren med Hakke og Spade, løb noget lyst forbi dem. „Det er Høsehunden! den vil nok strejfe om herude og kan forraade os,“ sagde Kralitj. Han huggede den i Hovedet med Spaden og jog det hylende Dyr ud i Mølleløbet, og dér sank den. „Det havde været bedre, om vi havde begravet den Hund hos de to andre,“ mente Mølleren. De vaskede Blodet af deres Klæder og strøede frisk Jord over det blodige Lergulv. Se blot, hvor drypper det fra dig?“ spurgte Mølleren. Blodet randt ned ad Kralitjs Haand. „Ingenting, den Snog bed mig, da jeg stak ham i Halsen.“ „Lad mig forbinde dig med det samme,“ sagde Mølleren. Han viklede en Tøjstrimmel om Haanden og saa ham imedens opmærksomt ind i Øjnene. „Du maa tilgive mig, min Søn, men hvor kommer du fra?“ og han kastede igen et forundret Blik paa den fremmede.

„Det skal jeg fortælle dig siden engang; nu skal du kun vide, at jeg er Bulgarer, og en god Bulgarer. Du skal ikke nære Mistro til mig.“

„Nej, sidst af alt, jeg har jo sét, hvad du er for en Mand. Du er en Søn af dit Folk og for dig gav jeg mit Liv!“

„Sig mig nu, gamle, hvor jeg kan faa Klæder, saa jeg kan bytte om og faa mig hvilet ud efter alt dette.“

„Kom med mig til Klostret, ind til Diakon Vikenti. Det er min nære Slægtning; han véd ikke alt det gode, han vil gøre. Det er ogsaa en Bulgarer med Hjærtet paa rette Sted. Kom blot, dér sover vi alle, — det var en Guds Lykke, at ingen saa dig.“

Den gamle Stojan tog fejl. Maanen oplyste nu en høj menneskelig Skikkelse bagved et Valnøddetræ, han havde været en ubevægelig Tilskuere ved de to Tyrkers Begravelse. Men ingen havde bemærket ham. — Kort efter gik Kralitj, Mølleren og Marika, der under hele Kampen havde siddet stiv af Rædsel under et Elmetræ, til Klostret, hvis høje Mure, oplyste af Maaneskinnet, hvidnede mellem de mørke Nødde- og Poppeltræer. Efter dem sneg ogsaa den ukendte Skikkelse sig henimod Klostret. Han hørte til dér; det var den sindssyge Tosse Muntjo, som i mange Aar havde spist Naadsens Brød i Klostret.

Igen hos Marko.

Da Marko aabnede Porten just som Kralitj var undsluppen, stod der en Onbasji med sine Gendarmer, som alle traadte indenfor med en vis Forsigtighed. „Hvad er der paafærde her,“ Tjorbadji Marko?“ spurgte Onbasjien. Marko forklarede ganske roligt, at der slet intet var ivejen, og at hele Alarmen skrev sig fra en frygtsom Tjenestepige. Onbasjien lod sig straks stille tilfreds med denne magre Forklaring og gik igen, velfornøjet over at være sluppen for en ubehagelig Historie.

Marko havde ikke faaet Porten lukket, før hans Nabo viste sig. „Alt forbi, Baj Marko?“ „Er det dig, Ivantjo. Kom ind og lad os faa en Kop Kaffe.“ „God Aften! Baj Marko, er det bedre med lille Asen?“ spurgte en høj, ung Mand, der kom midt i Gaden. „Kom, kom kun ind, Doktor, og Marko førte begge Gæster ind i Stuen, hvor der straks blev tændt to klare Stearinlys i skinnende Broncestager. Det var Gæsteværelset, ikke stort, men lyst og hyggeligt. Det var indrettet og prydet efter gammeldags enkel og ejendommelig Smag, saadan som det endnu er mangansteds i de smaa Provinsbyer. Gulvet var

dækket med brogede Tæpper og langs Væggen stod to lange Divaner behængt med skarlagentrøde mønstrede Tøjer, alt Hjemmets Arbejde.

I et Hjørne stod en Jernovn, hvor der blev fyret om Vintren, om Sommeren blev den staaende til Pynt. Ligeoverfor den, i den hellige Billedvæg, hvor der altid brændte Lys, sad fastsømmede Helgenbilleder og ovenover smaa trykte Sedler fra selve Athos, fromme Gaver fra Pilgrimme. Helgenbillederne var gamle, derfor elskede Bedstemoder Ivanitsa dem endnu højere. Et af dem, som var særlig gammelt, kunde glæde sig ved rén Ærefrygt fra den gode Kone. Hun fortalte stolt, at dette vidunderlige Billede var bleven malet af hendes Oldefader Hadji-Arseni — og det med Foden —; den Overbevisning, hun talte med, var der ingen, som vilde modsige, og Billedet modbeviste det heller ikke. Over den hele Billedvæg hang der et Bundt tørrede Kornblomster, besprængte med Vievand, og en Pilegren med graa Gæslinger fra sidste Palmesøndag. Det gav Sundhed og Velsignelse at have dem i sin Stue. Rundt om Væggene løb Hylde med Stentøj og Porcelainsfade, en ufravigelig Prydelse i hvert Hus, som har Respekt for sig selv, og i alle fire Hjørner trekantede Træplader med Blomstervaser. Paa Væggen overfor Vinduerne hang Billedgalleriet. Der var ialt syv Litografier i forgyldt Ramme. Nogle forestillede huslige Scener hos Tyrkerne, et selve Sultan Abdul-Medjid til Hest med sit Følge. De øvrige var Begivenheder under Krimkrigen. Slaget ved Alma, Slaget ved Eupatoria, Belejringen af Silistria. Det nederste Billede fremstillede i en lang Række de russiske Officerer i den Krig, — alle afbildede til Knæene. Og fordi Pope Stavri paastod, at det var Engelskmændenes Kugler, der havde revet Benene af dem, kaldte Bedstemoder Ivanitsa dem altid „Martyrerne“, og viste dem med oprørte Ord til Bornene.

Doktor Sokolof var en ung Mand paa otteogtyve Aar, med yppigt, rødligt Haar, blaa Øjne og et aabent, venligt Ansigt, noget støjende, lystig og let. Han havde gjort Tjeneste som

Saarlæge i en tyrkisk Lejr paa den montenegrinske Grænse og havde lært sig tyrkisk Sprog og Levesæt, han drak Brændevin og spillede Kammerat med Onbasjien, ud paa Natten skød han med Revolver i dennes Vagtstue, og hjemme opdrættede han en Bjørn. Det bedre Borgerskab saa lidt skævt til ham og betroede sig hellere til den græske Apoteker Janelli, men Ungdommen holdt af ham for hans lyse, aabne Sind og hans varme Fædrelandskærlighed. Han var altid den første i et lystigt Lag og den første i de hemmelige Broderskaber og Komitéer*), og paa de to Ting ofrede han det meste af sin Tid.

Han havde aldrig gennemgaaet nogen medicinsk Højskole, men de Unge kaldte ham Doktor, for at hæve ham op over den græske Apoteker, og han selv fandt det ikke Umagen værdt at protestere derimod. Hvad de syges Helbredelse angik, saa byggede han væsentlig paa to Ting: den gode balkanske Luft og Menneskenaturens Sejghed. Derfor tog han sjælden sin Tilflugt til Farmakopéen, hvis Latin han overhovedet ikke forstod, og hans hele Apotek rummedes paa en lille Hylde. Det var intet Under, at han paa den Maade kunde tage Luven fra sin Modstander.

Sokolof var Markos Huslæge, og derfor kom han for at se til lille Asen.

Den anden Gæst var Ivantjo Jotata; som god Nabo var han kommen for at snakke med og berolige Baj Marko. En kort Tid drejede Samtalen sig om, hvad der var sket samme Aften, og Ivantjo beskrev malerisk sine Indtryk af Uroen og al den Skræk, det havde sat i hans Kvindfolk; selv havde han slet ikke været bange, men underligt var det, at da han fra

*) Revolutionsbevægelsen i Bulgarien mellem 1872—76 havde skabt en hel Del Komitéer rundt om i Landet. Disse Komitéer gjorde stærkt Indtryk paa Tyrkerne, der efter dem kaldte alle bulgarske revolutionære „Kumitadj“ eller simpelt hen „Kumitã“, — et Ord, der endnu stadig bruges i Makedonien.

Vindkammeret havde sét ned i Nabogaarden, havde der været roligt og mørkt, men herind maatte han for at faa Besked.

„Det havde du ikke behøvet, der var ikke det ringeste i Vejen,“ indvendte Marko med et Smil.

„Ja! lade sin Nabo ene i Fare, det skal man ikke . . .“

„Sover lille Asen nu, Baj Marko?“ spurgte Doktoren for at afbryde Ivantjos Veltalenhed.

Ivantjo blev ufortrødent ved. „Men da jeg saa, at alt var dødsstille i Gaden, sagde jeg til mig selv, det skal du ikke lade dig narre af, Ivantjo, og saa vendte jeg om og listede ud af Bagporten, ud i den blinde Gang, fra den blinde Gang forbi Baj Netkos Port og saa forbi Mahmudkins og siden over Genkos store Møddingplads, lige over til Konaken. Jeg gik ind, saa mig lidt om og gik lige hen til Onbasjien og sagde, at der var Røvere i din Gaard, hvor Høns og Kyllinger skreg og fløj til alle Sider.“

„Jeg har jo sagt dig, at der var slet ingenting; det er overflødigt Bryderi, du har gjort dig, Ivantjo.“

Uvejret var imedens begyndt at rase.

„Aa, Baj Marko, jeg havde nær glemt at spørge dig, om du i Aften har truffet en ung Mand,“ spurgte Doktoren pludselig. „Hvad for en ung Mand?“ „En mærkelig Fyr, meget lurvet paaklædt, men hans Ansigt saa intelligent ud, saa vidt jeg kunde skønne. . . . Han spurgte efter Huset her.“ „Nej, hvor skulde jeg have sét ham, jeg har ingen som helst truffet paa,“ stammede Marko, med øjensynlig Forvirring, som hans Gæster dog ikke havde den ringeste Aarsag til at bemærke. Doktoren fortsatte rolig. „En ung Mand mødte mig just i Mørkningen nær Hadji Pavlis Rosenmark. Han spurgte mig høfligt: „Kan du sige mig, er Marko Ivanofs Hus langt herfra; jeg vil gerne tale med ham; det er første Gang, jeg er her.“ Jeg var netop paa Vej herhen ad, og saa foreslog jeg ham at følges med mig. Undervejs blev jeg ved at se paa ham; han var usselt klædt, den fattige Stympet, tyndslidt, forreven Over-

trøje, og mager og svag saa han ud; jeg syntes, at han knap kunde støtte paa Benene. Jeg havde ikke rigtig Mod til at spørge ham, hvorfra han kom og hvorfor han så saa ynkelig ud, men det gjorde mig saa ondt for den Stakkel. — De maa ikke blive vred, naar jeg tilbyder dem min Kappe; tag den og svøb den om Dem. — Han sagde bare Tak og tog den. Ved jeres Hus skiltes jeg fra ham. — Jeg gad gjerne vidst, hvem den Mand var. . . . „Jeg kan kun sige, at mig har ingen besøgt.“ „Det er løjerligt,“ mente Doktoren. „Det var maaske den Røver, som klatrede over jeres Mur og fik gjort alt det Spektakkel, Baj Marko?“ spurgte Ivantjo. „Nej, den Mand var ikke nogen Røver; den Slags Folk kender man paa Minerne,“ bemærkede Doktoren. Samtalen var ved at slaa over i en skarp Tone, og for at afværge dette, henvendte Marko sig til Sokolof. „Doktor, læser De Bladene? Hvordan gaar det med Opstanden i Hercegovina?“ „Gud naade os, det tapre Folk har gjort Undere, men hvad kan man udrette mod saadanne Masser?“ „At tænke sig den Haandfuld Mænd, og saa længe de har holdt sig, — saadan noget kunde vi ikke gøre,“ sagde Marko.

„Har vi maaske forsøgt det,“ bemærkede Doktoren. „Vi er fem Gange saa mange som de deroppe, men vi kender ikke vor egen Styrke.“ „Det er urimeligt at snakke paa den Maade, Doktor,“ sagde Marko. „Hercegovinerne er én Ting og vi her er noget helt andet; vi ligger inde mellem Helvedes Kæber; blot vi rører os, slagter de os ned som Faar. Vi har ingen Steder at vente Hjælp fra. — „Jeg spørger blot, har vi maaske forsøgt det?“ gentog Doktoren ophidset.

„Hugger de os da ikke ned og skærer de ikke Halsen over paa os, uden at vi gør det ringeste. Jo dybere, vi bøjer os, des mere pisker de os. Havde maaske Gantjos Dreng gjort dem noget, ham, der igaar blev baaret hjem uden Hoved. De truer os med Galgen, hvis vi vover paa at protestere mod deres Tyranni, og Folk som Jemeksiz Pehlivan faar frit Lov at gøre de Skændigheder, de lyster. Hvad Ret er der her? Selv

den frommeste vilde ikke udholde det, en Due vilde hugge fra sig.“

Bedstemoder Ivanitsa traadte ind. „Hvad skal man dog tro,“ sagde hun. „Pena hørte Skud lidt før det begyndte at regne; hvad kan det nu være, hellige Guds Moder. Nu har de vel igen taget Livet af en kristen Sjæl . . .“

Marko fór sammen, hans Ansigt skiftede Farve. Han havde paa Fornemmelsen, at der var hændet Kralitj noget galt. Hans Hjærte krympedes, saa at han ikke kunde skjule det.

„Baj Marko, hvad fejler I?“ spurgte Doktoren, da han kom til at se paa dennes forpinte Udtryk.

Regnen var ophørt. Gæsterne rejste sig for at gaa. Den sidste Efterretning havde ophidset dem.

„Aa, det er vist noget Snak, Pigen har haft Fantasier, vær nu ikke bekymret,“ trøstede Ivantjo Jotata.

Medens Marko fulgte Doktoren ud ad Hovedporten, forsvandt Ivantjo ind til Nabohuset gennem den lille Sidedør, som hans Kone aabnede for ham.

Nattens Slutning.

Doktor Sokolof bankede paa hos sig selv. En gammel Kone aabnede for ham; han traadte ind og spurgte straks: „Hvordan er det med Kleopatra?“ „Ja, hun har da spurgt efter dig,“ svarede den gamle med et Smil. Doktoren gik over den lange Gaard og op i sit Kammer. Dette Værelse, der tjente ham til Arbejdsrum, Apotek og Sovekammer, var nøgent, bredt og forsynet med Skabe i Væggene og en mægtig Kamin. Paa en lille Hylde stod alle hans Medikamenter, paa et Bord laa nogle kemiske Redskaber, et Par medicinske Bøger og en Revolver. Over hans Seng hang en dobbeltløbet Jagtbøsse og

Jagttasken. Kun et eneste Billede smykkede Væggen, Fyrst Nikola af Montenegro, og under ham et Fotografi af en eller anden let Skuespillerinde. Alt viste klart, at det var en letlevende Ungkarls Værelse, uordentligt, kedeligt og støvet. I et Hjørne var en Lem til Kælderen aabnet paa Klem. Doktoren smed sin røde Fes og sin Trøje, gik hen til Lemmen, klappede i Hænderne og kaldte: „Kleopatra! Kleopatra!“

Ingen svarede. „Kleopatra, kom op, lille Due!“ Fra Kælderen lød en mørk Brummen. Doktoren satte sig paa en Stol midt i Stuen og kaldte: „Kom herhen, Kleopatra!“ En lille Bjørn kravlede op. Den kom hen med slæbende Trin og brummede tilfreds, anbragte Forlabberne paa Doktorens Knæ og gabede vældigt op for de spidse, hvide Tænder, saa stod den og pustede paa ham som en Hund. Det Dyr var bleven fanget paa Srednagora af en Landsbyjæger, som havde foræret Sokolof den til Tak for, at han havde skaffet Jægerens Søn af med en slem Sygdom. Med sand Ihærdighed havde Sokolof taget sig af dens Opdragelse og Bjørnen voksede daglig i Kunst og Hengivenhed for sin Herre. Kleopatra kunde allerede danse Bjørnepolka og samtidig brølede den saa vældigt, at det ganske Nabolag vidste, naar den Leg gik for sig. Men næppe havde Doktoren begyndt paa Dansemelodien: Dimitra, Pige med det røde Haar . . . og Bjørnen rettet sig i Vejret, før den før hen til Vinduet, stillede Labberne i Karmen og brølede fornærmet og rasende. Doktoren kunde sé, at der var Folk i Gaarden. Han snappede sin Revolver og raabte: „Hvem der.“

„Doktor, du skal følge med til Konaken!“ „Er det dig, Sjerif-Aga! Hvad Fanden vil man med mig, hvem er syg der?“ „Ja se nu først at faa Munden stoppet paa den Bjørn.“ Kleopatra blev ved at brøle. Doktoren gennede Dyret ned i Kælderen, hvor den brummede misfornøjet. „Vi har Befaling til at gribe dig og føre dig til Konaken. Du er arresteret.“ sagde Onbasjien strængt.

„Hvorfor er jeg arresteret, hvad er der sket?“

„Det faar du nok at vide. Lad os nu komme afsted.“

Forvirret og urolig fulgte Doktoren med, — han anede Uraad.

I Konaken var der Forvirring. Doktoren blev ført ind til Begen. Denne sad paa sin sædvanlige Plads i Hjørnet. Kiriak Steftiof, hans Skriver, læste noget op af et Blad og det bulgarske Medlem af Byraadet, Netjo Pironkof, kiggede over Skriverens Skulder paa det trykte. Begen, en Mand paa de treds, tog koldt mod Doktoren, men bød ham dog en Stol at sidde paa. Tyrkerne brugte ofte den Taktik mod de anklagede, for at gøre dem oplagte til Bekendelse. Desuden var Sokolof Begens Huslæge og var yndet i Konaken. Doktoren saa sig forvirret om og saa med Forbavselse, at paa Retsbordet laa hans Kappe, som han om Aftenen havde givet den ubekendte unge Mand.

„Doktor, er det din Kappe?“ spurgte Begen. Doktoren forstod, at det var meningsløst at nægte dette; han svarede bekræftende. „Hvorfor har du den ikke paa?“ „Iaftes gav jeg den til en fattig Fyr.“ „Hvor?“ „Paa Hadji-Sjadova Gaden.“ „Hvad Tid?“ „Henved Kl. 2*.“ „Kendte du den Mand?“ „Nej, men jeg fik ondt af ham, fordi han var halvnøgen og pjaltet.“ — „Hvor den Stakkel lyver,“ sagde Netjo foragteligt. „Det er jo rimeligt nok; en Mand, der er ved at drukne, griber efter et Halmstraa,“ hviskede hans Nabo. Begen smilede ondskabsfuldt, ret som om han havde grebet ham i en forsk Løgn. Han var fuldt overbevist om, at Kappen var trukket af selve Doktorens Skuldre. Det havde ogsaa Gadevægteren paastaet. „Kiriak Effendi, giv mig de Blade . . . kender du maaske de Ting?“ Doktoren saa et Nummer af Bladet „Nezavisimost“**) og en Oprørsproklamation, trykt i Bukarest.

Sokolof nægtede al Slags Kendskab til dem. „Hvem har stukket dem i din Lomme?“ „Jeg har fortalt, at jeg har givet min Kappe til en anden; maaske har han stukket dem i Lom-

*) Tyrkisk Angivelse. Det vil sige to Timer efter Solnedgang.

**) „Uafhængighed“ — et Revolutionsorgan.

men.“ Begen blev utaalmodig. Doktoren følte, at Sagen var ved at tage en slet Vending, — i bedste Fald vilde man beskyldte ham for at staa i Forbindelse med en Oprører.

„Kald den saarede Osman herind!“ befalede Begen. En Gendarm, med Armen i Bind fra Albuen til Fingerspidserne, viste sig. Det var netop ham, der havde revet Kappen af Kralitjs Skuldre, og ved den Lejlighed var han bleven saaret af sin Kammerats Kugle. Han forsikrede, enten imod bedre Vidende eller i Vildfarelse, at det var den jagede Kunità, som havde saaret ham. Osman traadte hen foran Doktoren. „Det var ham, Effendi.“ „Var det ham, du trak Kappen fra? Kender du ham igen?“ „Ja, jeg gør, og det var ham, der skød paa mig og saarede mig i Petkantjofgaden.“ Sokolof saá overrasket paa ham. Han blev aldeles slaaet af denne frække Beskyldning. „Den Gendarm lyver samvittighedsløst,“ raabte han. „Du kan gaa, Osman Aga . . . sig mig, Tjelebi,“ begyndte Begen igen i en alvorsfuld Tone, „benægter du alt det her?“ „Det er Bagvaskelse og Løgn. Jeg gaar ikke med Revolver og igaar Aften har jeg slet ikke været i Petkantjofgaden.“

Onbasjien nærmede sig Lyset, saa opmærksomt paa Doktorens Revolver, som han havde taget fra hans Bord, og sagde med Vægt: „Der er fire Patroner i Løbene, én er skudt af.“ Begen nikkede forstaaende. „Der tager I fejl igen, jeg har ikke rørt Revolveren i Aften.“ „Tjelebi, hvor var du iaftes ved Tretiden, da dette gik for sig?“ Dette uventede Spørgsmaal faldt som et Tordenslag over Sokolof. Han rødmede stærkt, men svarede tillidsfuldt: „Kl. 3 var jeg hos Marko Ivanof; hans Barn er sygt.“

„Da du gik ind til Tjorbadi Marko, var Klokken nærmere fire. Vi kom netop ud derfra,“ afbrød Onbasjien, som havde mødt Doktoren, da han selv gik bort fra Markos Hus. Doktoren tav stille; Forholdenes Besynderlighed rejste sig truende mod ham. Han saa, at han var ved at falde i en Fælde.

„Godt, saa sig os rent ud, hvor du var fra dengang, du

gav din Kappe bort i Hadji Sjadovagaden, til du gik ind til Marko," drejede Begen behændigt sit Spørgsmaal. Et saa klart Spørgsmaal krævede ogsaa et klart Svar. Men Doktor Sokolof gav ikke noget. I hans aabne Ansigt saas tydelig en indre Kamp, en aandelig Pine. Denne Forvirring og denne Tavshed var mere oplysende end en ren Bekendelse. De øvrige Indicier udfyldte det manglende.

Begen indsaa, at han havde en Forbryder for sig, men han spurgte ham for sidste Gang: „Sig, hvor var du paa den Tid, Tjelebi.“ „Jeg kan ikke sige det,“ svarede Sokolof stille og bestemt. Det Svar slog alle med Forbavselse. Byraaden Netjo blinkede ironisk til Steftjof, som om han vilde sige: „Der fik vi den Krebs i Nettet.“

„Sig os, Tjelebi, hvor var du paa den Tid?“

„Det kan jeg paa ingen Betingelse sige, det er en Hemmelighed, som min Ære som Læge og Menneske forbyder mig at røbe. Men i Petkantjofgaden har jeg ikke været.“

Begen forklarede ham, hvilke slette Følger for ham, denne Tavshed kunde faa. Men Doktoren saa fattet ud, som et Menneske, der har sagt alt, hvad han kunde sige. „I saa Fald bliver du her hos os i Nat. Før den Herre i Fængsel,“ befalede Begen strængt. Doktoren gik ud, forvirret og ophidset over den Mængde Beskyldninger, som han ikke formaaede at afværge, thi under ingen Betingelser kunde han meddele, hvor han havde været om Aftenen ved Tretiden.

Heltemod.

Solen stod allerede højt paa Himlen og sendte sine Straaler gennem de grønne Vinranker, der hang over Klostergaarden. Fuglene kvadrede muntert, Aaens gennemsigtige Smaaabølger

rislede friske og indbydende, de slanke Cypresser og Popler raslede blødt i Morgenvinden fra Bjærgene. Alt stod saa klart og søndagshelligt. Selv de omløbende fattige Buegange med de skumle Smaaceller bag saa helt venlige ud og gav Genlyd af Svalekvidren fra de mange Reder under Murværket. Midt i Gaarden under Vinløvet stod en agtværdig Olding, barhovedet og med hvidt Skæg til Bæltstedet, i lang, mørkeblaa Klosterkittel. Det var den femogfirsindstyveaarige Fader Jerotej, en mægtig Levning fra et forgangent Aarhundrede, næsten en Ruin, men en agtværdig, ærefrygtindgydende Ruin. Han henlevede nu de sidste Dage af sit lange Liv jævnt og stille. Hver Morgen tidlig gik han sin lille Vandring og indaandede den klare Bjærgluft, glædede sig som et Barn over Solen og Himlen, hvorhen han følte sig paa Vej.

Ikke langt borte opad en Vinstok stod, som en Modsætning til dette Fortidsminde, den unge Diakon Vikenti med en Bog i Haanden; han forberedte sig til at træde ind i et russisk Seminarium. Ungdom og Haab lyste ud fra Diakonens Ansigt. Det var Fremtiden, der boede i den Yngling, og han saa den i Møde med samme Tillid, som den gamle hilste Evigheden med. Kun Klosters skærmende Mure kan skænke Sjælen denne underlige, fredfyldte Ro.

Paa Kirkens Stentrin sad den massive Fader Gedeon stærk optagen. Han iagttog opmærksomt Paafuglene, der spaserede frem og tilbage og af og til slog Hjul med Halerne. Han sammenlignede dem med den hovmodige Farisæer i Evangeliet. og deres smaa Skrig mindede ham om den dybsindige Kong Salomon, der forstod Fuglenes Sprog. Fordybet i disse fromme Betragtninger ventede Fader Gedeon rolig paa Middagsklokkens velsignede Lyd og indaandede allerede den søde Madluft, der bølgede ud fra Refektoriet. Paa Tærsklen stod Klosters skeløjede Idiot og varmede sig i Solen. Det var Muntjos Staldbroder; med uhyre filosofisk Mine betragtede han Paafuglenes Familieliv med sit høje Øje, medens det venstre syntes paa

Langfart ud over Klostermurene. Hvorfor, maatte *han* vide. Ved hans højre Side stod Muntjo og klappede i Hænderne. Hans Blik søgte forfærdet de øvre Buegange. Naar vi tilføjer Iguméne (Klostrets Prior), som var paa Rejse, og endnu nogle Lægbrødre, er hele Klostrets Befolkning nævnet.

Netop i denne Stund kom Iguméne ridende ind gennem Klosterporten, sprang af Sadlen, rakte Bøjlerne til den skeløjede og sagde i en mørk Tone: „Jeg kommer fra Byen og har daarlige Nyheder.“ Og han fortalte om Sokolofs Ulykke i alle Enkeltheder. „Stakkels Sokolof, stakkels Sokolof,“ sukede han.

Iguméne Natanail var en bredskuldret, høj og kraftig Mand med modigt Ansigtudtryk og mandige Bevægelser. Vilde man tage Munkedragten fra ham, blev der næppe noget munkeagtigt tilbage. Væggene i hans Celle var overhængte med Bøsser, han var en sikker Skytte, svor som en Krigsmand og forstod baade at helbrede og at give Raad. Tilfældigvis var han bleven Igumén i et Kloster, istedenfor Friskarehøvding i Balkan. Der var forøvrigt dem, der mumlede om, at han ogsaa før havde været det, men nu angrede.

„Hvor er Fader Gedeon?“ spurgte Iguméne.

„Her kommer jeg,“ hørtes dennes skrigende Stemme fra Køkkenet, hvor han var gaaet hen for at se om Middagsmaden ikke var færdig. „Igen i Køkkenet, Fader Gedeon, véd du da ikke at det er en Dødssynd at kæle for sin Bug?“ Og Iguméne gav ham Ordre til straks at lægge sin Tværsæk over Æslet og begive sig til Landsbyen Vojnjagovo, for at se til Folkene, der var ved at slaa Klosterengene. Fader Gedeon var fed, rund og struttende, pustet op som en fyldt Vinblære. Den mindste Anstrængelse, han blev tvungen til at gøre, jog Strømme af Sved ned over hans Ansigt. „Fader Igumén,“ mumlede Gedeon i bønfuldende, halvkvalt Stemme med Hænderne over Maven, som vilde han for alt i Verden undgaa denne Rejse ud i den syndige Verden. „Fader Igumén, var det ikke bedre at

tage denne bitre Kalk fra eders ydmyge Broder?“ og han bøjede sig dybt, „Hvad for en bitter Kalk? Sender jeg dig maaske til Fods afsted? Du sidder jo paa dit Æsel og hele dit Arbejde er, at holde i Tømmen med den ene Haand og velsigne med den anden.“

„Fader Natanail, det er ikke for Besværets Skyld, det er jo netop for at arbejde og lide, at vi er her i denne Verden, men det er onde Tider. Nu har de grebet Døktoren og maaske vil en kristen Sjel gaa i Løbet. Hagars Slægt er uden Barmhjærtighed. Gud forbyde det, men maaske kan de falde paa, at jeg er ude for at ophidse Folket og saa vil ogsaa vort kære Kloster komme til at lide. Faren er stor.“ Iguménen brast i Latter. „Ha! Ha! Ha! tror du Tyrkerne vil faa Mistanke til dig; — Fader Gedeon skulde være politisk Apostel! Aa, Diakon Vikenti, Diakon Vikenti, kom hen og hør hvad Fader Gedeon siger. Muntjo, hent Vikenti, lad ham ogsaa faa Lov at more sig!“ Muntjo drejede Hovedet endnu mere løjerligt med vidt udspilede Øjne og det vildeste Udtryk af Skræk. „Russeren!“ raabte han forstyrret og pegede paa Trappen, hvor Diakonen var gaaet op, og for at han ikke skulde blive opfordret mere, sneg han sig hurtigt over til den modsatte Side. „Russeren, hvad mener han, er der en Russer her?“ Netop da Iguménen kaldte paa Diakonen, var Vikenti gaaet ind til Kralitj, der sov i en Celle i den øvre Del af Klosteret. „Hvad er der i Vejen, Fader?“ spurgte denne, da han saa Diakonens urolige Mine. „Inat har Tyrkerne arresteret Sokolof og bragt ham til K.“ „Hvem er den Sokolof?“ „Det er Doktoren i Byen, en flink ung Mand. De har fundet oprørske Papirer i hans Lomme. Jeg véd godt, at han er en glødende Patriot,“ sagde Diakonen bekymret. Da Politiet forfulgte ham i Nat, skød han Armen itu paa en Gendarm, der rev Kappen af ham. Han er fortabt, de hænger ham. Gud ske Lov, at du slap godt fra Byen . . .“ Da Diakonen tav, saa han til sin Forundring, at Kralitj havde grebet sig om Hovedet med begge Hænder og udstødte et for-

pint Suk. „Hvad mener du, min Ven, hvad er der i Vejen? Gud være lovet, at du er reddet,“ udbrød Vikenti. Kralitj stillede sig ligeoverfor ham med et Ansigt fordrejet af sjælelig Kval og raabte i halvt Raseri: „Hvad der er i Vejen, hvad der er i Vejen! Véd du, den Kappe. de tog, det var min. Igaar Aftes nær Byen var der en venlig Fyr, der gav mig den. han saa', at jeg var i Pjalter, det maa have været Doktor Sokolof, og den Kappe rev Gendarmerne af mig. Jeg havde stoppet „Nezavisimost“ og en Proklamation i Lommen paa den; — og ovenikøbet har de beskyldt ham for at have skudt paa en Gendarm, skønt jeg ikke har rørt ved en Pistol, — de Djævlé! det Menneske skal ofres for min Skyld!“ „Det er en stor Ulykke!“ mumlede Vikenti bedrøvet, og det allersørgeligste er, at det er umuligt at hjælpe ham, — saadan har nu Skæbnen villet.“ Kralitj vendte sig om mod ham med flammende Ansigt. „Kan han ikke hjælpes, skulde jeg lade den ædelmodige Mand i Stikken, tilmed en saa varm Fædrelandsven, og lade ham gaa til Grunde for min Skyld. Det vilde være lumpent!“ Diakonen saa' forvildet paa ham. „Nej, jeg skal redde ham, selv om det koster mig mit eget Liv.“ „Hvad skal vi da gøre? Sig det. Jeg er rede til alt!“ udbrød Vikenti. „Nej, jeg vil selv alene redde ham!“ „Du?“ „Ja jeg! jeg skal redde ham . . . jeg er den eneste, der kan,“ vedblev Kralitj, medens han jog frem og tilbage i sin Celle. „Skal vi storme Fængslet? Hvordan mener du, at vi kan rive Doktoren fra dem?“

„Jeg angiver mig selv, siger, at det var min Kappe, mine Papirer, og hvis de endelig vil have det, at det var mig, der skød paa Gendarmen, men *ham* skal de lade gaa! — lad dem saa hænge mig. Troer du, at jeg er kommen fra Diabekir og herhjem, 300 Mile tilfods, for at bære mig ad som en Slyngel?“

Diakonen tav stille. Han følte godt, at Kralitj havde Ret. Ja, han ønskede næsten at være i hans Sted for at være den, hvem Gud sendte en saadan Handling. Hans Øjne blev vaade

af Rørelsens Taarer. „Vis mig straks Vej til K.,“ bad Kralitj. Pludselig kom Iguménens store, skæggede Hoved til Syne; under deres ophidsede Samtale havde de ikke hørt hans Komme. Kralitj fór sammen og saa' spørgende paa Diakonen, Diakonen skyndte sig udenfor og drog Iguméne hen til et Hjørne af Korridoren, for med heftige Haandbevægelser og Miner at berette ham alt. Da Celledøren atter aabnedes og Vikenti og Natanail traadte ind, gik Kralitj Iguméne i Møde, greb hans Haand og kyssede den. Men Iguméne drog Haanden til sig, tog med begge Hænder Kralitj om Hovedet og kyssede ham ømt paa Læberne, som kunde det være en Fader, der gensaa sin længe savnede Søn.

Hos Tjorbadji Jordan.

Hos den gamle Tjorbadji Jordan var der stor Fest den Dag i Anledning af et nyligt fejret Bryllup i Slægten. En stor Kreds af Slægt og Venner var tilstede. Jordan Diamendiéf var allerede til Aars, sygelig, pirrelig og misfornøjet. Han hørte til den Race af Tjorbadjier, det bulgarske Bourgeoisie, der har gjort saa meget til at gøre den hele Klasse forhadet. Hans Rigdom var stadig vokset, hans talrige Børneflokk blomstrede. Man havde Respekt for hans Mening, men ingen holdt af ham.

Gammel Uret og Udsugelse af fattige, underhaands Ven-skab med Tyrkerne gjorde ham stadig ilde lidt, skøndt han forlængst hverken gjorde eller kunde gøre ondt. Det var helt og holdent en Mand af den gamle Skole. Trods Jordans gnavne Stemning var Maaltidet muntert nok. Mo'er Ginka, hans gifte Datter, der endnu var køn at se paa, snakkelysten og letbevægelig, opmuntrede Gæsterne med alle mulige smaa Historier, som hendes løsslupne Tunge lod smutte til alle Sider. De, som

morede sig aller kosteligst over hendes Vid, var tre Nonner. Den ene af dem, Hadji Rovoama, Jordans Søster, der var halt, onskabsfuld og sladdervorn, var ikke mindre mundrap end Ginka og gav bidende Fortællinger til bedste om fraværende bekendte. Hadji Simeon, Værtens Sviger søn lo himmelhøjt med Skeen i Munden. Hadji Pavli, den nylig ægteviede Brudgom, der var helt borte i Latter, spiste med Michalaki à la franca's Gaffel, medens denne fortørnet var Vidne til en saadan Uhofflighed.

Michalaki blev kaldt A la franca, fordi han var den første, der engang for tredive Aar siden havde haft rigtige Bukser paa der i Byen, og fordi han kunde nogle franske Ord. Men ved det, var han ogsaa stoppet. Hans Frakke var endnu af Snit som paa Krimkrigens Tid og de faa franske Ord var blevne færre, men hans Ry som en lærd Mand levede friskt endnu sammen med det smigrende Tilnavn, og Michalaki var stolt derover. Han førte sig fornemt, talte med Eftertryk og havde ligget i mangeaarig Fejde med en Person, der i en større Forsamling havde kaldt ham Mikalaki Malafranga.*)

Ligeoverfor A la franca sad Damian Grigorof, en Mand ved de halvhundrede, høj, mager og sortsmudset, med et onskabsfuldt Djævlblink i Øjet, tilbagebøjede spotske Læber, men med et eget alvorsfuldt Præg over sit hele Væsen. Han kunde ogsaa være en ordrig, veltalende Fortæller, utømmelig i Emner som selve Halim-Aga, hos ham blev en Draabe til et Hav, en lille Jordtue til et Bjærg, og havde han ikke engang Jordtuen, saa skabte han den. Det væsentligste var dog, at han troede paa sig selv, den bedste Maade til at overbevise andre. Forresten var Damian en af de første handlende i Byen og ovenikøbet en god Fædrelandsven.

Mo'r Ginkas Ægteherre spiste stiltfærdig for sig selv, han vidste for godt, at dersom han vilde tillade sig at sige noget, kunde han være sikker paa et rasende Blik fra sin Kone. Svag

*) Ordspil paa à la franca — Malafranga — den lidet franske.

og sagtmodig som han var, gjaldt han saa lidt, at Konen blev kaldt Hr. Ginka og han Fru Ginka. Ved Siden af ham sad Netjo Pironkof, Byraadsmedlemmet, og hviskede i højtidelig Tone til Kiriak Steftiof, Tolken, der fint og sirligt paaklædt, gav sig Mine af at høre efter, hvad han aldeles ikke gjorde, ivrig optagen som han var af at sende kælnel Blikke til Jordans Datter Lalka. Denne unge Mand, som vi allerede har truffet hos Begen, og som vil spille en betydelig Rolle i denne Fortælling, horte af Herkomst og Tænkesæt til vore Tjorbadjier, selv var han Son af en Tjorbadji af Jordan Diamandiefs's Art. Det var en Yngling, men hans Anskuelse hørte til de rustne, han havde slet ikke ladet sig røre af de frisindede Tanker, derfor fremfor alt var han velset af Tyrkerne og yderligt skyet af den bulgarske Ungdom, der regnede ham for en tyrkisk Spion. Hertil var han hovmodig og storladen af Karakter, skadefro og misundelig og fri for al stærk Følelse. Men alligevel, eller maaske netop af disse Aarsager, havde Jordan en Svaghed for ham og Steftiof beredte sig ogsaa til at blive den rige Gamblings Svigersøn.

Man var færdig med Maaltidet og Kaffen blev baaren om af en høj, rødmusset, sortøjet og sortklædt Pige, hvem ingen viste den ringeste Opmærksomhed.

Samtalen fortsattes ivrigt, og man naaede nu Dagens Begivenhed — Sokolofs Anholdelse. Dette Emne gav ny Olje til den hyggelige Smaasnakken i Middagsmætheden. „Jeg gad nok vidst, hvad der nu bliver af Doktorinden“ og Søster Serafima lo af sin Vittighed.

„Hvilken Doktorinde?“ spurgte flere spændt. „Kleopatra, naturligvis.“ „Ja, vi maa besøge hende og faa hende til at skrive til sin Husbond, hun sorger nok svært,“ mente Mo'r Ginka. „Der er nok andre, som sørger,“ mente en af Nonnerne spydigt. „I mener da vel aldrig vor Begs Hustru?“ blev der spurgt. „Tæm nu jeres Tunger,“ afbrød Mo'r Ginka, forresten æder Ulven da ogsaa det talte Kvæg.“ Der blev al-

mindelig Latter. „Kiriak, hvad var det for Bøger, der blev fundne hos Doktoren?“ spurgte Jordan, der ikke rigtig forstod Grunden til Gæsternes Munterhed. „Det var oprørske Skrifter fra først til sidst. Begen kaldte mig til sig om Aftenen for at jeg skulde oversætte dem for ham. Det var den Slags opblæst og forrykt Vaas, som kun Tosser kan finde paa at skrive. Der var et Opraab fra Komitéen i Bukarest, der opfordrede til at sætte alt i Blod og Brand for at befri Landet . . .“

„Bare de vilde tage Livet af sig selv, saa vi kunde blive befriede . . .“ bemærkede Netjo Pironkof ironisk. „De Slyngler, de vil brænde og rive om, men hvis Ejendom? Nok ikke deres egen. De Lus, de har ikke saa megen Jord, at de kan stikke en Kæp i den. Ild og Aske, ja det er net, — de Dagdrivere, de Gøglere!“ sagde Tjorbadi Jordan ophidset. „Det er simpelt hen nogle Røvere,“ bemærkede Hadji Smion. Damian Grigorof, der utaalmodigt havde ventet paa Lejlighed til at indføre en a sine Anekdoter, greb Hadji Smions sidste Ord og sagde: „Røvere! siger du, det minder mig om en Tildragelse — det var Røvere det . . . Det hændte engang jeg skulde til Sjtjip i 1863, lige midt i Maj, det var den 22de Kl. 3 efter Solnedgang med ganske skyet Himmel . . .“ Saa begyndte Damian at fortælle en uhyre lang Historie om Røvere, hvor et Utal af Personer traadte op, ligesaa Kroværten i Sjtjip til to Pasjaer, en græsk Kaptejn og Fyrst Cuzas Søster. Alle hørte efter i dyb Opmærksomhed, selv om ikke alle troede lige stærkt paa Historiens Sandhed, og nød imens Husets søde Kaffe. „Ak Gud! naar de vil stikke Ild paa alt, saa vil de vel ogsaa brænde vores Kloster,“ spurgte Søster Serafima. „Gid Himlens Ild vil fortære dem!“ mumlede Søster Hadji-Rovoama. „Se blot, hvad den Slags Uvæsen fører til, de Mennesker ødelægger al sund Sans hos de unge og leder dem til Daarskaber og lige ud til Galgen. Se nu bare her med Doktoren, det er højst beklageligt,“ sagde Steftjof. „Ja, højst beklageligt,“ fastslog Hadji-Rovoama. „Det er ikke længere siden end i Gaar, at jeg talte med Doktoren,

men jeg kunde nok mærke, hvad Slags Idéer den Mand gaar rundt med. Han beklagede, tænk blot, at der ingen Ljubobratitj*) var hos os,“ indskød Michalaki à la franca. „Og hvad svarede du ham?“ „Jeg, jeg svarede, at selv om vi ingen Ljubobratitj havde, saa havde vi Galger nok, hvis der skulde vise sig en.“ „Der gav du ham et godt Svar,“ sagde Jordan. „Hvem er Ljubobratitj?“ spurgte den nygifte nysgerrig. Mo'r Ginkas Mand, der regelmæssig læste „Pravo“ og var à jour med Politiken i Verden, vilde til at svare, men truffen af et Skud fra Konens Øjne, dukkede han sig og lod hende svare. „Det er Hercegovinernes Fører, ja! havde vi saadan en Mand, saa vilde jeg være Fanebærerske og saa skulde vi gaa ud og plukke de grønne**) Hoveder af.“ Jordan tilkastede hende et strængt Blik. „Saadanne Ting spøger man ikke med,“ dernæst vendte han sig til A la franca og spurgte: „Hvad vil der blive af Doktoren?“ „Efter Loven,“ sagde Steftjof, „kan han ikke slippe med mindre end Døden eller livsvarig Indespærring i Diarbekir.“ Han saa triumferende ud. „Det kan han have godt af,“ knurrede Hadji-Rovoama, „hvad ondt har vort Kloster gjort ham, at han vil brænde det af.“ Imedens løb Mo'r Ginkas Øjne ivrigt rundt i Stuen. „Hvor er Lalka bleven af,“ spurgte hun paa én Gang, „Rada, gaa straks ud og kald paa hende,“ sagde Hadji-Rovoama i en bydende Tone til den unge sortklædte Pige.

Da Lalka hørte Steftjofs Ord om den Skæbne, som ventede Doktoren, udtalte med den grusomste Koldblodighed, havde hun sagte sneget sig ud af Stuen og var ilet op paa sit eget Kammer. Der kastede hun sig ned paa sit Tæppe og begravede sit Ansigt i Puderne og græd, som var hun bleven pisket. En

*) Lubobratitj var en af Hovedanførerne under Oprøret i Hercegovina.

**) Grøn er her en Hentydning til Profetens nærmeste Slægt, der har Ret til at bære grøn Turban.

Strøm af Taarer flød fra hendes Øjne, dem hun saa længe havde holdt tilbage. Den stakkels Pige bævede af Graad og var ude af sig selv. Vild Fortvivlelse og Smerte malede sig i hendes Træk, da hun igen løftede sit Ansigt. Hendes Sjæl krympede sig ved at tænke paa de Mennesker, som saa grusomt kunde spøge med Doktorens Ulykke . . . , min Gud, min Gud, har de da slet ingen Medfølelse! — Taarer letter selv den mest haabløse Sorg. Og desuden, endnu var Doktorens Skæbne ukendt, og hun kunde jo haabe. Lalka rejste sig, tørrede Taarerne af sit kønne. blege Ansigt og satte sig ved det aabne Vindue for at lade Vinden vifte Sporene af Graaden fra hendes Ansigt. Hun saa' tankespredt ud for sig uden at lægge Mærke til dem, der gik forbi dernede paa Gaden. Denne grusomme Verden var ikke til for hende, hun saa' ingen og hørte ingen, fordi alt var fyldt af én. Paa en Gang tiltvang et skarpt Hovslag sig hendes Opmærksomhed. Hun saa' frem og kunde ikke samle sig. Der lige for hendes Øjne kom Doktor Sokolof travende paa en hvid Hest. Han bøjede sig høfligt for hende og red videre. I sin Glæde besvarede hun slet ikke hans Hilsen, men som dreven af en ubetvingelig Magt styrtede hun ind i Gæstestuen og raabte: „Doktor Sokolof er vendt tilbage!“

Et halvt forbavset, halvt misfornøjet Udtryk stod at læse i de flestes Ansigter. Steftjof blev bleg men sagde løst henkastet: „De har vel hentet ham tilbage til et nyt Forhør. Han slipper næppe fra Diabekir eller Galgen.“ I samme Nu mødte han Radas Øjne, der sendte ham et Blik fuld af Foragt, der stak ham i Sindet og fik hans Ansigt til at flamme. „Nej, nej, Kiriak, maaske han alligevel slipper fri, han er saa ung, saa det gjorde mig helt ondt for ham,“ sagde Mo'r Ginka med Følelse. Hendes Lattermildhed gik ikke saa dybt, i Grunden havde hun et godt og blødt Hjærte. Til Ære for Hadji-Smion maa vi ogsaa sige, at han var inderlig glad, men han vovede ikke at vise det i Jordans Hus.

Forklaringer.

Næppe var Doktoren naaet hjem, før han igen gik ud, strøg hastig forbi Gankos Kaffeus, hvorfra Folk hilste ham med et „Velkommen tilbage igen“, — og fortsatte sin Gang lige til Markos Hus. Da han gik ind ad Døren, fik han Øje paa Steftjof, der gik forbi ham. „Min ærbødigste Hilsen, Hr. Tolk,“ raabte Doktoren med spottende Stemme. Marko, der allerede havde spist, sad paa et Tæppe mellem Træerne og drak sin Kaffe. Han tog med Henrykkelse mod Doktoren: „Hvordan er dog alt det gaaet til,“ spurgte Marko utaalmodig. „Ja, jeg er selv ligesaa forbavset . . . Det hele staar for mig som et Eventyr, som jeg ikke rigtig tror paa. Jeg var knap kommen hjem fra jert Hus, før de tog mig op til Konaken. Du har allerede hørt, hvordan de forhørte mig dér og fik overbevist mig . . . Hvem skulde tænkt, at min gamle Kappe kunde blive Aarsag til den Staahej! De spærrede mig inde, og der sad jeg saa et Par Timer, til der paa en Gang kom et Par Gendarmer ind. „Doktor, gør dig rede!“ „Hvad er der paa færde,“ spurgte jeg. „Du skal straks til K., Begen har befalet det . . .“ „Naa! afsted maatte vi. En Gendarm havde jeg foran, en anden bagved og begge med ladte Geværer. Ved Daggry naaede vi K. Dér lukkede de mig igen inde, fordi det var tidligt og Domstolen endnu ikke var sat. I fire lange, lange Timer maatte jeg sidde paa en Bastmaatte med en Krukke Vand og vente. Tilsidst førte de mig frem for Dommeren. Nogle Bisiddere læste op af en Protokol, som jeg ikke begreb et Ord af. Saa gik det igen løs med Forhør om den ulyksalige Kappe, den laa der paa det grønne Bord og sendte mig bedrøvede Blikke. Kadien aabnede et Brev, vel fra vor Beg, tog nogle Papirer ud og spurgte mig: „Er det dine Papirer?“ „Jeg kender dem ikke!“ sagde jeg. „Men hvordan er de kommen ned i din Lomme?“ „Jeg har ikke stukket dem derned!“ — Han gav sig saa til at læse Brevet. Baj Tinko Balta-oglu tog Avisen og undersøgte den. „Effendi,“ sagde han sagte til Dom-

meren, „i dette Blad er der intet straffbart, det er trykt i Konstantinopel.“ Han saa smilende paa mig. Jeg forstod rent ud sagt ingenting, jeg saa lige ud for mig som et Faar. Kadien spurgte, „om det da ikke var en Komité-Avis fra Rumænien.“ „Nej, Effendi!“ svarede Baltaoglu, „denne Avis giver sig slet ikke af med Politik, det er et religiøst Skrift, det er de engelske Missionærers Blad „Zornica“ *).“ Tinko Baltaoglu tog Proklamationen, læste, saa paa mig og lo højt. — „Det er en Annonce, Effendi!“ Han gav sig til at læse med høj Røst: „Doktor Bogorofs billige Lægemedel . . .“ Kadien saa forvirret ud, alle brast i Latter, Kadien kunde heller ikke lade være, og jeg selv lo ogsaa. Jeg kunde skam ikke bare mig. — Men Hovedsagen er, hvordan i al Verden denne vidunderlige Forvandling med Papirerne var foregaaet. Efter en kort Raadslagning med Bidsidderne sagde Kadien til mig: „Doktor, her maa foreligge en Vildfarelse, det gør mig ondt for det Besvær, vi har forvoldt dig.“ — Alt det, de havde gjort med mig, arresteret mig, slæbt mig fra Fængsel til Fængsel, det kaldte han Besvær —, men vi kender dem jo. — „Du kan give Kavtion og saa gaa, hvorhen du lyster.“ Jeg stod der aldeles forvirret.

„Men talte De da slet ikke om den saarede Gendarm?“

„Nej! om ham spurgte de mig slet ikke. Rimeligvis maa vor Beg have erfaret, at den Sag ikke forholdt sig saa, og i sit Brev har han vel skrevet, at han ikke ansaa mig for den, der havde saaret Gendarmen. Maaske har Fyren selv indrømmet, at det var Løgn, hvad han havde sagt. Desuden hørte jeg mine Gendarmer smaasnakke om, at det nok var en Riffelkugle fra dem selv, der havde knust hans Underarm.“

Markos Ansigt lyste af Tilfredshed. Han havde troet, at gamle Manols Søn virkelig havde skudt og saaret en af Tyrkerne, og han var angst for Følgerne.

„Naa! Gud være lovet, at du er fri nu.“

„Ja, men hør nu, der hændtes noget endnu mærkeligere,“

*) Dagny.

„Ja, men hør nu, der hændtes noget endnu mærkeligere,“ sagde Doktoren og saa sig om, for at være sikker paa, at ingen hørte, hvad han fortalte. „Baj Nikoltjo gav mig sin Hest og betalte Kavtjonen for mig. Jeg var næppe kommen ud af Byen og frem til Jødernes Kirkegaard, før jeg fik Øje paa to menneskelige Sjæle, den ene af dem var Diakonen Vikenti, de vinkede ad mig, at jeg skal standse. „Hvorhen skal du, Hr. Sokolof?“ spurgte han forbavset ved at se mig frank og fri. — „Det hele er forbi, der er slet ingen Ting i Vejen.“ Han gjorde store Øjne, og jeg maatte fortælle ham alt. Som en vild sprang han op og slog Hænderne om Halsen paa mig, kyssede og krystede mig. „Hvem er den Mand, du har med dig, Broder Vikenti?“ spurgte jeg. — „Det er Boitjo Ognianof. Du skal nok lære ham at kende.“ Jeg saa lidt paa ham, og saa kendte jeg ham paa én Gang. Det var ham, jeg havde givet min Kappe igaar Aftes. — „Hvad for noget. Gamle Manols Søn?“ brast det ufrivilligt ud af Marko. — „Kender du ham?“ spurgte Doktoren forundret. Marko greb sig i det. „Fortæl videre, saa faar vi se.“ sagde han. Vi trykkede hinandens Haand og gjorde Bekendtskab. Han takkede mig for Kappen og bad mig ydmygt om Tilgivelse. „Tal nu ikke mere derom,“ sagde jeg, „jeg angrer aldrig at have vist et Medmenneske en lille Venlighed. — Men hvortil er I paa Vej?“ spurgte jeg dem. — „Vi var paa Vej for din Skyld,“ svarede Vikenti, „for at redde dig.“ — „For at redde mig?“ — „Ja! Ognianof vilde angive sig selv som den, der var skyldig i alt.“ — „Men, Hr. Ognianof, vidste De, hvad De gjorde?“ spurgte jeg forfærdet. — „Det var min Pligt,“ svarede han roligt. — „Det er en Ridder, det er saadanne Mænd, Bulgarien trænger til.“ Marko sagde ingenting, men to stille Taarer rullede ned ad hans Kinder. Han var stolt paa gamle Manols Vegne.

„Nu er jeg hjemme igen, men jeg er endnu ganske ør, baade af det Møde og endnu mere af hele Begivenheden med Papirerne. Jeg saa med mine egne Øjne Oprørsbladet „Neza-

visimost“ og det revolutionære Opraab. Men derhenne trak de „Zornica“ og Doktor Bogorofs Reklame op. Hvem i al Verden har byttet dem om. Maaske Begen har forbyttet Papirerne. Jeg har brudt mit Hoved med den Ting, men jeg kan ikke forklare mig det. — Sig mig engang din Mening, Marko?“ Og Doktoren lagde Armene overkors og ventede paa et Svar. Marko tog et langt Drag af sin Tjibuk, og med et uforglemmeligt lille Smil om Læberne sagde han: „Du maa da nok kunne forstaa, at en eller anden af dine Venner har gjort det. Det er ikke Begen, der har taget fejl. Tror du, Begen har protestantiske Aviser og Lægereklamer i sit Hus?“ — „Men hvem er da den ukendte Ven, der har reddet mig ud af Fare og Ognianof fra sikker Undergang. Du maa hjælpe mig at finde ham. Jeg maa takke ham, maa kysse hans Hænder og Fødder.“ Marko vendte sig om mod Doktoren og sagde stille: „Hør lidt efter, Doktor. Det, jeg nu vil fortælle dig, maa du beholde som en Hemmelighed hele Livet igennem.“ — „Jeg giver dig mit Æresord.“ — „Det er mig, som har byttet Papirerne om.“ — „Er det dig, Baj Marko?“ udbrød Doktoren og sprang i Vejret. — „Sid ned og vær rolig, nu skal du faa at vide hvordan. Imorges meget tidlig gik jeg hen paa Gankos Kaffehus, og af Værten dér hørte jeg først om din Anholdelse. Jeg blev forundret og begreb ingenting. Straks efter kom Onbasjien, og han fortalte mig, at man om Natten havde bragt dig til K., hvor han selv skulde hen med et Brev fra Begen, hvori der laa farlige Papirer, som de havde fundet i din Besiddelse. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde gribe til. Onbasjien blev siddende en lille Stund, saa rejste han sig og gik. I det samme saa jeg, at han havde glemt sit Brev. Ganko var aldeles optagen af at barbære en Gæst*). Jeg fik den Idé at tage Brevet til mig og brænde det,

*) Orientens Kaffeusejer er altid samtidig Barberstuer, Værten og hans Hjælperer deler ligelig deres Tid mellem Opvartning og Ragning af Hovedhaar og Skæg.

men det vilde jo lidet have gavnet dig, hele Anklagen og Mistanken vilde jo være bleven den samme. Lang Tid havde jeg ikke til at beslutte mig. Da faldt der mig noget ind, som jeg i mit hele Liv aldrig vilde troet om mig selv, at jeg kunde tænke. Husk paa, Doktor, jeg er bleven graa i Handelsvirksomhed, men en andens Brev har jeg endnu aldrig brudt. Det har jeg ansét for det mest uhæderlige, og Gud tilgive mig, men i Dag kar jeg gjort det for første og for sidste Gang i mit Liv. Jeg greb Brevet, ilede hjem, lukkede mig inde i Kontoret, rev forsigtig de røde Segl op og stak de Papirer ind i Konvolutten, som jeg fik fat paa, Du véd jo nok, at svært snedige er vore Tyrker ikke. — Siden lagde jeg Brevet hen paa samme Sted igen, uden at Værten opdagede det mindste. Gud ske Tak og Lov at det hele gik. Nu er min Samvittighed roligere.“

Med aaben Mund havde Doktoren hørt til, nu sagde han rørt: „Baj Marko! Jeg vil evig være dig taknemmelig. Du kalder det, du gjorde for uhæderligt; nej, nej, det er Æren selv, der bød dig det; — det er en Bedrift. Du har frelst to Mennesker fra Pinsler og udsat dig selv. Noget saadant kan kun en Fader gøre mod sin Søn.“ Af Bevægelse kunde Doktoren ikke tale mere. Marko tog igen til Orde: „Igaar Aftes kom gamle Manols Søn ind for at besøge mig, men han klatrede over Muren, det gjorde Larm og fik Politiet paa Benene.“ — „Boitjo Ognianof?“ — „Er det saadan, I kalder ham? ja, ham. Hans Fader var min gode Ven og han kom for at finde Ly hos mig, han kendte slet ingen andre. Det var netop ham, som du havde vist paa Vej, men i Gaar vilde jeg ikke sige det, fordi Ivantjo var her.“ — „Hvor kom han da fra?“ spurgte Doktoren helt overvældet af alle disse Oplysninger. — „Har han ikke sagt dig det? Han er flygtet fra Diabekir.“ — „Fra Diabekir!“ — „Tal ikke saa højt, — hvor er han nu?“ — „Han ér i Klostret, Diakonen skjuler ham der. Jeg maa derud og tale med ham, — men maa jeg ikke fortælle ham, hvad du betroede mig? Han bør dog vide, hvem han skylder sit Liv.“ —

„Nej, paa ingen Maade, du har lovet mig at gemme den Tilstaaelse. Det var kun for at lette min Samvittighed at jeg skriftede for dig. — Sig blot til Manols Søn, at han skal være velkommen hos mig, men næste Gang skal han gaa ad Hoveddøren.“

Nonneklostret.

Nonneklostret i Bjela-tjerkova var i et og alt en Modsætning til Munkeklostret i Bjærgene, hvor der altid var stille og mennesketomt.

Her derimod vrimlede og levede det Dagen igennem. Treds, halvfjeds Nonner, unge og gamle, traskede op og ned ad Trapper og Gallerier og livlig Snakken fyldte den brede Indhegning, som skilte Klostret fra den syndefulde Verden. Klostret nød Ry som den frodigste Planteskole for al Bysens Sladder. Her var Vuggepladsen for al Slags Bagtalelse, der siden vandrede ud og forstumlede de syndige Lægfolketanker, her hviskedes om forberedte Forlovelser og stundom vippedes her Brudekranse af Hovederne paa de unge. Herfra vandrede alle Slags smaa uskyldige Historier ud, for efter fuldendt Rundgang at komme igen, tykke og levende, i overvældende Storhed, eller ogsaa omvendt, der faldt en Fjer ind i Klostret og en hel Kalkun vraltede ud derfra. Dette lydfulde Centrum tiltrak, særlig paa Helligdage, hele Hobe af besøgende, som de ærværdige Søstre trakteredede med Bysladder og Kirsebærsyltetøj. Søster Hadji-Rovoama, hvis Bekendtskab vi allerede gjorde hos hendes Broder Jordan, nød Berømmelse som den dybeste Kender af Byens indre Liv og som en fortræffelig Skildrer deraf.

Hun havde en Tid lang været Priorinde, men var bleven styrtet ved en Paladsrevolution, men alligevel havde hun stadig den moralske Ledelse i sin Haand. Hun blev stadig spurgt til

Raads. Det var hende, der til Slut skulde bekræfte et Rygte eller afsløre de falske. Hun havde Særret til at udstede Nyheder, der for nogle Dage brugtes som aandelig Føde i den lille Republik, førend de overskred Murene. Søster Hadji-Rovoama havde i de sidste Dage været rasende over Doktor Sokolofs Losladelse, denne Klosters svorne Fjende. Hun rugede i Stillehed over sin Bitterhed og undrede sig højlig over, hvem der vel kunde være kommen ham til Hjælp. Saadan pønsede og grundede hun over denne Skammelighed, at hun næsten ikke havde sovet de sidste fire—fem Nætter. Der var to Ting, hun ikke kunde klare: Hvorfor vilde Doktoren ikke sige, hvor han havde været den Dag ved Tretiden, og hvem havde byttet Papirerne? — Endelig blussede en lys Idé op i hende netop som hun læste sin Aftenbøn og vilde gaa i Seng. Hun klappede glad i Hænderne, som Archimedes, da han fandt sin store fysiske Lov, — saa gik hun udenfor til Søster Serafima, der allerede var afklædt, og sagde til hende i en helt ophidset Stemning: „Søster, hvor tænker du dig, at Doktoren var den Nat, siden han ikke kunde sige det til Begen?“ Søster Serafima spidsede Øre. „Hos Begens Kone naturligvis!“ „Tror du virkelig, Hadji?“ „Ja, naturligvis, Serafima, hvorfor skulde han ellers skjule det, han er da ikke gal. Hellige Jomfru, at jeg dog ikke har tænkt mig det før,“ snakkede Hadji-Rovoama, medens hun korsede sig foran Helgenbilledet. „Og véd du, hvem der fik Doktoren fri?“ „Hvem, Søster?“ spurgte Serafima spændt. „Naturligvis hun, Begens Kone! . . .“ „Hvad tænker du dog paa?“ „Men du hellige Moder, hvor i al Verden har dog mine Tanker været al den Tid!“ Og efter saadan at have givet sit Sindsoprør Luft, gik Hadji-Rovoama stolt ud af Døren, læste sin Aftenbøn og lagde sig til Ro med lettet Sind.

Allerede den næste Dags Morgen var det hele Kloster kun optaget af ét Samtaleæmne. Historien om Doktoren og Begovitsaen (Begens Kone) voksede og antog snart urovækkende Omfang. Alle, som hørte derom, spurgte: „Men af hvem har I

dog faaet det at vide?" „Af Hadji-Rovoama naturligvis!“ Dette Navn afvæbnede de mest tvivlende. Alle flokkedes hos Hadji-Rovoama efter de lækre Enkeltheder. To Timer efter flagrede Rygtet ud over den ganske By. Men enhver Nyhed, selv den allerinteressanteste, bliver gammel paa tre Dage. Selskabet trængte til ny Næring, man var begyndt at gabe. Kralitjs Tilsynkomst i Byen, et Væsen ingen kendte noget til, gav ny Oplivelse i Klosteret, og snart genlød det af hans Person. Hvem var det? Hvorfra var han? Hvad skulde han her? Hvad Slags Mand var han? Ingen kunde sige noget. De mest modstridende Formodninger krydsedes.

Søster Sofia mente, at han var kommen der for sit Helbreds Skyld. Søster Ripsimia paastod, at han var Indkøber af Rosenolje. Søster Nimfridora troede bestemt, at han var kommen for at blive Lærer. Søster Solomona og Søster Paraskeva vilde slet ikke gaa ind paa noget af alt det, men de var overbeviste om, at han var kommen for at finde en Kone, ja, de vidste ovenikøbet hvem. Søster Apraksia svor næsten paa, at han var en forklædt russisk Storfyrste, som skulde efterse den gamle Fæstning og bringe Gaver til deres Kloster. Men Søster Apraksia troede man mindst paa, for hun havde ikke Forbindelse med de bedste Huse, det var i Baggdyerne, hun kom. Søster Hadji-Rovoama hørte overlegent paa alt dette Væv og lo i Skægget, — hun havde et ret kraftigt Mundskæg. Hun vidste hvad Sandheden var, men det morede hende at se Søstrene pine deres Kyllingehjærner. Først sent paa Aftenen faldt Oraklets Afgørelse. Om Morgenen vidste det hele Kloster, at Ognianof var tyrkisk Spion. En af Hovedaarsagerne, eller maaske den eneste, hvorfor Hadji-Rovoama udslyngede dette haarde Ord mod Ognianof, var den, at han endnu ikke havde hædret hende med et Besøg. Det var en bidende Krænkelser for hendes Forføngelighed, og Ognianof havde derigennem skaffet sig en farlig Fjende.

Det var Søndag. Gudstjenesten var næsten forbi i Kloster-

kirken, som var pakket fuld af bedende, smaa Flokke stod udenfor paa Pladsen tæt op ad Kirkeruderne, under et mægtigt Pæretæs udsprede Grene. En Del af disse var unge Koner og Piger, pyntede med Blomster i Haaret og udstafferede med brogede Kjoler, ligesom Dukker. De snakkede muntert sammen og kiggede efter Indgangsdøren til Klostret for at tage de øvrige skønnes Klædninger og Pynt i Øjesyn, naar disse gik ud og ind af Kirken. En anden Part af de udenforstaaende var Nonner, mest ganske unge, der ikke mindre støjende end de læge Kvindfolk saa sig om, hviskede og fnisede eller lo himmelhøjt. Af og til styrtede de sig i Flok afsted for at faa fat paa en moden, gylden Pære, der faldt ned fra Træet, sloges iltre om Besiddelsen og vendte tilbage med glørøde Kinder, for straks efter at korse sig, knæle og læse Bønner med de varme, svedvaade Læber.

Gudstjenesten sluttedes. Folk kom ud af Kirken, en Strøm gik tværs over Gaarden og op til Nonnecellerne. Hadji-Rovoamas Celle, der var særdeles pyntelig udstyret, var kun lille og kunde med Nød og næppe rumme Gæsterne. Nonnen modtog dem med et naadigt Smil og høflig Spørgen, medens Rada i en simpel sort Kjole og med Hue paa Hovedet bød Syltetøj og Kaffe paa en rød Bakke.

Efter en Times Tid tyndedes Forsamlingen godt ud.

Hadji-Rovoama saa ofte ud af Vinduerne, hun ventede tydelig nok særlige Gæster. Snart kom en ny Flok ind, blandt hvilke A la franca, Steftjof, Præsten Stavri, Netjo Pironkof og en ung Lærer befandt sig. Nonnens Ansigt klarede op. Det var netop dem, hun ventede. Hun trykkede venskabeligt deres Hænder, og de rakte selv Rada Haanden til Goddag. Steftjof formelig rystede den lille Pigehaand, hvad der jog Blodet op i hendes Kinder og fik dem til at flamme som to Valmuer.

„Kiriak, nu maa jeg have at vide, hvordan det staar til med Doktoren?“ spurgte Nonnen, efter at Gæsterne var komne

til Sæde. „Véd du, man siger alle Slags Ting. — Maden var nok i Gryden, men den blev ikke kogt.“

„Hvad er det, man siger?“ spurgte Steftjof. „Der er dem, som siger, at du forsøgte at faa Begen til at tro, at det var oprørske Papirer, for at bringe Sokolof i Klemme.“ Steftjof flammede. „Den, der siger det, er et Æsel og en Løgner. Bladet „Nezavisimost“ Nr. 30 og et revolutionært Opraab blev trukne ud af Lommerne. Det kan Baj Netjo ogsaa bevidne.“ Netjo nikkede bekræftende. „Det er saamænd ikke nødvendigt at spørge nogen om det, hvor Doktoren gaar, der bærer han Galgen med sig,“ sagde Pope Stavri. „Det sagde jeg ogsaa i Gaar til Tyrken Selamsiz. Jeg gik netop ned for at besøge ham og smage paa hans nye Raki, — ingen forstaar bedre, hvormeget Annis, der skal i Brændevin end han — — — Men, Hadji, hvordan har du det, — er du rask?“ „Som du ser, jeg er saa ung som de yngste,“ svarede Nonnen og vendte sig straks om til Steftjof igen. „Men har du da slet ingen Anelse om, hvem der har byttet Papirerne?“

Hadji-Rovoamas Tunge kløede efter at fortælle sin Opdagelse.

„Det maa Politiet finde ud af.“

„Jeres Politi finder ikke den Sten, de selv falder over Nej, skal jeg sige dig, hvem der har gjort det?“ — hun smaafnisede, bøjede sig ind mod hans Øre og hviskede et Navn. — Men Hemmeligheden blev sagt saa himmelhøjt, at alle kunde høre den. Raadets Medlem Netjo slyngede sin Rosenkrans op mod Loftet i ustyrlig Glæde. Den lille Lærer saa med betydningsfuldt Blik fra den ene til den anden, og Pope Stavri mumlede: „Fri os Gud fra alt det onde.“ Rada gemte sig i en Krog. „Ser man bare!“ udbød Steftjof, „der kommer hans selv,“ han pegede ud i Klostergaarden, hvor Sokolof med Vikenti og Kralitj kom gaaende.

Alle styrtede hen til Ruderne.

„Og hvad tror De, han er for én?“ sagde Nonnen om

Kralitj. „Det er nok en vis Boitjo Ognianof,“ svarede Steftjof, „han hører vist ogsaa til Komitéerne.“

Hadji-Rovoama rystede energisk paa Hovedet. „Nej, han er tyrkisk Spion,“ sagde hun med knusende Autoritet. Steftjof saa ganske idiotisk ud. „De gaar ind til Søster Christina, hun skulde tage sig i Agt, hun holder formeget til med de revolutionære, og saa er hun lidt for glad for Mandfolk. — Den Diakon har vist helt glemmt, at der er noget indenfor Klostermuren, som han skal holde sig fra . . .“ Man gik. Steftjof trykkede paany Radas Haand og kneb hende næsvist i de blussende Kinder. Hun slog ham i Ansigtet og sprang tilside. „De skulde skamme Dem,“ mumlede hun med kvalt Stemme og bristende Taarer. Steftjof, der var lige saa opblæst over for Mænd, som han var skamløs overfor Kvinder, rettede ved sin Fes, der sad skævt efter Slaget, maalte Pigebarnet med et forbitret Blik og forlod ophidset Stuen.

Radas Sorger.

Rada Gospodjina, dette sidste Navn havde hun for at betegne hendes Forhold til Søster (Gospodja) Hadji-Rovoama, var en høj, slank og køn Pige med et ligefremt og lyst Væsen og venligt, rent, lidt blegt Ansigt, som syntes endnu hvidere under den sorte Hovedhætte. Som lille berøvet sine Forældre, havde Rada i mange Aar levet under Søster Rovoamas Tag, denne Nonne havde taget sig af hendes Opfostring, som Novice levede hun i Klostret, fra Barndommen af bestemt til at tage Sløret, altid klædt i sort Kjole og sort Hue. Nu gjorde Rada Tjeneste som Lærerinde for de mindste Piger med hundrede Kroners Løn om Aaret.

Forældreløses Lod er i Reglen tung. Tidlig berøvede en

Faders Kærlighed og Værn, berøvede en Moders ømme Omsorg, er de paa Lykke og Fromme prisgivne andre Menneskers Venlighed eller Grusomhed, — de vokser op og modnes uden at være opvarmede af de søde, livgivende Modersmil, midt mellem fremmede og udeltagende Væsner, de bliver som Planter hensatte under et mørkt Tag, uden Farve og uden Duft, kunde der blot komme en Straale af Lys og Varme, vilde den inddæmmede Kraft blive frigjort og fylde Luften med sin Aroma.

Rada var opvokset i dette Klosters kvælende, livødende Atmosfære, under den gamle Sladresøsters strænge, følesløse Opsyn. Det faldt aldrig Hadji-Rovoama ind, at hun kunde være mere menneskekærlig, mere overbærende mod dette ensomme lille Hjærte, der var falden i hendes Haand, hun kunde slet ikke skønne, hvordan hendes Ubarmhjærtighed Dag for Dag blev mere uudholdelig for Rada, alt som den unge Piges Bevidsthed og menneskelige Stolthed udfoldedes. Derfor maatte Rada — som Læseren bekendt — trods sin Stilling som Lærerinde gøre Tjeneste som et lejet Tyende ved Tjorbadji Jordans Bord.

De senere Dage havde Rada haft meget travlt i Skolen, fordi Aarsprøven var forhaanden. Den store Morgen oprandt og Smaapigerne begyndte allerede at komme tidlig, glatkæmmede og pillede i Klæderne, fine som Sommerfugle ved den moderlige Omhu.

Med aabnede Bøger mumlede og summede de som en Bissværm, i Færd som de var med at gennemramse for sidste Gang alle de læste Sider.

Messen i Kirken var tilende og Folk begyndte at sive ind paa Skolen for at overvære Børnenes Aarsprøve. Døre, Vinduer og Lærerindesædet var pyntelig smykket med Blomster. Kirils og Metods*) Billeder næsten druknede i et Væld af Roser og Vedbendranker.

*) De to slaviske Apostle, der bragte Kristendommen til deres Landsmænd og oversatte det nye Testamente paa oldbulgarsk.

De forreste Bænke fyldtes af Eleverne og hele den øvrige Plads af Forældre og andre Tilhørere, — til de fornemste var der Stole, Resten stod op, endnu var nogle Siddepladser tomme, ventende betydningsfulde Gæster. Undselig gik Rada om og gav sine smaa Elever de sidste Anvisninger i en hviskende Tone.

Hendes milde Ansigt var i livlig Bevægelse paa Grund af Dagens Højtid, og oplyst af de store, fugtige Øjne var det aldeles indtagende. Den sarte, urolige Rødme paa den unge Piges Kinder spejlede saa klart hendes bly Forlegenhed. Rada mærkede jo, at hundrede nysgærrige Øjne nu var rettede paa hende, og det gjorde hende næsten kejtet og forstyrrede hendes Selvbeherskelse.

Men da Forstanderinden begyndte at tale og alles Opmærksomhed henledtes paa hende, følte Rada sig bedre tilmode og hendes Øjne vandrede dristigere om end før.

Hun var glad ved at se, at Kiriak Steftjof ikke var modt. Den indledende Tale endte i højtidelig Tavshed, dengang kendte Folk ikke til at klappe i Hænderne.

Eksamineringen af de smaa tog sin Begyndelse. Forstanderinden, Søster Klimentas godmodige, rolige Ansigt og hendes venlige Tale gav Smaapigerne Selvtillid. Med anspændt Opmærksomhed fulgte Rada deres Svar, indtræffende smaa Fejl og Forvirring tegnede sig straks i smaa nervøse Trækninger paa hendes Ansigt. Men deres klare, klingende Stemmer, de bitte-smaa, rosenrøde Læber, der kaldte paa at blive kyskede, afgjorde deres Skæbne. Hun kælede for dem med sit Blik og tilsmilede dem inderlig venlig sit Bifald.

I denne Stund gav Hoben ved Døren Plads for to ny indtrædende, der stille satte sig hen paa de tomme Stole. Rada saa hen paa dem, den ene var Skolens Patron. Tjorbadji Mitjo, den anden var Kiriak Steftjof. En ufrivillig fin Blegthed skiftede med Rødmen, hun forsøgte at lade være at se dette Menneske, som hun baade hadede og frygtede.

Kiriak Steftjof udvekslede et Par Hilsener, men paa Sokolof, der sad lige op ad ham, hilste han ikke, han lagde Benene over Kors og saa sig selvbevidst om, uden at høre efter lod han sine Øjne glide ud over Forsamlingen for at fange Lalka Jordanofs Blik. En eller to Gange maalte han Rada fra Top til Taa med en iskold, ringeagtende Mine.

Læreren Kliment vilde indbyde A la franca til at eksaminere, men denne erklærede kun at ville overhøre i fransk. Læreren henvendte sig til den næste, Steftjof, og denne tog mod den fremrakte Bog og trak sin Stol frem paa Gulvet.

Alle rettede deres Øjne paa Eksaminatoren. Det var Bulgariens Historie, han skulde overhøre Børnene i. Steftjof lod Bogen ligge paa Bordet, tog sig lidt til Hovedet som for at lokke Hukommelsen frem og gav et Spørgsmaal. Den lille Pige tav stille. Hans kolde Blik fik den lilles Tanker til at fryse fast, — hun sendte Rada et bønfaldende Blik. Steftjof gentog sit Spørgsmaal, Stadig samme Tavshed. „Lad hende gaa sin Vej,“ sagde han tørt til Læreren. „Kald en anden frem!“ En anden lille Pige kom frem og hun fik Spørgsmaalet. Hun hørte det, men forstod det tydelig nok aldeles ikke og blev staaende dum og gabende. Den hele Tilhørflok sad ogsaa stum, i ubehagelig Stemning. Pigebarnet blev staaende som smedet til Stedet, men hendes smaa Øjne fyldtes til Randen med bitre Taarer, som hun ikke engang turde slippe over Vipperne.

Steftjof sendte Rada et iskoldt Blik og mumlede hørligt: „Der er nok bleven undervist paa en skodesløs Maade. Kald nok et Barn frem!“ Med kvalt Stemme raabte Rada et nyt Navn op.

Den tredje Elev svarede hen i Vejret, hun havde slet ikke begrebet Spørgsmaalet. Saa snart hun fangede Steftjofs misbilligende Mine, saa hun sig haabløst om. Steftjof gav hende et nyt Spørgsmaal, men nu mælede Pigebarnet ikke et Ord. Forvirring slørede hendes Blik, Læberne dirrede og paa engang

brast hun i Graad og løb lige hen til sin Moder. To, tre Piger kaldtes endnu frem, alle var de som forstenede, stumme og dumme.

Hele Tilhørerkredsen følte sig meget ilde tilmode, det var, som om der laa en Blyvægt paa alles Sind. De Mødre, hvis Børn endnu ikke var kaldte frem, saa frem for sig, i Uvished og Ængstelse; de sad alle og rystede saa smaat af Angst for at høre deres lille Piges Navn.

Rada sad som sønderknust. Der var ikke en Blodsdraabe i hendes Kinder, de skælvede, og hendes Krøller i Tindingen klæbede sammen af Sved. Hun turde ikke løfte sit Blik, det var hende som maatte hun synke i Jorden af Skam og Forbitrelse, Med yderste Møje betvang hun de bristende Taarer.

Forsamlingen kunde ikke holde denne Spænding ud i Længden, man knurrede misfornøjet. Forbavset saa den ene til den anden, som vilde man spørge: Hvad skal alt det her betyde? Alle ønskede blot at slippe ud af denne umulige Stilling. Kun paa Steftjofs Ansigt kunde man læse en triumferende Tilfredshed.

Man mumlede stedse højere, men pludselig blev alt stille, og alle rettede Blikket paa Ognianof, der havde trængt sig ud fra sin Plads mellem Mennesker nede i Salen, han henvendte sig til Steftjof og sagde bestemt: „Min Herre, jeg har ikke den Ære at kende Dem, men tilgiv mig, Deres Spørgsmaal er saa uklare og svævende, at de kunde være vanskelige for en Elev i øverste Klasse, De burde have Medfølelse med disse smaa Begyndere . . .“ Og henvendt til Rada spurgte han: „Tillader De mig at overhøre Børnene?“

Han bad hende nu kalde det Barn op, som først var bleven hørt. Alle følte en uvilkaarlig Taknemlighed mod Ognianof. Hadji-Rovoamas Bagvaskelse faldt til Jorden. Hans aabne, ædle Ansigt, som ustandne Lidelser havde gjort blegt, lyste af mandig Viljekraft og vandt uvægerligt alles Hjærter. Alle forstod, at Ognianof vilde sejre, og alle var glade derover.

Ognianof spurgte den lille Pige i simpelt Sprog om just

det samme, som Steftjof havde spurgt, og han fik straks Svar. Den næste Elev blev kaldt op, ogsaa hun svarede helt godt. Alle de smaas Miner, der hidtil var ved at stivne i Angst, løstes i smaa, lyse Smil, Rada faldt fra den ene Stemning lige hovedkuld over i den anden. Hun var rørt til Taarer af Taknemlighed mod dette Menneske, der saa uventet kom hende til Undsætning. Skulde det være en tyrkisk Spion, han, som stod der i en frelsende Engels Skikkelse. Hun folte Sej, hun voksede igen og saa sig frit og lykkeligt om.

„Raina, kan du sige mig, under hvilken Konge Bulgarerne blev kristne?“ spurgte Ognianof det tredje Barn, i hvis Øjne der endnu funkede Taarer. Hun tænkte sig en Smule om, og saa kom det tilsidst med en spæd, klokkeren Stemme: „Den bulgarske Konge Boris kristnede Bulgarerne!“

„Det var rigtigt, men véd du ogsaa, hvem der opfandt det bulgarske Alfabet?“

Her forvirredes og omtaagedes den spinkle Hjerne, Pigebarnet tav. Ognianof hjalp: „Vores A B C, Raina, hvem skrev den op?“ Barnets Øjne lyste. Raina rakte sin lille, bare Arm ud uden at sige noget. Hun pegede paa Kiril og Metod, der velvilligt saa ned til hende fra deres Rammer.

„Ja, ja, Kysým*)! den hellige Kiril og Metod,“ brast det ud af nogle Mænd paa de forreste Rækker.

„Lille, velsignede Raina, gid de hellige Mænd hjælpe dig til at blive Dronning,“ mumlede Pope Stavri rørt. Straalende og sejrbevidst løb Raina til sin Moders Favn, der opfangede hende, trykkede hende til sit Hjærte og overøste hende med Kys og Taarer. „Aa, Herre, vil De ikke nok kalde vores Sobka op,“ bad Tjorbadi Mitjo. En lille vims, lyshaaret Pige stod allerede oppe hos ham og saa ham fornejt ind i Øjnene. Ognianof tænkte sig lidt om og spurgte saa: „Sig mig da, Sobka, hvad var det for en Konge, der befriede Bulgarerne fra

*) tyrk. min lille Pige.

det græske Aag? „Fra det tyrkiske Aag blev Bulgarene fri . . .“ begyndte Pigebarnet fejlagtig.

Hendes Fader afbrød hende. „Sobka, stop nu lidt. Sig os, hvem der friede os fra det græske Herredømme, der findes maaske nok en anden, som skal redde os fra det tyrkiske . . .“

„Hvad Gud vil, det ske!“ sagde Pope Stavri.

Tjorbadji Mitjos enfoldige Udtalelse fremkaldte et medfølende Smil paa manges Ansigt, Hvisken og Smaalatter hørtes rundt om i Salen.

Fra Sobka kom Svaret klingende: „Fra det græske Aag blev Bulgarene befriede af Tsar Asjen, men fra det tyrkiske Aag vil Tsar Aleksander af Rusland befri dem.“ Det var en for tydelig Udlægning af hendes Faders Ord. Hele Skolestuen blev stille efter den lille Piges Ord.

Paa manges Ansigter afmalede sig Raadvildhed og Uro. Uvilkaarligt fæstedes alle Øjne paa Rada, der purpurrod og forvirret rystede paa Hovedet. Hendes Bryst spændtes af Bevægelse. Der var ingen, som befandt sig helt vel. Steftjof, der hidtil havde stirret stift ned i Gulvet, rejste Hovedet. Alle vidste, at han stod i nær Forbindelse med Begen, og man søgte at læse i hans Miner, hvad han tænkte.

Fader Stavri var helt ved at tabe Sans og Samling, han var forfærdet over de Ord og læste i et væk sit „Herre, forbarm dig“. Paa Spindesiden deltes Lejrene klarere. Hadji-Rovoama, der var forbitret over Steftjofs Nederlag, saa arrigt paa Rada og Ognianof og brummede højt. Hun kaldte allerede den sidste for en „Oprører“, uden at tænke paa, at hun for nogle Dage siden havde kaldt ham en Spion. Mo'r Ginka derimod raabte op, saa alle hørte det: „Hvad er I saa forstyrrede for? Hvad har Pigebarnet gjort? Har hun da ikke sagt den klare Sandhed! Jeg mener det samme, frelser ikke Kejser Aleksander os, saa er der ingen, som gør det.“

„Tosse, se til at holde din Mund,“ hviskede hendes Fader til hende. Steftjof rejste sig, og henvendt til de forreste Stole

sagde han: „Mine Herrer, der kommer oprørske Tanker til Orde mod Hans Majestæt Sultanens Regering. Jeg kan ikke rolig blive og høre derpaa.“ Netjo Pironkof og tre, fire andre fulgte Steftjofs Eksempel og forlod Stuen med ham. Alle andre blev.

Man var snart klar over, at ingen behøvede at ængstes saa meget. Et enkelt Barn havde sagt et utilstedeligt Ord i ren Tankeløshed, men noget, som alle følte var sandt. Ognianof var og blev Dagens Helt, han beholdt paa sin Side alle brave Mænd og alle Mødrene.

Eleverne sang omsider efter endt Overhøring en Sang og Folk gik velfornøjede hjem. Da Ognianof nærmede sig Rada for at sige hende Farvel, sagde hun bevæget til ham: „Hr. Ognianof, De skal have hjærtelig Tak, jeg glemmer ikke den Haandsrækning,“ og hendes dybe Blik skinnede varmt.

„Lille Frøken, jeg har selv været Lærer, og jeg forstod saa godt Deres Stilling,“ sagde Ognianof. „Til Lykke med det, De lærer Deres smaa!“

Rada saa siden slet ikke alle dem, der sagde hende Farvel.

Boitjo Ognianof.

Boitjo Ognianofs Opdukken i den lille By var bleven besluttet under en Raadslagning med hans nye Venner, Diakonen Vikenti, Doktor Sokolof og Iguménen. Først vilde de ikke gaa ind derpaa, men Ognianof fjærnede let deres Betæneligheder. Han erindrede dem om, at han var fra det fjærne Vidin, hvor ingen uden Baj Marko havde været her fra deres lille By, og selv dér vilde mange haft ondt ved at kende ham. De otte

Aars Indespærring i Asien, Anstrængelser, Angst og Klima havde aldret og helt forandret hans Udseende.

Forvisning og Lidelser havde saa langtfra kølnet hans Begjstring for det Livs Ideal, han havde lidt for, at det tvertimod havde gjort ham endnu mere glødende. Idealist, som han var, fanatisk forelsket i Bulgarien, hæderlig til Selvfornægtelse var han ét med sin Sag. Han var flygtet fra Diabekir alene for at komme hjem og arbejde for Bulgariens Befrielse. For et Menneske som han, rømmet fra et Fængsel, levende under falsk Navn, uden noget Slægts- eller Samfundsbaand, hver Time udsat for at blive opdaget eller forraadt, uden social Fremtid, uden Morgenrøde at vente af Livet, var der kun denne ene store Tanke, som kunde drage ham til Bulgarien. Hvorledes skulde han arbejde, hvordan være nyttig? Hvad Jordbund vilde han finde her? Var ikke hans hele Maal uopnaeligt? Han vidste intet af alt det. Han vidste kun, at han vilde møde store Hindringer og Farer, og det havde han straks faaet at føle.

Men for saadanne ridderlige Naturer er Hindringer og Farer den Luft, hvori deres Kræfter faar Vingefang, fordi her er Kamp og enhver Kamp gør mandig og forædler.

Det er i og for sig smukt, naar Slangen rejser sit Hoved og bider i den Hæl, der er ved at knuse den, det er tappert, naar Mennesket rejser sig mod Tilintetgørelsen for Selvforsvar, det er i Slægt med det guddommelige, naar han gør det for alle lidende Menneskers Skyld.

Hadji-Rovoamas ondsindede Løgn om Ognianof havde i Begyndelsen stænget manganen Dør for ham, men efter hans Optræden paa Skolen tænkte ingen mere paa Bagvaskelsen og alle Døre aabnedes. Glad tog han mod Markos og Mitjos Tilbud om at blive Lærer ved Skolen for saaledes at have en mere rimelig Grund til at blive i Byen. Hans Arbejdsfæller var Kliment Beltjef, Overlæreren Frangof, Smaabørnslæreren Popof og Kordegnen Stefan Merdevendjief, som ogsaa var Lærer i tyrkisk. Den første var en russisk Seminarist, og derfor god-

modig, upraktisk og begejstret, han deklamerede hos sine overordnede lange Vers af Chomjakof og Dersjavin*).

Baj Marko vilde meget hellere have hørt om Ruslands Magt og Bonapartes Nederlag. — Popof var en oplussende og stormende Sjæl, en fordums Ven af Levski, den store Frihedshelt, vaagen og i Drømme var hans Hoved fuldt af Komitéer, Revolutioner og Gadekampe. Han modtog med Begejstring den ny Kammerat og knyttede sig straks til ham.

Kun Merdevendjef var en uindbydende Person med sin Ærefrygt for Bonnemessen og sin Kærlighed til det tyrkiske Sprog. Det første tydede paa en noget skimlet Hjerne, det andet paa en Magtens Spyttslikker; thi for at en Bulgarer kunde holde af tyrkisk, maatte han enten elske Tyrkerne selv eller vente Fordele af dem.

Efter Overenskomsten skulde Ognianof give Timer baade i Dreng- og Pigeskolen, derfor traf han hver Dag sammen med Rada. For hver Dag fandt han ny indtagende Træk, ny ædle Sjæsegenskaber hos den unge Pige, og en skønne Morgen var han vildt forelsket i hende. Behøver jeg at sige, at ogsaa hun havde kastet al sin Kærlighed paa ham. Endnu selve den Dag, paa hvilken han saa højhjærtet havde forsvaret hende, var hun fangen af den Følelse af brændende Taknemlighed, som i første Øjeblik ikke er andet, men i næste er Kærlighed. Hendes lille, fattige Sjæl tørstede efter en øm Følelse, efter en andens Medlidenhed, og hun forelskede sig flammende i Ognianof, rent uendeligt. Hun saa i ham sine Drømmes og sit Haabs uklare Ideal og fortryllet af denne livgivende Følelse blev Rada dejligere for hver Dag og blomstrede op som en Majrose.

Megen Tid og mange Krogveje behøvedes ikke for disse to ranke, aabne Sjæle, før de fandt hinanden. Hver Dag følte Ognianof større Henrykkelse, rigere Lykke ved at tale med

*) To lyriske, hensvømmende eller patetisk buldrende russiske Digtere.

Rada. Hans Kærlighed til hende blomstrede og trivedes i hans Sjel sammen med den store til hans Land. Den ene var en Kæmpegran, i Stand til at modstaa Storm og Vejr, den anden — en sart Blomst, glad for Sol og Dugg, og begge voksede i samme Jordbund, drevne frem af to forskellige Sole.

Men ofte faldt Tanker tunge som Bly over ham. Hvad skulde der blive af dette uskyldige Væsen, som han drog med sig ind i en uvis, taaget Skæbne. Hvor førte han hende hen? Han, Kampens Mand, udsat for alle Farer og Skæbneluner, ledte hende ind paa sin vilde Vej, dette lyse, elskovsfulde Barn, der netop begyndte at ane Livet under de første hede Kærlighedsstraaler. Hun søgte, ja ventede af ham en lykkelig, klar Fremtid, stormfri, muntre Dage. Hvorfor skulde dog denne lille Pige bære de Slag, som Skæbnen vel sagtens beredte Ognianof? Nej, han burde, han maatte lægge alt klart for hende, rive Sløret fra hendes daarede Øjne, at hun kunde forstaa, hvad for et Menneske hun var ved at fæste sig til. De Tanker tyngede bittert paa hans redelige Sind og han besluttede at søge Lindring i et ærligt Skrifte.

Han opsøgte Rada.

Hun havde sin Bolig udenfor Klostret i et lille, tarveligt udstyret Værelse. Den eneste Pryd var selve Beboersken. Ognianof bankede paa Døren og traadte ind. Rada tog imod ham med Smil i et Par taarefyldte Øjne. „Rada, min Ven, du har grædt? Hvad skal de Taarer sige, lille Due?“ Han tog hendes Hoved mellem sine Hænder og klappede let og ømt de blussende Kinder.

Hun trak sig tilbage og tørrede Øjnene. „Søster Hadji-Rovoama har lige været her,“ sagde Rada med afbrudt Stemme.

„Har det Nonne krænket dig med noget? Se bare, der er nok nogen, som har trampet paa mine Sange, hvad er der nu gaet for sig?“

„Søster Hadji-Rovoama fandt dem paa Bordet, hun kastede dem ned paa Gulvet og trampede paa dem. „Det er Oprørs-

sange," sagde hun, „og saa skældte hun dig saa voldsomt ud, hvordan skulde jeg saa lade være at græde?“

Ognianof blev alvorlig.

„Hvad var det for Skældsord, hun brugte mod mig?“

„Alt muligt. Hun kaldte dig en Rebèl, en Røver, en Blodhund! — Du gode Gud, at hun kan være saa ubarmhærtig!“

Ognianof saa tankefuld paa Rada og sagde: „Hør engang, min egen, lille Pige, vi to har gjort hinandens Bekendtskab, men vi kender endnu ikke hinanden eller rettere sagt, du kender ikke mig. Det er min Skyld. Vilde du kunde elske mig, hvis jeg virkelig var saadan en, som de siger, at jeg er?“

„Nej, Boitjo, jeg kender dig godt, du er den ædleste af alle, og derfor elsker jeg dig.“ Hun hængte sig paa barnlig Vis om hans Hals og saa ham tillidsfuldt ind i Øjet.

Han smilede bittert, helt rørt af hendes enkle Tro.

„Og du kender ogsaa mig, ikke? Ellers vilde vi jo ikke have elsket hinanden, hviskede Rada, medens hun blev ved at se paa ham med sine store, flammende Øjne. Ognianof trykkede et heftigt Kys paa hendes Mund og sagde: „Lille Rada, mit Barn, for at jeg kan være saadant et ædelt Menneske, som du anser mig for, saa maa jeg aabent fortælle dig noget, du ikke véd. Min Kærlighed til dig har ikke tilladt mig at bedrøve dig, men min Samvittighed har alligevel tvunget mig dertil. Du maa have at vide, hvad for et Menneske du binder dig til . . .“

„Sig mig kun alt, du bliver dog ved at være den samme for mig.“

Ognianof nødte hende til at sætte sig og han satte sig selv ved Siden af hende.

„Lille Rada, Hadji Rovoama sagde, at jeg er en Oprører, hun véd ikke bedre, hun kalder hvert hæderligt Menneske for en Oprører.“

„Ja, ja, det er sandt, hun er en meget slet Kvinde,“ indskød Rada hastigt.

„Men jeg er virkelig en Oprører, Rada!“

Rada saa forvirret paa ham.

„Ja, Rada, en rigtig Oprører og ikke bare af Navn, jeg tænker kun paa at rejse en Opstand!“

Hun tav ganske stille.

„Vi har i Sinde at gøre Oprør nu til Foraaret, det er derfor, at jeg er her i Byen!“

Rada tav stadig.

„Se, det er den Fremtid, som venter mig, en usikker Fremtid, fuld af Farer . . .“

Rada fik intet Ord over sine Læber, hun saa blot mørkt og forvirret paa Ognianof.

Ognianof læste i denne kolde Tavshed sin Fordømmelse. Han saa, at for hvert Ord han talte, svandt den unge Piges Hengivenhed bort.

Han gjorde Vold paa sig selv og blev ved med sin Bekendelse. „Saadan er min Fremtid, nu skal du høre om min Fortid!“

Rada borede angst sine Øjne ind i hans.

„Den er endnu mørkere, Rada. Du skal vide, at jeg har været otte Aar i Fængsel inde i Asien af politiske Aarsager . . . og at jeg er undsluppen og flygtet hertil fra Diabekir i Kurdistan.“

Rada stod stiv og stille.

„Sig mig, har Søstren sagt noget om alt det?“

„Jeg ved ikke,“ svarede Rada klangløst.

Ognianof sad en Stund hensunken i mørke Tanker og fortsatte saa: „Hun kaldte mig en Blodhund og en Morder . . . Hun véd slet ikke noget om det, for kort Tid siden kaldte hun mig jo en Spion, men du skal faa alt at vide . . .“

Denne Gang følte Rada, at der vilde komme noget skrækkeligt og hun blev helt bleg.

„Jeg har ogsaa dræbt, hele to endogsaa, og det er ikke længe siden.“ Ognianof talte som til Væggen, han saa slet ikke paa Rada.

„Jeg har slaet to Tyrker ihjel, helt og holdent, men der var ikke noget Valg, lige for mine Øjne havde de ellers voldtaget en ung Pige, ja, for hendes Faders Øjne ogsaa, ham havde de bundet, — ja, jeg er en Morder, og Galgen raaber efter mig!“

Rada vendte sig om mod ham og tilkastede ham et underligt Blik. „Fortæl kun mere, alt hvad du vil,“ hviskede hun skælvende.

„Nu har jeg sagt dig det hele, nu ved du, hvad Slags Mand jeg er.“ Han vidste ikke rigtig, om Rada vilde blive, eller angst skynde sig bort. Rada sprang op og kastede sig om hans Hals.

„Du er min, du er den bedste af alle!“ brast det ud af hende, „du er min Helt, min dejlige Ridder!“

To unge Sjæle favnedes inderligt, borte i Kærlighed og Lykke.

Silistravejen.

Tæt op ad den lille By laa en prægtig grøn Mark, indringet af viltre Popler, høje Elme og Valnøddetræer strakte den sig lige ned til Kloстераaen. Skønt det allerede var sent paa Efteraaret, havde dog denne herlige Plet, overskygget som den laa, bevaret al sin grønne Friskhed, som Kalypsos Ø, hvor et evigt Foraar hersker. Mellem de frodige Grene, norden for den lykkelige Slette, saas to af Balkans Bjærgtoppe Krivini (Krogen) og Ostro-bido (Sylen). Mellem dem løb Balkans Kæmperyg med sine stejle Branter og tandede Klipper, i hvis Kløfter en Flod buldrede og skummede. Den kolde Bjærgvind bragte med sine lette Pust Bladene til at visne og førte Bjærgluftens Aroma og Vanddraaber fra Yildbækkene med sig. Hinsides Floden blinkede høje, hvide Lerskrænter, frygtelig oprevne og stablede sammen

paany af Foraarsvandene. Det var henimod Middag og Solens Straaler, der skød igennem de løvrige Træer, spredte ud over Grønsværet en Regn af gyldne, dirrende Pletter. En underfuld Kølighed og Fryd raadede i denne poesifyldte Verdenskrog, der dog bar et saa prosaisk Navn som „Vejen til Silistra“. Der førte overhovedet ingen Vej, hverken til Silistra eller andetsteds, hen over denne ensomme Grønslette. Den skyldte hverken Geografi eller Beliggenhed sit Navn, men en hel anden mere historisk Omstændighed. Paa Grund af sin hele Herlighed var denne Plet bleven Yndlingsstedet for alle Udflugter, Gilder og Orgier i det frie.

I dette Smaastads Kapua havde mangan overdaadig Købmand og ødsel Arving spist sine Dalere op i lystige Vennelag og siden maattet vandre til Silistra efter nyt Udkomme, hvor han, takket være den rige Natur og Folkets Uvidenhed let fandt Beskæftigelse og Fortjeneste, ja af og til ogsaa Formue.

Disse første Jason'ers Eksempel havde lokket andre vidtløftige Eksistenser herfra til dette forjættede Land — Sletterne ved Silistra.

Derfor talte ogsaa Silistra og de omliggende Landsbyer en hel Skare Indvandrere fra Bela-tjerkva, som derude spiller Pionerer for Civilisationen.

Den sommerfriske Plæne blev stadig ved at være den mest lige Vej til Silistra.

Politisk Vanskæbne og raa Undertrykkelse sætter altid én Blomst midt i al Elendigheden. den gør et Folk lystigt. Der, hvor Arenaen for politisk og aandelig Kamp er lukket, hvor Lysten til hastig Berigelse slet ikke pirres og den brede Ærgærrigheds Vej er forsvarligt spærret, der udspinder Samfundet sine Kræfter i alle Slags smaa og personlige Glæder, Sladrerier og Rivninger, Driften til Trøst og Adspredelse glemmer sit høje Ophav og søger, og finder ogsaa — Tilfredsstillelse i smaa bitte Forfriskninger og Livsglæder.

En Flaske Vin, drukken i grønne Poppers kolige Skygge,

ved en larmende, krystalklar Bæk, faar de fleste til at glemme Trældommen. En lækkert tilberedt Kødret med røde Tomater, duftende Persille og skarp Peber, spist under skyggende Kastaniegrene, hvor den blaa Himmel straal'er mellem Bladhanget, er et helt Kongerige, og har man saa oven i Købet en Tsigøjner med sin Fløjte at høre paa, saa er man paa Toppen af jordisk Lyksalighed.

Trælbundne Folkeslag har deres egen Filosofi, der forsoner dem med Livet. Naar et Menneske anser sig for uoprettelig ødelagt, jager han ofte en Kugle gennem Hovedet, eller klynger sig op i en Strikke. Et undertvungent Folk, omend aldrig saa haablost, slaar sig aldrig ihjel selv. Det æder, drikker, laver Børn — og morer sig. Betragt engang Folkepoesien, hvor Folkets Sjæl: Liv og Verdensanskuelse lyser saa klart igennem. Sammen med mørke Kvaler, lange Lænker, sorte Fængsler og Forraadnessaar flettes fede, stegte Lam, rød, kvægende Vin, den heftige Arrak, endeløse Bryllupsfester, hastige Danse, grønne Bjerge og fine Skygger; og alt det er strømmet ud i et helt Hav af Sange.

Det lakkede mod Aften. I en af de mange Klynger paa „Silistravejen“ sad Ognianof i lystigt Lag med Sokolof og en Flok andre unge Mennesker. Den blinde Koltjo spillede Vise paa Vise for dem paa sin Fløjte, og spøgede selv med sin egen Blindhed, spottede over, at han og Solen for længe siden havde taget Afsked med hinanden og hvor gærne de hver for sig vilde, saa kunde de dog ikke finde hinanden. Koltjo var i sin Hjælpeløshed, der skaanede ham for al Mistanke, alle de bedste Fædrelandsvenners bedste Ven. Han kunde spille andre Viser end dem, der nu klang over Grønsværet og op mellem de sortagtige Blade til den gylden-blanke Aftenhimmel. Derfor var han en velset Gæst i de unges og forhaabningsfuldes Lag. Det blev mørkere, Folk brød op. Med Støj og Munterhed vandrede alle ind mod den lille By og snart var de gemte mellem de løvrige Haver, hvor Aftenskumringen allerede raadede. Et Kvarter

senere kom Flokken sejrstolt af Vin og Sang ind gennem de tomme, mørke Gader, af fuld Hals istemte alle Oprørssange, Denne voldsomme Indmarsch kaldte Klynger af Kvindfolk og Børn frem i Husportene.

Kun Ognianof var ikke med. En lille Dreng havde hvisket noget i Øret paa ham ude paa Sletten, og uden at blive bemærket, havde han skilt sig fra de øvrige.

Et uventet Møde.

Ognianof gik mod Nord. Han rettede sin Gang fremad mod Balkankæden.

Det blev stadig mørkere.

Solen var gaet ned i rolig Majestæt. Dens sidste Straaler, som forgyldte de høje Tinder paa Stara-planina, svandt bort. Kun nogle Skyer med Guldbremmer om de vestlige Rande, lo endnu til Solen fra deres ætheriske Højde. Dalen laa i dyb Skygge. Ikke en Fuglekvidren, ikke et eneste lille Kluk. Den vingede Verden, som Dagen igennem havde oplivet Dalen, gængede nu tavse i deres Reder. Kun Larmen fra Bjærgvandfaldene gungrede i Ensomheden. Af og til førte et Vindpust den fjærne Klinge af forsinkede Hjorders Klokker hen over Dalen. Snart blinkede Maanen frem og forhøjede den idylliske Naturs Trylleri. En gylden Lysflod strømmede ned over Dal og Træer, som kastede fantastiske Skygger paa Jorden. Klosters ny Kuppel skinnede klart oven over Trætoppene og Tagryggene og helt bag ude dyppede Stara-planina sine mægtige Spidser i den dybe azurblaa Himmel.

Ognianof gik bag om Klostret, steg ned i en lille, mørk Dal, og under søgende Flakken og Springen mellem Stenblokke, nærmede han sig en Vandmølle.

Gamle Stojan, hans Ven siden hin frygtelige Nat, kom ham imøde udenfor Døren.

„Hvad vil du mig?“ spurgte Ognianof hastig.

„Der er kommen en Ven.“

„Hvad for en Ven?“

„En af vore.“

„Hvad mener du?“

„Aa, som du er tungnem, en af dem, der kæmper for vort Folks Frihed!“

„Hvem er det?“

„Ja, jeg kender ham ikke, han er kommen ned fra Bjærgene i Aften og gik lige ind til mig. Først blev jeg bange, jeg tænkte paa, at det kunde være en Røver. Men du skal selv faa at se, hvad Tilstand han er i. Hans Ben ser ud som Rangleskafter, . . . det er alt det, han kan hænge sammen. Jeg har givet ham noget at spise . . .“

„Før mig da til den Mand!“

„Jeg har skjult ham, men kom med.“

Gamle Stojan førte Ognianof ind i Møllen. Der var mørkt. Han tændte en Petroleumslampe og ledte Boitjo ind mellem Væggen og Møllestenene og forbi to Kornkamre, her stoppede de foran en lille Dør, de nedhængende, forrevne Spindelvæv i dens Karm, tydede paa, at den maatte have staaet lukket i lang Tid.

„Er han spærret inde her?“

„Den Mælk, man lukker forsvarlig for, stjæler Katten ikke fra en, er det ikke sandt, Lærer?“

Gamle Stojan bankede paa Døren og raabte: „Herre, kan du nu komme ud!“

Døren gik op og et Menneske kom sky frem fra det indre Rum. Det var en spinkel, knoglet ung Mand, med lyst Haar og fint Ansigt, længe ubarberet, med livligt Blik og hastige Bevægelser, og det slog Ognianof, skrækkelig mager og svækket af Udseende. Han var klædt i en frygtelig laset hvid Filtdragt,

som dem de makedonske Bønder gjerne bærer, det nøgne Kød var allevegne synlig gennem Tøjets Rifter og sprængte Sømme.

Straks ved første Øjekast udstødte baade han og Ognianof et Forbavrelsens Skrig.

„Muratliski!“ „Kralitj!“

De greb hinandens Hænder og kyssedes vildt.

„Er det dig? Hvor kommer du fra?“ spurgte Ognianof, som i Muratliski genfandt en Kammerat fra Friskaren*). „Jeg? Men du, hvor har du været, hvordan finder jeg dig her? Er det virkelig dig, Kralitj?“

Kralitj drejede sig utaalmodig om, pegede paa de klaprende Møllehjul og paa gamle Stojan, der stod ubevægelig med Lampen i Haanden. „Fa'er Stojan, sluk Lampen og luk de Døre, — eller nej, lad os gaa udenfor. Vi kan ikke høre hinanden i det Spektakel.“

Fa'er Stojan gik i Forvejen og lyste op, han lukkede Døren efter dem, medens han til Afsked sagde: „Snak nu ud sammen, og naar I saa er trætte, kom saa ind og sov, her er Plads til jer begge.“

Dalen laa i dybt Mørke, men Klipperne lige overfor var skarpt belyste af Maanen. Ognianof og hans Kammerat gik frem til det dunkleste Sted, dér blev de staaende ved en stor Sten, hvis ene Side Floden vaskede op ad med sagte Rislen. „Lad os saa kysse hinanden igen, Broder,“ sagde Ognianof henreven. „Men Kralitj dog. Fanden forstaa det her, jeg troede, du sad i Diabekirs Paradis!“ „Men hvordan er du hoppet ned fra Galgen?“ spurgte Boitjo med et forbavset Smil.

Mellem de to herskede Fortrolighed. Fælles Skæbne og

*) Friskarerer (bulg.: tjeta) kaldtes de smaa Bander, der i Tyrketiden flokkedes i Bjærgene, politisk forfulgte og i Fare som Deltagerne hver for sig var paa behoede Steder. Fra deres Skjulesteder førte de krig mod Regeringen, overfaldt Embedsmænd, Gendarmer og Pengebærere, levede mest af deres Landsmænds Almisser eller stjaalent Kvæg.

Lidelser knytter selv de mest fjerne Mennesker sammen. Men Boitjo og Muratliski var ogsaa „Vaabenfæller“ og nærrede de samme Fremtidsideal.

„Men fortæl dog nu.“ indskød Muratliski. „Du er kommen længst horte fra, du maa begynde. Naar er du kommen tilbage fra Diabekir?“ — „Du mener, hvornaar jeg er undsluppen.“ — „Er du løbet din Vej?“

„Ja, nu i Maj Maaned.“ — „Og du er kommet helskindet helt herhen? Hvad Vej fandt du dog?“ — „Tilfods vandrede jeg gennem Kurdistan til russisk Armenien og derfra hjalp Mennesker mig til Odessa. Fra Odessa er jeg kommen paa Skib til Varna og saa har jeg hutlet mig igennem til jeg naaede hid.“

„Men hvorfor valgte du netop Bjela-tjerkova?“

„Jeg frygtede for at komme til Steder, hvor jeg ikke kendte en Sjæl. Og der, hvor jeg havde Kendinge, vidste jeg ikke længer, hvad Sindelag de var af, om jeg kunde være sikker hos dem. Saa huskede jeg paa, at i Bjela-tjerkova boede min Faders bedste Ven, en hjertensgod og herlig Mand. Og med Undtagelse af ham, var jeg vis paa, at slet ingen kendte mig, og han havde saa vist heller ikke kendt mig, om jeg ikke havde sagt ham, hvem jeg var.“

„Jeg kunde dog kende dig lige med det samme! — Siden blev du saa her?“

„Ja, min Faders Ven hjalp mig til en Stilling som Lærer og til dette Øjeblik er alt — Gud være lovet, gaaet godt.“

„Naa, saa nu er du bleven Skolemester, Kralitj?“

„Tilsyneladende, ja; men i Virkeligheden dyrker jeg mit gamle Felt.“

„Er du Apostel?“

„Ja, for Revolutionen!“

„Hvordan staar da alt paa eders Egn?“

„Det staar godt til nu, alle Sind er stærkt vakte, Grunden er vulkansk. Husk paa, at i Bjela-tjerkova har Levski virket.“

„Hvad Plan har I saa lagt?“

„Vi har endnu ingen Plan. Vi forbereder os kun teoretisk paa at rejse Oprøret og venter paa Tidens Tegn. Men Gæringen vokser for hver Dag, baade her og rundt om os. Tidlig eller sent vil det slaa ud i Lue . . .“

„Bravo, Kralitj, du er en Gut!“

„Lad mig nu høre om dine Lidelser.“

„Du kender vel lidt til det hele. I Stara-Zagora fik vi lavet det saa hedt for os og alle, at vi ikke tør se et Menneske i Øjnene der.“

„Nej, nej, begynd med Begyndelsen, fra den Gang vor Friskare blev slaaet sønder og sammen og vi blev skilte ad. Husk paa, jeg var saa kort Tid i jeres Midte. De otte Aar i Diabekir har jeg intet hørt, hverken om dig eller nogen af vore Kammerater.“ Muratliski strakte sig træt ud paa Stenen, foldede Hænderne om sit Hoved og i denne rolige Stilling fortalte han sin lange, kummerfulde Beretning. Han havde været med i Sofiasammensværgelsen*) og deltaget i Plyndringen af Orkhanié Postvognen. Saa var han bleven forraadt, kastet i Fængsel og kun ved et Under slap han fra Galgen eller Diabekir.

Siden var han flygtet over til Rumænien, hvor han drev om halvandet Aar og kæmpede med Kulde og Sult, derfra var han af en Komité sendt over til Bulgarien for kun at strides med alle de Kvaler og Farer, som omringer en politisk Agitator. Dette Foraar blev han kaldet til Stara Zagora, og her havde han begejstret arbejdet for en Rejsning**).

Efter den sørgelige Slutning paa disse Anstrængelser, hvor han selv var bleven saaret i den lille Træfning ved Elchovo, var han flygtet op i Balkan, forfulgt af tyrkiske Patruljer og af selve de bulgarske Hyrder, som han fortvivlet vendte sig til for at faa en Stump Brød og andre Klæder.

*) 1873.

*) Dette næsten dødfødte Oprør, hvis Hovedmand var den senere velkendte Stambulof, brød ud den 16. (28.) September 1875 og blev med det samme kvalt i Blod af Tyrkerne.

Ti Dage havde han fjælet sig i Bjærgene, udsat for alle mulige Farer og Savn. En frygtelig Sult havde tvunget ham til at søge ned fra Bjærgene, for med Revolveren i sin Haand at forlange Brød af den første, han mødte. Lykken vilde, at han traf gamle Stojan. Rørt fortalte han om den hjærtelige Hjælp, som Mølleren havde givet ham, det første Menneske, der havde behandlet ham som en Broder, siden han havde søgt op i Bjærgene. Ognianof fulgte bevæget Muratliskis Fortælling om de udstandne Farer og Lidelser. Selv havde han gennemgaaet al Slags Nød og Kvaler, alle de bitre Skuffelser over Folkets lave Tænkevis, det, som altid følger ovenpaa en Rejsnings Skibbrud. Han kunde føle, hvad Kammeraten havde lidt. Muratliski tav.

Floden sang under hans Fødder. Rundt om var der stille og øde. De maanelyse Bjærgtinder stod tavse, kun de fine Syrengrene vuggede svagt og raslede i Nattevinden.

Graven taler.

Tidlig om Morgenen vendte Ognianof tilbage til Byen. Han gik tvers over Bjærgkammen og kom ned nær ved Klosteret. Paa den grønne Mark foran Klosteret under de store Valnøddetræer vandrede Iguméne frem og tilbage. Han nød Morgenens Skønhed paa den herlige Plet og sugede i dybe Drag den friske livgivende Luft ind i sig. Efteraarets Natur ejede ny Fortryllelse i sine gulnede Blade og det fløjsagtige Skær over de visnende Bjærgskove, i sin sødlig, melankolske Ynde.

Ognianof hilste paa Iguméne. „En dejlig Dag, Fader,“ sagde Ognianof, „I er at prise lykkelig, at I kan leve saa nær Naturens Skød og glædes saa roligt over dens guddommelige Herlighed. Hvis jeg nogensinde skulde føle Trang til at optage

en Gærning som eders, vilde det sikkert kun være Kærligheden til Naturen, der ledte mig.“

„Nej, Ognianof, fra at være Oprørsapostel, skal du ikke blive Munk, det er at synke for dybt. Bliv du, hvor du er. Og forøvrigt, jeg vilde aldrig i Livet optage dig i mit Kloster. Saadan en gudløs Krop, du kunde let tage Troen endogsaa fra Fader Jerotej,“ sagde Iguménenen spøgende.

„Hvad er det for en Fugl, den gamle?“ spurgte Boitjo.

„Det er saamænd en højst agtværdig og hæderlig Klosterbroder, han har bare én Fejl, han skraber Penge sammen og graver dem ned, han tror fast paa, at de vil vokse op . . . men hvor kommer du fra saa tidlig?“

„Jeg har sovet i Nat i en af gamle Stojans Møller.“

Iguménenen betragtede ham lidt forundret,

„Ja, jeg var der for at træffe sammen med en fordums Kammerat.“ Ognianof fortalte kort om sit Møde med Murat-liski. „Men hvorfor kom I dog ikke til Klostret?“ spurgte Iguménenen lidt stødt, „der har I jo sovet paa Kornsække . . .“ — „Folk af vor Slags er vante til værre Nattelejer.“ — „Gud velsigne Jer; naa, men hvad har I saa døbt den nyankomne?“

„Jaroslov Brzobegunek, Böhmer af Fødsel og Fotograf i Bjela-tjerkova . . . Men sé! du har nok Bøsse med dig!“ Ognianof pegede paa Iguménenens Riffel, der stod lænet op ad en Poppelstamme.

„Jeg fik Lyst til at prøve den lidt, denne Morgen . . . Det er saa længe siden, jeg har rørt ved Hanen. I har jo saadan rystet Folk op, I Apostle, at man hører den Skydemusik her omkring hver Dag, det er nok til at vække døde, ikke at tale om saadan en gammel Synder som mig.“

„Det et slet ikke saa galt, at du øver dig lidt, Fader Igumén.“

Medens de vandrede fremad, naaede de tilsidst den lille Mølle fra Rædselsnatten. Synet af dette Sted tvang hastige Furer frem i Ognianofs Ansigt.

Møllen var laaset. Mølleren havde siden den Gang ladet den ligge og taget en anden i Brug, den, hvor Ognianof havde tilbragt Natten.

Øde og omslynget af Krat og grønt, lignede den gamle Mølle en Grav midt i den dejlige Dal.

Ganske stille og ubemærket havde Muntjo nærmet sig til dem, han standsede paa én Gang og borede sit Blik fast paa Ognianof. I hans tanketomme Idiotansigt spillede et underligt Smil. I hans Blik, der stirrede frem uden Forstand, kunde man dog paa éngang læse Hengivenhed, Frygt og Beundring, alt det Ognianof fremkaldte i Idiotens Sjæl. For nogle Aar siden havde Muntjo saa ivrigt og tappert forhaanet Muhammed i Øjnene paa en Onbasji, at denne omtrent havde pryglet ham ihjel; fra den Tid af sløvedes hans svage Forstand helt og kun én eneste Følelse var levnet ubeskaaret, én eneste Tanke, én eneste Gnist, et frygteligt, djævelsk Had til Tyrkerne. Nu efter at han havde været Vidne til de to Tyrkers Drab og Begravelse, havde han fattet en umaadelig Beundring og Agtelse for Ognianof. Denne Følelse var næsten ved at blive et Afguderi. Han kaldte ham Russeren, uvist hvorfor.

Hvergang Ognianof besøgte Klosteret var Muntjo som fortryllet af ham, han slap ham ikke af Syne, han regnede ham for sin Beskytter. Naar som helst at nogen fortrædige ham, skræmmede han dem straks med Russeren. „Jeg siger det til Russeren, saa slaar han ogsaa jer ihjel!“ raabte han, medens han betegnende førte Fingren over Halsen. Men der var ingen, som forstod Meningen med hans Tale, til al Lykke, thi han gentog det himmelhøjt, hvor han saa var. Iguménen og Boitjo lagde knap Mærke til Muntjo, der blev ved at virre med Hovedet og smile venligt.

„Se, der kommer Onbasjien!“ afbrød Iguménen Samtalen. Det var denne, som med Bøsse og Lædertaske begav sig paa Jagt. Det var en fem og trediveaarig Mand, med oppustet, gulligt Ansigt, fremspringende Pande, smaa, graa Øjne og et

døsig, forsovet Udtryk, det var tydeligt at se, at han spiste Opium. Man hilste gensidig og vekslede nogle Ord om Jagt og Vejrudsigter. Onbasji'en tog Inguménens Bøsse og eftersaa den med Kendermine og sagde: „Despot-Effendi, det er en god Karabin, hvor langt kan den række sikkert?“

„Ja, det skulde jeg selv forsøge nu, jeg har ikke haft den i Haanden i Aar og Dag, nu skulde jeg se at faa noget paa Kornet.“

„Hvad skal vi sigte efter?“ spurgte Onbasjien og løftede sit Martinigevær ned af Skuldren, i øjensynlig Iver efter at vise sin Dygtighed.

„Sigt efter den Tidsel paa Flodskrænten, den ser ud som en Hue, nær ved er der en lille Lerknold.“

Onbasjien saa smaat forbavset paa Iguménen.

„Det er noget langt afvejen!“ Han knælede ned ved en Klippeblok, støttede sin Riffel mod Stenen og sigtede i ti Sekunder. Skuddet knaldede. Kuglen slog i Jorden et Par Fingerspænd fra Maalet.

En iet Ærgrelse spillede i Gendarmens Ansigt, som pludselig farvedes rødt. „Engang endnu!“ sagde han.

Han bøjede sig igen ned ved Stenen og sigtede næsten et Minut. Da Skuddet smældede, rettede han sig i Vejret og løb hen imod Skrænten, men han saa, at Tidslen roligt knejsede over den. „Forbandet ogsaa!“ sagde han ophidsat, saa fjernt et Maal er der ingen Mening i at vælge, Effendi! — Skyd du nu ogsaa, men jeg siger dig blot, at du øder dine Patroner til ingen Nytte, — lad mig nu se, du faar den Tidsel plukket!“ tilføjede han ironisk.

Iguménen holdt Bøssen lige ud, tog Maalet paa Kornet og gav Ild. Tidslen forsvandt. „Bøssen lyster da endnu!“ sagde Iguménen rolig. „Det var tilfældig!“ raabte Onbasjien, „prøv engang til . . .“ Iguménen sigtede og skød. Kuglen skar igen en Tidsel væk. Onbasjien blev bleg. Han bemærkede giftigt: „Du sigter godt, Effendi, men jeg tror blot ikke den Kronike.

at du ikke har skudt i lang Tid . . . Du vilde ikke være en daarlig Lærer for de unge Folk, som gaar her og skyder Fanden et Øre af fra Morgen til Aften, de er blevne svært hidsige,“ tilføjede han ondskabsfuldt, „de skulde for Resten passe paa, at Djævlen ikke drejer deres Bøsser til en forkert Side.“ Onbasjiens Blik blev paa éngang rovdyragtigt og hadefuldt. Det søgte tydelig nok Ognianof.

Medens dette gik for sig, blev Muntjo staaende i en ærbødig Afstand, men hans Minespil havde fuldstændig skiftet. Afsindig Rædsel, blandet med vildt Had, fordrejede hans Træk. Han havde straks slynget et rasende Blik mod Onbasjien, han skar Tænder og knyttede Næverne som et Menneske, der er rede til at styrte sig over en Modstander. Tyrken drejede sig uvilkaarlig om mod ham og saa foragteligt paa ham. Den tossede Stakkel fik et endnu mere dyrisk Udtryk og vrælte skummende af Raseri: „Rus-seren dør kan ogsaa skærre Halsen over paa dig!“ Onbasjien forstod lidt bulgarsk, men af Muntjos forvirrede Tale begreb han intetsomhelst.

„Hvad brøler den Okse for?“ spurgte han Iguménen.

„Aa, han mener ikke noget ondt dermed, den Stakkel!“

„Hvorfor er Muntjo saa ophidset her, inde i Byen gaar han ganske stilfærdig omkring.“

„Hver Hane galer paa sin Mødding,“ sagde Ognianof spøgende.“

En prægtig Støver med sorte Pletter i det lyse Skind og Messingbaand om Halsen, hvori der dinglede en Stump af en Line, kom springende ensom over Marken.

Alle vendte Blikket mod Hunden. „Den Hund maa have revet sig løs fra nogen,“ bemærkede Iguménen. „Der maa være Jægere her næved.“ Ognianof kunde ikke betvinge en Rysten. Hunden løb ned til den forladte Mølle, stod stille og snøftede ivrigt ved Porten, saa gav den sig til at løbe rundt og rundt i Grønsværet og hyle ynkeligt. Ognianof kom til at skælve. „Herregud, det er jo Jemeksiz Pehlivan Hund“, udbød Onbasjien.

Hunden, som Ognianof kun kendte altfor godt, løb frem og tilbage ved Møllen, snusede til Tærskelen, kradsede rasende i Jorden og hylede. Til sidst stak den sin lange Snude lige iveau og gav sig til at gå heftigt. Dens voldsomme Stemme skar i Ognianofs Øren som Knivstik. Han saa ængsteligt paa Iguménen. Tyrken iagttog forbavset, fuld af Uvished og Mistro, hans Ansigt. Paa engang fik Hunden Øje paa Ognianof og som en Ulv satte den med et mægtigt Spring ind paa ham under rasende Gøen.

Uvilkaarligt trak han sin lange Kniv og holdt den frem for sig, for at forsvare sig mod det forbitrede Dyr, som Iguménen uden Held søgte at skræmme bort ved at kyse ad den.

Onbasjien iagttog i Tavshed denne forunderlige Scene. Han sendte ildespaaende Blikke til Ognianof og hans blinkende Kniv, men da han indsaa, at Ognianof let i Selvforsvar kunde støde Hunden ned, som stadig veg tilside, for paany at springe løs fra en anden Kant, løb han til og jog Dyret bort. Henvendt til Ognianof, der var rød og sveddryppende af legemlig og aandelig Anstrængelse, sagde han: „Hvorfor er den Hund saa forbitret paa dig?“ „Jeg har engang slaaet den en Sten i Siden,“ svarede Ognianof saa hurtig og behersket han kunde. Onbasjien sendte ham et mistroisk og frittende Øjekast. Han var tydelig nok ikke tilfreds med det Svar. En dunkel Mistanke kæmpede sig frem i ham, men som om han fandt Ognianofs Forklaring meget sandsynlig, sagde han: „Den Sort Hunde husker godt.“ Han hilste paa Iguménen og gik bort i Retning af Bjærgene. Med Halen lige i Vejret fulgte Støveren efter ham, som om den havde valgt ham til sin ny Herre.

„Hvorfor har I dog ikke dræbt det Bæst?“ spurgte Iguménen forundret. „Jeg kastede den halvdød ud i Mølleaaen, men den er nok kommen levende derfra alligevel, forbistret er det i al Fald,“ sagde Ognianof. „Gamle Stojan havde Ret, da han mente, at vi skulde have begravet den med de to andre Hunde.“

„Er du nu sikker paa, at du har dræbt dem forsvarligt;

bare de ikke staar op en Dag ligesom Hunden," sagde Munken spottende. „Naar man giver sig til den Slags Arbejder, saa skal man gøre dem færdige. Du er en Begynder i det Haandværk, og du har gjort dine Ting daarligt. Det er nok bedst, vi holder Ørene stive.“

Uvilkaarligt havde Ognianof fæstet sit Blik paa det Sted, hvor de to Tyrker var begravne. Han lagde forundret Mærke til, at der laa en hel Stenhob over Graven. Han viste det til Iguménen, men ingen af dem forstod, hvor de Sten var komne fra. De vidste ikke, at den tossede Muntjo hver Dag havde slynget en Sten paa Tyrkernes Grav og forbandet dem.

Teaterforestillingen.

Der skulde være Dilletantkomedie i Bjela-tjerkova. Dramaet „Den lidende Genoveva“, som man skulde spille den Aften i Drengeskolen, er næppe kendt af unge Læsere. Men for tredive Aar siden nærrede det Smagen og henrykte den hele daværende Slægt. Dets Indhold er i Korthed følgende: En tysk Greve Sigfried drager i Krig mod Maurerne i Spanien og lader sin unge Hustru tilbage i utrøstelig Sorg. Næppe er han borte, før hans Hovedsmand Golos fremkommer med ærekrænkende Forslag til hans Hustru, der viser dem tilbage i dybeste Uvilje. Den hævnghærrige Golos dræber hendes tro Tjener Drako, kaster hende selv i et Fangehul og lader Greven sige, at han har overrasket hende i Ægteskabsbrud med Drako. Den forbitrede Greve sender ham Befaling til at dræbe den utro Hustru. Men Svendene, der faar det blodige Hverv, faar Medlidenhed med Grevinden og lader hende blive i en Hule med sit lille Barn, udsat for Skæbnens Luner, og Golos erklærer de, at de har skaaret Halsen over paa hende. Syv Aar efter vender

Greven tilbage fra Krigen med brudt Hjærte, og af et Brev, som Genoveva har efterladt, forstaaer han hendes Skyldfrihed og begræder hendes unge Død. Han lader Golos smede fast i Lænker, og liggende i dem mister denne Forstanden af Samvittighedsnag. For at sprede sine mørke Tanker gaar Greven paa Jagt i Skoven og finder ved et Tilfælde Grevinden i Hulen med sin lille syvaars Dreng og en Hjortehind, der havde næret hende med sin Mælk. De genkender hinanden, og henrykte vender de tilbage til Borgen. Denne barnlige og rørende Historie fik altid hver eneste Moder og Brud i vort hele Land til at briste i Graad. Legenden om Genoveva husker mange endnu og ikke faa Husmødre kan Dramaet udenad, fra den første Scene til den sidste.

Derfor kan man forstaa, at Aftenens Forestilling mange Dage iforvejen havde sat det lille Samfund i Bevægelse. Det var en kær Afveksling i det ensformige Liv i Bjela-tjerkova. Alt, hvad der kunde røre sig, skulde i Teatret. De rige Husfruer lavede deres fineste Stads istand, de fattigste gik paa Torvet og solgte deres Vævning for straks at købe en Billet istedenfor Salt og Sæbe, som de egentlig burde have købt. Selv al offentlig og privat Sladder forstummede i en endelos Snakken om Forestillingen. De gamle Koner i Kirken spurgte hverandre „Gena, skal du i Aften til Genoveva?“ og de beredte sig til at fælde deres Taarer over den grumt lidende Grevinde. Alle var glade over, at Ognianof skulde være Greven. Den onde, og sidenhen vanvittige Golos skulde spilles af Hr. Fratiu, der holdt af stærke Sindsbevægelser. For at forhøje Virkningen af denne sidste Rolle, havde Fratiu ladet sit Haar vokse i en hel Maaned. Den meget spørgende Ilija var Tjeneren Drako, fem og tyve Gange om Dagen viste han sine bekendte, hvordan han vilde styrte sammen for Golos Sabelhug. Siden skulde han være Hund og gø som Grevens Støver, og han var fuldt optagen af at gøre Prøve paa denne Rolle ogsaa.

Til at overtage Genovevas Rolle, havde man først tænkt

sig Diakon Vikenti, for hans lange Haars og hans smukke Ansigts Skyld, men senere havde man indset det upassende i at lade en gejstlig spille Komædie, og hans Rolle var overtagen af en anden, sammen med en Krukke hvid Pomade til at skjule hans Overskæg med. En hel Del udmærkede Mænd overtog de mindre Roller. Værrer var det at skaffe Dekorationer, ti mange Penge raadede man ikke over. De gik alle til et Fortæppe af rødt Tøj og til en Maler fra Debra, som smykkede det med en Lyre. rigtignok lignede hans Kunstværk mere en Høfork end noget andet.

Til at smykke Grevens Borg sammenbragtes de dejligste Møbler og Tæpper, som fandtes i Byen.

Hadji Gurija bragte sine bræmmede Gardiner til at hænge for Vinduerne, — Kara Gøs-oglu laante to anatolske Tæpper, — Mitjo Beisadet et Par pragtfulde Glasvaser, — Mitjo Savanof sit store Gulvtæppe, — Nikolaj Nebkovitj en Del Billeder fra den fransk-tyske Krig, — Bentj-oglu kom med sin gamle hullede Sofa, — den eneste i Byen, Marko Ivanof afleverede sine „Martyrgeneraler“, — fra Nonneklostret kom en Hoben Hovedpuder, fra Skolen et Kort over Avstralien og den hele Himmeglobus. Kirken afgav sine mindre Stager, der skulde oplyse hele denne Verdensudstilling. Selve Konakens Fængsel laante sine Lænker og Haandjærn til Golos. Kostymerne var de samme i hvilke man for tre Aar siden havde opført „Fyrstinde Raina“. Kun Golos flottede sig med nye Epauletter og høje lakerede Støvler. Gantjo Popof, som spillede Chuns, en af Bøddelsvendene, bar den lange Kniv, han havde anskaffet sig til Revolutionen. Drako knejsede med A la francas høje, lidt medtagne Cylinderhat. Boitjos Protester mod hele denne brogede og uhistoriske Udstaffering var ganske forgæves; alle de andre var enige om, at det hele tog sig storartet ud, og saa blev det derved. Næppe var Solen ved at gaa i Bjerge før Teatret begyndte at fylde. De forreste Rækker var forbeholdte honoratiores, deri indbefattet Begen, som var særlig indbudt

Paa hans ene Side sad Damentjo Grigorof, som skulde underholde ham. Hele det øvrige Rum var fyldt af en broget Folkehob, der summede af Uro og Forventning. Den af alle, som gjorde mest Støj, var sikkert Mo'er Ginka, der kendte Stykket udenad og maatte fortælle til højre og venstre hvad Greven skulde sige, og hvad der saa blev svaret. Hadji Smion, der sad paa anden Række, fortalte hvormange Gange større Teatret i Bukarest var, og forklarede nøje, hvad Høforken paa Fortæppet betød. Orkestret var dannet af Byens Tsigøjnerbandulister, der stadig spillede løs paa den østrigske Kejserhymne, rimeligvis til Ære for den tyske Grevinde.

Endelig kom det højtidelige Øjeblik. Den østrigske Hymne stoppede og Tæppet rullede op med en ækel Knagen. Først traadte Greven frem. Hele Teatret blev saa stille som om der ikke fandtes en levende Sjæl derinde. Greven begyndte at tale og Mo'er Ginka suflerede ham fra sin Plads. Blot Greven udelod eller forandrede et Ord, raabte hun: „det er forkert“. Hornet klinger og ind træder Sendebudene fra Kejser Karolus, som kalder ham til Kamp mod Maurerne. Greven tager Afsked med sin Genoveva, der falder besvimet om, og gaar ud. Da Grevinden vaagner til Bevidsthed og ikke længer finder sin Greve, bryder hun ud i Hulken. Men o ve! hendes Graad fremkalder almindelig Munterhed. Mo'er Ginka raaber „Græd ordentlig! Ved du da ikke, hvordan man skal græde?“ — Grevinden hulker voldsommere og Teatret svarer derpaa med dundrende Latter. Men endnu højere bliver Latteren, da Mo'er Ginka raaber: „Det er nok bedst, at jeg kommer op og græder for dig!“ — Hadji Smion giver sig til at forklare Publikum, at det er en stor Kunst at græde, og i Rumænien betaler man Kvinder, der særlig er indviede heri, mange Penge for deres Graad ved Begravelser. En af Publikum raaber til ham, at han skal holde Mund, og han beder saa dem gøre det samme. Men Golos' Tilsynkomst forandrer Situationen. Han forsøger at rokke ved Genovevas Kyskhed, hun afviser ham med Foragt og

bidkalder Drako for at sende ham til Greven med et Brev Drako træder ind. Ny Latter over hans slidte Cylinderhat, han selv bliver ganske forbløffet. Mo'er Ginka raaber til ham: „Drako, tag A la francas Sauceskaal af, — spil videre barhovedet!“ — Han tager Cylinderhatten af. Atter klukker Publikum af Latter. Men snart bliver Scenen af tragisk Karakter. Den opbragte Golos trækker blank for at gennembore Drako, men før han har ramt ham, falder Drako om som en Stok, stiv og ubevægelig. Publikum er ganske utilfreds over saa dum en Død og nogle raaber til Drako: „Om igen!“ Man kommer ind og drager den døde ud ved Benene, saa Hovedet slaar Trommeslag mod Gulvet. Men Drako udholder heltemodig Smerterne og spiller adskillig bedre død end levende. Grevinden kastes i Fangehullet. — Akten sluttede, og den østrigske Hymne tonede igen. Salen gav Genlyd af Kritik og Latter. Kvindfolkene var absolut misfornøjede med Genoveva, der slet ikke spillede med Følelse, men paa den anden Side spillede Golos sin højst utaknemmelige Rolle meget godt, og han havde allerede erhvervet sig flere Bedstemodres bestemte Had. En af dem gik hen til hans Moder og sagde: „Hør nu Tana, det er smukke Ting vi sidder her og hører af din Fratiu; — hvad har dog den Kone gjort ham?“

Paa forreste Række udlagde Damentjo Grigorof første Akt i sine Enkeltheder for Begen. Han overgik sig selv i Veltalenhed og fortalte et galant Eventyr om en fransk Konsul, der forskød sin Hustru paa Grund af en saadan Intrige. Begen hørte paa ham med den inderligste Opmærksomhed, og til syvende og sidst gik det op for ham, at Greven var den franske Konsul, og for det blev han ved at ansé ham. „Jeg synes, at den Konsul er en stor Tosse,“ sagde han dybt alvorligt, „at han giver Ordre til at slaa Konen ihjel, før han har forhørt hende ordentlig. Jeg selv lader aldrig en Drukkenbolt putte i Hullet, førend Vægteren Miala har lugtet til hans Aande.“

„Beg Efendi!“ sagde Damentjo, „det er bare lavet saadant for at gøre Stykket interessant.“

„Ja, saa er Skrивeren dum og Konsulen endnu dummere.“
Nærved kritiserede Steftjof Greven. „Det er klart ved første Blik, at den Ognianof aldrig har set et Teater før,“ sagde han i selvglad og avtoritær Tone.

„Hvorfor det? Han spiller jo godt,“ udbød Hadji Smion.
— „Spiller godt, han spiller som en Marekat, han tager ikke det ringeste Hensyn til Publikum.“

„Ja, jeg saa godt, at han ingen Hensyn tager. Saa I hvordan han smed sig i Bentjo-oglus Sofa, som om han var Broder til Fyrst Cuza*) . . .“ sagde Hadji Smion gnaven.

„Han maa pibes ud,“ sagde Steftjof ivrig.

„Ja, det maa han,“ bekræftede Hadji Smion.

Den østrigske Hymne stoppede. Tæppet gik op. Scenen forestillede denne Gang Fængslet oplyst af et enkelt Tællelys. Genoveva holder sit Barn, som hun lige har født, i sine Arme, jamrer sagte og græder. Hun spiller langt bedre nu. Midnattstimen, det mørke Fængsel, en ulykkelig, hjælpeløs Moders Suk, alt dette snører Hjærterne sammen. Ned ad mange Kvindeansigter triller Taarerne. Graad som Latter smitter. Fleré og flere græder; da Grevinden skriver Brevet til sin Ægtefælle er der ogsaa Mænd blandt de rørte. En Tilskuer, som længe har været i Rumænien, klapper paa et patetisk Sted, men ingen følger hans Eksempel, mange sender ham forbitrede Øjne, fordi han afbryder Stilheden med sin Støj. Man slæber bort med Genoveva for at halshugge hende i Skoven.

„Det er dog nedrige Folk i det Land,“ hvisker Begen til Damentjo, „hvor er det gaaet for sig?“

„I Tyskland.“

*) Bekendt rumænsk Politiker og Regent. Han forenede Moldav og Valakiet 1862.

„I Tyskland, saa . . . jeg har endnu aldrig set Gjaurer*)
fra det Land.“

„Da har vi en lille Tysker her i Byen.“

„Det skulde da vel aldrig være den tynde, kløftskæggede
Mandsling med de blaa Brillen?“

„Det er ham, Fotografen.“

„Det er en god lille Gjaur, — han tager altid Hatten saa
pænt af for mig, à la franca, naar han møder mig. . . . Jeg
troede, at det var en Franskmand.“

„Nej, det er en rigtig Tysker fra Drandaburg.“

Tredje Akt begyndte. Scenen forestillede atter Borgen.
Greven er allerede vendt hjem fra Krigen, forpint og mørk over
ikke at finde Genoveva. En Tærne overrækker ham hans
Hustrus Brev, som hun har skrevet i Fængslet lige før sin
Død. Hun forklarer ham, at hun er bleven et Offer for Golos'
Nedrighed, at hun dør uskyldig og tilgiver ham. Greven læser
Brevet højt og falder i Krampegraad; han græder og fortvivler.

Tilskuerne græder med og Begen græder, han behøver ikke
længer Grigorofs Hjælp. Sindsbevægelsen hos Tilskuerne stiger
endnu mere, da Greven befaler, at den troløse Golos skal føres
ind. Golos viser sig i pjaltet Dragt, med skulende Blik, forpint
af Samvittighedskval og slaadet i Haandjærnene fra Konakens
Fængsel. En fjendtlig Brummen fra Publikum modtager ham.

Greven læser Brevet højt for ham, i hvilket Grevinden
ogsaa tilgiver ham. Greven hulker, river sig i Haaret, slaar
sig for Brystet. Atter brister Publikum i Graad. Ogsaa Mo'er
Ginka fælder Taarer, men forsøger alligevel at trøste de andre.

Græd ikke saa meget. Genoveva lever endnu ude i
Skoven!“

Nogle gamle Koner, som ikke kender Stykket, bliver ganske
forbavsede.

„Ginka, er hun levende, saa sig ham det dog, den Stakkel,

*) Det almene, nedsættende Udtryk om kristne i Tyrkiet.

at han ikke skal græde saa meget," sagde Bedstemoder Petkovitsa, men gamle Hadji Pavlovitsa kunde ikke bare sig, men raabte gennem Taarer til Greven:

„Saa, saa, lille Ven, græd ikke saa meget, din Kone lever!“

Imidlertid gaar Golos fra Forstanden. Han stirrer ud for sig med frygteligt opspilede Øjne, med strittende, maanedslangt Haar, virrer vildt med Hovedet og skærer rasende Tænder. Hans Lidelser lindrer medtagne Tilskueres Sind.

Grum Skadefryd spejler sig i mange Ansigter.

„Det har han godt af!“ tænker Kvindfolkene. Der er adskillige som er fornærmet paa Genoveva, fordi hun har tilgivet ham i sit Brev. Golos' Moder, der ser sin Fratius sorgelige Tilstand, raaber overvældet: „De piner min Dreng, de gør ham ganske forrykt!“

Hun springer op og vil til at trække ham ned fra Scenen, men andre holder hende igen.

Denne Akt gør glimrende Virkning. Shakespeares Ofelia har maaske næppe lokket flere Taarer frem en Aften.

Den sidste Akt foregaar i Skoven. Man ser en Hule. I dens Aabning viser Genoveva sig, klædt i et Dyreskind og med sin lille Dreng ved Haanden. En Ged, til hvem man har samlet en Dynge friske Blade, for at den ikke skal løbe bort fra Skuepladsen, forestiller Hinden, ved hvis Mælk Genoveva ernærer sig. Genoveva fortæller rørt sit Barn om hans Fader, men hører i det samme Jagthundens Gøen og skynder sig ind i Hulen med sit Barn og haler den modstræbende Ged efter sig ved Hornene. Hundenes Gøen nærmer sig, og Folk finder, at Ilija spiller storartet livagtigt. Flere Hunde fra Gaden svarer og der bliver Jubel. Nu kommer Greven ind i Jagtdragt med sit Følge. Man trækker knap Vejret, saa spændt er man paa at se Mødet mellem Greven og Genoveva. Bedstemoder Ivanitsa ryster af Ængstelse for at Greven skal gaa forbi Hulen og mener, at nogen skulde sige ham, at hans Kone er der. Men Greven ser

Hulen. Han gaar hen til Indgangen og raaber: „Hvem der end er herinde, Dyr eller Menneske, kom ud!“

Men istedenfor Hulen, svarer Tilskuersalen. Der lyder en skarp Fløjtetone. Alle vender sig forbavsede mod Steftjof. Han var bleven ildrød.

„Hvem er det som fløjter?“ raaber Selamsiz vred.

Hele Teatret knurrer utilfreds.

Ognianof forsøgte at se, hvem der havde fløjet. Han mødte Steftjofs haanlige Blik, og hviskede skarpt:

„Jeg skal vaske dine lange Øren!“

Et nyt, endnu stærkere Fløjtestød hørtes. En almindelig Forbitrelse rejste sig.

„Tag den Protestant ved Vingebeinet, lad os kyle ham ud af Vinduet,“ brølede Angeli Jofkof, en himmelhøj Karl. Rundt om lød det: „Ud med ham, der fløjter! Steftjof, gaa ud!“

„Hvad fløjter den Herre for?“ spørger Begen Damentjo.

Damentjo trækker paa Skuldrene. Begen hvisker noget til en Gendarm, som gaar hen til Steftjof.

„Kiriak,“ siger denne sagte, „Begen ønsker, at du skal gaa udenfor og ryge en Cigaret i det fri, siden du finder det ubehageligt at være her.“

Steftjof forlader Salen med et hovent Smil, tilfreds med at have forstyrret Ognianofs store Scene. Dermed er Uroen forbi. Spillet fortsættes. Greven finder sin tabte Grevinde. Ny Hulken, ny Taarer. Det gode sejrer helt og fuldt over det onde. Greven og Grevinden skildrer hinanden deres Kvaler og deres unge Glæde. Bedstemoder Petkovitsa nikker op til dem og siger:

„Gaa nu hjem, Børn, og vær enige og tro aldrig de onde Bagvaskere.“

„Skam dig noget at tale saadan om min Søn!“ busede Fratius Moder ud mod hende.

Begen gav det samme Raad som Bedstemoder Petkovitsa, men ganske sagte for sig selv.

Tilfredsheden og Glæden var almindelig. Greven mødte allevegne medfølende Blikke.

Skuespillet endte med en Vise, som Greven, Grevinden og Følget afsang: „O Grev Sigfried, fryd dig nu!“

Men næppe var de første to Vers sungne tilende, før Revolutionssangen klang fra Scenen:

„Plamni, plamni ti v nas ljubov goresta,
protivu Turci da stoim na sresta!“ *)

Som et Tordenbrag faldt denne Sang ind i Stemningen.

Først sang kun én, men snart greb flere af Truppen ind, saa sang de alle, og tilsidst stemte hele Publikum i med. En pludselig patriotisk Henrykkelse overvældede alle. Den kække, stormende Melodi svulmede som en usynlig Bølge, fyldte Salen, brød ud i det frie og rullede bort i Natten udenfor. . . . Den Sang bandt al anden Lyd, varmede og daarede Sindene. Dens stærke Magt slog en hel ny Stræng an i Tilskuernes Sind. Alle, der kendte Sangen, stemmede i med — baade gamle Mænd og unge Piger — den tvang alle Sjæle ind i ét Favntag, den forenede Scenen med Tilhørerskaren og slog op mod Himlen som en Bøn . . .

„Syng, mine Dreng, syng af alt jert Haab!“ raabte Mitjo begejstret. Men flere af de gamle brummede kun ganske lavt, de fandt denne Henrevenhed aldeles paa urette Sted.

Begen, der ikke kunde forstaa et levende Ord, hørte paa Sangen i stor Fryd. Han bad Damentjo Grigorof om at forklare ham den, Vers for Vers. Enhver anden vilde være gaet fra Koncepterne.

Men Damentjo var ikke af den Slags Folk, som ikke kan klare sig i en snæver Vending.

Det var netop en Anledning for ham til at vise, hvad han

*) „Flam, flam i os du varme, dybe Kærlighed,
at vi mod Tyrken staar i trofast Ærlighed!“

duede til. Han forklarede det hele for Begen paa den allernaturligste og mest tiltrækkende Maade. „Sangen,“ sagde Damentjo, „udtrykte Grevens flammende Kærlighed til Grevinden. Grev siger til hende: „Nu elsker jeg dig hundrede Gange mere,“ og hun siger til ham: „Og jeg da, jeg elsker dig tusinde Gange mere.“ Han svarer, at han vil bygge en Kirke paa det Sted, hvor Hulen ligger, til Minde, og hun siger saa igen til ham: „Jeg vil sælge alle mine Ædelstene, at vi kan gøre godt mod de fattige og bygge hundrede Marmorbrønde.“

„Det, synes jeg, er vel mange Brønde, det var rimeligere at bygge et Par Broer ogsaa,“ afbrød Begen ham.

„Nej Brønde; for i Tyskland har de kun lidt Vand; Folk dér drikker mere Øl,“ svarede Grigorof.

Begen nikkede forstaaende.

„Men hvor er Golos?“ spurgte Begen, der forgæves spejdede efter ham blandt Skuespillerne.

„Han kommer ikke igen, Efendi!“

„Nej, det kan være rigtig nok; de skulde hænge den Slyngel. Hvis de spiller den Komædie én Gang endnu, sig saa til Konsulen, at han ikke skal skaane den Karls Liv; det synes jeg er rigtigere.“

Fratiu var ikke mellem sine Kammerater. Han foretrak klogelig at forsvinde dengang man gav sig til at synge den farlige Sang, uden at bryde sig om de Lavrbær, han ellers kunde plukke.

Sangen endte og Tæppet faldt under høje Bravoraab. Den østrigske Hymne klang paany og Folk brød op fra Salen, der snart stod tom. Skuespillerne klædte sig om bag Tæppet og snakkede imedens muntert med deres Venner, som var komne for at hilse paa dem. „Hør engang Kablesjkof, hvad Pokker gik der dog af dig? Paa en Gang løber du frem og giver dig til at synge Oprørssangen som en Storm i Ørene paa mig. Du er en ren Vildmand,“ sagde Ognianof, medens han trak Fyrst Sviatoslavs Støvler af.

„Jeg kunde ikke længere holde det ud, skal jeg sige dig. Jeg var ved at faa ondt af al den Jammer og det Fruentimmer-tuderi. Der maatte frisk Vejr ind i Salen. Saa faldt det mig ind at springe op paa Scenen. Du saa selv hvilken glimrende Virkning det havde.“

„Jeg stod og ventede, at en Gendarm skulde slaa Klo i mig,“ smaalo Ognianof.

„Bare ikke bange, Steftjof var skaffet afvejen tidligere,“ sagde Sokolof.

„Det var Begen selv, der satte ham udenfor,“ sagde Læreren Frangof.

„Men Begen blev,“ sagde en anden . . . „Jeg saa, hvor opmærksomt han lyttede til . . . Det kan let blive en dyr Spøg for os imorgen . . .“

„Vær blot rolige . . . Saa I da ikke, at Damentjo Grigorof sad hos Begen. — Han har nok vidst at klare den Sag, ellers vilde han ikke være den Mand, han er.“

Den næste Dag blev Ognianof alligevel kaldt op i Konaken.

Han fremstillede sig for Begen, som var i ondt Lune. „Konsul Efendi,“ sagde han til ham, „har I sunget en oprørsk Sang i Gaar Aftes?“

Ognianof protesterede.

„Men Onbasji'en paastaar det!“

„Han er galt underrettet! Beg Efendi! I var der jo selv.“ Begen kaldte Onbasji'en frem.

„Sjerif Aga, hvornaar blev den Sang sunget, — i min Nærværelse eller senere?“

„I Eders Nærværelse har man sunget en Oprørssang, Beg Efendi! Kiriak Efendi farer ikke med Løgn . . .“

Begen sendte ham et strængt Blik, — hans Egenkærlighed var saaret.

„Hvad er det for noget Snak, Sjerif-Aga! Var Kiriak eller jeg tilstede. Har jeg ikke hørt alt med mine egne Ører . . . Har ikke Tjorbadi Damentjo oversat mig Ord for Ord af den

Sang? Jeg talte ogsaa igaar med Marko Tjorbadji, og han havde fundet den Melodi meget smuk. Kom ikke en anden Gang med saadanne Dumheder," tordnede Begen forbitret, og henvendt til Ognianof sagde han: „Tilgiv mig, Konsul, den Ulejlighed, jeg har forvoldt dig, det hele er en Fejltagelse. Vent et. Øjeblik; hvad hed han, den Slyngel i Haandjærnene?"

„Golos!"

„Ja, ja, Golos . . . Du burde have ladet ham hænge; det havde været bedre . . . Jeg vilde have baaret mig saaledes ad . . . Du skulde aldrig høre paa Fruentimmeraad . . . Men det var et smukt Stykke, og Sangen tilsidst var det bedste —" føjede Begen til med Vægt, endnu krænket over Anklagen.

Ognianof bukkede og gik sin Vej.

Du skal snart faa en anden Sang at høre, og der behøver du ikke Damentjo til Oversætter, tænkte Ognianof ved sig selv, da han gik ud af Konakens Port. Men han lagde ikke Mærke til det ildespaaende Blik, Onbasji'en sendte ham.

To Skæbnens Luner.

Det var om Morgnen tidlig før en Helligdag. Iguméne stod foran et Alter i Klosterkirken ved sin Pult og var ved at messe Lovsangen. Paa engang følte han, at nogen stødte til ham. Muntjo stod foran ham. Iguméne sendte ham et strængt Blik. „Hvad vil du, Muntjo, se at komme ud igen!" sagde han vred og fortsatte sin Messen.

Men Muntjo puffede ham for anden Gang heftigt i Albuen og vilde ikke gaa. Iguméne drejede sig fortørnet om mod ham, og han lagde nu Mærke til, at Muntjo var stærkt ophidset; hans Øjne glimtede, og der stod Skræk ud af dem, ja, hele hans Krop rystede.

„Hvad er der dog ivejen, Muntjo?“ spurgte Iguménen utaalmodig. Muntjo virrede vildt med Hovedet, spilede Øjnene endnu mere op, tog sig sammen og pinte med Anstrængelse frem:

„Rus — se — ren — ved Va — andmøl — len . . . Tyrrr — kerne!“ og istedenfor at fortsætte sin Tale, gjorde han en Bevægelse med Hænderne, som om han gravede.

Iguménen stirrede uforstaaende paa ham, men paa én Gang gik en frygtelig Anelse op for ham. Muntjo maatte vide, hvem der var begravet ved Vandmøllen, og eftersom han ogsaa nævnedes „Russeren“, saa det ud til, at han kendte den hele Hemmelighed. Paa hvad Maade? ja, det forstod Iguménen ikke. Han fattede kun ét, og det var nok: at Sagen allerede var kendt af Myndighederne, at man var ved at grave de dræbte op. „Boitjo er fortabt!“ mumlede Natanail sagte med en fortvivlet Mine; han glemte baade Lovsangen og Kirketjenesten og saa slet ikke, at Fader Gedeon gjorde fortvivlede Tegn til ham fra den ligeoverfor staaende Pult, at det var hans Tur at fortsætte. Natanail vendte sine Øjne mod Altret, hvor Vikenti var optaget af Liturgien, anviste Fader Gedeon at slutte Liturgien saa godt han formaaede og ilede ud af Kirken. Paa et Øjeblik var han ude i Stalden, i det næste red han, det Hesten kunde strække ud, ad Byen til.

Morgenen var bidende kold og det blæste voldsomt. Om Natten var der falden Sne, saa Marker og Trægrene var hvide. Uden Skaansel huggede Iguménen sine Sporer i Siden paa sin lille sorte Hest, af hvis udspilede Næseboer en Strøm af Damp slog ud. Hvem havde røbet den frygtelige Hemmelighed til det sløve Politi. Det maatte være et Forræderi. Men af hvem, — det kunde han ikke tænke sig. Om det skulde være Muntjo, — men selv om Muntjo virkelig kendte alt, saa nærede Idioten en saa ærefrygtfuld Hengivenhed for Ognianof, at han aldrig kunde røbe noget — uden mod sin Vilje, thi det kunde jo tænkes!

Forraadt var Ognianof i alle Fald og Følgerne kunde blive de forfærdeligste for ham.

Paa fire Minutter jog Iguménen gennem den Vej, der ellers krævede femten. Hesten skummede i Sved og Fraade. Han lod den staa ved Vejen udenfor sin Broders Hus og ilede tilfods til Ognianofs Bolig.

„Er Boitjo hjemme?“ spurgte han ængstelig.

„Nej, han er lige gaaet ud. Lige for et Øjeblik siden var Gardarmerne her for at hente ham, og de søgte efter i hver Krog og hvert Hul. Hvorfor søger de dog efter ham, de Æsler? Man skulde tro, at han havde myrdet nogen“, sagde Husværtens opbragt.

„Hvor er han gaaet hen?“

„Det véd jeg ikke.“

„Forbistret; men der er endnu Haab,“ mumlede Iguménen sagte, og halvt i Løb skyndte han sig hen til Doktor Sokolofs Bolig. Han vidste, at Ognianof ingen ivrig Kirkegænger var, saa han tænkte ikke paa at søge ham ved Gudstjenesten. Da han kom forbi Gankos Kaffehus kiggede han derind, men dér var Ognianof ikke. Maaske Sokolof vidste, hvor han var, ifald han endnu er udenfor Fængslet, tænkte Natanail, medens han krydsede over Doktorens Gaard. „Er her nogen hjemme, Morlil?“

„Nej, der er slet ingen, ærværdige Fader,“ svarede Husholdersken og satte Kosten fra sig for at neje for Iguménen og kysse hans Haand.

„Hvor er Doktoren?“ spurgte han heftig.

„Det véd jeg ikke, Fader,“ sagde Konen forvirret og saa tungsindig hen for sig.

„Ak Gud dog!“ brast det ud af Iguménen, idet han drejede sig om for at gaa sin Vej.

Den gamle Kone fulgte efter ham: „Vent et lille Øjeblik,“ hviskede hun.

„Hvad er der?“ spurgte han utaalmodig.

Hun antog en hemmelighedsfuld Mine og sagde sagte: „Han er her, men han gemmer sig; Tyrkerne har lige været

her for at se efter ham; tilgiv mig, at jeg fór med Usandhed, gode Fader!“

„For mig skjuler han sig ikke, — hvorfor sagde du mig det ikke straks?“ Han hastede over Gaarden og bankede paa Ruden. Doktoren aabnede straks for ham. „Hvor er Boitjo?“ var Iguménens første Ord. „Hos Rada . . . men hvad er der paafærde?“ Doktoren gættede allerede, at der maatte være hændet noget meget alvorligt og blev bleg.

„De graver ved Vandmøllen i dette Øjeblik! En maa have forraadt ham.“

„Gud i Himlen, det er ude med Ognianof!“ udbrod Doktoren fortvivlet . . . „Han maa straks underrettes!“

„De har allerede søgt efter ham i hans Bolig, men ikke fundet ham,“ fortsatte Iguménen ophidset, „jeg er faret hid paa min Hest som en Vind, for at give ham et Vink snarest mulig . . . Men hvor skal du hen nu?“ spurgte Iguménen forundret, da Sokolof gjorde Mine til at skynde sig ud. „Jeg maa have fat i Boitjo . . . Han maa reddes, inden det er for sent,“ sagde Doktoren og aabnede Porten . . . Iguménen saa paa ham med stigende Uro. „Men Menneske, de leder jo ogsaa efter dig, lad mig gaa!“

Doktoren slog ud med Haanden: „Det er umuligt. Ifald du viser dig hos Rada paa en saaden Tid, vil det blive bemærket; det kan vække Skandale . . .“

„Ja, men du kan falde i Tyrkernes Hænder!“

„Jeg maa og skal afsted for at advare ham . . . Det er Boitjos Liv om at gøre — jeg løber om ad Baggyderne . . .“ Sokolof forsvandt.

Iguménen velsignede ham med grædende Øjne.

Doktoren vidste, at Ognianof om Morgenens underviste i Pigeskolen, at denne i Dag var tom og at der derfor var berammet et Møde med en Budbringer fra Komitéen i Pazardjik.

Faa ilsomme Skridt bragte ham ind over Kirkepladsen uden at noget Politøje blev ham var, og han rasede op ad Trapperne

til Pigeskolen, hvor Rada boede. Han kom ind i hendes Værelse som et Stormvejr. Sokolofs uventede Tilsynekomst, og paa en saadan Maade, forskrækkede den unge Pige.

„Har Boitjo været her?“ spurgte han forpustet uden at hilse paa hende.

„Han er gaaet lige nu,“ svarede Rada, „men hvorfor ser du saa bleg ud?“

„Hvor er han gaaet hen?“

„Ind i Kirken, — men hvad er der paaferde?“

„Ind i Kirken!“ gentog Sokolof, og uden et Ord til Forklaring aabnede han Døren for at løbe ned igen, men han drog sig hastig tilbage med forfærdet Mine. Han saa, at Onbasji'en satte Vagtposter ved Kirkens Udgange.

„Hvad fejler dig dog, Doktor?“ udbød den stakkels lille Lærerinde i Forudfølelsen af en Ulykke.

Sokolof pegede gennem Ruden paa Gendarmene.

De er der for at fange Boitjo. Han er forraadt, Rada. — De leder ogsaa efter mig. Ak Gud! hvilken Ulykke, hvilken Ulykke“, sagde han og skjulte Hovedet i sine Hænder. Rada lod sig glide ned paa Divanen, halvt sanselos. Hendes lille, runde Ansigt blegnede af Skræk, det blev hvidere og hvidere, helt marmoragtigt. Sokolof stirrede ud af Vinduet. Han vovede ikke selv at gaa ud for ikke straks at falde i Gendarmernes Hænder, men han spejdede for at finde en trofast Sjæl, som han kunde betro sit Hverv, at advare Ognianof mod den truende Fare.

Paa engang saa han Fratiu, der gik forbi Ruden paa Vej til Kirken.

„Fratiu, Fratiu,“ kaldte han sagte, „kom herhen.“

Fratiu kom nærmere.

„Fratiu, er du paa Vej til Munkekirken?“

„Ja, som altid,“ svarede Fratiu.

Jeg vil bede dig om at sige til Boitjo, som er derinde, at

Gendarmerne vogter paa ham ved Udgangene, saa han maa tage sine Forholdsregler.“

Fratiu kastede et uroligt Blik hen til Kirken og saa virkelig, at der stod en Gendarm ved hver af dens tre Udgange. Paa hans lille, magre Ansigt stod Angsten malet.

„Vil du sige ham det?“ spurgte Doktoren utaalmodig.

„Jeg? . . . ja—a — jeg skal nok sige ham det,“ sagde den forsigtige Fratiu med øjensynlig Vaklen . . . men tilføjede saa mistroisk: „Men hvorfor gaar du ikke selv, Doktor?“

„Fordi de ogsaa er ude efter mig.“

Hr. Fratius Ansigt fik et endnu betænkeligere Udtryk. Han skyndte sig at komme bort fra en saa farlig Samtale.

„Fratiu, saa snart du kan, hører du,“ gentog Sokolof for sidste Gang.

Fratiu nikkede bekræftende, gik nogle Skridt fremad, men drejede saa af og gik ind i Nonneklostret.

Doktoren saa det og rev sig i Haaret af Fortvivlelse. Han tænkte slet ikke paa sig selv, men var i Vaande for sin Vens Skæbne. Han indsaa godt, at selv om man kunde komme til at advare Ognianof, vilde han kun ved et Mirakel redde sig ud af Politiets Klør. Der var kun en bleg Straale af Haab tilbage — det var alt.

Ognianof var bleven forraadt. Endnu Aftenen iforvejen havde Steftjof i Konaken fortalt Begen alle sine Iagttagelser og sin Mistanke overfor Ognianof. Samtidig var der dukket en Mulighed op, frygtelig af Natur, men pirrende for ham. Onbasji'en havde fortalt ham om Tilfældet med Jemeksiz' Mynde. Hverken han eller Onbasji'en kunde straks begribe, hvad der skyldtes Hundens rasende Forbitrelse mod Ognianof, eller dens Roden i Jorden ved Vandmøllen. Hvorfor gravede Hunden i Jorden? Hvorfor var den faret løs paa Ognianof? Skulde ikke her Hemmeligheden stikke med de to Tyrkers Forsvinden?“

Denne Hændelse var netop indtraadt samtidig med at Ognianof dukkede op i Byen. Ognianof maatte uden Tvivl have en

Finger med i den Sag. Steftjofs onde Forstand fik den hele Forestillingskæde frem med Lynets Fart, og den frygtelige Mistanke dukkede op med ubrydelig Styrke og Klarhed.

Steftjof raadede straks til, at man skulde grave ved Vandmøllen. Begen bed sig i Læberne og gav straks Ordre dertil. Han besluttede ogsaa, at Ognianof skulde arresteres tidlig om Morgenen, for at han ikke skulde undslippe eller unødigt Blod udgydes.

Lidt ud paa Morgnen blev de to Lig fundne og Ognianofs Undergang dermed beseglet. Han blev øjeblikkelig eftersøgt som et vildt Dyr. — Onbasji'en foretrak at passe ham op udenfor Kirken og ikke at gribe fat i ham derinde. Det vilde kun vække en unødigt Alarm iblandt Folk og maaske hidse Ognianof til et fortvivlet Selvforsvar. Det vilde være klogere at falde uventet over ham.

Medens Sokolof stod som lammet i den ene Ende af Stuen og Rada laa halvt bevidstløs i den anden, hørte de pludselig tunge Trin paa Trappegangen. Doktoren fór sammen og lyttede. Fodtrinene nærmede sig mer og mer, nu hørte de ogsaa en Stok stode mod Gulvet for hvert Skridt. Lige udenfor Døren standsede Støjen. Der maatte staa nogen, og straks efter klang i en salmeagtig Tone:

„Velsign os Herre, om vi følge Dit Spor. Hellige Serafima og yndige Cheruvima, sortøjede Sofia og hvide Ripsimia, spinkle Irena og magre Magdalena . . .“

„Koltjo!“ sagde Doktoren og aabnede Døren.

Den blinde kom rolig ind, han var altid ens og altid lige tvangløs.

Kommer du fra Kirken, Koltjo?“

„Ja, fra Kirken . . .“

„Saa du Ognianof dér?“ spurgte Doktoren utaalmodigt.

„Mine Briller er endnu ikke komne fra Amerika, saa jeg saa ham ikke. Men jeg véd, at han er derinde, helt oppe ved Altret, nærved Frangof.“

„Koltjo,“ sagde Doktoren i en alvorlig Tone til ham, „du maa ikke spøge nu. Politiet er paa Jagt efter Ognianof, og Gendarmerne staaar rede til at gribe ham udenfor Kirkedørene. Selv véd han det ikke. Han er aldeles fortabt, han bliver uden Naade hængt, hvis vi ikke redder ham og giver ham et Tegn.“

„Jeg gaar straks tilbage!“

„Jeg vilde selv være gaaet, men Politiet søger ogsaa efter mig. Dig er der ingen, som tænker paa, derfor maa du gaa.“ sagde Doktoren.

„For Ognianofs Skyld giver jeg gerne mit usle Liv, hvis nogen vil tage det. Hvad skal jeg sige til ham?“ spurgte den blinde ivrigt.

„Sig ham blot disse Ord: Alt er opdaget, Gendarmerne passer paa dig udenfor Kirkedørene, frels dig, som du bedst kan!“

Blot de ikke allerede har lokket ham ud af Kirken med et Fif,“ tilføjede Sokolof mørkt.

Koltjo forstod, hvad hvert Sekund kunde gælde, og gik hastig til sit Hverv.

En vanskelig Mission.

Ned ad Trapperne maatte Koltjo gaa langsomt for at føle sig frem Trin for Trin med sin Stok. Men saasomt han var naaet ud i det fri paaskyndede han sin Gang. Med stor Sikkerhed fandt han ind gennem Forgaardsportalen. Der standsede han og gav sig til at rode i alle Lommer efter sit Tørklæde, for at tørre Sveden af sit Ansigt; han følte sig ganske svimmel. Som han stod der, hørte han Onbasji'en give en Ordre til en Gendarm. „Hasán Agá,“ sagde denne sagte, „gaa og sig til de andre, at de holder deres Øjne aabne . . . sætter han sig til Modværge, saa giv Ild, uden Betænkning.“

„Lille Neno, min Dreng, kan du gaa ind i Kirken og kalde paa Greven, — du véd nok ham, Læreren Ognianof; sig ham, at der er en, som maa tale med ham,“ sagde Panduren Filtjo til en eller anden Dreng. Paa Stemmerne kendte Koltjo dem.

En stor Angst gennemjog den blinde, for at man skulde komme ham i Forkøbet. Han skød det tunge Forhæng til Side og traadte ind i Kirken. Kirken var fuld af Mennesker. Hadji Atanasi var ved at synge for i den sidste Korsang, Gudstjenesten var sin Slutning nær.

Der var ganske usædvanlig mange i Kirken den Dag, fordi der havde været en Del til Alters og nogle Sjælemesser var afholdte; der var Trængsel op ad Midtergangen.

Den blinde følte sig sammenpresset som i en uigennemtrængelig Kratskov, mørk som Natten; Koltjos evige Mørke. Hans Instinkt forte ham dog paa rette Vej, men hvordan skulde han trænge igennem denne Mur af modstridende Arme, Rygge, Skuldre og Ben? Spinkel og svag som han var, havde han ikke ringeste Haab om at tvinge sig Vej frem til Altret, hvor Ognianof stod. Selv for en Goliat kunde det have været svært nok. Han puffede sig et lille Stykke frem, men blev saa staaende aldeles udmattet.

Han prøvede lidt tilhøjre, lirkede lidt tilvenstre, men i dette sorte Mørke var alt forgæves. Mange blev vrede og knurrede, at han skulde blive, hvor han var, hvis han ikke vilde blive mast. Albuer af Jærn truede med at trykke hans tynde Ribben ind i Brystkassen. Han var ved at tabe Vejret. Faa Minutter efter vilde Velsignelsen blive lyst og alle strømme ud, Koltjo vilde uden Barmhjertighed blive skyllet med af Strømmen, og saa var Ognianof fortabt!

Og hvem kunde vide det, maaske var Drengen ad en anden Vej naaet frem til Boitjo og faaet ham til at følge sig. Maaske Drengen skubbede sig frem ved Siden af Koltjo selv, rorte ved hans Albue uden at han mærkede det. Forbandelse, Forbandelse over den Nat, der overskyggede ham! Hans Haand greb uvil-

kaarlig om sig og fik virkelig fat i en Drengs tætklippede Hoved, og i sin Angst greb den Tanke ham, at det netop var det skæbnesvangre Sendebud, han rørte ved. Han stødte ham haardt i Siden, trængte ham tilbage og sagde hastigt, uden at være sig helt mægtig: „Er det dig, Dreng? Hvad hedder du, Dreng, gaa tilbage, hører du!“

Men et Øjeblik efter var han af Hobens Tryk skilt fra Barnet. Koltjo var ved at fortvivle. Hans stakkels, brave Sjæl sledes af frygtelige Lidelser. Han følte, at Ognianofs Liv hang i et Haar, og at dette Haar, det var ham, Koltjo, — svag, ussel, næsten usynlig i dette Hav af Mennesker. Og Liturgien nærmede sig mer og mer de sidste Strofer . . .

Fader Atanasi, der ellers messede saa langtrukket og endeløst, forekom ham nu djævelsk hurtig . . . Hvad skulde han gribe til? I Livets kritiske Øjeblikke kommer de yderste Midler frem. Paa engang raabte Koltjo med fortvivlet Stemme: „Giv Plads, Mennesker! Jeg dør, jeg dør, jeg kvæles, Gud i Himlen dog!“ og han trængte sig af al Magt frem. Ved dette Skrig forsøgte alle efter Evne at give Plads og lade den stakkels, daanefærdige blinde slippe forbi. Ved den List slap Koltjo mere død end levende frem til Altret, hvor Ognianof stod. Han fandt ham uden at spørge en eneste, saa vidunderligt virker Instinktet hos dem, der er berøvede Synet. Han tog ham fortroligt under Armen og spurgte sagte: „Er det ikke Jer, Baj Boitjo?“

„Hvad vil du mig?“ hviskede Ognianof.

„Bøj dig lidt ned!“

Ognianof lagde Øret til hans Læber. Da han igen hævede Hovedet, var han bleg.

Et eneste Minut tænkte han sig om. Hans Øjnes anspændte Udseende afspejlede det voldsomme Tankearbejde i hans Hjerne.

Han bøjede sig ned igen og hviskede noget til Koltjo: straks efter steg han ned fra Altret, trængte sig frem og blev borte mellem en Skare Nadvergængere.

I samme Nu aabnedes Sanctuariets Døre og Popen Niko-

dim udraabte med den hellige Monstrans i Haanden! „Guds Fred!“

Folkehoben veg sejgt og langsomt tilbage, og saa fik den Luft: som en udsprøjtet Straale strømede den ud af Kirkens Porte. En halv Time efter forlod de sidste gamle Koner Kirken efter endt Altergang.

Inde ved Altret stod den tjenestegørende Præst alene og og byttede Klæder.

Nu kom Gendarmen og Pandurer ind med Onbasji'en i Spidsen. Han var rasende over, at Ognianof ikke var kommen ud. Han maatte altsaa være skjult i Kirken. De lukkede Dørene indvendig og gav sig til at søge.

Nogle krøb over Tremmeværket op i Kvindernes Gang, andre blev nede og ledte i hver Krog, atter andre løb om bag Altret. De gik hvert eneste Sted efter, stirrede ind i hver Krog, der kunde eller ikke kunde bruges til Gemmested, de krøb op i Prædikestolen, flyttede Pultene, kiggede ind under Altersædet, aabnede Skabene, hvor de hellige Kar og Klæder gemtes, stak med Sablerne ind i Helgenbilledkasserne, borede sig ind ved Vindueskarmenes Hjørner, ingensteds og ingensteds fandt de ham, de ledte efter. Det var dem, som om Ognianof var sunken i Jorden.

Kirketjeneren viste dem selv alle mistænkelige Steder, vis som han var paa, at Ognianof ikke var skjult. Snart gav ogsaa Pope Nikodim sig til at lede med de andre, — farende frem og tilbage med et forstyrret Udtryk. Han søgte og søgte, tilsidst søgte han ogsaa mellem Klæderne og mellem Bøgerne. Selv Onbasji'en var forbavset over Popens Iver. Pandur Mial forsøgte at gøre ham begribeligt, at ikke engang en Kylling kunde forputte sig mellem de Sager.

„Hvad mener du? — Jeg ser efter noget helt andet.“

„Efter hvad?“

„Jeg kan ikke finde min Skindkappe og min Spidshat og

mine blaa Brilller, der laa indeni den.“ Den arme Præst rystede allerede af Kulde.

„Aa, nu har jeg det, Sjerif-Agá!“ udbrod Baj Mial.

Sjerif-Agá kom farende, badet i Sved og forpustet.

„En Røver bliver sig altid selv lig!“ tilføjede Panduren med dulgt Glæde, „han har naturligvis stjaalet Præstens Tøj.“

Sjerif-Agá stod maaløs. „Hvad er der, Præst?“

„Min Skindkappe, min Spidshat, mine Brilller, det er alt borte,“ sagde Præsten helt ulykkelig.

„Han maa have stjaalet dem!“ sagde Sjerif-Agá med en Mine som en Mands, der har gjort en stor Opdagelse.

„Det er klart, Greven har stukket i Præstens Kappe, taget Hatten paa og er gaaet stolt ud, uden at vi har kendt ham,“ forklarede Panduren. „Ja, saadan maa det være gaaet til!“ mente Præsten, „dengang jeg gik ind for at uddele Nadveren, havde ingen rørt mine Sager.“

„Det passer, jeg saa en Pope komme ud med blaa Brilller paa“, bekræftede en Gendarm.

„Hvorfor tog du ham ikke, dit Fæ!“ vrælede Onbasji'en.

„Hvor kunde jeg tage fat paa ham; vi var sat til at passe paa en rigtig Mand og ikke paa en Præst!“

Det var ham, det er vist og sikkert,“ slog Mial fast, „det var derfor, han var saa indhyllet, saa man ikke saa andet end de Brilller . . . hans egen Fader kunde ikke have kendt ham . . .“

Det bankede voldsomt paa Porten. Onbasji'en gav Ordre til at aabne.

Filtjo og en Kirkebetjent kom ind.

„Sjerif Aga! Greven er stukken af!“ raabte Filtjo.

„Han har taget en Munkekutte paa, Folk har set ham,“ fuldendte Kirketjeneren, „han har gemt sig i Klostret.“

„Afsted til Klostret!“

Og hele Flokken forlod Kirken.

Et ubehageligt Besøg.

Paa faa Øjeblikke var Politisoldaterne foran Klosterporten. Sjerif-Agá efterlod to Mand med dragne Sabler og Revolverne rede. Ingen maa slippe hverken ud eller ind, forstaaer I, Karle!“ befalede han, og med de øvrige trængte han ind paa Gaardspladsen.

Deres Indtrængen forvoldte stor Staahej i Klostret og satte Angst og Bæven i alle Cellernes Indhold. Nonnerne sprang op og løb op og ned ad Gangene, hver med sin Hale af Gæster efter sig; Skrig og Graad og Kalden lød allevegne. Det hele var nøjagtig som Rævens Besøg i en Andegaard.

Forgæves gjorde Onbasji'en Tegn til, at de ikke skulde være bange og raabte noget paa tyrkisk, som de ikke hørte og endnu mindre kunde forstaa. Imedens løb Gendarmerne rundt og fangede alle Præster ind og alle Folk, som havde Brilller paa, ligegyldigt om de var blaa eller ej; selv to Mennesker, der førte Navnet Boitjo, blev tagne med. Hele Flokken lukkede de saa inde i et Rum underneden. Mellem de fangne var Brzobegunek og en vis Kandof, de gik begge med Brilller, Kandofs hele Person var ogsaa mistænkelig nok. Han var lige kommen tilbage fra Studier i Rusland og foragtede al Slags borgerlig Orden og nationalpolitisk Stræben; han var Anarkist ligesom sine russiske Kammerater, der sværmede for det umulige, da alle Muligheder lukkedes af Politi og Kosakker. Kandofs Ydre harmonerede med hans anarkistiske Sjæl. Hr. Brzobegunek blev dog hurtigst mulig sat paa fri Fod igen med mange Buk og Undskyldninger, eftersom han ikke var *Rajá*,*) men den østrigske Kejsers Under-saat . . . Kandof protesterede ud af Vinduet over dette Indgreb i hans personlige Frihed og var hvidglødende; de øvrige fandt

*) *Rajá* er det almindelige Udtryk for Sultanens kristne Under-saatter; det betyder nærmest Hjord og udtrykker den Foragt den vaabenføre, herskende Islamit nærer for den underkuede, vaabenløs kristne.

sig skikkeligt i deres Skæbne, fordi de altfor godt kendte tyrkiske Retsforhold.

„Man skulde næsten tro, at du aldrig havde set en Tyrk før, Kandof,“ sagde en Præst sagtmodig.

„Men det er Vold, Lovløshed,“ raabte Studenten, „Mennesker er frie!“

„Ja, men det faar man ikke afvejen ved at skrigge op,“ sagde Slagteren Boitjo, „der skal noget, der skærer bedre,“ tilføjede han og trak sin lange Kniv.

I sin Iver havde Onbasji'en ganske forsømt at spørge om, hvem det var, der havde set Ognianof, om han var kommen ind i Kloret og i hvilken Dragt. Han havde straks givet sig til at undersøge Svalegangen, hvor det hed sig, at Forbryderen havde gemt sig. Her laa Hadji-Rovoamas Celle.

Nonnerne kom sig efterhaanden af deres første Skræk og protesterede heftigt, stillede sig fornærmet an, over at man kunde mistænke dem for at skjule et Menneske, som var Sultanens Fjende.

Især oprørtes Hadji-Rovoama over denne uværdige Mistanke, hun oplod sin frygtelige Mund mod Onbasji'en, hun kunde tyrkisk, og tilsidst maatte han fortrække med Skamme. Men Ransagningen af de øvrige Celler fortsattes. Ognianof skulde og maatte findes. Sjerif-Agás hele Ære stod paa Spil og hver Celle, hver Krog, hver Kasse og hvert Skab blev set efter med djævelsk Nøjagtighed. Alle ventede med Angst og Bæven, at Greven skulde blive funden i en eller anden Celle.

Efter kort Tids Forløb var der en skadefro Sjæl, der raabte: „De har fanget ham!“ Men det viste sig, at det var Hr. Fratiu, som var bleven halet frem under Søster Nimfridoras Divan. Ham slap man fri igen.

Rada, der støttede sig til Svalens Rækværk, fulgte i skrækkelig Angst Eftersøgelsens Gang. Hun kunde knap holde sig oprejst, hendes Kinder brændte af Taarer. Hendes ubetvingelige Følelsesudbrud gjorde det klart for alle, at hun elskede Ognianof.

De øvrige Klosterkvinder laante hende fjendske Blikke, men hun brød sig kun lidet om disse grove Kvinders Stemning mod hende, de, som kunde være saa sløve og ligegyldige overfor den Ulykke, der truede hendes elskede. Hendes Taarer fik derfor Lov at løbe frit.

Lidt borte fra hende stod to unge Nonner og hviskede sagte til hinanden og pegede paa Hadji Darejas Celle; det var Sokolofs Tante og en varm Ven af Ognianof. Derinde maatte Boitjo være, og Undersøgelsen rykkede nærmere og nærmere. Radas Hjærte krympedes. Skrækken gjorde hende stiv. Gud i Himlen, hvad skulde hun gribe til?

Koltjo kom hen imod hende, han kunde kende hende paa hendes Hulken og sagde stille: „Lille Rada, er du alene?“

„Ja, jeg er ganske ene, Baj Koltjo,“ svarede hun med forgrædt Stemme.

„Du skal slet ikke være urolig, lille Rada,“ hviskede han til hende.

„Jamen, Baj Koltjo, naar de nu finder ham, han er jo her, du har selv sagt, at nogen havde set ham her.“

„Jeg tror ikke, at han er her, Rada!“

„Alle tror, at han er her.“

„Det er mig, som har udspreedt det Rygte. Boitjo bad mig selv inde i Kirken om at sige det, altsammen blot for at give Gendarmerne noget at bestille og skaffe ham Forspring. Ognianof er fri nu, fri som en Ulv i Skoven.“

Den stakkels unge Pige stod lige paa Nippet til at kaste sig om den blindes Hals. Glæden straaede frem i hendes Ansigt, som Himlen kan skinne efter Uvej. Rolig og mild gik hun til sit Arbejde hos Hadji-Rovoama, der med Forundring og Ærgrelse iagttog hendes uforstaaelige Ligevægt.

„Skulde den Sluske vide, at han ikke er her i Klostret,“ tænkte hun gnavent. Med et forskende Blik spurgte hun: „Hvad er det for noget med dig, staar du ikke og flæber, saa du bliver

til Spot for alle Mennesker! Det er kønt, skal jeg love for, at græde for saadan en Røver og Blodsudgyder.“

Radas Hjærte skælvede af Glæde. „Ja, jeg græder,“ sagde hun kækt, „det er godt, at én græder, naar alle andre gaar og glæder sig . . .“

Dette dristige Svar virkede i højeste Grad ubehageligt paa Nonnen. Hun var ikke vant til at blive svaret paa den Maade. Hun hvislede mellem Tænderne: „Bliver du uartig?“

„Jeg er ikke uartig.“

„Jo, du er baade uartig og tosset. Din Slyngel af en Tilbeder skal nok blive hængt inden denne Dag er omme.“

„Ja, hvis de fanger ham,“ svarede Rada spydigt.

Hadji-Rovoama kogte. En vild Forbitrelse var ved at tage Magten fra hende: „Ud af Døren med dig, forbandede Tøs, ud af Døren, og kom ikke mere over min Tærskel,“ skreg hun og stødte hende med Magt ud af Stuen.

Rada gik ganske rolig ud paa Svalen igen, som om der intet var hændt. Hvad brød hun sig om Hadji-Rovoamas Had eller det, at hun ikke maatte komme i hendes Celle mere? Hun var rolig, og i hendes Hjærte var der en hellig Fest. Ja, hun var næsten Forsynet taknemmelig over, at alle Baand var brudt med hendes hjærteløse Plejemoder. Imorgen, maaske allerede i Dag, vilde de jage hende ud af Skolen med, saa stod hun som den vilde Fugl under Himlen, uden Brød og uden Tag. Hvad betød det for hende? Hun vidste jo, at Boitjo var frelst. Han var fri nu, fri som Ulven i Skoven, det havde Koltjo sagt. Gud i Himlen, hvor den Koltjo var en ædel Mand. Hvilken mild og hjærtevarm Sjæl, fuld af Medfølelse for andres Kvaler. Sin egen Ulykke tænker han ikke paa, den glemmer han, den Stakkel! Hvormange er ikke med Vilje blinde og døve for deres Medmenneskers Lidelser! At tænke sig en Mand som Steftjof — saadant et Rovdyr, hvor utaalmodigt har han ikke ventet paa Boitjos Undergang! Men nu var Boitjo langt borte fra al Fare. Fjenden har ingenting at fryde sig over, og alle

gode Mennesker kan være glade. Men ingen, ingen kan dog føle Lykken saa rig, saa stor som hun!

Optagen af disse rene og lyse Følelser saa hun Koltjo komme langsomt stavrende op ad Trapperne.

„Koltjo,“ kaldte hun uden rigtig at vide hvorfor.

„Er det dig, Rada, som kalder?“ Koltjo vendte sig om.

„Min Gud dog, hvorfor kaldte jeg paa ham og gør ham unyttigt Besvær.“ Hun løb hen til ham, standsede ham og sagde: „Baj Koltjo, der er slet ingenting ivejen, ingenting andet end at jeg vil trykke din Haand, rigtig trykke den.“

Hun krystede den i sin, fuld af Taknemmelighed.

Ransagelsen fortsattes stadig. Sjerif-Aga overlod den til de øvrige og gik selv ned for at tage de indelukkede Spidshatte og Brillen i Øjesyn; han havde ganske glemt sit første Bytte. Nu, nogle Timer efter deres Anholdelse, kom han i Tanker om dem og slap dem løs.

Kandof blev stadig ved med at protestere over denne Krænkelser af sin Person, tvertimod al individuel Ret. Onbasji'en, der blev nysgerrig og forundret over Kandofs Ordstrøm, bad en af sine Fanger om at fortælle, hvad det var, den vrede Efendi snakkede om.

„Sig nok engang det, du sagde før, Efendien dér vil gerne høre det, jeg skal oversætte det for ham.“

„Ja, fortæl ham,“ tog Kandof fat, „at min personlige Ukrankelighed, min dyreste Menneskeret, paa Trods af al Lovlighed og rimelig Begrundelse . . .“

Tolken slog fortvivlet ud med Haanden: „Nej, nej, den Slags Ord gives der ikke paa tyrkisk. — Du maa heller tie stille straks.“

Omsider tømtes Klosteret for de ubudne Gæster, og hele Styrken tog nu fat paa at gennemsøge den lille By og Omegnen.

Flygtningen.

Ogsaa denne Gang havde Ognianofs Aandsnærverelse reddet ham. Saa snart han var naaet udenfor Byen, var hans første Omsorg at faa afkastet og gemt Præstekappen og Spids-hatten i en Busk.

Snefoget, der i Byen havde hjulpet ham til ubemærket at slippe gennem de næsten øde Gader, rasede herude med endnu større Ubændighed. Vindstødene fra Bjærgene susede hen over Sletten og Stara-Planinas Ryg laa kridhvid. Sletten, der var mennesketom og død, havde antaget et haabløst, sørgeligt Udseende under sin graa Ispels.

Som en kærkommen Trøst gennemborede Solstraalerne snart efter Skydækket og strøg lunt henover den frosne Jord.

Ognianof holdt paa i vestlig Retning, tværsover de stiløse Marker, over Vinhaver, gennemskaarne af Jordvolde og tørre Vandløbssenge. Paa et vindværget Sted satte han sig for at hvile en Smule og tænke over, hvad han skulde gribe til. Det saa mørkt ud for ham. Det var som hans onde Skæbne havde allieret sig med denne Steftjof og nu ubarmhjærtig forfulgte og jagede ham. I én ulykkelig Time saa han sin Bygning styrte sammen, den Bygning, han havde opført med saa megen Kærlighed og Ildhu.

Han saa i Tanken Diakonen, Doktoren, gamle Stojan og maaske endnu flere af hans nære og bedste Venner i Fængsel —, han saa Rada sammenknuget af Sorg, og han saa sine Fjenders Triumf.

Han kunde ikke fatte, hvad der havde ført til Opdagelsen. Skulde virkelig alt være uigenkaldelig tabt. Mon ikke netop hans Flugt kunde lede til ny Opdagelser. Han syntes paa én Gang, at han havde baaret sig ad som en Usling. Selv løb han og lod andre i Stikken. Han fik en brændende Lyst til at vende om for at begribe Ulykkens Omfang, men han forstod nok, at han maatte forklæde sig først. Han besluttede derfor

at gaa frem til Landsbyen Ovtjeri, hvor han havde sine mest trofaste Tilhængere, som han ofte havde besøgt paa sine Missionsrejser i Revolutionens Tjeneste. Hos den gamle Djelko kunde han i al Ro overveje sin Fremgangsmaade. Men Vejen til Ovtjeri, der laa klistret ind i en lille Dal midt i de vildeste Bjerge, var fuld af Farer for Ognianof, — han maatte gennem mange Tyrklandsbyer dér. Rygtet om Opgravningen af de to tyrkiske Slagsbrødre havde sikkert med Lynets Hast bredt sig ud til disse Roverreder. Selv om de ikke greb ham som mistænkt, vilde de maaske simpelthen hugge ham ned som en Gjaur, — der gik sjælden en Dag uden Mord i disse Egne. At han var klædt som en Stadbo, øgede Faren. Han besluttede at afvente Natten, for ikke at kaste sig i den visse Død. Han skyndte sig, for at naa ind mellem Balkans tætte Egekrat, hvor han kunde holde sig skjult.

Efter to Timers møjsommelig Klatren mellem vilde Bjærgkløfter naaede han den første Skovtætning. Skjult af Grenværk og visne Blade strakte han sig ud paa Ryggen for at hvile eller for bedre at arbejde med sin Hjerne. Himlen var bleven helt klar. Solen skinnede muntert og varmt og glimrede i den smeltende Sne, der dryppede fra Græs og Kviste. En ensom Spurv eller to fløj hid og did, for at nippe lidt Føde. — En af Balkans sorte Gribbe svævede højt over Ognianof. Ventede Gribben at gøre hans blodige Kød til sit Bytte? Den Fugl var ham et levende Billede paa hans ubarmhjertige Skæbne. — Alt kunde hælde.

Disse øde Steder blev ofte gennemstrefjede af tyrkiske Jægere, ikke bedre end Røvere; hos dem var der ingen Skaansel at vente. Inderlig utaalmodig ventede Ognianof paa Solens Nedgang; nogle Gange byttede han Leje for Sikkerheds Skyld. Minutterne veg saa langsomt, som klæbede de ved Grenene, Solen blev staaende paa samme Plet. Gribben svævede stadig over ham. Den slog to—tre Slag med Vingerne og strakte dem saa igen, sorte og ubevægelige, ud i Rummet. Ognianofs Øjne

var som fastsmedede til dette svævende Legeme, men hans Tanke saa ned i andre Dybder. I hans oprørte Indre vekslede, som førte paa en rindende Strøm, alle hans Fortids Erindringer. Hans Barndomsaar, Kampens Aar, hans Lidelser og hans Tro paa høje Idealer. Og Bulgarien, for hvem han havde udholdt alt, stod stadig lige skønt, lige værdigt til alle Ofre.

Det var en Gudinde, der levede af deres Blod, som troede paa hende. Hendes blodige Glorie var som et Neg af lysende Navne, og Ognianof søgte sit deriblandt, og han syntes, at han fandt det. Hvor han var stolt, hvor han var rede til at dø, ja mer endnu, rede til at kæmpe for hende, Gudinden. Døden var det høje Offer, Kampen det store Mysterium . . .

Et Bøsseskud fik Ognianof til at fare sammen. Larmen rullede i mangfoldigt Ekko fra Balkan og døde hen.

„Det er vel Jægere, som skyder paa Vildt,“ sagde han ved sig selv. Ognianof faldt til Ro igen, men ikke for lang Tid. Snart hørte han Hundegøen nær ved, Menneskestemmer blandede sig deri.

Det var, som kunde han skælne Støverens Stemme, denne forbandede Støvers; her i en af de nære Landsbyer boede dens Herre fordum.

Et Øjeblik efter brød to Støvere gennem Kratværket, begge med Snuderne ivrigt mod Jorden, snøftende og smaagøende; de løb forbi. Ognianof aandede op. Det var ikke Jemeksiz Pehlivans Blodhund, den Menneskejæger! Hvor hadede Ognianof den Støver. Disse Hunde er ellers saa fromme og gode, men det var som dens Herres onde Aand var faret i den; den havde allieret sig med Steftjof, for at berede Ognianofs Undergang. Pludselig fornam han et Menneske nærme sig. Han fór op og løb længere ind i Tykningen uden at se sig om.

Der faldt tre Bøsseskud. Han havde en Fornemmelse som om noget greb fat i hans Hæl og han fordoblede sin Hastighed. Han vidste ikke, om de forfulgte ham; han rasede blot fremad. For hans Øje laa en lille Aalavning. Han borede sig ind i

Breddens Krat og satte sig ned. Jægerne maatte vist have tabt hans Spor. En Tid lang lyttede Ognianof, men kunde intet høre. Nu først følte Ognianof noget vaadt og varmt paa sin Fod. „Jeg er saaret,“ jamrede han forfærdet, da han saa, at hans Sko var fuld af Blod. Han trak den af; hans venstre Fod var aldeles blodig, den røde Vædske strømede ud fra begge Sider af den, en Kugle var gaaet tværs igennem Hælen. Han rev en Stump Tøj af sin Skjorte og stoppede Hullerne til. Smerten blev efterhaanden stærk og der laa endnu en lang og møjsommelig Vej foran ham. Blodtabet havde udmattet ham meget, og endnu havde han intet spist eller drukket den hele Dag*).

Mørket brød nu paa, og han forlod det Sted, som ogsaa allerede den næste Morgen skulde blive undersøgt af de tyrkiske Sporhunde og Gendarmer. Kulden tog til med Nattens Frembrud. Den første tyrkiske Landsby var som uddød; næppe er Solen gaaet ned, før tyrkiske Landsbyer ligner Kirkegaarde, tomme og stille. Kun i en lille Krambod hørte han Støj, men Ognianof vovede ikke at gaa ind, skønt han var ved at falde sammen af Sult og Udmattelse. Langsomt slæbte han sig frem, kom gennem to andre Landsbyer, og tilslut saa han noget hvidligt foran sig. Det var Stremafloden. Med stort Besvær vadede han over den og satte sig ned paa den anden Bred, thi hans Saar var kommen til at smærte heftig i Berøring med det kolde Vand. Han blev angst for at der skulde gaa Betændelse i Hælen og han selv ikke komme fra Stedet. Han gav sig saa til at rense sit Saar, som han havde lært det, da han var i Hadji Dimitris Friskare. Han fyldte Munden med Vand, varmede det op og blæste det ind gennem Saaret. Saadan blev han ved mange Gange. Mulmet var bleven tæt.

*) I Balkanlandene og i Orienten overhovedet spiser man i Reglen ikke noget før op ad Formiddagen, og Ognianof maatte flygte om Morgenen.

Ognianof skridtede ud, saa hurtig han formaaede, mod Ovtjeri, som han endnu ikke kunde se. Han maatte have forvildet sig. Han satte sig raadvild ned i et Krat. Menneskestemmer naaede hans Øre. Det kunde kun være Kulsviere. Nu kunde han ogsaa se en rødlig Flamme mellem Grenene.

Men hvad var det for Mennesker, Bulgarer eller Tyrker? Han var faret vild og laa nu her forkommen af Kulde og Sult og udmattet. Hvis det var kristne, vilde der være Haab om, at de hjalp ham. Han krøb lidt frem og saa nu Baalstedet nær. Gennem Grenene skelnede han tydelig Menneskeskikkelser, der sad om Ilden, og han opfangede nogle bulgarske Ord. Skulde han vise sig? Han var blodig. De gode Kulsviere vilde maaske gribe Flugten eller falde over ham og slaa ham ihjel. De var tre ialt; en laa med Tæpper over sig, de to snakkede sammen ved Ilden.

Lidt borte stod en Hest med Last paa Ryggen og tyggede Hø i sig. Ognianof spidsede Øren for at høre, hvad de talte om. „Læg noget mere Ved paa Baalet; der er ikke Stunder til at snakke mere; jeg gaar hen og giver Krikken noget mere Hø,“ sagde den ældste af de to.

„Ham kender jeg jo, han er fra Verigovo, det er Neno, gamle Ivanofs Søn,“ udbød Ognianof glad.

Verigovo, en Landsby hinsides Sredna-gora, var godt kendt af Ognianof.

Neno gik hen til Hesten og gav sig til at trække Hø frem af en Lædersæk. Ognianof brød sig Vej gennem Krattet til ham og sagde: „Godaften, Baj Nentjo.“

Nentjo rettede sig forbavset i Vejret. „Hvem er du?“

„Kender du mig ikke?“ Det svage Lys fra Baalet flakkede over Ognianofs Ansigt.

„Er det dig, Lærer? Kom, kom, vore Folk er her. Tsvetan og Baj Doitjin. Hvor du maa have frosset,“ sagde Bonden. „Tsvetan, læg dygtig med Brænde paa Ilden. Vi maa se at faa tørret og varmet en kristen Sjæl. . . . Kender I ham ikke?“

„Læreren!“ raabte den unge Knægt fornejt. „Hvor kommer du fra?“

Han kastede et Bundt tort Kvas hen til Ognianof, for at han kunde sidde godt.

„Gud velsigne dig, Tsvetan!“

„De har sendt ham en Kugle gennem Foden, de Dyr,“ sagde Neno heftigt, „men Himlen være lovet, det skal vi nok komme over.“

„Staa op, gamle Doitjin, staa op, vi har faaet Gæster.“ Neno ruskede den sovende vaagen.

Snart flammede et stort Baal lystigt op. Kulsvierne saa fulde af Medlidenhed paa Ognianofs blege Ansigt, der fortalte alt, hvad han havde udstaaet. Ildens lune Varme virkede dog snart velgørende paa ham. Hans stivfrosne Lemmer tøde op, og hans Saar smærtede ikke mere saa heftigt. Gamle Doitjin trak en Klump Brød og en Ost frem og rakte Boitjo den.

„Det er, hvad vi kan byde . . . Varme har vi Gudskelov nok af, mere end Tsaren behøver . . . Spis nu lidt, Lærer!“

Ognianof følte sig snart velsignet tilmode. Hans Sjel fyldtes med frisk Glæde og stor Nydelse. Denne skønne, gyldne, stor-modige Flammedans for hans Øjne, den ensomme Skov rundt om ham, disse sværtede, grove Ansigter, hvor et varmt, hjerte- ligt Blik lyste ham i Møde, og disse senede, sorte Arbejder- næver, der rakte ham den fattige, bulgarske Almuekost, alt forekom ham saa uendeligt rørende og herligt. Om han ikke havde følt den store legemlige Udmattelse, kunde han være bleven aldeles henrykt og sat i Sang af fuldt Bryst: „Goro le, goro zélena!“ *)

Da Dagningen rødmede, bankede Neno, som førte den Hest, Ognianof red paa, allerede paa en Dør i Verigovo. Hundene holdt Spektakkel i Gaarden og Onkel Marin kom selv tilstede. Paa en saa usædvanlig Tid kunde han nok forstaa, at det var en usædvanlig Gæst, som kom.

*) „Skov, aa grønne Skov.“

En kort Hilsen og en ligesaa kort Forklaring var nok. Marin forstod alt.

„Gid Herren straffe de fordømte Hedninger! Gid Hundene æde dem op! Gid Djævlene vil hente deres Sjæle!“ sagde Onkel Marin, medens han forsigtigt løftede Ognianof ned, hvis Smærter var tagne heftigt til under Ridningen.

Han blev baaren ind i et afsides Kammer, hvor Boitjo ogsaa før havde sovet. Onkel Marin eftersaa og forbandt omhyggeligt hans Saar. „Jeg skal sørge for dig, som om du var min egen Dreng,“ sagde han.

Ognianof faldt snart i en sød Søvn.

En pinlig Hvilestund.

Tre Uger senere kom en Tyrk tilhest ud fra Verigovo. Det var en tyrkisk Præst, for at betegne ham nøjere.

En falmet grøn Turban, ganske pjaltet, dækkede hans Hoved lige til Øjenbrynene; bagtil kom en Spids af den omhyggeligt ragede Haarbund tilsyne. Hans Bomulds-Jelék*), der stod aaben i Halsen, havde næsten ikke en Knap i Behold, en forreven Trøje laa slængt over Skuldrene. Fra et fedtet Læderbelte hang en Pistol med Flintelaas, en Sopoter Jatagan og en Tjibuk, forslidte Knæbukser og forrevne Lædersko, bundne om Benet med Remme, fuldendte Paaklædningen, en hullet og falmet Kappe laa henover Hesteryggen.

Denne Rytter var Ognianof, men næppe en gammel Ven skulde have kendt ham. — Han var paa Vej til Bjela-tjerkova. De Nyheder, han havde spurgt derfra under sit lange Ophold i Verigovo, var saadanne, at han syntes, han maatte tilbage, trods

*) Jelék er en kort Vest med lange Ærmer, dog undertiden ærmeløs.

O.s Anm.

al Fare. Hans heftige Utaalmodighed havde tilsidst formaaet Marin til at vandre den lange Vej gennem Vinter og Sne, for at skaffe Nyheder fra den lille Verden. De var kun sorgelige. Doktoren sad i Fangehullet, Rada var jaget ud af Skolen og ud af Klostret, gamle Marin havde ikke kunnet finde hende, men nogle havde fortalt ham, at hun vist levede hos en Slægting af Marko Ivanof. — Stojan, Vandmølleren, havde Gendarmerne taget, og pisket og pint ham saa længe, til han var død mellem deres Bøddelhænder; hvad der var bleven af hans unge Datter, havde Marin ikke faaet at vide. Om Ognianof sagde alle, at han var bleven forfulgt og skudt i Bjærgkrattet. Forpint og urolig over alt dette, men især ved Tanken om, at den stakkels Rada vel begræd ham som død, besluttede Ognianof at finde og trøste hende. I denne tyrkiske Forklædning red han nu ud paa den farefulde Færd.

Vintren raadede allerede i sin fulde Styrke, Jorden laa under tæt Sne, Stara-Planinas tandede Ryg stak op i Luften. Naturen var tavs og tung. Kun de stærke Ørne skreg og kredsede i den sovende Luft.

Den lige Vej frem til Bjela-tjerkova førte langs den nordøstre Bjærgskrænt, men Ognianof valgte ikke den; han havde saa maattet ride gennem Jemeksiz Pehlivan's Landsby, men derfor følte han en vis Angst, maaske han der vilde støde paa den dødes Hund, den, der havde taget Hævnen paa sig. Derfor besluttede han at ride lige mod Nord til Karnarkan, for siden at dreje østpaa, over Stara-Planinas Skraaninger lige til Bjela-tjerkova. Det vilde gøre Rejsen adskillig længere, men mindre farefuld, skønt han alligevel maatte gennem nogle tyrkiske Landsbyer.

Da Ognianof nærmede sig den første, faldt Sneen i store Flager og slørede alt for den vejfarendes Øjne. Kulden tog til og hans Lemmer var næsten stive; han kunde knap holde fast paa Tømmerne, Hesten gik instinktmæssig fremad. Sneen havde aldeles udvisket Skellet mellem Mark og Vej. Lydløst vadede

han ind i Landsbyens øde Gader; ikke et levende Væsen var at se, og snart sprang han af udfor en Han*) ved Siden af den lille, hvidkalkede Moské. Han vilde lade sin Hest puste lidt, medtaget som den var af det tunge Sneføre, og selv trængte han haardt til at varme sig op. En Dreng kom ud og tog sig af hans Hest. Selv bankede han paa Kaffehusets Dør, der syntes tomt, ti ikke en Lyd trængte ud. Da han traadte ind, var han nær faldet bagover af slem Overraskelse. Rummet var aldeles opfyldt af Tyrker. Straks at vende om, vilde have set underligt ud. Han besluttede sig derfor til at tage Plads. Han gjorde sin Temená**), som blev høfligt besvaret. Ognianof havde levet længe mellem Tyrker og var godt kendt med deres Skikke og Sprog. Alle sad paa flettede Bastmaatter, der var udbredte paa Gulvet, Skoene havde de trukket af og faaet deres Tjibuker tændte. En tæt Tobaksrøg fyldte det snævre Rum.

„Bir ka've“***), sagde Ognianof kort til Værten. Han stoppede ivrigt sin Tjibuk og røg heftigt løs, for saa godt som muligt at skjule sit Ansigt. I denne Stilling gav han sig til at høre paa Samtalen, der efterhaanden kom op. En Tid lang var den ham ganske ligeegyldig, men pludselig maatte han spidse Ører. Ved en Yttring fra en af Gæsterne gled Talen over paa Drabet af de to Tyrker. En saadan Begivenhed var i lange Tider ikke forefalden i den hele Egn. Ingen kunde huske noget sligt, og endnu stadig gjorde det Tyrkerne forbitrede og rasende.

Paa én Gang blev Ophidselsen almindelig i Stuen, hvor alt hidtil havde været saa roligt og koldsindet. Vrede Skældsord og blodige Trusler mod Bulgarene fyldte Luften.

Med frygtelig vrede Rynker i sit Ansigt sugede Ognianof

*) *Han* kaldes Kroerne i Tyrkiet.

**) Temená er den arabiske Hilsen, der bruges i muhamm. Lande. Man bøjer sig og fører højre Haand op til Panden, derfra ned til Livet, atter op til Munden og ned til Livet. I Almindelighed udfores Bevægelsen saa hurtigt, at man knap kan følge den.

***) En Kop Kaffe.

sin Kaffe i sig. Han gav derved at forstaa, at han delte den almindelige Uvilje. Snart kom man ind paa at tale om Morderen, og forbavset maatte han høre, hvor velkendt hans Person og Navn var, selv herude. Der var allerede Legender i Omløb om ham. „Den Gjaur-Konsul er ikke til at fange; ingen kan kende ham,“ sagde en af de tilstedeværende.

„Der maa være en Djævel, som hjælper ham. Snart ser han ud som en Lærer, snart som en Præst, saa som Bonde og saa som Tyrk. I et Nu skifter han Skikkelse. Fra lille Dreng bliver han gammel. Et Sted er han tyk og sortøjet, et andet himmelhøj og rødhaaret. Hvordan skal nogen faa fat i ham? Ahmed-Aga fortalte mig, at én Gang var de paa Sporet, og en Patrulje havde jaget ham op i Krattet ved Klostret. Han var forklædt som Bonde; paa én Gang ser Patruljen lige for sine Øjne en Krage. Der var hverken Bonde eller Djævel at finde. Alle skyder løs, men Kragen flyver op i Luften, og de hører bare nogle hæse Skrig over deres Hoveder.“

„Boš laf“ (tom Snak), sagde nogle mistroisk. „Naar vi bare finder Gjaurens Rede, skal vi nok tage ham,“ bemærkede en anden.

„Jeg siger jer, den Karl faar vi ikke fat paa,“ vedblev den første Taler. . . . „Han skjuler sig slet ikke . . . men I kan jo prøve paa at finde ham! Han er maaske nu herinde lige midt imellem os, men vi ved bare ikke, hvem det er.“

Ved disse Ord løftede de tilstedeværende mekanisk deres Øjne og saa sig om. Nogle Blikke søgte ogsaa Ognianof.

Han drak nu sin tredje Kop Kaffe, og skød hvert Øjeblik en Sky af Røg ud af sin Mund, saa at han sad i en graa Taage, men han følte dog, at andres Blikke var rettede paa ham, og store Sveddraaber trillede fra Tindingerne ned ad Kinderne. Han kunde ikke længere udholde den aandelige Spænding og lurede paa et gunstigt Øjeblik til at bryde op og faa frisk Luft i sig.

„Hvor gaar din Færd?“ spurgte én ham.

„Om Gud vil, til Klisura!“ svarede Ognianof, medens han rolig tog en lang, flettet Pung op for at betale.

I al den Sne og Storm? . . . Du skulde heller overnatte her. Du kan sagtens naa frem til Bazaren imorgen . . .“

„Vejen er for den rejsende, Sumpen for Frøen,“ sagde Ognianof med et Smil.

„Det er noget rigtig Kællingesnak, du disker op med, Rahmán-Agá. Den Gjaur er hverken en Djævel eller en Krage, det er en „Kumita“, som alle de andre „Kumitaer“.

„Saa fang ham da!“

„Det skal vi nok . . . vi har opsnuset hans Rede!“

„Kunde vi bare faa Tag i ham,“ raabte nogle med blodtørstige Blikke.

„Jeg giver gærne mit Hoved i Pant paa, at Boitjo-Kumita sidder i Hullet idag eller imorgen.“

„Hvor vil I søge efter ham? den Hund!“

„Han har skjult sig i en Bjærglandsby, i en af Gjaurernes, — han har fundet sig en lun Rede. Igaar red der nogle Gendarmere til Banja, andre blev sendt til Markerne ved Abrasjar, vi skal nok nappe ham . . .“

„Er *du* ogsaa ude efter ham?“

„Ja, jeg er paa Vej til Verigovo, der skal vi samles for at begynde Jagten.“

Først nu bemærkede Ognianof, at den, der talte, selv var en Gendarm. Han havde siddet saa langt inde i en Krog, at Ognianof ikke havde set ham . . . Ognianof gjorde sin Temaná og gik ud.

Da han var kommen udenfor, ud i den friske Luft, i Frihed, under den snegraa Himmel, trak han Vejret dybt og satte sig saa til Hest.

Spindestuen i Altynovo.

Istedenfor at ride ligefrem til Bjela-tjerkova vendte Ognianof om og styrede sin Hest tilbage til Landsbyen Altynovo, der laa gemt i en lille Dal paa Bjærgenes vestlige Hang. Han havde kun to Timers Ridt derhen, men hans Hest var mat og Føret tungt, saa Mørket var ved at bryde paa, da han naaede Landsbyen, stadig fulgt af Ulvenes Hyl, som først tabte sig, hvor Bøndernes Huse traadte frem. Han red ind i den bulgarske Del, Landsbyen var blandet, halv tyrkisk, halv bulgarsk, og standsede snart udenfor Baj Tsankos Dør.

Baj Tsanko var fra Klisura, men var forlængst flyttet over og bosat i Altynovo. Det var en enfoldig Mand med et glad Sind og vennesæl mod alle. Hos ham kom Apostlene ofte. Han modtog Ognianof med aabne Arme.

„Det passer helt godt, at du kommer idag . . . Iaften skal vi have Spindestue. Du kan faa alle vore unge Piger at se. Du kan være vis paa, at du ikke vil kede dig her,“ sagde Tsanko med et lunt Smil, medens han ledte sin Gæst ind i en Stue.

Ognianof skyndte sig at forklare, at han var forfulgt og derfor i Tyrkedragt.

„Det har vi hørt, det kender ogsaa vi,“ sagde Baj Tsanko; „selv om vi ligger lidt udenfor Hovedvejen, kan du være sikker paa, at vi lever med endda. . . . Hvil dig nu ud, saa godt du kan, og se saa paa vore unge Piger, om du ikke kan vælge dig en Fanebærerske blandt dem,“ sagde Tsanko spøgende. „Fra det lille Vindue her kan du se dem alle som en Konge . . .“

Ognianof stod i et lavt, mørkt Rum. Gennem en lille Rude med Gitterværk for kunde han se ind i en stor Stue, hvor en hel Del unge var ved at forsamles. De fleste var purunge Piger og vordende Brude, som kom sammen for at spinde og sy Udstyr til Husbondens Datter Donka. Baalet flammede lystigt og oplyste alle Væggene, der kun var smykkede med et Billede af

det hellige Kloster i Rilo og de brogede, glaserede Kopper paa Hylderne. Som altid i mere velhavende Bondehuse bestod Bohavet af en stor Vanddunk, en Kiste med Klæder, Bænke langs Væggen og et stort aabent Hyldeskab, hvor alle Tsankos Spise-redskaber stod i sirlig Orden. Nede paa Gulvet paa de haarede Gedeskind sad alle Gæsterne, baade mandlige og kvindelige, i Færd med Arbejdet. Foruden Flammerne fra Baalet oplystes Stuen af to Petroleumslamper, — en Overdaadighed for denne Aftens Skyld

Det var meget længe siden Ognianof havde været tilstede ved en saadan landlig Arbejdsfest. Gemt i sit mørke Rum betragtede Ognianof med Nysgærrighed disse enkle Scener af gammel-dags, slavisk Landliv. Døren knirkede, det var Tsankos Kone, som kom ind for at hilse paa ham; hun var ogsaa fra Klisura, en rørig og snaksom lille Bondekone. Hun satte sig ned paa Knæ ved Siden af Ognianof og gav sig til at nævne ham de forskellige Piger med de fornødne Oplysninger til hver enkelt.

„Kan du se den rødkindede, tykke derhenne? Det er Tjonas Staika . . . Se bare, hvor Ivan Bjørnedræber sender lange, ømme Blikke til hende. Naar han vil have hende til at le, saa knurrer og gør han ligesom en Faarehund. Hun er saadan en flittig og pæn Pige, hun gaar bare og bliver saa tyk, den Stakkel, men det tager nok af efter Brylluppet; det er lige omvendt med Købstadspigerne, de svulmer . . . Hende, der sidder til venstre, det er Tsveta Prodanova, hun er Kæreste med ham med det lange, stive Overskæg.

Det er saadan en lille, spillevende én, den Tsveta, se bare som hun kaster med Øjnene. Paa den anden Side af hende sidder Draganofs Tsveta og sammen med hende Raika fra Præstens. Jeg synes de to er meget smukkere end tyve af jeres Dukker inde fra Filippopel; sikke hvide Halse de har — ligesom Moseænder. Vores Tsanko sagde engang, at hvis han maatte faa Lov at tage en af de Smaafugle om Halsen, saa gav han gerne sin Vinmark paa Mal Tepé, — men jeg var-

mede da ogsaa hans Øren for de Ord . . . Hende, som sidder tilhøjre, det er Kara Veljuvas Datter, det er den fornemste i vor By. Fem unge Karle har friet til hende, men hendes Fader vil ikke give hende til nogen. Han vil nok opbevare hende til en af Slægten, det gamle Væsen, ja, ligner han ikke grangivelig et Væsel . . . men I maa gjerne skære Tungen ud af Munden paa mig, om ikke Ivan Nedjelkof dog løber af med hende. Se derhenne sidder Rada Milkina, hun synger saa dejligt som Nattergalen i vores Blommetræ, men mellem os sagt er hun en Dovenkrop. — Nej, saa foretrækker jeg rigtignok Dimka-Todorova, hende der staar henne ved Hylden, sikken en Dejlighed, rød og hvid; ja, var jeg ung og ledig, saa betænkte jeg mig ikke, jeg tog hende ligestraks. — Skal jeg fri for dig? — Se bare paa de Øjne, som de skinner . . . Ved Siden af vor Dona staar Pejjevs Datter, hun er baade køn og rap til Arbejde, saa Folk siger, at hun kan maale sig med vor Donka, og synges kan hun ogsaa, og naar hun ler, saa triller hun som en Svale — hør bare selv . . .“

Ognianof hørte ikke stadig lige opmærksomt paa alt, hvad den gamle krammede ud, han var ganske fordybet i Beskuelse. — De forvovneste Piger gækkedes med de unge Karle, bød sig listig frem og lo muntert. Fra Karlens Side svarede med høj Skoggerlatter og smaa venligt mente Ondskabsfuldheder til Dejlighederne. Det var som en hel Skylregn af Spøg og Fjas og Spydigheder. Tvetydige Kaadheder, der drev Blodet ud i Kinden paa selv de dristigste Jomfruer, mødtes af Karlene med Latter-salver.

Tsanko var selv med i al Lystigheden, hans Kone var optaget af Madlavningen. Donka var baade inde og ude som en lille Bi.

„Nu har I vist drillet hverandre nok, lad os nu faa en Sang,“ sagde Husmoderen muntert, da hun forlod Boitjo og vendte tilbage til sine Gryder. „Rada og Staika, syng os noget og gør Karlene til Skamme, de er ikke en Tinknap værd, de

Karle nuomstunder — de kan slet ikke synge . . .“ Rada og Staika ventede ikke paa at blive bedt derom igen, de tog straks fat paa en Vise — og saa fulgte alle Sangerskerne efter, de delte sig i to Kor, det første sang et Vers og holdt saa inde til det andet Kor havde gentaget det. I det første Kor sang de bedste Stemmer, de sang Sopran, og Resten gentog i lavere Tonart:

Hej saa vel, tvende unge, hej saa vel, fatted Elskov,
 hej saa vel, fatted Elskov, hej saa vel, alt fra Barndom,
 hej saa vel, mødtes ofte, hej saa vel, sent i Aften,
 hej saa vel, helt i Mørke, hej saa vel, midt paa Vejen,
 hej saa vel, satte ned sig, hej saa vel, sladred' sammen,
 hej saa vel, Maanen skinned', hej saa vel, sølverhornet,
 hej saa vel, Gud paa Himlen, hej saa vel, saa'de Stjærner,
 hej saa vel, men de unge, hej saa vel, endnu sade,
 hej saa vel, endnu sade, hej saa vel, taled' sammen
 Hej saa vel, hendes Vandspand, hej saa vel, frøs til Bunden,
 hej saa vel, ud fra Aaget, hej saa vel, skød der Blade,
 hej saa vel, men de unge, hej saa vel, sidder endnu —

— — — — —

Da Visen var ude, var der stor Glæde og Taksigelse fra de unge Karles Side, alle følte de noget af sig selv i det elskovsfulde Omkvæd. Hvad Ivan Bjørnedræber angaar, var han ved at sluge sin Staika med Øjnene, saadan blussede Elskoven op.

„Den Sang maa vi have engang endnu og saa maa vi danse til!“ raabte han med mægtig Stemme.

Alle Pigerne lo højt, og mangen én sendte drilske Blikke til Bjørnedræber.

Han var som et Bjærg, den Mand; af Vækst som en Goliat, med Kræfter som Herkules, hans Ansigt knoklet, bredt og en Smule enfoldigt af Udtryk. Men synge, det kunde han, det vil sige, han havde en Stemme, der passede til hans hele Legeme.

Han blev en Smule fortørnet og trak sig uden et Ord hen bag Pigerne, og snart efter hørte man én gø som en arrig

Faarehund; Pigebørnene sprang forskrækkede i Vejret, men, brast saa i Latter — det var Bjørnedræber.

Nu skulde de drille ham til Gengæld.

En sang for:

„Ivan, lille, bløde Turteldue
Ivan, spinkle Bævreesp.“

Alle lo. Saa sang en anden:

Ivan, tottet Bjørnerumpe
Ivan, lange Tyrketurban “

Igen mægtig Latter. Ivan blev flammende rød af Vrede. Han stirrede i stum Forundring paa den rosenkindede Staika Tjonina, der saa hjærteløst kunde have sin Elsker til bedste, for hun lo allerhøjest. Han aabnede sit mægtige Gab og sang saa det rungede:

Sagde Peikas gode Moster:

„Peika, Pigelil, min Peika,
Hør, hvad alle Folk nu siger:
Du er bleven fed og kvabset,
du er bleven spændt og mælket,
med din Onkels Faarerøgter.“
— „Ak, min Moster, gode Mosterlil!
Lad dem tænke, hvad de ville,
Folk og nære, Fæ og Frænder,
er jeg rund og hvid og buet,
er jeg spændt og blød og mælket,
det er Faders Hvedeholler,
runde, hvide Kagestykker,
og til Dejgen, mens jeg ælter,
plukker jeg en Kurv af Druer,
drikker Vin af store Dunke.“

Den blodige Spotteviser jog Skamrødmen saa voldsomt op i Staikas Kinder, at de glødede som var de dyppede i Valmue-saft. De andre Pigers ondsksfulde Fnisen skar hende i Hjærtet. Nogle spurgte i forstilt Uskyldighed: „Hvordan i al

Verden kan nogen plukke Druer og drikke Vin paa éngang. — Den Sang maa være rent forkert.“

„Ja, det er tydeligt — enten lyver Sangen eller Pigebarnet lyver,“ svarede de andre.

Den onskabsfulde Kritik ophidsede Staika endnu mere, hun kastede et hævn-gærrigt Blik paa den sejrriige Bjørnedræber og gav sig til at synge med vrederystende Stemme:

„Peika, Rose rød i Have?
Skal da alt dit fine Lintøj,
skal da al min megen Fien
svinde uden Maal og Nytte?
Giv mig nu dit Jaord!“
„Lumpne, skidne Svinehyrde,
Jonko med den sorte Næve,
Knægt som dig ej lider Peika.
Heller med de andre Karle
fletter Gærde, binder Hegn jeg,
smider dig saa foran Døren,
ved den lille, lave Bagdør,
saa jeg ser dig midt i Pløret,
mens jeg genner Ko og Kalve;
smudses mine Sko tilfældig,
visker jeg dem paa din Bag.“

Efter den bitre Krænkelse havde hun taget en frygtelig Hævn. Staika saa sig stolt om. Hendes Stik havde ramt i levende Kød. Ivan Bjørnedræber stod ubevægelig og maabede med vidt opspilede Øjne, en ustandselig, hjertelig Latter fik Luften til at runge. Hele Flokken fæstede Øjnene nysgærrigt paa den arme Ivan. Af Skam og Vaande brød Taarerne frem i Øjenkrogene. Det gav blot Latteren ny Næring. Men Husmoderen sagde nu bebrejdende: „Hvad skal dog al den Drillen til? Hører det sig ogsaa til, at de unge Piger skal snærre saadan ad Karlene, istedenfor at kurre og sladre sammen som Turtelduer.“

„De, som rives, de elskes ogsaa,“ sagde Tsanko i mæglende Tone.

Ivan Bjørnedræber gik fortørnet sin Vej, som for at protestere mod den Ytring.

„Krage søger Mage,“ mente Neda Ljagovitjina, „de skændes godt sammen og forliges nok ogsaa godt.“

Saa klang paa éngang Kavála'erne, de bulgarske Hyrdefløjter. Først bløde, sørgmodige Toner, men snart steg de højere og højere. Fløjtespillernes Øjne funkledede, Ansigterne flammede af Iver, de klare Toner klang og fyldte Luften med de vilde Bjærngsange, og paa dem bares Tilhørernes Tanker vidt ud over Balkans Skove og øde Stenmasser, de mindede om Stilheden i Bjærgkløfterne, om Bladenes Raslen i Skyggen, hvor Faarene flokkes ved Middag, mindede om de vilde Blomsters Duft, om Ekkoet mellem Fjældvæggene og om den kælne Vind i Dalene. Kavála'en er de bulgarske Bjærges og Sletters Harpe.

Alle hørte betagne efter og sugede begærligt til sig de kendte, letfattelige Tonebølger, hele denne musikalske Poesi. Mo'er Tsanko, der stod foran Ilden med Hænderne i Siden, var borte i Tonerne. Men ganske henrykt var Ognianof, ja, han var paa Nippet til at klappe i Hænderne. — Spil og Sang vekslede lige til de spillende og syngende var ganske trætte.

Larmende Samtale og Latter brød løs igen. Men Ognianof fæstede sin hele Opmærksomhed paa en Samtale, hvor han hørte sit Navn blive nævnet. Det var Petr Oftjarof, Raitjijn, Spiridontjef og Ivan Ostenof og endnu nogle flere, som talte om den forestaaende Opstand.

„Jeg er klar til den Bryllupsfærd, jeg venter blot paa min Revolver fra Filippopel. Jeg har givet 170 Pjastre*) for den, tre Væddere er gaaet i Løbet.“ fortalte Petr Oftjarof, han var Formand i den stedlige Komité.

„Men vi véd kun ikke rigtig, hvornaar vor Fane skal hejses.“

„Nogle siger, at vi skal dyppe vore Knive paa Mariæ Be-

*) 1 Piaster = 15 Øre.

budelsesdag, andre, at det først skal være ved den hellige Georgs Tid, og gamle Bosjiel mener, at vi skal vente til Maj-maaned," sagde Spiridontjef, en velskabt, køn Karl.

„Ja, det bliver vel engang, naar Gøgen slaar og Skoven løves, men jeg er rede nu, bare de siger til.“

„Vor Stara-Planina har taget mod mange bulgarske Stridskarle, den har nok Plads til os med," sagde Ostenof.

„Petr, var det ikke dig, der sagde, at Læreren havde gjort det af med to af det Rak. Det er den Slags Folk, vi skal have.“

„Naar han engang besøger os, saa vil jeg kysse den Haand, der viskede dem afvejen.“ forsikrede Raitjin.

Ivan Ostenof var anset for en Helt, alle hviskede om, at det var ham, der havde slaaet Deli-Ahmed for Panden ifjor, og derfor var ogsaa Landsbyens Tyrker paa Lur efter ham, endnu dog uden Held.

Ved Aftensbordet blev der drukket for Ognianof.

„Gid Vorherre lade os ses sunde og stærke inden altfor lang Tid. — Tag ham til Eksempel," sagde Tsanko og skyllede Vinen i sig.

„Jeg holder, hvad det skal være paa, at han er her, vores Lærer, imorgen før Solen staar op, som en Glente saa sikkert," brast det ud af den snakkesalige Husmoder.

„Hvad er det, du siger, bulka*) Tsankovitsa; og jeg, som skal bort herfra," sagde Raitjin fortrædeligt. „Saa maa I ikke lade ham slippe før Jul, at vi kan have det godt sammen nogen Tid.“

„Hvad er det dog for et Spektakel udenfor?" spurgte Tsanko, idet han skød Vinen fra sig og rejste sig.

*) Unge og midaldrende Hustruer betitles *bulka*, ældre Kvinder *baba*. — Tsanko — Tsanko-v-itsa — feminin Endelse for at betegne Manden Tsankos Hustru; saaledes: Stojko — Stojkovitsa — Gergi — Gergievitsa o. s. v.

Der lød Raab fra Mænd og Kvinder ude paa Vejen. Tsanko og hans bulka løb ud. Gæsterne vilde til at følge efter, da Husmoderen i det samme kom tilbage helt bestyrret og sagde:

„Ja, det er sket — saa gid alt da maa vende sig til det gode!“

„Hvad er der sket, hvad?“

„Bjørnedræber har bortført Staika!“

Der lød et forbavset Udbrud fra alle ved denne uventede Oplysning.

„Han har taget hende, Karlen, og baaret hende bort paa sine Skuldre, som en anden én tager et Lam eller Gedekid — St. Georgsdagen. Nu er han allerede hjemme med hende.“ Alle gav sig til at le lystigt.

„Saa det var derfor, han skulde saa tidlig ud, og straks efter ham skulde Fætteren afsted!“

„Han laa og lurede paa hende bag Døren,“ blev Bulka'en ved, „og der sprang han løs og snappede hende. Det er Synd og Skam at ødelægge en Piges Fremtid paa den Maade. Hvem skulde have tænkt det om Bjørnedræber!“

„Aa, de bliver nok sammen, de to passer for hinanden,“ mente én.

„Hun er som en lille fed, serbisk So og han som en ungarsk Tyr,“ lo en anden.

„Gud være med dem begge, imorgen drikker vi et Glas Kirsebærbrændevin paa deres Velgaaende.“

Kort efter skiltes Gæsterne ad og drev hjemad i muntre Klynger.

Gud er højt oppe og Tsaren langt borte.

Tsanko skyndte sig ind til Ognianof i det mørke Aflukke. „Naa, Boitjo, synes du saa om vor Spindestue.“ „Det var som et lille Eventyr, saa dejligt, Baj Tsanko!“

Tsankos Kone kom ind med et Lys i Haanden.

„Det banker ude paa Døren,“ sagde hun.

„Det er nok Bud fra Staikas Forældre efter Pigebarnet — de vil maaske have, at vi skal skaffe hende tilbage . . . saa kan det se galt ud for os.“

Men Dona kom nu ind og fortalte, at det var to Zaptier, som bankede, de kom med Landsbyforstanderen, Deiko. „Gid Fanden havde baade dem og Deiko. Hvor skal jeg genne de Svin hen. — Ja, efter dig er de ikke komne,“ beroligede han Ognianof, „men det er bedst, vi gemmer dig. — Bulka, vis Læreren, hvor han skal gaa hen!“

Tsanko gik ud. Straks efter kom han ind med de to Zaptier, der var ganske indsvøbte i deres Kapper og overføgne med Sne. De var rasende.

„Hvor falder det dig ind, dit Hornkvæg*), at lade os staa en Time og vente,“ buldrede den første Zaptié, en énojet Fyr, medens han rystede Sneen voldsomt af sin Kappe.

„Du lod os staa og fryse, indtil du gad aabne,“ snærrede den anden, en lille, bredskuldret Krabat.

Tsanko mumlede et Slags Undskyldning.

„Hvad staar du og vaaser om, se til at faa drejet Halsen om paa en Høne og faa stegt nogle Æg. — og det straks!“

Tsanko vilde sige noget, men den énojede raabte op: „Spar dine Ord, Gjaur, og skaf os straks noget at spise! . . . eller tror du, at vi vil nøjes med jeres forbandede Æblestumper

*) Kerata, nygr. κεράτα, et over hele Balkanhalvoen fra Rumænien til Kreta brugt Skældsord.

og Nøddeskaller," sagde han og sparkede til Bordet med Levningerne fra Aftenens Fest.

Helt fortumlet vilde Tsanko gaa ud for at udføre Befalingen, men den firskaarne Zaptié holdt ham igen. „Stop, hvor har du gjort af Pigebørnene?“

„De er gaaede hjem for længe siden, det er sent nu,“ svarede Tsanko, der rystede over hele Kroppen.

„Se saa at faa hentet dem igen; sig, at de skal komme, de smaa Gjaurtøse, og spise tilaften med os og skænke Brændevin i for os . . . Hvad skulde det betyde at jage dem hjem?“

Tsanko stirrede forskrækket ud for sig.

„Hvor er din egen Tøs?“

„Hun er i Seng, Aga!“

„Faa hende op, at hun kan hjælpe til ved Opdækningen,“ sagde den enøjede, medens han gav sig til at varme de vaade Tjerkestøvler ved Ilden, saa Vandet drev af dem og der stod en Sky af Røg og Læderstank ud i Stuen.

„I vil da vel ikke have, at jeg skal skræmme mit eget Barn,“ sagde Tsanko bønfoldende.

Nu kom Landsbyforstanderen ind og stillede sig ydmygt op ved Døren.

„Slyngel! Du har ført os rundt fra den ene Gaard til den anden, som om vi var Tiggere. Det var knap nok, vi kunde faa dig herhen. Hvad skal det til at gemme jeres . . .“

Han kaldte Pigebørnene ved et ærerigt Ord.

Bulgarerne stod tavse. De var vante til saadan Behandling. Aarhundreder i Trældom og Underkastelse havde indbrændt dem det menneskelige nedværdigende Ordsprog: Sablen skyer et bøjet Hoved.

Tsanko bad til Gud, om de vilde skaane hans Datter.

„Ho, ho, Tjorbadji,“ spurgte den enøjede Zaptié, „laver I jer istand til et Oprør?“

Tsanko nægtede bestemt al Tanke herom.

„Hvor kommer da den Kinsjal*) fra?“ sagde den korte, idet han løftede en Kniv op i Vejret; det var Petr Oftjarofs, som denne havde efterladt paa Gulvet.

„Naa, saa I smeder ikke paa et Oprør her?“ gentog Gendarmen med et giftigt Grin.

„Nej, Agá, vi er Sultanens tro undergivne,“ svarede Tsanko, der forsøgte at lade rolig, „og den Kniv har en af vore Gæster glemmt.“

„Hvem?“

„Jeg kender ikke Kniven!“

Gendarmerne betragtede nøje nogle gule Forsiringer paa Knivsbladet; deriblandt kunde de skælne Ord.

„Hvad er det, der staar skrevet her?“ spurgte de Tsanko.

Han bøjede sig nedover Kniven. Paa Knivsbladets ene Side var indgravet med Forgyltning nogle Forsiringer og Ordene: „Frihed eller Død!“ og paa den anden Side stod Ejermandens Navn.

„Det er bare Forsiringer,“ løj Tsanko.

Den enøjede Gendarm slog ham i Ansigtet med sin skidne Støvle. „Gjaur, du tror vist, at jeg er blind, fordi jeg kun har et Øje.“

Tsankos Svar stillede dem ingenlunde tilfreds.

„Muhtar**), kom her!“

Muhtaren var kommen ind med en Dejgkage for at faa den bagt i Tsankos Ovn. Han skælvede, da han saa den blottede Kniv i Zaptiens Haand.

„Læs det her!“

Muhtaren læste det for sig selv og blev forvirret. — „Aga, jeg kan ikke rigtig hitte ud af det.“

Den firskaarne Gendarm trak sin Pisk frem og svang den.

*) Lang og bred kavkasisk Dolk.

**) Det tyrk.-arab. Ord for en Landsbyforstander.

Pisken hvinede i Luften og vandt sig to Gange om Halsen paa Muhtaren. Fra hans Hage flød en Strøm af Blod.

„Kæltringepak. Kelp millét!“

Uden at sige et Ord aftorrede Bulgareren Blodet.

„Læs det, eller jeg jager Klingen ind i Halsen paa dig!“ skreg Gendarmen. Den forvirrede Muhtar indsaa, at der ingen Redning var, han maatte bøje sig.

„Petr Oftjarof,“ læste han med tøvende Stemme.

„Kender du ham?“

„Ja, han er fra vor Landsby!“

„Er det ham, de kalder Petr Faarehyrde?“ spurgte den énøjede. Det var tydeligt, at han forstod noget bulgarsk.

„Ja, det er ham!“ og Muhtaren rakte ham Kniven med en indre Taksigelse til den hellige Treenighed over, at han fik Lov at slippe fri for at læse de skrækkelige Ord, men han forregnede sig. „Se efter hvad der staar paa den anden Side,“ sagde Gendarmen.

Muhtaren bøjede sig igen over Kniven, fortabt i Skræk, men han tøvede dog. I samme Øjeblik saa han med sit højre Øje, at Pisken igen var hævet.

„Frihed eller Død staar der skrevet, Aga!“

Det gav et Sæt i den énøjede. „Ho, ho, Frihed,“ efterabede han og skar en Grimace. „Hvem er det, der laver de Knive? — Hvor er Faarehyrden?“

„Han er vel hjemme.“

„Kald ham herhen!“

Muhtaren gik ud. „Stop lidt, din Nar, jeg gaar med dig.“

Den firskaarne kastede Kappen over sine Skuldre og gik ud med ham. „Ja, gaa bare, Jussuf Aga, det lader til, at den Faarehyrde er en rigtig Bandit.“

Tsanko gik ud i Køkkenet til sin Hustru, der lavede Maden istand. Han forbandede Tyrkerne paa sin sædvanlige Vis: „Gud straffe dem! Gud rive dem op med Rode. Gid Pesten maa falde over dem og aude deres Knogler, gid al Gift forgifte dem!“

At tænke sig, at jeg skulde slagte Høns og stege Æg til dem lige før Julen. Hvad har bragt de forbandede Hedninger her ud til os for at forstyrre og ødelægge vor Fred og Glæde.“

„Dona, min lille Pige, skynd dig over til din Morbroder i Nat, — spring over Hegnet,“ hviskede Tsanko til sin Datter, da hun viste sig i Døren, helt bleg af Angst.

„Hvorfor har Deiko igen bragt dem til os, sidste Uge maatte vi ogsaa huse to,“ sagde Tsankos Kone misfornøjet.

„Hvad skulde han gøre, den Stakkel; Deiko førte dem om allevegne, men de hørte Sangen og vilde herhen! Han har allerede faaet fem—seks Piskeslag over Nakken.“

„Han er ikke til at finde,“ saabte den korte Gendarm forbitret, idet han traadte ind ad Døren med Muhtaren.

„Saa maa vi vende op og ned paa den hele Landsby, til vi finder den Kumita!“ sagde den énojede, der var ifærd med at drikke Raki.

„Hvad siger du til at give Knægtens Fader lidt at tænke paa?“ spurgte den anden lavmælt, — den énojede blinkede bifaldende.

„Afsted og hent Faarehyrdens Fader, vi har noget at snakke med ham om, og faa saa den fyldt med det samme;“ han rakte Muhtaren den tomme Brændevinsflaske.

„Jeg kan ikke skaffe mere Raki, der er lukket i Nat.“

Istedenfor Svar slængte den énojede ham sin Støvle i Ansigtet. Af Naturen en Smule mere godmodig, blev han til et halvt Dyr, naar han drak eller vilde have at drikke.

Et Kvartertid efter kom gamle Stoiko ind i Stuen; det var en tredsaarig Mand, men med et livligt og viljestærkt Ansigt med et Skær af Bestemthed og Trods.

„Stoiko, fortæl os, hvor din Søn er henne, du véd godt, hvor du har skjult ham, — husk paa, at dit Hoved sidder paa en tynd Hals.“

„Jeg véd ikke, hvor han er, Agá,“ svarede den gamle.

„Du véd det, Gjaur, du ved det!“ vrælede Zaptien forbitret.

Den gamle rystede paa Hovedet.

„Vil du ikke sige det? — Vi skal slaa dine Hugtænder ud, hvis du ikke giver dig, og imorgen skal du faa Lov til at løbe tilfods efter vore Hesterumper,“ brølede den korte.

„Gør med mig, hvad I vil, jeg har kun ét Liv,“ svarede den gamle fast.

„Gaa hen i Krogen og tænk dig lidt om . . . det kan jo være, du fortryder dine Ord,“ sagde den enøjede med forstilt Venlighed. Hensigten var at faa gamle Stoiko til at byde dem en Sum Penge, hvad de haabede, at Muhtaren skulde foreslaa ham. Det var et ganske plumpt Forsøg paa Røveri, men det var dengang den sædvanlige Fremgangsmaade.

Stoiko blev staaende ubevægelig. De saa forbavsede paa en saadan Frækhed og sendte samtidig den gamle Mand et vildt Øjekast.

„Hørte du, hvad vi sagde, gamle?“ skreg den enøjede.

„Jeg har ingenting at tænke over, slip mig løs, at jeg kan komme hjem!“ sagde Stoiko mørk.

Zaptierne rasede.

„Muhtar, kast den Slyngel omkuld;“ den enøjede greb efter sin Pisk.

Muhtaren og Tsanko bad for den gamle. Som Svar sparkede Gendarmen saa voldsomt til Stoiko, at han faldt om. Og rasende Slag haglede ned over hans Krop. Gamle Stoiko jamrede og stønnede en kort Stund, saa tav han, en stærk Sved sprang frem paa den forpintes Pande, han var udmattet efter Dagens Arbejde.

De trak Klæderne af ham for at bringe ham til sig selv igen. „Naar han igen kan forstaa Tale, saa sig ham, at vi nok skal faa ham til at bekende!“

„Jeg bonfalder dig, Hadji-Agá, vær dog barmhjærtig mod den gamle Mand, han kan ikke taale flere Slag, han dør,“ sagde Tsanko bedende.

„Leve Sultanen, din Rebel!“ raabte paa éngang den korte

ophidset. „Du skulde selv klynges op i Galgen, du samler Kumita'er hos dig, det er vel ogsaa dig, der har skjult Faarehyrden. „Der er nok bedst, vi søger din Rede igennem.“

Tsanko skiftede uvilkaarlig Farve. Saameget end den énøjede var omtaaget af Brændevinen, lagde han dog Mærke til Tsankos Forvirring. Han drejede sig pludselig om til sin Kammerat og sagde: „Jussuf-Agá, vi maa søge, der er noget galt hos den Gjaur.“

„Jeg er parat,“ sagde Tsanko dumt, idet han viste dem Vej med en Lygte i Haanden. Han førte dem om allevegne, men ventede til allersidst med det mørke Rum. Tilsidst lyste han dem ogsaa ind der. I det sværtede Loft var der en Trappelem, naar den var lukket til, kunde ingen se den.

Tsanko vidste, at gennem den var Ognianof sluppet op paa Loftsrummet, og at han havde lukket Lemmen efter sig. Derfor førte han ogsaa Tyrkerne helt rolig herind og hævdede Lygten, for at de kunde se sig om.

Han kastede straks et Blik op mod Loftet.

Lemmen stod paa vid Gab. Det var, som Tsanko blev til Is, hvor han stod. De to Tyrker saa op.

„Hvor fører den Lem hen?“

„Op til Loftsrummet,“ hviskede Tsanko. Benene rystede under ham, han maatte læne sig til Væggen

Den korte Gendarm lagde Mærke til hans Angst.

„Lys mig ordentlig, at jeg kan se,“ sagde han. Men pludselig skød der en ubehagelig Tanke frem i ham, og han vendte sig om til sin Kammerat: „Hassan-Agá, du er højere end jeg, kryb op paa Ryggen af Muhtaren og kig derop.“

Naar Hassan-Agá var drukken, blev han en Helt. Drik gjorde hans Sind til et vildt Dyrs og gav ham utæmmelig Forvovenhed. Han sprang op paa Ryggen af Muhtaren. „Herhen med Lygten, Tjorbadi, forstaar du da ikke, Fæ!“

Hvid som et Lagen rakte Tsanko mekanisk Lygten fra sig. Den énøjede stak Lygten op gennem Hullet og lod saa

Hovedet følge efter. Paa hans Krops Vridninger kunde man forstaa, at han drejede sig rundt til alle Sider med Lygten i Haanden.

Saa krøb han tilbage, sprang ned og sagde: „Tjorbadji, hvem har du haft i Skjul her?“

Tsanko saa forvirret frem for sig. Han vidste ikke, hvad han skulde svare. Denne Aften havde han udstaaet saa megen Angst og Kval, saa at det forekom ham, som om han drømte. Hans Tanker formørkedes.

Paa det gentagne Spørgsmaal gav han et uforstaaeligt og forknyt Svar.

„Den Karl skal nok svare os tydeligere i Klisura. Der har vi saadant et godt Fængsel. I Nat kan du faa Lov at blive her.“

Gendarmerne lukkede ham inde i det kolde, mørke Rum. Tsanko var saa døvet, at han først efter nogle Minuters Forløb kom til Sans og Samling. Han greb sig til Hovedet som for at holde igen paa Resterne af sin Forstand. Uden at kunne styre sig længer lod han sin Kval faa frit Løb. Han jamrede og stønnede fortvivlet.

Det bankede paa hans Dør og han hørte Deikos Stemme: „Hvad tænker du paa at gøre nu, Tsanko?“

„Jeg véd ikke, Deiko, sig du mig, hvad jeg skal gribe til.“

„Du kender dog Tyrkernes svage Side, — du maa give dem noget, det er den eneste Maade at slippe fra dem . . . Ellers trækker de dig fra den ene Konák til den anden, fra den ene Kadi til den anden, til du er plukket nøgen og aldeles ruineret. Stakkels Stoiko, han kunde let være sluppen for den onde Medfart. — Tsanko, du maa fri dig for de sorte Dage med hvidt Sølv!“

Bulka'en kom til, opløst i Taarer.

„Ja, Tsanko, lad os give dem noget, du maa ingenting spare, ellers slipper du aldrig ud af de Morderes Hænder. —

Gamle Stoiko er død, de har dræbt ham. Ak, Guds hellige Moder, hvad skulde jeg dog opleve!“

„Men hvad skal vi give dem, Kone? Du véd jo, at rede Penge ejer vi ikke!“

„Lad os give dem Halssmykket!“

„Donas Halsbaand med Mønterne? det mener du da ikke?“

„Jo, jo, det — andet har vi jo ikke . . . Hør bare, nu raaber de efter Dona, de Dyr!“

„Gør som Gud lærer dig, jeg kan ingenting mere,“ sukkede Tsanko fra sit Fængsel.

Konen og Deiko fjærnede sig.

Snart efter skinnede der Lys gennem det lille Rums Sprækker og Døren blev aabnet paa vid Gab for Tsanko. „Tsanko, kom kun ud, nu skal du ikke være bange mer,“ sagde Deiko. — „Gendarmerne er gode Folk, de giver dig ogsaa Kniven igen, for at du skal være rolig. De lod sig billigt stille tilfreds.“ Men da han højede sig nær til Tsankos Øre, hviskede han: „Længe vil vi ikke vente paa Afgørelsen, enten maa vi gøre det af med dem, eller de med os. Dette Liv er ikke til at leve . . .“

Gengældelsen.

Just i samme Stund bankede Ognianof paa Petr Oftjarofs Dør. Ude af Stand til at udholde de skrækelige sjælelige Lidelser ved Synet af Zaptiernes Dyriskhed, som han havde iagttaget gennem en Revne i Loftet, var han i et rasende Spring nede paa Gaden, angst for ikke at kunne tæmme sin Hævntørst og begaa en saa uhyre Fejl som at anfalde Gendarmerne i en kristen Landsby, noget der kunde koste uberegnelige Ulykker for mange. — Ognianof fór sporenstregs til Stoikos Hus. Døren blev aabnet for ham.

„Hvor er Petr?“ raabte han, ganske forglemmende, at han skulde holde sig skjult.

„Er det dig, Lærer?“ spurgte den forgrædte Moder.

„Hvor er jeres Petr, Mo'er Stoikovitsa?“

„Men pas dog paa, at de ikke hører det derhenne . . . Petr er hos Bjørnedræber.“

„Hvor bor Bjørnedræber?“

„Lige ved Siden af vor Popes Hus, véd du, hvor den nye Port er, dér skal du ind, men pas paa, at de ikke ser dig.“

Den stakkels Kone anede kun lidet, at hendes Mand i dette samme Øjeblik opgav Aanden.

Ognianof fór afsted. Han mærkede slet ikke sin saarede Fod. Da han nærmede sig Præstens Hus, kom en støjende Skare netop ud derfra. Blandt Stemmerne kunde Ognianof kende Petr's. Han standsede de unge Karle.

„Er det dig, Lærer?“ de kendte ham straks alle.

„Ja, det er mig, Brødre; men hvor kommer I fra?“

„Vi har været hos Bjørnedræber,“ svarede Petr. „han har bortført sin Pige iafte, vi var hos ham for at drikke paa deres Fremtid . . . Du skulde blot se, hvor godt de enes! De er, som om de var født for hinanden . . . Men hvornaar er du kommen?“

„Lad mig sige dig et Par Ord i Enrum.“ De to gik lidt til Side. „Farvel og god Nat,“ sagde Petr til sine Kammerater og skyndte sig bort med Ognianof, lige til sit Hjem.

„Er Fader vendt tilbage?“ spurgte han straks sin Moder.

„Nej, endnu ikke, min Dreng.“

Ognianof trak ham med ned i Kælderen.

„Hør efter, Petr, — de har pisket og mishandlet din Fader frygteligt for din Skyld . . . og maaske vil de Bæster høre sig endnu værre ad mod Tsanko. Der er ingen anden Maade at forsvare sig mod dem end med Vaaben. Jeg kunde godt have slaaet Pandeskallerne ind paa dem, da jeg saa' deres Grusomhed,

men jeg blev angst for, hvad der vilde følge. Det er umuligt nu at gaa til Tsankos Hus.“

„Jeg vil hævne mig!“ raakte Petr, ude af sig selv.

„Det vil jeg ogsaa, Petr, og frygtelig skal den Hævn blive, men saadan, at vi ikke selv ødelægges ved den.“

„Hvordan skal vi udføre den?“ spurgte Petr, idet han løftede sin Bøsse ned fra Væggen.

„Tøv lidt, det maa vi overlægge godt.“

„Der er ingen Tid til at grunde noget ud. Jeg maa, jeg vil afsted til min Fader og se, hvad de har gjort ham!“

Ognianof, der selv var ophidset, maatte nu bruge sine Kræfter for at holde en endnu mere ophidset tilbage fra en naturlig, men skæbnesvanger Handling. Kom Petr nu til Tsankos Hjem, saa vilde der flyde Blod, og Ognianof mente, at endnu var ikke Opgørets Time slaaet. Synd og Skade vilde det være, om en saadan tapper Broder skulde gaa tilgrunde for tidlig og uden Nytte.

Men hans Anstrængelser var forgæves. Petr brølede som en Tiger: „Jeg skal, jeg maa hævne min Fader, om saa hele Verden skal forgaa derved!“

Han skubbede heftig Ognianof tilbage og styrtede frem til Gaardsporten*).

Ognianof rev sig fortvivlet i Haaret. Han indsaa, at han manglede Kraft til at berolige dette voldsomme Blod.

Men førend Petr naaede Porten, blev der banket paa ude fra. Han satte Bøssen fra sig for at aabne.

Tre Bulgarer, Tsankos Naboer, kom bærende med gamle Stoiko i et Tæppe, — eller rettere med hans Lig.

„Gud hjælpe dig, stakkels Petr,“ sagde en af Bønderne sagte. Gaarden gav snart Genlyd af Skrig og Kvindegraad.

* Indgangen til et bulg. Hus, baade i By og paa Land, er oftest en Dør eller Port i den Mur, som hegner Gaarden, bag hvilken Huset ligger.

Stoikos Hustru sønderrev sine Klæder og kastede sig over sin Husbondes Legeme. Ognianof greb fat om Petr, der var aldeles forstyrret under Indtrykket af denne Ulykke, og førte ham tilbage til Kælderen. Med Taarer i Øjnene søgte Ognianof at holde ham tilbage, ti efter et Øjeblik Forsteningen ved Synet af sin Fader, skreg Petr endnu voldsommere paa Hævn.

„Ja, ja, du skal faa Hævn, du skal faa Hævn,“ raabte Ognianof og omfavnede Staklen. „Der findes ingen helligere Pligt for dig og for mig i den hele Verden end Hævn.“

„Blod, Blod!“ brølte Petr som afsindig. „Ak, Fader, Fader, de Skurke har sønderbrudt dine gamle Knogler. Aa, Mo'r, Mo'r, hvordan skal jeg hjælpe dig . . .“

„Behersk dig blot en Smule, min egen Broder, dæmp dit Blod, vi skal hævne os frygteligt . . .“

Efter en halv Times Forløb blev Petr roligere, selv de voldsomste Udbrud af Lidenskab sagtner, om ikke af anden Aarsag, saa fordi de fysiske Kræfter svigter . . .

Petr samtrykkede i at blive i sit Hjem, efter at Ognianof foran Helgenbilledet havde svoret sammen med Ostenof og Spiridontjef, at de to Gendarmer ikke skulde slippe levende bort.

„Forbandet, at Bjørnedræber netop skulde vælge denne Dag til at gifte sig . . .“ sagde Ostenof ærgerlig, „ellers havde han været vor sikre Mand.“

De vilde lægge sig i Baghold paa Vejen som fører vester paa til Passet ved Ljesek, hvorfra Hovedvejen til Klisura udgaar. Til Skjulested valgte de et med tæt Krat tilgroet Dallob, hvorfra den lille Flod Bjelestitsa kom, for ikke langt fra at strømme ud i Strjema. Der besluttede de at vente paa de to Tyrker og kaste sig over dem og dræbe dem med Knivstik, siden rive Tojet af Kroppene og skjule dem i Krattet . . . Men for at hindre al Mulighed for deres Ofre til at slippe fra dem, tog de deres Bøsser med . . . kun i yderste Tilfælde maatte de gøre Brug af dette larmende Redskab. Den hele Plan grundedes paa, hvad Deiko havde fortalt om Zaptierne, de

vilde ganske tidlig op, før før det andet Hanegal at være paa Vejen til Klisura, derfor havde de givet ham Ordre til at vække dem før Morgengry.

Ved det første Hanegal forlod det lille Følge den sovende Landsby og begav sig afsted ud over Markerne. Sneen faldt i store, tætte Flokke. Den hele Sti var dækket af et hvidt Tæppe, saa den lyste i Mulmet. Vandringsmændene, med Bøsserne skjulte under deres Kapper, skred tavse gennem den tykke Sne, som mer og mer udjævnede alt. Ikke en Lyd forraadte, at levende Mennesker færdedes, man kunde have antaget dem for natlige Aander eller Vampyrer, som det jo skal vrimle med nær Juletid. Ustandseligt dryssede Sneen, lagde sig som Dynger og Driver i Huller og Grøfter, og besværliggjorde Mændenes Vandring, men de ænsede det ikke. De ejede kun én Tanke — Hævn. Petrs, deres tapre Kammerats Skrigen, hans Moders og næres Jamren, sang endnu i deres Øren. I denne Stund var der kun ét, de frygtede, at Ofrene skulde slippe dem af Hænde, al anden Bekymring og Lyst havde de jaget ud af deres Sind. Længe vandrede de uden at mæle et Ord. Pludselig hørte de bag ved sig som en langtrukken Gøen, der fyldte Stilheden, de drejede sig forundret om.

„Hvor kommer der Hunde fra paa denne Tid af Døgnet?“ spurgte Boitjo.

„Det er forunderligt,“ sagde Spiridontjef urolig.

Den uhyggelige Gøen blev stærkere og paa éngang saa de, at en stor plump Skabning, sort mod den hvide Sne, sprang afsted fra Træ til Træ. Den lignede slet ikke en Hund, nærmest saa den ud som et Uhyre, en mægtig Bjørn, der gik paa Baglabberne.

Boitjo og Spiridontjef veg instinktmæssig bort fra Vejen hen til Stammen af en Eg og gjorde sig rede til at forsvare sig mod denne ukendte Angriber. I samme Øjeblik naaede Uhyret dem.

„Bjørnedræber!“ raabte alle paa én Gang.

„Ja, det er ham! . . . Min gamle Mo'er!*) — I havde nok glemt mig . . .“

Det var virkelig Bjørnedræber, indsvøbt i sin mægtige Kappe med Hætten over Hovedet. Saa snart han havde hørt Raab og Jammer fra Gaden, var han gaaet ud og havde faaet alt at vide. Uden et Øjebliks Tøven vendte han hjem, sendte sin unge Kone tilbage til hendes Moder, stak en Økse i sit Bælte, tog sin Bøsse og ilede afsted for at naa den lille Skare og tage Del i Hævnen. Denne kraftige Hjælpers Nærværelse god nyt Mod i alle. „Lad os nu komme frem,“ sagde Ostenof. „Vent lidt og faa vores Kammerat med!“ sagde Bjørnedræber. „Er der da fler endnu?“ spurgte de forbausset. „Jeg tog Petrs lille Broder Danail med, og han kommer lige efter mig.“

„Hvad har du taget ham med for?“

„Det er Petr, der har sendt ham, for at hans egen Broder kunde se, hvordan alt gaar til.“

„Hvad siger du, tror han da ikke os, vi har svoret ham en hellig Ed.“ — „Hundrede Eder for en Skilling. Jeg tror jer heller ikke . . .“ — „Hvad mener du?“ — „I er trukket afsted uden Bjørnedræber; høj, høj, min gamle Mo'er!“

„Vær nu ikke vred, Ivan,“ sagde Ostenof, „vi har tænkt paa dig, men som Brudgom selve Bryllupsnatten . . .“

„Se, der kommer Danail.“

En ung Knægt stod forpustet hos dem, hans eneste Vaaben var en lang Kniv, der dinglede ved hans Bælte. Fra tre var Skaren vokset til fem

Vandringen fortsattes i samme Tavshed som før. De styrede deres Gang langs Srednagoras Bjærgaas, over Bogdankeglens Sidelier, hvorfra Belestitsafloden bryder frem. Tilslidst gik de ned ved dens Bred.

*) Den Talemaade, paa bulgarsk: Matka mi stara, brugte Bjørnedræber til hveranden Sætning. Den udtrykte meget bedre hans Følelser og Tanker, end hans Læber paa nogen anden Maade vilde have formaaet.

Det var et udmærket Sted til Baghold og Overfald. Paa højre Side flød Strema, over hvilken Tyrkerne maatte, paa venstre Side laa en dyb Dalfure, tæt overgroet med Skov og bagved rejste den mægtige Bjærgkam sig. Her standsede de fem. De var nu en Times Gang fra Altynovo, saa derhen vilde man ikke kunde høre Geværskud, ifald de blev nødte til at bruge Ildvaaben. Da de lejrede sig i Tykningen, begyndte Dagen at dæmre. Sneen faldt tættere og tættere. Den lille Hob ventede taalmodigt med Blikket rettet østerud, hvorfra de to Gendarmere skulde komme. Men den første Lyd, de hørte, var Ulvehyl. De lød over deres Hoveder og kom stadig nærmere.

„De kommer herhen,“ sagde Ivan Ostenof.

„Ingen maa affyre et Skud!“

„Vi maa gøre alt med vores Knive og Bøssekolberne, forstaar I!“ paalagde Ognianof.

Alle spidsede Øren. Den voldsomme Raslen i Krattet oven over dem viste klart, at der kom adskillige forsultne Dyr paa én Gang. Hylene blev ved. Det dæmrede saa smaat. „De fordømte Ulve, hvis de nu ødelægger alt for os?“ sukkede Ognianof.

I det samme viste der sig nogle Ulve paa Lysningen foran de fem og der blev de staaende. De stak deres spidse Snuder frem og hylede. Snart kom der flere til. „Otte,“ hviskede Bjørnedræber, „jer overlader jeg de fire til Deling, de andre er mine.“

Ikke saa snart fik de sultne Rovdyr Øje paa deres Bytte, før de i ét Spring satte ind i Tykningen mod dem. Krattet forvandlede til en Fæstning, som blev angreben af Ulve og forsvaret af Mennesker. Knive og Dolke spillede heftigt i Luften, Geværkolber hævedes og faldt med Smæld. Hylen og rasende Bjæf fyldte den forrige Stilhed. Et Par af Dyrene humpede saarede ind i Tykningen, men andre fulgte efter og rasende af Hunger bed og flaaede og aad de deres endnu levende Fæller. Resten blev jaget ud af Krattet og Bjørnedræber gjorde hyp-

pige Udfald, gøede som en Faarehund og huggede tilhøjre og tilvenstre med sin Økse, han knuste Pandeskallen paa én Ulv og knækkede Laarbenet paa en anden. Han lignede selve Samson, da han slog Filistrene med Asenskæben.

Snart var de fire-fem tiloversblevne Dyr drevne tilbage over den lille Flod, og dør satte de sig til at slikke deres Saar.

Til al Lykke var der ingen kommen forbi saa længe Kampen stod paa.

„Fra det Sted gaar Ulvene ikke mere bort,“ mente Ognianof, „og se bare, der kommer flere til!“

„Lad dem bare vente, vi skal lave dem et Maaltid, saa de skal huske Bjørnedræbers Bryllup,“ sagde Spiridontjef. — „Min gamle Mo'er!“ brummede Bjørnedræber inderlig tilfreds.

Der forløb nogen Tid. Tyrkerne viste sig ikke endnu. Den lille Skare havde allerede for længe siden hørt de fjærne Hanegal, som Nattens Stilhed lod klinge fra Nabolandsbyerne. Synskredsen voksede. Træerne paa Sletten blev tydelige og de skelnede helt let den ene Genstand fra den anden. De unge Knøse begyndte at blive beklemt om Hjærtet, de begyndte at ængstes for, at de maaske slet ikke fik Gendarmerne at se, at disse maaske havde udsat deres Rejse til senere paa Grund af den tætte Sne eller, hvem kunde vide, fordi de saa smaat frygtede et Overfald. Om lidt vilde det være lyst, og der vilde komme vejfarende, og saa var det hele jo umuligt! . . . Saa-danne Tanker plagede dem alle.

Den frygtelige Utaalmodighed voksede for hvert Minut og var næsten ikke til at udholde, det var en ren Kval. Ostenof sukkede fortvivlet.

„Vi maa bie her, til de kommer forbi, fra dette Sted maa vi ikke røre os,“ sagde Ognianof mørkt.

„Men hvis der kommer andre vejfarende?“

„Saa faar de gaa der, vi har kun at gøre med to . . .“

„Men saa maa vi jo angribe dem for alles Øjne!“

„Ja, hvis vi ikke kan gøre det skjult — saa maa vi gøre det aabenlyst.“

„Vi skyder paa dem herfra og saa op i Bjærgene med os, der er ingen som kan se os her i Skoven,“ sagde Ostenof.

„Ja, det er godt nok, men hvis de nu kommer i Følge med andre Tyrker.“

„Saa leverer vi dem et reelt Slag — vi har jo Vaaben og en god Stilling,“ sagde Ognianof, „husk vel paa, at vi har lovet foran Guds hellige Billede, at vi ikke skal lade dem slippe levende herfra.“

„Deres gamle Mo'er!“

„Der er kun ét, jeg er bange for, Kammerater,“ sagde Ognianof.

„Hvad da?“

„At de er slaaede ind paa en anden Vej . . .“

„Det skal du ikke tage dig nær,“ sagde Ostenof, „der er ingen anden, ifald de da ikke skulde være vendte tilbage, hvad Gud forbyde!“

Bjørnedræber iagttog noget i det fjærne. „Der kommer nogen,“ sagde han og pegede mod Øst.

Alle kastede spejdende Blikke i den Retning. Mellem Træerne, hvor Vejen snoede sig, kom to Væsner tilsyne.

„Det er Ryttere,“ udbrød Ognianof ærgerligt.

„Det er ikke vore Folk,“ sagde Ostenof, „vore ere tilfods.“

„Deres gamle Mo'er . . .“

Ognianof var forbitret og ophidset, han blev ved at stirre mod de to Ryttere, der travede frem ad Vejen ved hinandens Side. De var nu knap hundrede Skridt borte. „Det er dem!“ Jeg kender dem paa Kapperne og paa Fjæsene — den enøjede rider længst fra os.“

Alle stirrede med Bøsserne i Haanden paa de to Gendarmere, der rolig fortsatte deres ensomme Ridt.

„Jeg kan kende Tsankos Hest,“ sagde Spiridontjef.

„Og den anden Hest er min,“ tilføjede Ognianof. „De har taget dem med Magt.“

Men Ognianofs Glæde forsvandt paa én Gang, han forstod med ét, at Tyrkerne yderst let kunde slippe fra dem. Det var klart, at aabenlyst og med Knivene var der intet at udrette. Man maatte bruge Bøsserne og Knaldet kunde let forraade dem, og Skade var det ogsaa for Hestenes Skyld . . .“

„Det faar gaa, som det kan,“ hviskede Ognianof ved sig selv. „Vi maa skyde!“

„Kammerater, pas paa, tag skarpt Sigte, at vi ikke skyder fejl . . . Naar de er udfør Elmetræet, trykker vi løs,“ sagde Ostenof.

„Jeg tager mig af den enøjede,“ hviskede Bjørnedræber.

„Bjørnedræberen og Spiridontjef tager den enøjede, jeg og Læreren den anden“, kommanderede Ostenof.

Rytterne naaede Elmetræet. Ud fra Tykningen rettedes fire Bøsser og et samtidigt Knald dundrede og rullede hen i Ekko fra nær og fjærn.

De unge Karle saa ud gennem Krudtrøgen. Den ene Zaptié var styrtet af Hesten, den anden hang ud over Sadlen. Hestene gjorde et Spring i Vejret og blev staaende. „Hvem af dem har dræbt min Fader?“ raabte Danail, idet han først af alle fór frem fra Bagholdet.

„Den enøjede, ham der er falden af!“

Danail styrtede ned paa Vejen og huggede sin Jatagan ind i Kødet paa den ulykkelige Morder. Da hans Kammerater kom til, skar og glænsede han endnu som en afsindig. Han lignede et Vilddyr. Tyrken var endnu ikke død. Han saa ud som en blodigt sønderskaaret Kødmasse og ikke som et Menneske. Den høje Sne var oversprøjtet med Blod — det samlede sig i hele Pytter. Ognianof vendte sig bort i Afsky og Forfærdelse ved Synet af denne Slagterbedrift. Havde det været en Usselryg, som bar sig saadan ad, vilde han have følt endnu stærkere

Modbydelighed, men Petrs Broder var en kæk Gut, og kun den rasende Hævntørst drev ham til en saadan Helvedesdaad.

Ognianof tænkte ved sig selv: „Det er en vild Hævn, men baade Gud og vor Samvittighed maa holde med os. Blødtørst . . . ja, maaske — femhundrede Aar har vi Bulgarer været Faar, nu er det godt, om vi for en Tid kan blive Vilddyr. Vi Mennesker agter Stenbukken mer end den tamme Ged, den blødtørstige Tiger mer end Ulv og Bjørn, og den rovsøgende Falk mer end den brave Høne, der dog skænker os saa sund og god en Føde. — Hvorfor? — Aa jo, fordi de er Billeder paa Styrken, vor eneste Borgen for Ret og Frihed. Hvormeget end Filosofien blomstrer, saa bliver Naturen sig selv lig. Christus har sagt, naar nogen slaar dig paa din højre Kind, da vend den venstre til. Det er skønt, guddommeligt, og jeg bøjer mig derfor. Men jeg forstaar bedre Moses, naar han siger, Øje for Øje og Tand for Tand! Det er Naturen, og jeg er dens Barn. Der er ingen anden Form for Kamp mod Tyrannerne. At vise Barmhjærtighed mod de ubarmhjærtige er lige saa meningsløst som at vente Barmhjærtighed af dem . . .“

Fordybet i saadanne Tanker, grusomme og lidenskabelige som selve Stunden og modsat al det inderste i sin Natur, blev Ognianof ubevægelig staaende ved Legemet og saa ufravendt, hvorledes Sneen paany fyldte de røde Blødpøle og dækkede det sønderskaarne, pjaltede Kød. Paa én Gang bemærkede han i denne ækle blødrige Dynge en Snor med smaa Guldmønter. Ognianof viste den til Spiridontjef. „Tag den og giv den til nogle fattige, at de kan købe indviet Brød til Julefesten.“ Spiridontjef tog Kæden op med Spidsen af sin Dolk.

„Den forbandede Slyngel har vel taget den fra en eller anden Bulgar. Stop en Gang, men det er jo Donkas Halskæde. „Det er den og ingen anden!“ raabte Spiridontjef overrasket og forskrækket. Han var selv Donkas Kæreste.

„Hun har nok givet den for at løskøbe sin Fader,“ mente

Ognianof. „Men her er kun den halve Kæde, den anden Halvdel er nok skaaren af og puttet i den anden Lomme paa Slynglen.“

Spiridontjef rodede, fuld af Væmmelse, i det blodige Legeme med sin Dolk, men fandt ingenting.

Guldpengene var hos hans Kammerat, med hvem han broderlig havde delt Byttet, som de nu delte Straffen.

Imedens havde Bjørnedræber med sin Økse gjort det af med den anden Gendarm.

De to Legemer blev hastigt trukne ind i Tykningen . . . Tsankos Hest vendte om og satte i Firspring tilbage til Landsbyen, men den anden, der vejrede Ulvenes Nærhed, vadede over Strema og før med Halen tilvejs henover Sletten.

„Tand for Tand, Øje for Øje!“ blev Ognianof ved at gentage i sit stille Sind.

Da de unge Mænd drog i Vej, kom Ulvene nærmere, og Naturen og Ulvene sluttede Forbund om at udslette Sporene af denne retfærdige Hævndaad.

Sneen faldt bestandig.

Det var nu højlys Dag, men alt var øde. Intet levende viste sig endnu paa Vejen eller Markerne, hvor alt var ét jævnt, hvidt Tæppe. I et saadant Vejr var sjældent et Menneske paa Færde. Ikke ét fremmed Øje havde været Vidne til de to Tyrkers Drab. Men Broderskabet vilde ikke have, at man skulde se dem vende tilbage til Landsbyen. Længe vilde Vejen heller ikke forblive mennesketom, ti der var flere Møller langs den. De holdt Raad og blev enige om at klatre over Bogdanbjærgets nordlige Hældning, der var tæt bevokset med Bøgeskov og Krat, for siden at vende tilbage til Landsbyen, én for én fra den anden Kant af Bjærgtet.

Den Vej var ganske vist besværlig og tung at færdes paa, men der var ingen Mennesker, og midtvejs kunde de finde Ly i en Hyrdehytte. Danail blev derimod sendt lige hjem til Landsbyen.

Snestormen.

En stejl Sti ledte op ad det skovklædte Bjærghang, over hvilket de unge Mænd nu klatrede fra Bjelestitsadalén. Bjørnedræber, der var kendt Mand paa disse Steder, skred afsted i Spidsen med Geværet over Skuldren. Det var en haard Klatring, ti Bjærgstien var aldeles overdækket af Sne. Efter en halv Times Forløb haglede Sveden ned ad de haardføre Mænds Ansigter, som om de allerede havde vandret mange Timer over Bjærget. De naaede op paa en lille Top. Det havde hørt op at sne; snart brød Solen igennem det hvide Taagesløv og kastede blege Straaler over Bjærg og Dale. Det hvide Snelagen blev endnu mere blændende skært. Det blinkede og flimrede i Sollyset i Milliarder af spruttende Gnister, som var det overstrøet med Diamantstøv lig en Bagdad-Sultanindes Klædning.

Fra Dalen, der nu var vaagnet til Liv, steg de blaalige Røgsøgler højt i Luften, hist og her øjnedes Mennesker som smaa Pletter, det var de første, der nu satte deres Fodspor i den nyfaldne Sne. Deres egen Landsby, Altynovo, laa tydelig for deres Øjne, og der var Liv nu. De unge Mænd kunde se en sort Klump, der bevægede sig fra Landsbyen ud mod Kirkegaarden, og de forstod, at det maatte være gamle Stoiko, de var ved at jorde, ja, de fornam endog Klokkernes Klang. Det kongelige Ribaritsa vest for Dalen løftede sin mægtige Tinde mod Himlen, omringet af en Skare mindre Bjærgtoppe; fine, uldede Skyer laa som pustede hen langs dets hvide Hæng. Paa den nordlige Horisont strakte Stara-planina sin Bjærgkam, badet i hvid Sne og blændende Sollys. Kun de fremspringende, graa Klippepynter, hvor Vildbækkene sprang, gav Billedet en haardere Farve, end det bløde Snedække ellers tillod. Bjærgryggen løb jævnt ud som en Mur, helt frem til Ambaritsa, der mødte den Balkans Kæmpemasser . . .

Snart klatrede den lille Flok og snart standsede den for at fryde sig ved Synet af det fortryllende Vinterbillede, men ingen talte.

Den Ulykke, der havde ramt Petr, og Hævnen, som fulgte paa, havde lagt sig mørkt over deres Sind. De faa Ord, som blev mælet, angik ene Vejen, der snoede sig vildt og ujævnt frem. Af og til rullede én af dem ned ad Skraaningen, og med Møje trak Kammeraterne ham op igen. I saadanne Øjeblikke var der god Brug for Bjørnedræbers Goliatskraft. Skønt de ofte gjorde Holdt, følte de sig mer og mer udmattede. Sulten pinte dem og fra Nord rejste der sig en Frostvind, der skar dem i Ansigtet og fik Næse, Øren og Hænder til at svie og stivne, og Skoven blev mindre og mindre farbar. Paa én Gang standsede de, der var ikke Spor af Vej at opdage. Lige foran dem rejste der sig kun et strittende, uigennemtrængeligt Bøgekrat, tilmed indsvøbt i sammenblæste Snedriver — og Vinden tog stadig til. De saa raadvilde paa hverandre.

„Maaske er det bedre, at vi vender om og gaar ad Landevejen hjem?“ foreslog Spiridontjef.

„Nej“, afbrød Ostenof ham bestemt, „vi maa slaa ind paa en anden Retning, men vende om tør vi ikke.“ De andre vare enige med ham.

Efter en kort Raadslagning bestemte de at gaa lidt tilbage og saa dreje af til højre for at komme udenom Bøgekrattet og ud paa den aabne Slette, der laa øverst paa Bjærget, derfra kunde de saa vandre ned til Dalen paa den modsatte Side.

„Der oppe ligger Dikos Vinterhytte,“ sagde Ostenof, „der kan vi faa os optøede og spise noget. Jeg kan snart ikke gribe om min Bøsse.“

„Ja, jeg er enig med Ostenof,“ sagde Ognianof, medens han bøjede sig frem mod Vinden, „lad os slaa os igennem til Vinterhytten, for det første, for at styrke os lidt og dernæst kan vi faa at vide, hvad der gaar for sig i Altyново. Jeg synes ikke, at vi skal gaa derved helt paa det uviste.“

Ognianof kunde have tilføjet en tredje Aarsag: Smerten i hans Fod, som heftig tog til ved Kulden og Bjærgturen.

„Det er sandt, vi maa tænke paa, at Tsankos Hest er kommen tilbage til Landsbyen,“ indrømmede Spiridontjef, „og at alle nu taler om Sagen.“

„Hvad det angaar,“ sagde Ostenof, „saa skal I ikke være bange, I kan være sikre paa, at i denne Stund har Ulvene knap levnet Gendarmernes Knogler. Naar Tyrkerne gaar ud for at lede efter deres gode Venner, finder de ikke en Trevl Kød, — og den velsignede Sne har dækket hvert Blodspor paa Vejen. Jeg saa, at der ikke var en Plet Blod paa Tsankos Hest.“

De havde nu naaet den aabne Slette. Paany gav de sig til at raadslaa, hvor de nu skulde vælge Vej. Ivan Bjørnedræber iagttog opmærksomt Himlen. Hans Kammerater ventede paa hans Mening.

„Lad os skynde os at naa Vinterhytten, — jeg kan slet ikke lide Ribaritsa dens gamle Mo'er . . . !“ sagde han alvorligt.

Den lille Skare vendte sig i nordostlig Retning og gav sig til at klatre ned ad. Vinden blæste vildt, løftede de vejfarendes Kapper, peb ind under Halskraven og isnede lige tværs gennem Skjorten. For hvert Skridt, de gjorde fremad, tog Stormen til i Styrke og Raseri Lidt efter lidt, ganske langsomt blev Ognianof efter de andre. Han kunde mærke at Kræfterne svigtede ham; det sang for hans Øren og glimtede for hans Øjne, han indsaa godt, at han var fuldstændig udmattet, men han vilde ikke raabe til de andre, at de skulde vente — og desuden vilde Stormen hindre hans Ord i at naa dem.

Rustet som han var med en Kæmpevilje, stolede han paa, at den skulde hjælpe ham, selv naar Musklerne nægtede Arbejde. Men hvor aandelig stærkt et Menneske end er, tilsidst maa han ubønhørligt bøje sig for de mekaniske Love. Ingen Viljestyrke, ingen Sjælsmagt kan hæve Muskelstyrken ud over en bestemt Grænse. Det kan være sandt, at Viljen kan vække

og tilrettelægge Legemskraften, men skabe nogen kan den ikke.

Det fløjtede og hylede i hver Bjærgkløft, Stormens Isaande gjorde hvert Lem stift som Træ og fik Blodet til at fryse i Aarerne. Luften omgav de vandrende som et Frosthav i Oprør og Solstraalerne varmede ikke, de stak som Naale. Snart var de ogsaa forsvundne bag det tætte Lag af vilde, forrevne Sne-skyer, som Stormen jog frem.

Paa én Gang var Orkanen der, brølende som Helvede jog den Snedriverne til Vejrs i Støv og hvirvlende Tragter, der rejste sig som Djævlestøtter mod Himlen. Sol og Dag blev borte, Himmel og Jord tumledes og krystedes i et Kaos af flyvende, flygende Sne. Og Orkanen larmede, fløjtede og stønnede som skulde Verden forgaa. Det varede to Minutter, saa fór Balkanstormen til en anden Bjærgtop og hyldede den ind i sin rædselsfulde Kappe. Solen brød frem igen og gød sit kolde, blege Lys over den farveløse Himmel.

De vandrende havde holdt sig bag en stejl Klippeflade, der en Smule havde værnet dem for Stormens vildeste Rasen, og som ved et Under havde de undgaaet at overfyges af Snebølgerne. En efter én rejste de sig, forundrede som vaagnede de efter en dødlignende Søvn. De var som forstenede, kunde hverken føle, at de havde Hænder eller Fødder.

Frosten gjorde dem søvnige, nu var Faren just størst. Ivan Bjørnedræber var den første, som kom til sig selv. Han raabte: „Staa op, afsted, vi fryser ihjæl!“ De øvrige fór op, trykkede Bøsserne fast under Armene og kravlede videre. Paa én Gang standsede Bjørnedræber dem: „Hvor er Læreren blev af?“ De saa sig forskrækkede om. Ognianof var borte. „Stormen har taget ham! Han er begravet under Sneen!“ De gav sig til at lede. Afgrunden, der gabede nær deres Fødder, satte dem i Rædsel. De vovede ikke at kaste et Blik derned.

„Her er han!“ raabte Ostenof.

Ud fra Sneen ved Randen af Afgrunden ragede et Par Ben

frem, klædte i Bastsko. De gravede Ognianof frem og trak ham ud. Han laa livløs, hans Ansigt var blaaligt og hans Lemmer stive.

. . . . „Hans gamle Mo'er!“ mumlede Bjørnedræber medlidende. „Gnid ham, Børn,“ sagde Ostenof og tog selv fat og gned med Sne hans Ansigt, hans Hænder og det blottede Bryst. „Han er varm endnu, vi *maa* have Liv i ham!“

De glemte alle sig selv for at hjælpe deres Kammerat, som svævede i Livsfare. Den heftige Gnidning bragte ham hurtig til Bevidsthed, og ogsaa paa dem selv virkede deres Arbejde velgørende, det bragte Varme i deres Blod.

„Skynd jer saa afsted til Vinterhytten!“ raabte Ostenof. Og de tre greb Ognianof ved Fødder og Arme og bar ham over Bogdans snedækte Skraaning. Kun takket være Bjørnedræbers stærke Muskler, blev det muligt. Efter udsigelige Anstrængelser kæmpede de sig frem til Vinterhytten.

Dikos Vinterhytte stod paa en jævn Græsflade i Ly mellem høje Fjældvægge. Indenfor det brede Hegn var opstablede Stakke af Hø og unge Kviste — Vinterfoderet til Faar og Geder. Dyrene havde et Læsted under et stort, lavt Tag, der var rejst i den nordlige Del af Indhegningen. Hyrdehytten selv sendte en munter Røg til Vejrs. En Faarehund kom sættende mod dem, men blev hel blid, da den fik Øje paa Ostenof. Ognianof lagde de ned i den opvarmede Hytte og gav sig paany til at gnide ham.

Da Ognianof og hans Kammerater følte sig udenfor Faren, knælede de og takkede Forsynet inderligt for deres Frelse.

Hyrden, der sad i Hytten, og ivrigt tog Del i de nyankomnes Skæbne, lagde nyt Ved paa Baalet. Den lille Skare satte sig tilrette omkring Ilden, men tog sig vel iagt for at varme Hænder og Fødder. Hyrdehunden lagde sig ved Døren for at passe sin Gærning. „Obrejko,“ spurgte Ostenof den unge Hyrde, „hvor er din Morbroder Kaltjo?“

Kaltjo var Broder til Faarehjordens Ejer, Diko, og han styrede denne Vintersæter.

„Han gik ned til Landsbyen i Gaar Aftes, men jeg venter ham igen nu.“

„Men hør nu, Bro'erlil, faa nu frem, hvad du har i Mad-sækken, at vi kan faa noget at bide.“

Alt, hvad Hyrden kunde skaffe frem, blev sat tilrette, nogle benhaarde Humbler Rugbrød, Løg, Salt og Persille.

Det var, hvad der i Hytten kunde bydes, ikke engang et Glas Raki, og Ognianof trængte dog saa inderligt dertil. Han gned de stive, smærtende Hænder og vaandede sig i Stilhed.

„Ja, Storm fik vi,“ bemærkede Ostenof, „Bjørnedræber løj ikke.“

„Bjørnedræber putter ikke Blaar i Øjnene paa Folk,“ forsikrede Ivan med en saadan Basstemme at Hunden gøede højt.

Ognianof betragtede Ivan med Nysgærrighed.

Uvilkaarligt anstillede han en Sammenligning mellem Manden og hans Tilnavn . . . , han var som født til det Navn; hvad kunde passe bedre til dette Bredhoved, denne grove og halv-vilde Kæmpe, der mere saa' ud, som han havde pattet en Bjørnehund end en Kvinde. Hans Legeme var uforholdsmæssigt højt, knoklet og magert, men stærkt, hans Hoved kantet og laaddent med lav Pande og smaa, vilde Øjne, en mægtig Næse med spilede Boer, som hos vilde, og en Mund saa stor, at han maatte kunne bide løs paa en hel Hare (Bjørnedræber spiste gærne raat Kød). Hans Arme var unaturlig lange, laadne og sene, som skabte til at kvæle en Løve. Men som Modsætning til alt dette, udtrykte hans Ansigt en godmodig, stump Enfold, der gjorde det en Smule komisk. Ingen skulde formode, at denne grove uudviklede Natur kunde have ømme Følelser, menneskelig skønne Rørelser. Og dog var det Tilfældet. Det var af de Mennesker, der uden Suk kunde opofre sig selv for en Kammerat, for en Idé. Tilsidst, som Ognianof betragtede ham, fandt han hans Ansigt indtagende, — ja, ganske forstandigt.

„Bjørnedræber, fortæl om dit Møde med Bjørnen, da du tog den med Hænderne,“ bad én.

Bjørnedræber udslyngede et triumferende Blik, hans stumpe Udtryk forsvandt i den stolte Erindring og han beredte sig til at fortælle;

„. . . . Dens gamle Mo'er . . .!“ begyndte han med sin elskede Talemaade Men Hunden gøede pludselig og sprang ud af Hytten.

„Der kommer Morbroder Kaltjo!“ raabte Hyrden. Kaltjo kom ind med Stav i Haanden og en Taske over Skuldren. „Oho! Jeg har nok Gæster, velkommen Gutter!“ sagde han venlig. „Hvor har Stormen snakket med jer?“

„Her paa Stien, en Smule højere oppe,“ svarede Spiridontjef.

„Men er det ogsaa en Aarstid at gaa paa Jagt. I skulde dog vide, hvad Slags Vejr man kan vente i Balkan nu?“

— „Sandt nok, Kaltjo, men det var Sturvildt, som lokkede os ud. — Men du har vist Raki med?“ spurgte Ostenof.

„Ja, det har jeg, men jeg har det, der er bedre.“

Lærken med Brændevinen gik Kredsen rundt.

„Hvad er saa det, der kan være bedre end Raki?“

„En Nyhed!“ Alle spidsede Øren

„Ulvne har ædt to Zaptier fra Klisura.“

„Aa — Snak da?“ tordnede Bjørnedræber med hyklet Forundring. Hunden gøede igen ad ham.

„De har ædt dem op, saa der ikke er en Haartot igen! En Bande Tyrker har fundet dem, det vil da sige, ikke dem, men deres Knogler og nogle Tøjjalter nærved Sardanothøjene. Hadji-Omar Agá, der saa Resterne, mener, at Ulvne maa have overfaldet dem, medens de vandede deres Heste, de er saa flygtet til den ene Side og Hestene til den anden. En Hest er ogsaa forsvundet — inde i Krattet fandt de tre, fire dræbte Ulve, saa Gendarmerne har hugget godt fra sig. Ulvne har nok fundet, at Efendiernes Kød smagte bedre end Hestenes og

saa har de gjort Kaal paa dem. — Skaal for det, Kammerater, saadan skal de have det, de Hedninger. De er selv af Hundeblood, lad bare Hundene æde dem.“

Kaltjo tog et Drag af Flasken. Først nu lagde han Mærke til Ognianof, som han ikke kendte. „Og den Kammerat, hvor er han fra?“ spurgte han, idet han rakte ham Flasken.

„Han er fra Kara-Saryly — vi traf hverandre i Bjærgene han var ude efter det samme Vildt som vi,“ sagde Spiridontjef.

„Det er en rask Gut, Skaal, Lærer!“ raabte Bjørnedræber. Hunden knurrede igen.

Kaltjo vendte sig om til Bjørnedræber og sagde smilende: „Naa, Bjørn, hvad er det for en Streg, du har spillet, saadan at røve et Pigebarn lige for alles Øjne. Naa, Lykke til! Hvor har du gjort af Bryllupsvildtet?“

„Jeg har ladet det ligge dernede i Dalen, Baj Kaltjo,“ brolede Bjørnedræber.

Nu blev Hunden vred for Alvor.

„Saa Ulvene har sønderrevet Tyrkerne,“ begyndte Ostenof, der vilde forvise sig om, at ingen mistænkte Bulgarerne for at være Mordere Er der ingen, som siger, at Bulgarerne har dræbt Gendarmene?“

„Snak om en Ting, hele Landsbyen véd at det er Ulve!“ „Ja, men jeg spurgte, om Tyrkerne ikke forsøger paa at fæste Mistanke til Bulgarerne.“

Kaltjo saa forundret paa ham. „Hvor skulde nogen falde paa det. Har man nogen Sinde hørt, at en Bulgarer fra vor By har dræbt en Gendarm. Jeg fortalte jer jo, at det er Ulvene, som har gjort det Stykke Arbejde — imorgen vil Tyrkerne lave stor Klappjagt paa dem og faa dem slaet ned og drevet af Vejen. Det kan være godt det samme. — I Vinter kan jeg slet ikke drive Faarene ud for det Skab.“

Alt som Tiden led følte Ognianof sig stærkere, Brændevinen

havde ogsaa en velgørende Indflydelse. — Han løftede Flasken og sagde: „Brødre, lad os mindes gamle Stoiko, et Offer for Tyrkernes Grusomhed. Gid Gud glæde hans retfærdige Sjel, og gid han vil skænke os et mandigt Hjærte og en kraftig Haand, at vi kan slaas mod Christi Fjender og give dem hundredefold tilbage, hvad de har gjort os; Gud tilgive gamle Stoiko!“

„Gud tilgive ham,“ gentog de andre.

„Ja, Gud tilgive ham,“ sagde Kaltjo og tog Huen af Hovedet. Saa vendte han sig venligt om mod Ognianof. „Kammerat,“ sagde han, „det var k nne Ord, du talte, gid de naa fra dine L ber til Guds  ren. Sligt Tyranni gaar for en Tid, men Ende bliver der vel paa det. Hvad er det du hedder? at vi kan slutte Bekendtskab, mit Navn er Kaltjo Bogdanof Buktje,“ og Kaltjo rakte Ognianof sin Haand.

Denne gav sig et eller andet paataget Navn og drak for det ny Bekendtskab.

De unge Mænd spiste kun lidt for at skaane Kaltjos sparsomme Forraad, — og efter en halv Dags Hvile skiltes de fra ham. Han vendte sig paany til Ognianof: „Kammerat, bliv ikke vred, men jeg har glemt dit Navn, skulde du igen komme her til Egnen, saa se ind til mig og lad os snakke sammen. Du kan tale saa godt for dig — og saa med Gud da!“ — Hvad Ognianof havde sagt, havde gjort stærkt Indtryk paa den stakels Hyrde, ikke fordi den Slags Ord var helt ny for ham, men „Kammeraten“ havde berørt „Kampen“, der forestod, og det havde berørt helt ny Str nge i hans Indre og givet en egen Genklang. Vi faar siden at se, hvilken Betydning det Møde fik for ham

Den lille Skare var snart ude af Sigte — den vandrede ned til Landsbyen, der allerede laa i Aftenskumring.

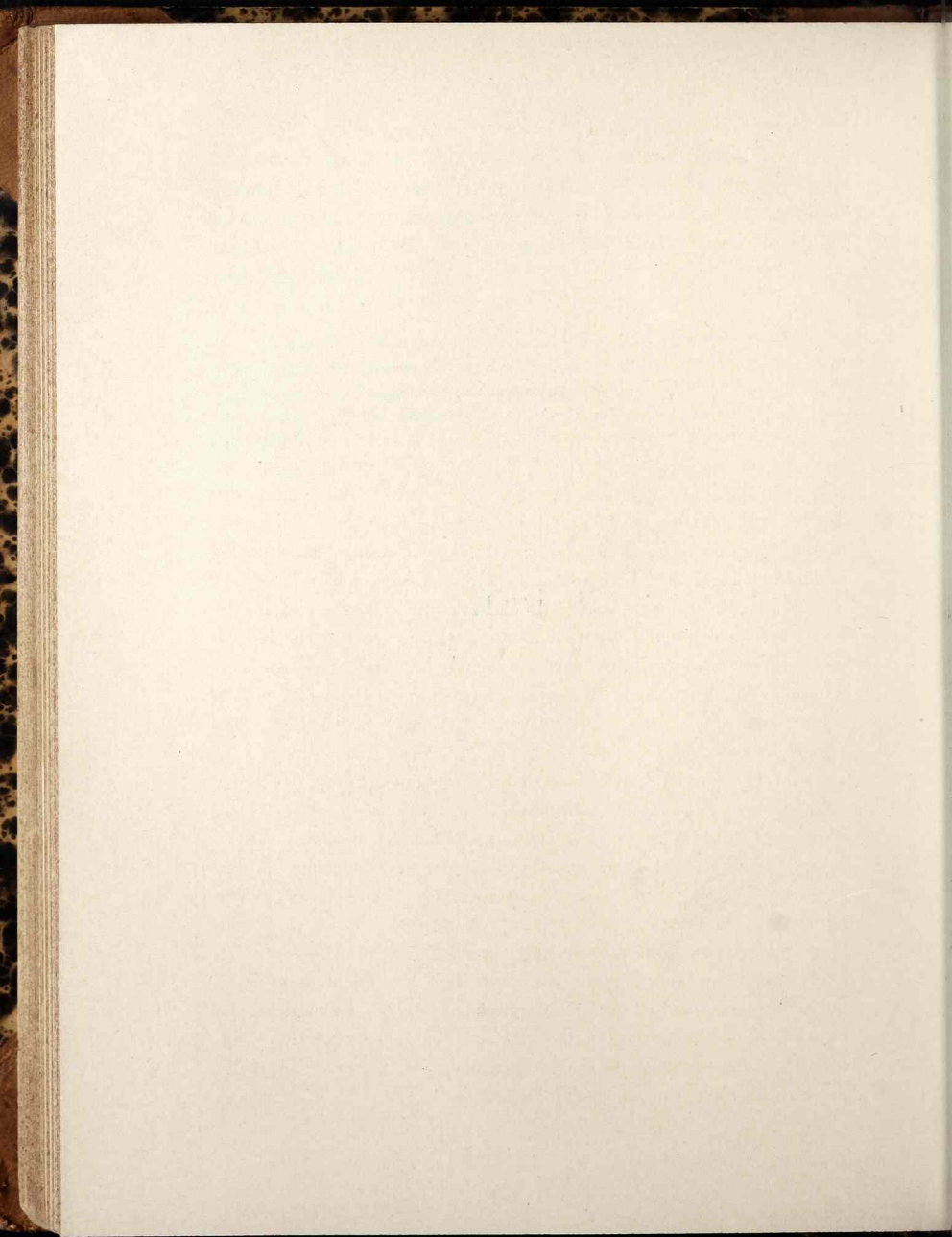
Kun Ognianof følte sig saa uvel, at han besluttede at overnatte i Baj Dotjkos Han. Men næppe havde han siddet nogle

Minutter i Ro i sit Odå*), før han saa' en hel Trop Basji-bozuk'er buldre op af Trapperne, førte af den Gendarm, Boitjo havde truffet den foregaaende Dag i Kaffehuset i den tyrkiske Landsby. Ak! Der havde ingen blind Koltjo været til at advare ham forud!

*) tyrkisk: Odå betyder Værelse. I de tyrkiske Haner er der foruden den fælles Gæstestue gerne ét eller to smaa usle Rum, Odå ovenpaa, hvortil en Trappe eller Hønstige leder op. De er beregnede til Sovesteder. Et Par Bastmaatter og en Vandkrukke udgør i Reglen det hele Bohave.

Overs. Anm.

II. DEL

Bjela-tjerkova.

Den stille Tilværelse i Bjela-tjerkova var rystet til Grunden. Opdagelsen og Forfølgelsen af Boitjo havde grebet smaa og store, for ikke at tale om Fundet af de to Tyrkers Lig, der havde bragt Rædsel over den hele Befolkning. Det var virkelig en ulykkesvanger Begivenhed. Ikke blot vakte det en ivrig Mistænksomhed hos de stedlige tyrkiske Autoriteter, men ogsaa den omboende muhamedanske Befolkning kom i Kog — af Hævnlyst. Afventende den Dag de kunde slagte ned for Fode, tilfredsstillede de foreløbig deres Lidenskaber ved blodige Gærninger. Paa Marker og Smaaveje fandtes hyppigere end tilforn myrdede Bulgarer, og Forbindelsen mellem Landsbyerne blev yderst farefuld.

Daglig foruroligedes de kristne i Bjela-tjerkova af Rygter om, at der vilde finde almindeligt Myrderi Sted efter Julen. Skrækken voksede med hver Dag, især blandt Kvinderne. Ingen følte sig sikker. Al patriotisk Tilkendegivelse forstummede, Begejstringen døde. Endnu paa Andreasdagen blev Sokolof greben af Politiet, som Boitjos uadskillelige Kammerat, Mølleren Stojan blev indespærret som medskyldig, man eftersøgte Diakonen Vikenti, men han var flygtet. Byraadet skyndte sig at jage Rada ud af Skolen, som det farlige Menneskes Kæreste, og A la franca foreslog at lukke Drengeskolen paa en Tid for at faa den „udluftet“, hvad ogsaa skete. Kun Merdevendjef, Læreren i tyrkisk, fik Lov at blive, for de ganske smaa.

Alle, der mer eller mindre havde kendt Boitjo, gik som paa Gløder. — Revolutionskomitéen opløste sig af sig selv. Kun Jaroslof Brzobegunek stod under Beskyttelse af sin guld-tressede Kasket. Ingen forulempede „Østrigeren“.

Han blev trolig ved at fotografere Bjela tjerkovas Beau-monde, og eftersom han manglede nogle ganske nødvendige Syrer til Billedernes Udvaskning og deres Overførelse fra Glasset, blev de ved at være ganske mørke og dunkle, og med For-udring saa de besøgende rundt om i Husene Negerbilleder paa Væggene. Samtidig var Brzobegunek den eneste, som holdt Brevveksling med andre Steder vedlige.

Omsider faldt dog Sindene i Bjela-tjerkova en Smule til Ro og Ungdommen fangede nyt Mod. Alle som én beklagede de dybt Ognianofs ulykkelige Skæbne. Rygtet om hans Død bekræftedes fra alle Sider. Bønder, der kom kørende til Torvs fortalte, at han var bleven ramt af tre Kugler og havde ud-aandet et Steds i Krattet ved Ahief. Onbasji'en vidste godt, at Ognianofs Endeligt ikke var bevist, men ogsaa han bekræftede Folkesakken. Der var endog nogle Bulgarer, som forsikrede, at „Greven“ var bleven begravet af Skræderen Nikolo nede i Dalen, hvor han havde fundet ham. Mest tragisk beskrev dog Hadji-Rovoama Boitjos Død; han skulde haardt saaret have skjult sig i Krattet og der i Krattet være bleven ædt levende af Ulvene.

Alle disse mørke Rygter bragte mangen brav Sjæl i Byen til at sørge. Fra at være en Helt blev Ognianof til en Martyr, til en Helgen. Han gik over i Legenden. De gamle Koner brændte Lys for „Boitjo, Martyren“, hver Onsdag læste Popen Stavri Sjælemesse for „Hadji-Boitjo“.

Men der var ogsaa de, der glædede sig. De stak Næsen stolt i Sky, som om de vilde sige: Der kan I se, vi havde dog Ret. Især straaledede Steftjof. Selv den Ulykkes Frygtelighed, der havde ramt hans Fjende, kunde ikke dæmpe hans Sejrsfølelse. Skammelighed gør tilsidst Mennesker skamløse.

I de første Dage af Februar blev Steftjof viet til Jordans Datter Lalka.

Der maa dog tilføjes, at Steftjofs Forræderi mod Ognianof var en Hemmelighed for alle. Al Skyld og Uvilje faldt paa den ulykkelige Idiot, hvem Iguménen pryglede til at bekende, at han havde været det eneste Vidne til den natlige Ligfærd. Det forklarede ogsaa de gaadefulde Tegn og Udbrud, ved hvilke Muntjo sikkert ogsaa tilsidst havde forraadt Ognianof; paa hvad Maade og ved hvem var ukendt.

Man berøvede ham Friheden og spærrede ham inde som en farlig afsindig i Portneraarnet ved Klosters Indgang.

Hvad Rada angaar, drev hun om uden Sans og Tanke for noget. De gode Mennesker, hos hvem hun havde fundet Ly, vidste slet ikke, hvordan de skulde trøste hende: „Den lille Pige mister da sin Forstand,“ sagde de bedrøvet.

Alt som Tiden led, fik de gode Rørelser ny Kraft. Marko og Mitjo Beizadet fik efter mange forgæves Forsøg udvirket, at Doktor Sokolof blev sat paa fri Fod mod at de gik i Borgen for ham. De to Mænd vidste ikke, at de havde en forbunden, der lettede dem Opgaven. Den hemmelige Forbundsfælle, der allerede forrige Gang havde hjulpet Marko, var ingen anden end den gamle Begs Hustru; for én Gangs Skyld havde Hadji-Rovoama Ret i sin Sladder. Et Tilfælde havde ført denne tyrkiske Potifars dejlige Kvinde sammen med Doktoren, og han havde ikke udvist Josefs Fasthed. — Takket være hine flygtige Øjeblikke, der aldrig siden vendte tilbage, blev han ogsaa denne Gang hjulpen ud af en pinlig Stilling. Begovitsa'en havde truet sin Beg med at ville forebringe Sagen for Kadien i K. og bevise Sokolofs Uskyldighed.

To Poler.

Tjorbadji Jordan var bleven ældre og mere sygelig. Et Maveonde, som i lang Tid havde fængslet ham til Lejet, havde indvirket stærkt paa hans Karaktér og gjort ham endnu mere opfarende og utaalssom.

Det var netop en dejlig Morgen, og Tjorbadji'en var gaaet ud for at forfriske sig lidt i den Have, han ejede udenfor Byen. Stor i Udstrækning, som Haven var, og hegnet af solide Mure, beplantet med smukke Frugttræer og blomstrende Buske, og bugnende i grøn Friskhed, udøvede den en velgørende Virkning paa den syge Gamling, der i lange Tider ikke havde været udenfor Huset. Den kølige, rene Luft og Foraars-solen oplivede ham. Han havde vandret dygtig om, før han begav sig hjemad. Men da han naaede fremad til sin Svigersøn Genko Genkins Hus, følte han sig mat, hans Fødder vilde ikke rigtig bære ham. Han drejede ind ad Gaardporten for at hvile lidt.

Derinde stod Genko, endnu mere sky, frygtsom og ubetydelig end forhen. Han bar et spædt Barn, som lystigt skraalede op, trods al hans Omhu med at kæle for det og vugge det paa Armene som en Amme.

Jordan gik ind i den lille Løvhytte, der var som overskyttet af hvidt Vaarflor, satte sig tungt ned og sagde gnavent: „Naa, Konemand! er du nu bleven Barnepige? Hvor er hun henne?“ Med „hun“ mente Jordan Datteren.

Genko blev forlegen, hvad der overhovedet var denne Mands normale Sindstilstand, og mumlede næsten uforstaaelig: „Hun har saa meget Arbejde, saa jeg maa passe den lille Jordan — hun har bedt mig holde ham og lege lidt med ham, hun er saa optaget . . .“

„Hvorfor har hun ikke givet dig en Ammehue paa Hovedet?“ spurgte Jordan med et ringeagtende Smil. „Hør engang, Gina, kog mig en Kop Kaffe!“ raabte han uden at se, hvor Datteren befandt sig.

„Hun er ved at bage, hun har saa meget, hun skal have gjort, det er derfor, jeg holder den lille. Jeg skal nok lave Kaffe til dig — nu gaar jeg straks. Jeg véd godt, hvor hun har Bønnerne og Sukkeret;“ han satte den lille ned paa Bedstefaderens Knæ og løb ind.

Det spæde Barn gav sig til at skrike endnu højere. Jordan blev rasende. Han pakkede Skraalhalsen hen i det inderste Hjørne af Bænken, rejste sig op og raabte: „Hvor løb du hen, din Tosse? Gina, saa hør da, Gina! Kom straks herud!“

„Velkommen, lille Fa'er! Hvad er der dog i Vejen, hvordan har du det, er det bedre? Det var fornuftigt af dig at gaa ud saadan en smuk Morgen,“ raabte Ginka fra Tærskelen, fornøjet og smilende. Hun havde et stort, blaat Forklæde paa, hendes Ærmer var opsmøgede til Albuerne, det lyse Tørklæde paa hendes Hoved var skubbet tilbage, og hendes kønne Ansigt og Haaret helt overpudret med Mel.

„Hvad har du for? Hvad skal jeg med den Kælling af en Mand, du har, — og hvorfor ser du ud som en Møllerkone? Nu har jeg tre Gange bedt om en Kop Kaffe,“ gnavede den gamle i en bydende Tone.

„Vær nu ikke vred, lille Fa'er, jeg har saa meget at gøre . . . nu kommer Kaffen straks — Genko, hvor er du bleven af? Tag dog den lille og put ham i Vuggen lige nu, han skulde sove for længe siden!“

„Hvad bestiller du, — hvad bager du?“

„Jeg bager, jeg maa og skal bage; hver maa gøre sit. — Vi er da ogsaa Bulgarer, ikke sandt,“ sagde Ginka og lo helt fornøjet.

„Hvad for Bulgarer, hvad bager du?“ spurgte Faderen vredt.

„Kiks, Fader!“

„Kiks!“

„Ja, det kan da nok behøves!“

„Hvad skal vi med Kiks, skal du paa Landet, — eller hvad betyder alt det Hurlumhej?“

Istedenfor at svare, brast Datteren i Latter.

Jordan betragtede hende i tavst Raseri. Han kunde ikke udholde Datterens stadige og grundløse Latter, hendes hele lyse, glade Karakter var hans bitre og heftige saa diametralt modsat.

Hun gik nær hen til ham og sagde stiltørdig: „Hvem tænker paa at tage paa Landet — der er da andre at bage Kiks til, — det er jo til vore unge Mænd!“

Jordan saa paa hende med et forstyrret Udtryk.

„Til hvad for unge Mænd?“

„Men Fa'er dog, til de bulgarske Helte, naar de skal op i Bjærgene!“

„Snakker du vildt, Tøs?“ spurgte Jordan mer og mer forundret.

Ginka gik endnu nærmere og hviskede halvvejs: „Til dem, der skal gøre Opstand. Komitéen har givet os det Hverv!“

„Hvad for en Opstand, hvad for en Komité? Snakker du om Rebeller?“

„Ja, om du vil, Rebeller! Vi vil ikke længer have det Dyr af en Sultan til at regere os,“ svarede Ginka kækt, men sprang paa én Gang tilbage, da hun saa, at hendes Fader havde løftet sin Tjibuk i Vejret for at slaa hende. Bleg og sitrende som et Espeløv af Vrede, brølte han ud af sin fulde Lungekraft:

„Hvad siger du, dit Muldyr, din dumme Klapperskralde, naa saa du vil gøre Oprør? Er du bleven ked af Ten og Naal, siden du har mistet Forstanden og er løbet over til Bandidter og Døgenigte for at stoppe dem Kringler i Halsen. Har du da hverken Syn eller Skamfølelse, tomme Tønde, som du er! . . . Hun vil ikke længer have Sultanen, nu skal man bare høre! Din plettede Tævehund, hvad har Sultanen gjort dig? Har han taget Barnet fra dig eller fornærmet dig . . . Har du i Sinde at gaa fra Hus og Barn for at vælte Sultanen fra Tronen

... Hvad glør du paa, din Skildpadde, — er du lige saa tosset som hun; skal du ogsaa stille dig under Fanen?“

Jordan vendte sig rasende om mod Genko, der forskrækket kiggede ud af Døren.

Ginkas Genko mumlede noget og skjulte sig igen inde i Værelset. Ginka skyndte sig ind for at klæde sig om, fordi hun saa, at Faderens Raaben havde lokket nysgærrige hen til Porten. Da hun fik Øje paa Genko, gav hun ham et Par klaskende Slag over Nakken med sin buttede, melede Haand.

„Fæ, hvorfor siger du, at jeg ælter Mel til Kringler?“

Men Genko værdigede ikke Konen et Svar i sin stolte, mandlige Overlegenhed, han før ind i et Sideværelse, lukkede Døren i Laas. Først da han følte denne Mur imellem sin Ryg og Konens hvide Arme, protesterede han heftigt.

„Slaa mig nu, om du kan! Husk paa, at jeg er din Mand og du min Kone . . .!“

Men Ginka hørte ham slet ikke. Hun skyndte sig ud i Gaarden, som hendes Fader netop forlod, ophidset og rystende af Vrede.

Da han naaede sit Hjem, var han fuldstændig udmattet. Han gik tværs over Gaardspladsen og satte sig stønnende ned paa det første Trappetrin op til Stokværket.

Tjorbadji Jordan var udsigelig oprørt. Sandt nok, skønt han saa længe havde været indespærret, var dog ogsaa noget naaet frem til hans Øren. Hemmeligheden om den forestaaende Rejsning var hver Mands Eje, — selv de døve hørte derom. Han vidste, at Oprørerne holdt sig beredt et eller andet Sted nær Panaguriste paa den anden Side Skove og Bjerge, saa Ilden var i hvert Fald langt fra hans Hus og Eje. — Men nu havde han af sin tossede Datter faaet at vide, at ogsaa her, her i hans egen By, i Bjela-tjerkova skulde Ilden bryde løs.

„Hvad i al Verden tog dog Tyrkerne sig for? Var de da baade blinde og døve, mærkede de da ikke, at der blev gravet Miner under deres Rige?“ tænkte han ved sig selv.

Til højre for sig kunde han høre Barnestemmer. De kom fra et aabent Vindue lidt over hans Hoved, et Vindue, der førte Lys til Kælderrummet. Jordan rejste sig for at gaa op. Paa tredje Trin stoppede han instinktmæssigt og saa ind gennem Ruden. Der fik han at se, at hans to yngste Sønner, af hvilke den ældste knap var tretten Aar stod foran Ildstedet, der var fuldt af glødende Kul og havde travlt med noget. De var saa optagne af deres Gærning, at de slet ikke lagde Mærke til deres Faders Hoved, som kiggede ind.

Den ene Dreng holdt en Jærnpotte over Ilden og betragtede med spændt Opmærksomhed det der kogte eller sydede indeni den. Den anden Dreng skar i Stykker og formede med et Instrument store Klumper af den Masse, han hentede frem af Jærnpotten. Der stod allerede en hel Skare smaa agernformede Toppe ved Siden af ham. — Det var klart — de støbte Kugler, i Jærnpotten smæltede de Bly og den hældte de i Form.

„Røvertampe, Æsler!“ brølede Jordan i frygtelig Vrede, saa snart han indsaa, hvad Drengene havde for, han vendte om med løftet Pibeskaft.

Sønnerne lod Laboratorium være Laboratorium og styrtede afsted som en Vind gennem Kælderen og ud paa Gaden og langt, langt ud i det frie.

„Banditter, Blodsugere! De forbandede Knægte! Ved Gud i Himlen, de vil ogsaa lave Oprør!“ raabte Jordan, medens han næsten fløj op af Trapperne, ti hans overvættede Raseri havde galvaniseret hans Muskler.

Oppe i Stuen traf han sin Hustru. „Dona, er du ikke ved at slibe Sabler?“ spurgte han med et truende Blik . . . „Hele min Familie er bleven splittergal. Vil I da rive Hjærtet ud af Brystet paa mig, medens jeg lever.“

Han snappede efter Vejret. Hans Kone saa forfærdet paa ham. „Pentjo, Pentjo!“ raabte han. „Hvor har han gemt sig? Lad os faa at vide hvad han har for. Naar de smaa støber Geværkugler, saa er han vel ved at lave Kanoner!“

„Han er ikke hjemme, han er rejst til K.“

„Hvad Djæveln har han dér at gøre?“

„Han er maaske rejst derhen for at hente de hundrede Lira for Tobakken.“

„Hvad for noget, til Tosún-Beg, det havde været tidsnok i Morgen, hvor falder det ham ind at rejse bort uden at spørge om Forlov.“

Tjorbadji Jordan gav sig til at lede i sin Pult. Han kunde ikke finde sin Pengepose. Istedensfor trak han frem under Papirerne en prægtig ny Revolver.

„Hvor kommer den Pistol fra? Hvis er den? Jeg søger efter mine Penge, istedenfor finder jeg en Revolver!“

„Du véd jo, at kun Pentjo og du selv kommer i Pulten!“

„Aa, den Slyngel, den Vagabond af Søn, du har! Der bliver intet Menneske af ham! . . . Han er ogsaa en af Statens Fjender, rent ud sagt en Rebel. . . Der er ingen Tvivl om den Ting, det er ham, der har faaet de smaa til at støbe Kugler. Alle er de i Gang med Djævlens Værk, alle sammen fletter de Reb til deres egen Hals! . . . Hvad skal hele den Maskerade sige, Djanum!*) Tilsidst gaar Gud hjælpe mig ogsaa vore Katte hen og bliver Oprørere, hvis det bliver saadan ved . . . Hvor er Kiriak?“

„Han er ved at pakke Tobaksballerne sammen . . .“

Jordan gik hurtigt ind i den Stue, hvor Steftjof var beskæftiget.

*) Fælles Balkantiltale til Venner og Frænder — egl. tyrk. Ord bet. Min Sjæl!

Svigerfader og Sviger søn.

Steftjof, som var bleven Parthaver i sin Svigerfaders Handlungshus, var sammen med to Karle i Færd med at indpakke Varer, der skulde afgaa til Markedet i Djuma paa Georgsdagen.

Han havde kastet Trøje og Fes for at arbejde lettere; hans Ansigt, der var rødt af Anstrængelse, havde dog beholdt sit frastødende Udtryk af Sjælstørhed, Farveløshed og Lede.

Ved Vinduet stod Lalka, hans Hustru, beskedent klædt i en mørkeblaa Kjole og syede Mærker paa de omviklede Vareballer.

Paa hendes rolige, hvide Ansigt, der lyste af kvindelig Ynde, kunde ingen straks læse, at hun var ulykkelig i sit Ægteskab, tvungen, som hun var bleven, til at indgaa det. Enfoldig, uerfaren, uden Stænk af romantisk Begær i Sindet, som hun heller aldrig kunde have indsuget i sit tyranniske, mørktfarvede Hjem, havde hun taget mod Brudekansen med skjult Smerte og ensomme Taarer. Men Tiden kom hende til Hjælp, saadan som det ofte gaar i lignende Tilfælde, — hun vænnede sig til og forsonede sig med sin nye Stilling. Hun elskede ikke Steftjof, og det var hende ganske umuligt nogensinde at komme til at elske ham, men hun bøjede sig under ham og frygtede ham. Og mere forlangte han heller ikke af hende. Istedenfor hendes Hjærte, som han ikke kunde vinde, tog han til Takke med den rige Arvepart, der vilde falde efter Svigerfaderen, og saa var han tilfreds.

Bastbaandet, hvormed han bandt Vareballerne, faldt ham ud af Haanden og Lalka tabte Naalen, da de saa Jordan, der kom ind, frygtelig bleg og dirrende af Ophidselse, med rugende Uvejr over Brynene.

„Kiriak! Det er nok kun os to i hele denne Rede, der er Sultanen tro. Her i Huset begynder snart ogsaa Kattetekillingerne at lave til Oprør, de køber Revolvere og støber Kugler . . . Ild

og Ulykker bereder de, og vi sidder og gør Varer i Stand for Markedet. Jeg gaar her og skranter, men du da, ser og hører du ingenting, siden du stikker saadan en Masse Penge i Varer paa en Tid, hvor hele Jordsmonnet ryster af Banditstreger? . . .“

De to Arbejdere listede sig stille ud.

Steftjof saa forvirret paa ham.

„Hvad ser du efter, Dosmer?“ vrissede Jordan; „jeg siger dig jo at denne „Kumitabande“ har besmittet mit Hus, mit, Tjorbadji Jordans Hus!“

Han næsten skreg, „her hvor Kaimakam'er og Pasjaer har været Gæster. — Hvordan maa det saa staa til med de øvrige, med det hele Folk? De spiller deres fordømte Streger lige for vore Næser, de Kumita'er, og her staar vi og gaber som Pattebørn . . .“

Tjorbadji Jordan blev ved at fortælle med stadig stigende Forbitrelse, om de Opdagelser, som han havde gjort i Dag . . .

„Ja, jeg har ogsaa foresat mig at gaa til Begen i Dag,“ sagde Steftjof, „jeg ved godt, at de samles i Bejadets Have, lad bare Gendarmerne tage dem der og sætte dem fast og holde Forhør. Med et Par hundrede Rap over Rygstykkerne forraader de Fyre deres Moders Mælk . . . Jeg skulde naturligvis for have henvendt Opmærksomheden paa den fordømte Propaganda mod Regeringen . . . Naar de er saa misfornøjede med vor Regering, saa lad dem rejse til Moskovitterne ligesom Lærer Kliment og lade være med at sætte Ild paa vore Huse.“

Steftjof aabnede Døren og hviskede til én udenfor.

„Ved du da, hvem de Æsler er?“ spurgte Svigerfaderen igen.

„Hovedmanden er Sokolof!“ sagde Steftjof, idet han sendte et hastigt Blik til Lalka, og hans Ansigt skar en Grimace af Ondskab. I denne Skadefryd mod Doktoren blandede der sig en hemmelig, brændende Skinsyge. Det var den eneste Form for Kærlighed, denne Karakter kunde nære.

„Hvad for noget, er den Slubbet igen paa Spil?“ Steftjof

gik hen og tog et Papir op af sin Lomme. Jordan saa opmærksomt paa ham.

„Her skal du se et Brev, som jeg fandt i Gaar paa Gaden, lige ved vort Hus. Det er underskrevet af Sokolof, det er tydelig nok bestemt for nogle andre Banditter.“

„Hvad skriver han for Tossesreger? Om Krig og Ild og Sværd?“

„Nej, helt andre Sager, ganske uskyldige, dumme Ting, men jeg tør sværge paa, at der stikker noget bagved. Men Zamanof skal nok vide at finde ud af det — det er saadan en Sporhund, at han paa tusinde Alen vejrer en Oprører.“

Lalka blev blegere og blegere, hun sneg sig sagte ud af Værelset og gik ned ad Trapperne til Moderen.

„Hvad er det med dig, lille Lalka?“ spurgte Moderen hende.

„Der er slet ingen Ting i Vejen,“ sagde hun med svag Stemme og satte sig med Hovedet støttet paa sine Arme.

Moderen, der selv var stærkt beskæftiget og ophidset, lagde ikke mere Mærke til Datteren, hun kogte Mad og skældte paa Sønnen og Datteren Ginka, der med deres tossede „Oprør“ lagde deres Fader i en tidlig Grav! . . .

Just i det samme kom Ginka paa Besøg. Hele Jordanitsas Vrede vendte sig nu mod hende.

„Men Moder, hvad skal dog al den Vrede til? Du skulde være glad istedenfor . . . Det er først og sidst Tjorbadjierne, der skal give Eksemplet . . .“

„Ti stille, Gina,“ befalede Moderen, „jeg vil slet ikke høre paa dig, du maa have mistet Forstanden!“

„Nej, jeg er ikke gal, men jeg er Bulgarerinde!“ sagde Ginka hidsig.

„Ja, Bulgarerinde, det er vel ogsaa derfor du prygler din Mand, hver evige Dag.“

„Jeg prygler ham fordi han er min Herre, det er ogsaa Politik, men det er indre Anliggender!“

„Bilder du dig ind, at du er en bedre Bulgarer end din Fader? Han skulde blot vide, at du faar Blade fra Doktor Sokolof, saa fik du din Ryg ordentlig varmet, trods dine fyrretyve Aar.“

„Du lyver, Mo'er som en Tsigøjnerkvinde! ved Jul fyldte jeg 32 Aar! Jeg ved godt selv, hvor gammel jeg er . . .“

Men denne Samtale blev afbrudt af en Tjenestepige. „Mo'er Dona, kom, kom, det er rent galt med Tjorbadj'en,“ sagde Pigen forskrækket.

„Der ser du, aa min Gud!“ raabte Jordanitsa, hun lod Panden staa paa Ilden og fór ud af Døren for at komme til sin Mand.

Næppe var hun ude paa Trappen før hun hørte sin Mands Smærteskrig. Han havde faaet et Anfald af Kolik. Hun fandt ham i den øverste Stue, han laa paa Gulvet og vred sig i de voldsomste Smærter. Hans Ansigt var blaaligt og fortrukket. Han udstødte vilde Skrig, uden at føle Lettelse i Smærterne, de Skrig fyldte alle i Huset med Skræk og kunde høres langt nede ad Gaden.

Der var hurtigt sendt Bud efter den græske Læge, men han var borte. Man prøvede nu med alle mulige Husmidler, men intet vilde rigtig hjælpe. Jordan vred sig og bøjedede sig sammen i en Kugle, snart sprang han op og fór fra Sted til Sted. Jordanitsa vidste ikke sit levende Raad.

„Skal vi da ikke hente Doktor Sokolof?“ vendte hun sig spørgende til den lidende.

Steftjof saa med et vredt Blik paa hende.

„Forrige Aar hjalp han mig saa godt. Jordan, lad os hente ham,“ vedblev hun bedende.

Jordan gjorde en afværgende Bevægelse med Haanden og blev ved at skrige.

„Hører du, jeg sender alligevel Bud efter Doktor Sokolof. Tjona, løb efter Doktor Sokolof, hurtigt, hurtigt!“

Tjona skyndte sig hen til Døren, men næppe havde hun

naaet Tærskelen, før hun næsten sank sammen ved et mægtigt Skrig fra den Syge.

„I maa ikke hente ham. — Jeg vil ikke se den Dogenigt, den Bandit!“

Jordanitsa saa fortvivlet paa ham.

„Men vil du da dø!“

„Ja, lad mig dø, gaa væk fordomte Mennesker,“ brølede den gamle.

Efter et Par Timers Forløb lagde Krisen sig langsomt. Saa snart Steftjof saa, at hans Svigerfader befandt sig bedre, klædte han sig om og gik hen til Konaken. Det øsregnede.

Paa Trapperne traf han et lille Mandfolk. „Er de der, hos Beizadet?“ spurgte han hastigt — „i Haven?“

„Nej, det regner, de er nede i Kælderen.“ — Den lille Mand var i Jordans Brød og gjorde tillige Tjeneste som Steftjofs Spion.

Lalka havde bag Døren hørt denne Ordveksel. Hun saa efter sin Mand med et underligt fremmed og frygtsomt Blik. Næppe var han ude, før hun løb op ad Trapperne og forsvandt i et Værelse.

En Spion fra 1876.

Da Steftjof traadte ind til Begen, traf han kun ét Menneske hos ham. Det var Zamanof. Han og Begen spillede Tavl.

Zamanof var den tyrkiske Regerings officielle Spion, han fik sin Gage fra Konaken i Filippopel. Han var en Mand paa fem og fyrrer tyve Aar, men saa langt ældre ud. Hans store, magre og mørke Ansigt, hvor to sorte, urolige Øjne spillede, var furet af tidlige Rynker og havde et frastødende Udseende. Hans kortstudsede Overskæg var graat og graa var ogsaa de

Tjavser, der i Nakken stak frem under den fedtede Fes, Pande og Isse var ganske skaldede. Zamanof var klædt i en mørkebrun Frakke, der forlængst var opslidt og som glinsede ækelt af Fedt og Pletter. Han var høj og velbygget, men gik foroverbøjet, som under Vægten af den almindelige Foragt. Den hele Skikkelse gjorde Indtryk af Lurvethed og Kynisme. I Reglen boede han i Filippopel, men han gjorde ofte „Forretningsrejser“ i Omegnen. Han var barnefødt i Bjela-tjerkova og kendte alle i den lille Rede. Hans Ankomst netop i disse Dage havde foruroliget alle dem, der havde noget at blive urolig over. Det var tydeligt at forstaa, at han var kommen herhen i en eller anden skummel Sendelse. Hans Nærværelse, ligegyldig hvor, indgød Angst og Væmmelse, han følte det godt og brød sig ikke det ringeste derom. Han mødte aabenpandet og selvtilidsfuldt de foragtelige Blikke, som om han vilde sige: „Hvad skaber I jer egentlig for. Jeg har mit Haandværk, som hver har sit. Jeg skal ogsaa leve.“

Han havde allerede truffet et Par betydeligere Mænd her i Byen og „laant“ Penge af dem, det forstaaer sig, at ingen nægtede en saadan Hædersmand et Laan. Sandsynligvis havde han fuldkommen Rede paa alt, hvad der forberedtes i Bjela-tjerkova og med et satanisk Smil spurgte han, naar han mødte en af de unge: „Hvordan gaar det med Rustningerne?“ Og for yderligere at forhøje den ubehagelige Virkning af Spørgsmaalet føjede han fortroligt til: „Lad heller være at forsøge, det gaar galt!“ Saa lod han Staklen staa som lynslagen midt paa Gaden. I Forgaars havde han sagt noget lignende til selve Formanden for Kumita'en. Denne skadefro Aabenhed fik Gaderne til at tømmes foran ham, hvor han gik forbi.

Steftjofs Ansigt opklaredes, da han traf denne mægtige Forbundsfælle hos Begen. Han hilste smilende og fortrolig paa ham og satte sig rolig ned for at følge Spillet.

Den gamle Beg, der var klædt i en sort tilknappet Frakke, fortsatte Spillet med anspændt Opmærksomhed, idet han tavst

hilste paa Steftjof. Saa snart Partiet var ude, skred Steftjof til sit Ærende. Han fortalte til Begen alle de Enkeltheder om den forestaaende Storm, som Rygtet havde ført til hans Øren, om hele den revolutionære Bevægelse, der havde grebet Sindene i Bjela-tjerkova.

Begen syntes ogsaa, at han havde hørt noget om, at der skulde være Uro mellem Raja'en*), men han havde anset det hele for ganske betydningsløst og barnligt og „lod staa til“, hvad de tyrkiske Avtoriteter den Gang stedse foretrak. Det gav mindst Ulejlighed.

Nu blev Begen paa én Gang forfærdet over Ondets Størrelse, Steftjof havde løftet Bindet fra hans Øjne. Han vendte sig til Zamanof og sagde i en streng Tone: „Christaki-Efendi, vi sidder her og spiller Tavl, og rundt om os ryger det.“

„Beg-Efendi, jeg er først kommen hertil for faa Dage siden, men jeg kender dog alt og bedre end Kiriak,“ sagde Zamanof rolig.

„Du kender det, og siger ingenting til mig? . . . Du tjener din Sultan paa en smuk Maade!“ Begen var ganske utilfreds. „Tjelebi**) her, viser sig som en bedre Støtte for Riget end du!“

„Jeg gør kun min Skyldighed, Beg-Efendi!“ indskød Steftjof.

En stærk Sved brød frem paa Zamanofs Pande. Han sagde i en nervøs Tone. „Hvis der her er én, saa er der andetsteds hundrede . . . hvis der gaar Røg af et Halmstraa her, saa gløder en hel Høstak ovre ad Panagura til, og Sultanens høje Regering er hverken døv eller blind . . . Den ser godt Røgen, men lader det foreløbig ryge i Fred. Den har sine Aarsager dertil. Det vilde være forkert, hvis vi her begyndte at rejse

*) Raja kaldes i muhamm. Lande, den kristne eller jødiske (buddhist.) undertvungne Folkemasse. — Ordet er laant fra arab. ri'aya — Hjorder.

**) Alm. Tiltaleform til Standspersoner. Benyttes ogsaa som Regel overfor europ. rejsende i Østen. O.s. Ann.

Skraal og Skrig, vi vilde kompromittere os for en ren Latterlighed. Det vi ser her i Bjela-tjerkova er bare Skyggen af den Uvejrssky, der samler sig andetsteds . . . Min Mening er, at vi ikke skal forhaste os, men rolig se Tiden an . . .“

Disse Ord passede aldeles til Begens Ønske om Ro, og til hans Angst for al Slags Ansvarlighed.

Steftjof lagde godt Mærke dertil og blev forbitret. Han forstod, at Zamanof med denne snedige Forklaring havde søgt at dække over sin egen Uvirksomhed og Mangel paa Nidkærhed for Rigets Velfærd. „Christaki-Effendi har hverken Slægt eller Forretning her, ikke en Stump Ejendom, han kan sagtens filosofere,“ sagde han spydigt. „Hvis Ilden bryder løs i Morgen, taber han ikke saa meget som et laset Tæppe.“

„Jeg protesterer, min Herre!“ udbrod Zamanof forbitret og bleg. „Du har Ret, Kiriak, jeg skal lade de Æsler sætte fast allesammen,“ afgjorde Begen. Steftjof saa triumferende ud . . .

„Nu da jeg har overvejet Sagen lidt, kan jeg tiltræde den Beslutning . . . Lad dem bare blive fangne, de Muldyr!“ sagde Zamanof kort efter med et pludseligt ondt Glimt i sit Ansigt.

„Altsaa, vi er enige!“ sagde Begen med et Suk.

„Lad dem blive arresterede endnu i Aften!“ raadede Zamanof.

„Hvor samles de?“ spurgte Begen.

„Hos Mitjo Beizadet.“

„Hos Beizadet? — Ja det kan jeg forstaa. — Ham som er mere moskovitisk end Moskovitterne selv, han kan ikke være nogen Ven af Sultanen. Hvem staar i Spidsen for dem?“

„Doktor Sokolof,“ oplyste Steftjof.

„Igen den Doktor? Han er nok nu indtraadt i Konsulens Sted!“

„Beg-Efendi, hvad Konsulen gjorde er Legeværk mod Sokolofs Virksomhed!“

„Hvem er de andre?“

„Et Par forjagede Skolelærere og nogle andre Dagdrivere.“

Begen saa paa sit Ur. „De er der altsaa nu?“ spurgte han. „De er i Kælderen. Sædvanligvis forsamler de sig i Haven, naar Vejret er godt. Der sidder de og drikker Raki og sludrer om deres „Kumita“, fortalte Steftjof. „Men hvad mener du, at vi skal gøre?“

„De kommer gjerne ud fra Mitjo i Mørkningen. Lad Gendarmene tage dem, naar de kommer ud.“

„Nej, det duer ikke,“ sagde Zamanof, „saa har I kun dem selv, men slet ingen Retsbeviser og de nægter naturligvis alt. De maa fanges i deres Hule, paa Gærningsstedet, som det hedder. Lad dem blive arresterede med deres Bøger, Protokoller og øvrige Dokumenter, sort paa hvidt vil vi have . . . Saa kan de spare deres: Nej, jeg ved ikke, jeg har ikke hørt, jeg har ikke set og videre af den Mixtur.“

Dette Raad tiltalte Begen i høj Grad. Selv Steftjof var henrykt ved Tanken.

„Men gaa ikke til Arbejdet, før det er mørkt,“ vedblev Zamanof.

„Det er afgjort,“ sagde Begen højtideligt og klappede i Hænderne. En Zaptié viste sig.

„Er Ombasji'en tilstede?“

„Sjerif-Agà kommer straks!“

„Naar han kommer, melder han sig her!“ beordrede Begen. Zaptien trak sig tilbage.

„Aa, jeg har glemt en Sag endnu,“ sagde Steftjof, idet han henvendte sig til Zamanof, der sad hensunken i mørke Tanker, med dybe Furer i Panden. Steftjof trak et Brev frem af sin Brystlomme og foldede det ud. — „Hvad er det?“ spurgte Zamanof, idet han med ét fór op af sit Tankedyb. „Det er et Brev fra Sokolof til Panagura. Brevbudet maa have tabt det, jeg fandt det i Dag udenfor min Svigerfaders Hus. Brevet er skrevet paa en underforstaaet Maade og er adresseret til en vis Luka Neitjef. Det er et ganske almindeligt Menneske, en Skomagere, der hver Ugedag kommer til Bazaren i K. Men jeg er

overbevist om, at det er bestemt for en hel anden, rimeligvis er det til Kumita'en i Panagura.“

„Hvad er det for et Papir?“ spurgte Begen nysgærrigt, eftersom de talte bulgarsk sammen.

Steftjof forklarede ham alt.

„Læs det, læs det, saa faar vi at se,“ sagde Begen, og satte sig tilrette for at høre.

Steftjof læste efterfølgende Linjer:

Baj Luka!

„Jeg haaber, at I er friske og raske i Dit Hjem og at Din Kone ikke skranter længere, men bliv kun ved at give hende de Draaber, som I fik fra mig. Hvordan gaar det med Eders Forretning? Jeg har ikke set Dig i to Uger her, men jeg haaber, at det ikke er dit Helbred, der er Skyld deri. Naar Du kommer til Byen igen, køb mig saa i Janakofs Apotek for 10 Pjaster Belladonna, da mit Forraad er sluppet op.

Mange Hilsner til alle fælles Venner.

Sokolof.

„Ja, det er klart, det er et fingeret Brev,“ bemærkede Zamanof.

„Lad os nu faa det paa tyrkisk,“ bad Begen.

„Ja, det betyder baade ingenting og meget, hvis du helt vil forstaa det,“ sagde Steftjof til Begen, idet han gav sig til at oversætte.

„Stop lidt,“ sagde Begen allerede i Begyndelsen, „med de „Draaber“, mener han naturligvis Kugler!“

„Ja, maaske det betyder Kugler,“ indrømmede Zamanof. Begen pustede en Røgsky ud af Munden med et stolt og selvtilfreds Udtryk, og saa anspændte han paany sin Opmærksomhed.

Steftjof tog fat paa Oversættelsen igen.

„Stop,“ afbrød Begen igen, „han spørger om „Forretninger“. Det er klart, han mener „Forberedelserne“! Rent ud Hornkvæg er vi da heller ikke.“ Og Begen blinkede betydnings-

fuldt til Zamanof, som om han vilde udtrykke: Det kan godt være, at Husni-Beg er gammel, men lur ham, han er en snu Ræv alligevel, der er ingen, som skal trække ham tilvands.

Steftjof fortsatte. Da han kom til Ordene: „men jeg haaber, at det ikke er dit Helbred, der er Skyld deri . . .“ stoppede Begen paany Steftjof og vendte sig spørgende om til Zamanof.

„Christaki-Effendi, de Steder, hvor han taler om Sygdom og Sundhed er noget uklare, hvordan forstaaer du de Ord?“

„Jeg antager, at man ved Sygdom skal forstaa Sundhed, ved Sundhed Sygdom,“ svarede Spionen med knusende Alvor. Begen faldt i Tanker, Saa antog han en Mine, som om han fuldtud forstod det dybsindige Svar.

„Ja, vi kommer nok tilbunds.“ sagde Begen med rolig Overbevisning.

Da Steftjof fortsatte og naaede Ordet „Belladonna“, afbrød Begen ham og raabte fornojet: „Aha, dér fik vi fat i Klørerne, det er let at forstaa. Debela *) Bona — ha, ha, saa hun er med. Hvergang jeg har sét den Boffelko gaa forbi, saa har jeg tænkt, det er et djævleblændt Kvindfolk, hun er nok i Ledtog med Sultanens Fjender.“

Begen talte om en fem og tredsaaerig fed Kvinde Bona, der Morgen og Aften aldrig undlod at gaa til Bøn i Kirken og derfor stadig kom forbi Konakens Ruder.

Steftjof og Zamanof lo, de kunde ikke lade være. De forklarede Begen, at det Ord betød en Plante, hvis Saft blev brugt til Lægemiddel.

„Læs, læs videre,“ sagde Begen, noget flov.

„Mange Hilsner til alle fælles Venner. Sokolof.“ „Dermed er det færdigt.“

„Mange Hilsener til alle fælles Venner! Jo Tak! det er let at forstaa, Med ét Ord, dette Brev er fra første til sidste Stavelse et Kumitabrev,“ brummede Begen tilfreds.

*) Debela betyder paa bulg. fed.

„Men med alt det, har vi dog ingenting ud af det,“ bemærkede Steftjof gnavent.

„Det er mørk Tale, ganske mørk,“ fuldførte Zamanof.

„Ja, noget mørkt er det,“ indrømmede Begen, „men det som vi ikke kan forstaa, det skal vi nok faa Doktoren til at forklare os.“

„Nej, det er bedre, at vi nu ser at faa Mening i Skrivelsen,“ sagde Zamanof, der fæstede sit skarpe Blik paa Papiret. „Giv mig det. Jeg skal nok løse Gaaden. Jeg har hjemme en Nøgle til alle disse Oprørspapirer.“ Han stak Brevet til sig.

„Aferim *), Christaki-Efendi!“

Steftjof gjorde sin Temená for at gaa. „Det er altsaa afgjort?“ spurgte han.

„Endnu i Aften bliver det udført . . .“ forsikrede Begen. „Gaa hjem og sov rolig, hils Jordan-Tjorbadji fra mig.“

Steftjof gik med et veltilfreds Smil. Da han var naaet til Konakens Port, stødte Zamanof til ham. „Du passer vel paa i Aften. Det er vel dig, der leder disse Herrers Arrestation,“ sagde Steftjof til ham.

„Vær rolig, jeg har taget den Sag paa mig,“ svarede Spionen. „Kiriak giv mig en Lira *) til Laans, jeg har Brug for den,“ føjede han til i en hastig Tone.

Steftjof rynkede Brynene og rodede i sin Vestelomme, „Tag dem, her er to Rubler, jeg har ikke mer.“ Zamanof tog mod Pengene og tilføjede sagte: „Giv mig nu noget mere, du véd jo nok, at hvis jeg bare hvisker et Ord til Strandjef om, hvad du har gjort i Dag, faar en Sjakal lov at more sig med dig.“ Og han lo for at vise, at det var en lille Spøg, det hele.

Steftjof sendte ham et uroligt Blik: „Zamanof, hvis jeg i Morgen faar at vide, at Sokolof og hans Kammerater sidder i Fængslet, faar du 10 Lira af mig,“ sagde han højtideligt.

*) Udmærket.

*) En tyrk. Lira = 23 Francs.

„Det er et Ord, men giv mig nu tre-fire Pjastre i Smaapenge til min Middagsmad, jeg vil nødig bytte Rublerne i Dag . . . Tak, Tak — Farvel!“

Christaki drejede om i en Sidegade for at gaa til den Han, hvor han boede. Da han kom til Hadji-Tsatofs Hus, mødte han Præsten Stavov og standsede ham.

„Gud velsigne Jer, Fa'er Præst!“ han kyskede Præstens Haand. „Hvordan gaar det, har I gode Indtægter for Tiden? Er der flest Fødsler eller Dødsfald?“

„Flest gifter sig,“ svarede Præsten med et tvungent Smil, og gjorde skyndsomt Mine til at gaa, uhyggelig berørt ved Spionens gennemtrængende Blik. Men Zamanof holdt ham fast og saa gennemtrængende paa ham.

„Er det ogsaa Tider at holde Bryllup i, naar vi imorgen eller iovermorgen kan vente helt andre Begivenheder.“ Han blinkede betegnende til Præsten og drejede saa paa én Gang over i en anden Tone: „Hør, du skulde da ikke kunne laane mig 50 Pjastre til imorgen, jeg er en Smule i Bekneb i Aften!“

Præstens Ansigt fortrak sig lidt. „En Præst har ingen Penge, kun Velsignelser, hvis du trænger til det,“ og med dette spøgefulde Svar vilde han gaa videre.

Zamanof saa skarpt paa ham og sagde i lav Tone: „Giv mig nu de 50 Pjastre, jeg véd meget godt, at din Søn Gantjo er Sekretær i Komitaen. Hvis jeg blot siger et lille Ord, saa kan I faa noget at tænke paa.“

Præsten blev bleg. Han trak en lille Guldmønt frem og lod den glide ned i Spionens Haand.

„Farvel da, og glem mig ikke, naar du beder!“

„Anathema!“ mumlede Præsten og gik sin Vej.

Det regnede stadigt.

„Hør min Dreng, kan du bringe mig en Smule Kulgløder i et Varmebækken,“ raabte Zamanof til den lille Tjenestdreng, der havde fulgt ham til hans Værelse.

Drengen saa forbavset paa Imanof, det var jo Sommertid.

„Forstaar du ikke, bring mig straks nogle Gløder, Knægt.“
Snart efter var Kullene i Bækkenet. „Gaa saa hen, hvor du hører til,“ han smækkede Døren i efter Drengen.

Saa fremtog han af Brystlommen det Brev, han havde faaet af Steftjof, foldede det ud og holdt den hvide Side ud over Gløderne. Da han havde varmet Brevet nogen Tid, betragtede han det og et tilfreds, fedt Smil gled over hans Ansigt. Papiret, der før saa hvidt og rent ud, var nu overdækket med mørkegule Skriftegn i tætte Rækker,

Som bekendt skrev Komitéerne Breve til hverandre med sympatetisk Blæk og Bogstaverne kom kun frem, naar Papiret blev opvarmet. Sædvanligvis skrev man saa paa den modsatte Side nogle intetsigende Fraser, for at vildlede Øyrigheden, hvis Brevet skulde falde i dens Hænder. Men, som allevegne, var det heller ikke her muligt at bevare en Hemmelighed, der var kendt af flere end to, og den listige Zamanof havde forlængst afluret de revolutionære det lille Fif.

Brevet, der var underskrevet af Sokolof, som Formand, berettede om de Skridt og Planer, Komitéen i Bjela-tjerkova havde i Sinde at udføre.

Da Zamanof havde læst det farlige Brev til Ende, spillede der et ubestemmeligt Smil i hans mørke Ansigt.

Han tog en Blyant ud og skrev nogle Linjer under Sokolofs Navn i Brevet. Saa gik han hastig ud og skyndte sig tilbage til Konaken.

En Kvindesjæl.

Kun ganske faa Øjeblikke efter at Steftjof havde forladt sin Svigerfaders Hus, gik hans Hustru ud.

Regnen, der var begyndt kort efter Middag, varede ved,

om end mindre kraftig, og Himlen saa' saa fast og graa ud, at der næppe var Forandring at vente.

Værnet af sin Paraply gik den unge Kvinde hastig ned ad Gaden. Hun var saa gemt i sine Tanker og Bekymringer, at hun næppe svarede dem, der hilste paa hende og heller ikke mærkede, at Regnen, der tog til, gennembløtde hele hendes højre Side lige til Skuldren. Hun naaede snart Torvet, hvor Munkenes Kirke laa, i hvis Mur Indgangen til Nonneklostret befandt sig. Først her stillede hun sig under et stærkt frem-springende Tagskæg, og dér stod hun saa og undrede sig over, hvorfor hun egentlig var gaaet herhen. Ude var hun jo, for at redde Sokolof for den truende Fare. Hun var helt forvirret ved Tanken om, at hun elskede den Mand saa højt . . . Hun havde besluttet sig uden at tænke længe over Gærningen, uden at hun anede, hvad hun skulde gøre og hvordan, blev hun drevet frem af en usynlig Magt. Det var først nu, at hun kom lidt til sig selv og bestyrtet tænkte paa, hvordan hun egentlig skulde hjælpe. Hun indsaa godt, hvor vanskeligt det i Grunden var. Hun vidste, at Stetjof nu var hos Begen for at raade ham til at lade Sokolof fængsle, hun vidste ogsaa, at Sokolof var hos Baj-Mitjo til Møde. Men hvordan skulde hun advare ham? Skulde hun selv gøre et Besøg hos Mitjo, hos hans Kone, og lade hende bringe Budskabet; nej, nej det vilde være uheldigt, ikke passende, ja dumt. I dette Regnvejr at besøge Mitjos, hvor hun ellers aldrig kom, tilmed var hendes Fader en bitter Uven af det Hus; nej det vilde se for mærkeligt ud, ja være farligt. Med hvilke Øjne maatte ikke Mitjos Hustru siden hen betragte hende, Steftjofs Hustru, der saa levende tog sig af Sokolof, denne unge og sympatetiske men letsindige Mand, at hun til-sidesatte alle Hensyn og al Takt for at komme ham til Hjælp!*)

*) Danske Læsere vil maaske undre sig over disse Lalkas Reflek-tioner, men man maa huske paa at Kvindens Opdragelse og Stilling var og er en anden i Bulgarien end hos os.

Og kunde hun desuden ikke let kompromittere sin Mand og faa ham udpeget som Forræderen? Selv om hun ogsaa skjulte hans Navn, vilde enhver slutte sig til, at det var Steftjofs Ofre, som hun søgte at frelse. Det vilde dog blive bekendt, at han i Dag havde været i Konaken.

Gud i Himlen dog, hvorfor var han saa slet? Alle disse Tanker fløj igennem Lalkas Hoved . . . Og Regnen blev voldsommere, og dér stod hun under Tagskægget; magtesløs, uden Kræfter og uden Begreb. Maaske der kunde komme én eller anden Bekendt forbi, saa kunde hun sige det til ham og lade ham advare Sokolof. Men der kom slet ingen forbi.

Regnen strømmede som fra tusinde Tude og Gaderne og Torvet, hvor hun stod, var som vasket fri for alt levende.

Hun sukkede fortvivlet, nu først begreb hun hvor forfærdelig svært det var at udrette noget i Verden. Og alligevel var det Regnen, der trøstede hende, for den holdt nok ogsaa Politiet tilbage i Konaken, hun var sikker paa, at Sokolof endnu ikke var fanget og at der derfor endnu var Haab, omend grumme lidt. Paa én Gang faldt hun paa en glad Tanke: Hun kunde jo gaa hen til sin Moster Netkovitsa, deres Tasjo var sikkert villig til at bringe Budskabet.

Der var vist slet ingen Tvivl om, at hun frit kunde fortælle alt der, naar bare Drengen var hjemme og kunde udføre den vanskelige Mission.

Hun forlod det skærmende Tag og kæmpede sig tappert op mod Regn og Vind, hun vadede over koldt, mudret Vand, som naaede hende højt op ad Læggene, og gennemblødt og rystende naaede hun sin Mosters Hus. Mosteren tog imod hende, forbløffet over at træffe hende ude i et saadant Vejr.

„Moster, hvor er eders Tasjo?“ sagde Lalka før hun havde aabnet Munden til Goddag.

„Aa, han har været borte fra den tidlige Morgen, du kender da nok den Landstryger, men hvad vil du ham?“

„Farvel,“ og Lalka greb igen sin Paraply, hun saa nærmest ud som et druknet Menneske.

„Hvor skal du dog hen?“ raabte Tanten aldeles forbavset.

Lalka var allerede nede ad Gaden.

Til al Lykke standsede Vind og Regn paa engang, Himlen aabnedes paa Klem og gennem Sprækken skinnede Solen muntert. En fin, næppe synlig Støvregn hang endnu i den rolige Luft og glimtede i Solen som et mægtigt Edderkoppespind. En dejlig Regnbue kom til Syne, med sin lyse Rand strejfede den de mørke Bjerge. Træernes grønne saa grønnere og festligere ud. Skyerne spredtes hastigt og sejrrikt hvævede Azurhavet sig. Der kom Folk paa Gaden. Lalka følte sig kækkere og gladere til Sinds. Den stolte Bue, der havde smykket Himlen, havde dydt nyt Haab i hende. Hun saa med skælvende Hjerter paa dem, der gik forbi, om hun dog ikke skulde se et kendt og kært Ansigt.

Pludselig kom hun til at tænke paa den blinde Koltjo, hvis Selvopofrelse én Gang reddede Ognianof fra en stor Fare.

„Gud give, at jeg mødte ham!“ sukkede hun idet hun lod Blikket glide over de fremmede og ligegyldige Skikkelser, der gik hende forbi.

Tilfældet, som saa underligt leger med Menneskers Skæbne, spillede her med, og lod lunefuldt, kun halvhundrede Alen borte, den blinde komme. Langsomt og følede sig for med sin Stok, vandrede Koltjo endnu med udsændt Paraply over Hovedet.

Rystende af Glæde drejede Lalka af for at møde den blinde. Han befandt sig just paa den Gade, der førte op til Mitjo Beizadets Hus; han skulde vel endog selv derhen.

Lalka vidste godt fra Rada, at Koltjo gik frit ud og ind hos de sammensvorne. Hun hastede frem, hun næsten løb. Hendes Øjne var stift hæftede paa den blindes Klædesfrakke. Hun saa ikke længer dem hun mødte, om hun saa var gaaet forbi Steftjof selv, vilde hun ikke have kendt ham,

Paa to, tre Minutter var Lalka blot to Skridt bagved den

blinde. Han gik rolig sin Gang med de blindes tankefulde Blik. Da Lalka naaede op paa Siden af ham, saa hun sig omkring. Nej, der var slet ingen Vidner. Hun kaldte ganske sagte: „Koltjo, Koltjo!“

Men af lutter Sindsbevægelse døde Stemmen paa hendes Læber, saa hun hørte ikke engang selv sine Ord. Koltjo drejede om et Hjørne og gik ind i Ivan Dudits Skomagerbod. Hans Forsvinden skete saa pludselig og uventet, at det forekom Lalka som om en fjendtlig Magt havde draget ham ind gennem Bodens aabne Dør.

Der stod hun igen alene. Alene i den befolkede Gade, der nu forekom hende som en Ørken. Der kom en Zaptié med Bøssen over Skuldren, men hun syntes, at der var fem, at der var ti, tyve, ja, en hel Masse . . . Det glimtede for hendes Øjne, hendes Tanker plumredes, hun vidste ikke ret, om hun var vaagen eller drømte. Hun blev ved at gaa og gaa, uden at vide hvorhen.

Hun selv kunde ikke erindre ad hvilke Gader hun gik, hvordan og hvornaar hun naaede sit Hjem. Det var som brændte det inden i hende, det sang og susede i hendes Hoved, hendes Ledemod var som løse. Hun følte en frygtelig Lede og Svaghed og næppe var hun naaet ind i sit eget Værelse, før hun segnede ned i sine Puder uden Bevidsthed,

Lalka blev angreben af en voldsom Feber, der kort efter rev hende bort fra de levendes Tal.

Hvem har talt og hvem formaar at tælle de Ofre, der falder paa Livets Kamplads, „uden Mening, uden Nytte“, — Lille Lalka stræbte, led og faldt — men medens hendes Haab knustes, gav Skæbnen hendes Sag i andre Hænder, ingen skulde ane, fra hvis Side Frelsen kom.

Oprørskomiteén var samlet i Mitjos Hus, en Skare væbnede unge Mænd stod nærmest Døren Forhandlingen og Ordstrømmen var livligere end nogensinde, der var gode Grunde dertil. Tiden led, det mørknedes, da bankedes der pludselig heftig paa Døren, Alle fór op. Forraadelsens Spøgelse gik lydlost gennem Stuen. Sokolof greb sin Revolver og gik hen mod Døren. „Hvem banker?“

En lille, stille Stemme sagde: „Luk op“

Det var Mitjos Kone. Døren aabnedes, der blev stukket et Brev ind. „Zamanof bragte det selv,“ sagde hun og gik.

Doktoren lukkede igen Døren, gik hen til det oplyste Helgenbillede og aabnede Brevet,

Et Minut efter vendte han tilbage til sin Plads med helt forandret Mine. Uro og ængstelig Forvirring stod at læse i hans Ansigt.

„Der er sket et Forræderi!“ hviskedes rundt om.

„Hvad er det for et Brev?“

„Det er vort eget Brev, som vi igaar sendte til Komiteén i Panagura; men der er føjet nogle Linjer til — hør engang.“

„Hr. Præsident!

I handler grumme uforstandigt ved at kaste Eders Breve paa Gaden; dette Brev fandt Hr. Steftjof. Jeg tog i Dag Brevet oppe hos Begen, for hvem vi oversatte paa tyrkisk den modsatte Side om „Belladonna“, men denne Side læste jeg senere hjemme hos mig selv over et Kulbækken, vær derfor rolige. Der har ogsaa blæst en anden Storm over eders Hoveder i Aften, men jeg har besværet den. Vær taknemmelige mod mig!

Forsaml jer et andet Sted, men en Smule mindre talrigt og aabenlyst. Lykke og Sejr!

Bulgarsk Forræder og Spion

Ch. Zamanof.

Det var Zamanof og ingen anden, der hin Aften reddede Revolutionen i Bjela-tjerkova fra den visse Undergang.

Vi maa tilføje, at denne uhyggelige Zamanof i Virkeligheden aldrig havde begaaet et politisk Forræderi. Trods Rygtet havde han kun grebet til Spionhaandværket i det Øjemed at skrabe Penge til sig, baade fra Tyrker og Bulgarer. For at indvirke paa disse sidste sparede han ikke paa Trusler, men videre gik han ikke.

Selvagtelsen var død i ham, men Samvittigheden sov endnu ikke. Før han sendte Brevet tilbage, havde han paa en snild Maade overbevist Begen om, at det var bedre at vente endnu lidt, før man slog ned.

Han døde forøvrigt i Fængsel, dybt inde i Asien, lige før Amnestidekretet blev undertegnet i San Stefano . . .

Et glæderigt Møde.

Den Sammenkomst hos Mitjo, som nær var bleven den sidste i Bjela-tjerkovas Revolutionshistorie, havde haft sit Glanspunkt i en Gæst, den mest uventede og den mest elskede, der kunde komme. En Mand var kommen, der syntes alle, som kom han fra de dodes Rige.

Det var Ognianof, Boitjo Kralitj i egen Person. Han kom som beskeden besøgende, hemmeligt, forsigtigt, men snart sad han paa Hæderspladsen og ledede Forhandlingen.

Den næste Dag kunde man se Koltjo, med ængstelig, trippende Gang og nervøse Smaaslag med Stokken mod Stenbroen, haste op mod det Hus, hvor Rada hentæredes i sin Sorg og Ensomhed. Koltjo var udvalgt af Ognianof til at forberede den unge Pige paa et Besøg af den elskede og saa tungt begrædte. Ti Gange og tyve med havde Koltjo lovet sig selv, at han ganske forsigtigt skulde fortælle sin straalende Nyhed for ikke at gøre den stakkels Pige helt forstyrret.

Han gik ind i Stuen til den unge Kvinde, uden at hilse, han bare sang sin lille Helgenbøn, han gik i sit Ocean af Mørke og dog glimtede det gyldent langt nede ad Bølgerne, den Glæde han skulde bringe, gennembævede ham selv.

„Du hedder jo Radka, Rada (Lille Glæde, Glæde) aa, det er et dejligt Navn,“ begyndte den blinde.

„Koltjo, Koltjo, du maa ikke skræmme mig, tal dog rigtigt.“

„Nej, nej, jeg vil glæ—æde dig! Han lever!“ brast det ud af hans Mund.

Rada greb om sig og støttede sig mod Muren for ikke at falde.

Der gives store Glæder og store Ulykker, som den svage, menneskelige Legemsbygning ikke synes istand til at bære.

Men den bærer dem dog. Sjælens Spændingskraft vokser i Forhold til det Arbejde, der fordres, ifald den er sund. Maaske jeg siger maaske, er der et hemmeligt Instinkt, der allerede forbereder Sindet før Stunden kommer.

Ude af sig selv raabte Rada:

„Han lever! Almægtige Gud! Hvor er han? Hvem har sagt dig det? Han lever! Han, Boitjo min, min . . . lever! Aa nej, nej jeg dør af Glæde! Hvad skal jeg dog gøre nu?“

Taarerne kom hende til Hjælp og paa deres linde Strøm udfriede hun al sin ordløse Spænding.

„Men hvornaar kommer han?“

„Imorgen ved Aftenstid!“

„Min Gud, min Gud!“ Rada knugede Hænderne sammen og et solstraalende Smil lyste gennem de ustandselige Taarer.

Hvor var hun daarende i saadant et Øjeblik:

„Tak, tak Koltjo, tak de uendelige Gange,“ sagde hun henrevent.

Koltjo gik igen med lettet Sind.

Dette ædle trofaste Væsen, kunde glæde sig ved andres Fryd. Naturen, som havde røvet ham selv alt, havde ladet ham eje den Egenskab til Trøst . . .

Hvad skulde Rada dog gøre nu? Hvordan skulde hun kunne udholde al den Ventetid? Hvordan skulde hun skjule hans Komme, skulde hun sige det til dem i Huset, eller ikke? Skulde hun gaa ned til sine Venner, nej, der vilde hun bære sig ad som en Galning, skulde hun blive her; nej, her vilde hendes Hjærte sprænges af Glæde. For at slaa lidt af den Evighed ihjel, der skilte hende fra Boitjo, gav hun sig til at ordne og pynte sit Kammer, hun redte sit Haar og satte Blomster i det, foran Spejlet, og lo glad til sit eget smukke Ansigt. Saa sprang hun om som et femaars Barn og sang noget, hun vidste ikke selv, hvad det var. Hendes Tanke hang kun ved Døren og den mindste Lyd fik hende til at skælve som en lille Fugl. Saa lykkelig var hun

Først denne Dag henimod Mørket kunde Ognianof liste sig ud af Klostret, hvor han var skjult, for at besøge Rada.

Hun boede hos den gamle Liloovitsa, i et lille Hus bag en grøn og blomstrende Have; foran Døren stod en Bænk, hvor Rada arbejdede om Dagen og læste under Skyggen af Valnøddetræerne. Hvor havde de Timer været lange for Rada! Sove kunde hun ikke om Natten, han maatte ud, ud i Haven. Stjærnerne funkledede som levende Brillanter paa Himlen. Fra den skære og stille Luft strømede Bølger af Blomsterduft, mest føltes den søde Vellugt fra en hvidblomstret Akacie. Træernes Blade suste og skælvede kælent under Nattevindens Aande. Stilheden var underfuld og hemmelighedssvanger i den maaneløse Nat. I Tagskægget over Bænken vaagnede to Svaler, saa søvnt ud af deres Rede og krøb igen blødt ind til hinanden. — En Aande af Elskov, af himmelsk, ufattelig Fryd, dvælede overalt. Og alt, den dybblaa Himmel, de tindrende Stjærner, og denne Luft og disse Træer og Svalerne, der gemte sig i deres dunede Leje, Blomster og Duft god i hendes Sjæl en vel-

gørende Ro og fortalte om Fred, om Kærlighed og Poesi, om omme, dvælende Kys i den søde Nat.

Rada blev borte i Fryd.

Da Ognianof tilsidst bankede paa hendes Dør, følte hun godt, at hendes Ben ikke rigtig bar hende og dog fløj hun til Døren og aabnede den.

De elskende favnedes og Læberne mødtes i et langt, brændende Kys.

Den hele Strøm af Glæde maatte nu udtales i Kys paa Kys, i nogle usammenhængende Ord.

Rada var henrivende dejlig i al sin Kærlighedslykke. Hun syntes selv, at Boitjo aldrig havde set saa smuk ud, som i denne Bondedragt, hvor hans mandige og udtryksfulde Ansigt traadte langt klarere frem.

„Og hvad siger du, min egen Due? Kan du tilgive mig al den Skræk og Jammer, jeg har voldet dig.“ Ognianof trykkede hendes Hænder i sine og dukkede sig dybt ned i hendes store, straalende Øjne.

„Om jeg kan tilgive dig, nej, nej du, aldrig!“ sagde Rada heftigt. — „Hvor kunde du være saa ubetænsksom? hvorfor sendte du mig ikke et Ord? Aa Boitjo, Boitjo, du maa ikke dø, jeg vil ikke mere slippe dig. Jeg vil være hos dig som dine Øjne og elske dig meget, meget — og glæde dig hver eneste Dag. . . . Du har udstaaet saa meget, Boitjo, ikke sandt? . . . , Hvor jeg dog bærer mig tosset ad, jeg spørger dig slet ikke, om alt hvad du har gennemgaaet disse sidste Maaneder . . . jeg selv har jo gennemgaaet saa meget.“

„Ja, Rada, jeg har haft det ondt mangan Gang og været i mange Farer, men der er en Gud over os, vi fik Lov til at ses igen.“

„Nej, nej, du maa fortælle mig alt, alle Enkeltheder, jeg vil vide det hele. Tænk dog paa alt, hvad Folk her har fortalt, hvor kunde de dog være saa grusomme at udtænke saadanne Løgne! Nu er du hel og sund hos mig, lad mig nu faa

alt at vide.“ Hun saa bedende paa ham, fuld af usigelig Kærlighed og Deltagelse.

Boitjo fortalte hende alt i simple Ord. I hendes klare Barneøjne afspejledes alle hendes Sjæls Bølger under Fortællingen. Snart læste han Skræk, snart Medfølelse, snart Triumf og Glæde. „Boitjo, der er nogen, som maa have forraadt dig!“ udbrod hun urolig, da Fortællingen var naaet frem til det tyrkiske Overfald paa Ognianof i den lille Han i Altynovo.

„Jeg véd ikke selv, men jeg vil nødig mistænke en Bulgarer, maaske jeg har forraadt mig selv i det tyrkiske Kaffeus ved min Ubehændighed.“

„Men hvad saa?“ spurgte Rada utaalmodigt.

„Fra mit Værelse kunde jeg høre de tyrkiske Gendarmeres Fodtrin og jeg kunde nok forstaa, at det var mig, de var paa Jagt efter, det blev mørkt for mine Øjne, jeg indsaa, at der ikke var noget Haab, det var ude med mig. Jeg havde seks Kugler i min Revolver; de fem skulde Fjenden have, men den sjette vilde jeg gemme til mig selv.“

„Gud i Himlen! hvad har du dog haft for Øjeblikke — og jeg har intet vidst, maaske har jeg spist eller hvilet mig dengang.“

„Nej, Rada, du har sikkert bedt til Gud, ti Gud havde paany Barmhjærtighed og frelste mig fra den aabenbare Undergang.“

„Skete der da et Mirakel, Boitjo?“

„Ja, du kan godt kalde det et Under. Han gjorde Tyrkerne blinde. Istedendfor at komme op i mit Kammer, gik de først ud i Gaarden. Som jeg senere fik at vide, var der lige kommen en græsk rejsende til Han'en, han lignede mig noget og Zaptien, der havde set mig Dagen før, lod sig et Øjeblik vildlede.“

Rada aandede op.

„Jeg kunde høre de ophidsede Stemmer og forstod, at der skete en Fejltagelse, og at de om et Minut vilde være hos mig. Kun et eneste Minut skilte mig fra dem — og fra Døden. Jeg kan

ikke længer huske, hvordan jeg fik sprængt en Vinduesprosse og svunget mig ned paa Vejen — ja, det var egentlig ikke paa Vejen, men lige ned i en lille Flod, som var frossen. Isen brast, og jeg sank ned i det kolde Vand til over Knæerne. Mens jeg asede og stræbte for at komme op paa det tørre, døvedes jeg af et tordnende Spektakel; fem, seks Geværer bleve affyrede over mit Hoved fra Vinduet. Bælgmørkt, som det var, fløj alle Kuglerne langt ud over mig, ingen ramte, — Saa flygtede jeg, det var en vild Flugt, jeg véd ikke selv, hvor længe jeg fór afsted i Natten.“

„Forfulgte de dig da?“

„Ja, en tidlang hørte jeg dem godt, men saa blev det stille. Jeg var kommen ind i Skoven. Det var dyb Nat og Vinden skar. — Mine Bukser vare frosne og stive som et Bræt. Jeg stred to Timer frem mod Vest over Markerne og naaede næsten halvdød Landsbyen Oftjeri. Der tog gode Mennesker sig af mig og gav mig Ly. — Alt, hvad den Flugt kostede mig, var en Taa, som frøs af mig. — Jeg blev der kun i to Uger, længer turde jeg ikke, jeg var bange for at bringe Ulykke over mine Frelseres Hoveder, jeg bringer gærne Ulykke med mig. — Jeg vandrede saa til Pirdop, hvor Muratliskis Broder er Lærer. Hos ham laa jeg syg i tre Maaneder, og meget syg.“

„Stakkels, stakkels Boitjo!“

„Den Fyr har et Hjærte af Guld, men det er ogsaa Muratliskis Broder. Han gengældte mangedobbelt det, jeg har gjort for hans Broder. Da jeg igen var bleven rask, udrustede han mig til Rejsen, gav mig disse Bondeklæder og bød mig Farvel med Taarer i Øjnene.“

„Tror du da, at ingen nu kan kende dig? — Boitjo, tag dig dog ivare!“

„Du kender mig, men ingen Tyrk aner, at denne Bonde er „Greven“, og skulde det ske, at en Forræder fik Begreb om, hvem jeg er, saa har jeg her et Svar til ham.“ — Han slog

sin Kofte til Side og pegede paa to Revolverkolber og Grebet af en Kniv, der stak frem fra Bæltet.

„Du er dog en vild og blodig Mand!“ smaalo Rada. „Men hvordan kom du herhen og hvem er Muratliski?“

„Brzobeguneks Broder.“

„Tyskeren, Fotografen?“

„Ja, lille Rada, — han hedder Muratliski. Han er ligesaa god en Tysker som han er Fotograf. Han er en Flygtning fra Rejsningen i Stara-Zagora. Det er mig, der har anbragt ham her og skjult ham under det Navn. Betro dig til ham, han er vor bedste Ven.“

„Jeg behøver ham ikke, nu har jeg jo dig!“

„Men jeg skal afsted igen, Rada!“

„Du vil bort igen? Hvornaar? Og jeg skal igen blive tilbage her?“

„Endnu i Nat maa jeg afsted, om faa Timer,“ sagde Ognianof.

„Du rejser saa snart, nej det er umuligt, jeg har jo ikke set dig endnu,“ sagde Rada, der paa én Gang blev bleg.

„Jeg maa afsted til K. Jeg har en Mission og her i Bjelajerkova tør jeg ikke blive længere.“

„Boitjo, tag mig med. — Du *maa* vel gaa, du har nu engang ofret dig for Bulgarien, men bring mig bort fra denne sorte By; gem mig i en eller anden Landsby, hvor jeg oftere kan faa dig at se, nej, eller hvis du vil, giv saa ogsaa mig noget at udrette for Folket, jeg er ogsaa Bulgarerinde, og alt det, du haaber, det haaber ogsaa jeg. Boitjo, hvis du skal dø for Bulgarien, saa vil jeg ogsaa dø med dig. Men vi maa ikke, vi kan ikke skilles mere. — Aa Gud, hvor er jeg lykkelig, nu du er her!“

„Rada, jeg forstaar godt, hvor ondt du har det her,“ sagde Ognianof bekymret. „Jeg véd, hvordan de har mishandlet og jaget dig og saaret dine Følelser. — Jeg har slet ikke gjort

noget for dig — saa helt optagen at min Sag har jeg været. Jeg er jammerlig egenkærlig —!“

„Aa Boitjo, Boitjo! Hvis du nu gaar fra mig, tror jeg, at du aldrig kommer igen.“ Radas Øjne vare fulde af Taarer. „Nej, nej, du *maa* ikke lade mig blive tilbage — tag mig med — jeg skal ikke hindre dig, jeg skal hjælpe dig — alt vil jeg gøre, bare ikke skilles fra dig“

„Nej, min lille Due, du kan ingenting gøre En Rejsning kræver Mands Kraft, Blodtørst . . . , Ubarmhjærtighed Du har gjort, hvad du kunde. . . . Det Løvebanner, du har syet, skal give os Mod og Begejstring. . . . Mere kan en bulgarsk Pige ikke gøre nu! Men hør Rada, du kan rejse til Klisura til Muratliskis Moder. — Der er heller ikke sikkert, men saa slipper du bort herfra. . . .“

„Jeg rejser allevegne hen, naar jeg blot kan se dig oftere!“

„Jeg er Apostel i de Egne, og til Klisura kommer jeg nu og da. Næste Gang, jeg kommer til Bjela-tjerkova skal det være for at rejse Oprøret. Indtil den Dag skal vi nok faa hinanden at se, Rada — sidenhen maa Gud raade for, hvad der bliver af os to. Den Kamp bliver blodig og vældig. Hvis Gud kun vil velsigne vore Vaaben, om blot vort Fædreland kunde komme ud af Kampen blodbestænkt, men frit, saa dør jeg med Glæde for det“

Min eneste Sorg er, at Døden vilde skille mig fra dig, for jeg elsker dig saa grænseløst, hele mit Hjerte er hos dig, men mit Liv tilhører Bulgarien. Jeg véd da, at der vil leve en Sjæl i Verden, som vil føle Medlidenhed og græde ved min ukendte Grav.“

„Nej Boitjo, Gud vil nok bevare saadanne Helte som dig for Bulgariens Skyld, og saa bliver du berømt og jeg saa uendelig lykkelig!“

Boitjo rystede tvivlende paa sit Hoved.

„Rada! Hvad der end hænder, vil jeg have en ren Samvittighed Jeg maa gaa til Grunde . . . , jeg føler det.“

„Ti dog stille, Boitjo!“

„Hør lidt paa mig! — Jeg mister Livet, Rada, fordi jeg *maa* gaa i Døden, men jeg vil saa gerne være tryk for din Fremtid. Du har knyttet din Skæbne til min, til en dømt Forbryders, en jaget Flygtnings, du har gjort mig lykkelig ved din Kærlighed. — Du har ofret mig mer end dit Liv, du har ofret mig dit gode Ry, din Jomfruære, jeg *véd* jo alt, hvad du *maa* lide. Jeg vil have, at du før jeg dør skal være min Hustru for Gud og Mennesker. Du skal bære mit Navn, Ognianof, det er ikke et daarligt Navn, jeg skænker dig. Naar du kommer til Klisura, skal jeg faa en Præst til at vie os. Min Fader er en rig Mand og han holder af mig. Jeg *véd*, at han vil opfylde sin Søns sidste Ønske. Jeg vilde gerne nu straks have bragt dig til ham, men det er umuligt. Jeg har ikke nogen Ring at give dig, men det behøves heller ikke, Gud er over os, Bulgariens store, retfærdige Gud, de forpinte og bristede Hjærter Gud, hele den lidende Menneskeheds Gud. Han ser os, han hører os.“ Han tog hende ved Haanden og knælede.

„Lad os give hinanden Troskabsløftet for Hans Aasyn. Han vil signe vor Pagt.“

Hun knælede ned ved hans Side.

Deres Læber hviskede Ord, der kun blev hørte af den almægtige Gud.

Omkring en Stamme.

Den næste Dag skinnede Solen igen straalende ned fra den azurfarvede Himmel.

Haverne duftede og Rosenbuskene viste allerede smaa røde Glimt fra de bristefærdige Knopper. Frugttræerne bugnede i

grønt og triumferede i deres snehvide Pragt, — der var Fest i alle Bjela-tjerkovas Haver, Nattergalene sang og Svalerne før gennem Luften og fyldte den med deres Kvadder, berusede af Lys og Frihed. Hele Naturen svulmede af Liv og Ungdom.

Just i denne Stund standsede Marko Ivanof nede i en lille gemt og stille Gade i Byens Udkant og bankede paa en Indgangsport.

Den blev straks aabnet af en slank Yngling i landlig Dragt og barhovedet.

„Er det her, de har bragt Stammen hen?“ spurgte Marko sagte. „Ja, den er her, Baj-Marko, kom kun ind.“ Knøsen viste Vej. „Her er de, værsgod!“ En anden Dør blev aabnet og det første Marko saa, var en Stamme.

En Stamme af et Kirsebærtræ.

Kaltjo, vor gamle Kending, Hyrden fra Vinterhytten, der stod oppe paa en Brændestabel, drejede et almægtigt Bor, som sad fast i Enden af Kirsebærstammen. Sveden haglede ned ad hans rynkede Ansigt.

„Til Lykke, Kaltjo!“ hilsede Marko smilende, idet han interesseret betragtede Arbejdet, „det gaar jo stolt.“

„Alt gaar, blot man véd hvordan,“ bemærkede en Stemme bagved.

Marko drejede sig om og fik Øje paa Mitjo Beizadet, der sad paa Hug ved Væggen,

„Aha, Kir*) Mitjo,“ sagde Marko høfligt og rakte Haanden til Komitéens Vicepræsident.

„Hvor skal saa Mødet være i Dag?“ spurgte Marko, uden at flytte sit Blik fra Stammen.

„I Dag skal vi ud i Zeleni-trap (det grønne Hul).“

Zeleni-trap kaldtes en lille Kløft i den nøgne Bjærskrænt, der nord for Byen dannede den første af Stara-Planinas Terasser.

*) nygræsk = Herre.

Følgende Zamanofs Vink samledes Komitéen stadig paa ny Steder.

Rød og svedig af Anstrængelse, hulede Kaltjo Stammen med det mægtige Bor i sine senede Hænder. Ofte trak han Boret ud for at fjerne Spaanerne, kiggede ned i Hullet og tog fat igen.

Han naaede omsider det rette Punkt, det vil sige to Spand fra Stammens tykke Ende, her skulde Krudtgangen laves paa Kanonen, ti det var en Kanon, man var ved at fabrikere. Han lukkede det ene Øje til og kiggede ned i Hulningen, saa kastede han et stolt Blik paa Tilskuerne, og de kom ogsaa hen og kiggede.

„Der kan gaa en tipundig Kugle i det Hul,“ mente Baj Mitjo, „men vi fylder den med Skraa, saa spiser den flere af de Hedningekroppe. Dit Kirsebærtræ skal gøre Underværker!“

Markos Ansigt lyste triumferende; thi Kirsebærtræet var sandt at sige fra hans egen Have. I den sidste Tid var der foregaaet en betydelig Omvæltning i Markos Overbevisning og Opfattelse. Den revolutionære Gæring, som havde grebet Bjelattjerkova, lod heller ikke ham ret længe fremmed og kold han følte Interesse, blev forbavset, ja, grumme urolig. Han sagde til sig selv: „Hvis det virkelig ser saadan ud overalt, som de siger, skulde det saa ikke være muligt at sætte Tyrkiet i Flamme. — Mon det dog ikke er ude med dette Rige, hvor selv Børnene rejser sig væbnede!“ Hans Bekymringer blev svagere og hans Tillidsfuldhed voksede. Selv dette kolige, fantasiløse Menneske, selv han blev dragen med i den almene Henrevenhed og begyndte at fatte Tro paa Sagen. Epidemien angreb ogsaa denne ædruelige, men varme bulgarske Sjel

Men denne psykiske Proces var ikke gaaet for sig pludselig. Stærke Overbevisninger arbejder sig frem under Indtrykket af hele Rækker af Kendsgærninger. Først og fremmest var det Synet af den tyrkiske Befolknings voksende Voldshandlinger og

Grusomheder, dengang havde han tænkt ved sig selv: „Er det et Liv, vi fører, er vi da ikke Mennesker?“ Det var den første Boble, det første Skridt

Siden havde det virket stærkt paa ham at se Ungdommens Begejstring, at se, hvor ubøjet den beredte sig til en afsindig, men dog stolt Gerning. En Dag havde han sagt til sin Hustru: „Hvem véd, maaske dog de forrykte Mennesker udfører noget“

. . . . Men lad os straks bemærke, at Marko nok var Tilhænger af Forberedelserne til Rejsningen, men ikke af Rejsningen selv. Hans Begejstring var ingenlunde saa stor som Mitjos, der havde en saa fast Tro paa Kampens Udfald, at han var rede til at sætte alt paa Spil ligesom Ognianof. Men Marko forstod, at Bjela-tjerkova skulde og maatte sættes i Forsvarsstand for at kunne afslaa et Overfald af Basji-bozuk'er, som kunde ventes ude fra de vel væbnede og forbitrede Tyrkelandsbyer i Strjemadalen. — Ja, hvis der virkelig brød en almindelig Opstand ud i *alle* Rigets Dele, saa var det en anden Sag, men det var vist grumme tvivlsomt . . . I alle Fald, som Fremtiden saa ud, maatte man være forberedt.

„Tag kun mit Kirsebærtræ,“ havde Marko sagt til Nikolaj Netkovitj, der forgæves havde været den halve By om for at finde et Træ, der kunde bruges til Kanon. Men han vilde paa ingen Maade have, at hans unge Sønner var med til det Værk. „Det er nok, at én af mit Hus er med,“ sagde han ved sig selv. Der var endnu for megen Vaklen og Modsigelse i hans Sind, for megen Lyst til at redde det, der kunde reddes ud af Stormen.

Marko hørte til det moderate Element i Folket. Et Element, der er værdifuldt paa enhver Tid undtagen i en Revolution, der grunder hele sit Haab paa Voldsomhed og Yderlighed. Det virker ofte som en Brist ved et Hjul — eller mærkes slet ikke.

„Saa, nu kan vi sige, at Kanonen er istand,“ sagde Kaltjo triumferende, „den skal nok snakke flinkt med Tyrkerne.“

„Bravo, du skal blive Artillerigeneral, nu skal vi blot have Baj-Lilo til at lægge Jærnringe om den, saa er den saa god som en af de Krupp'ske,“ sagde Mitjo.

„For tusind Ulykker, sikken et Spektakel den vil lave!“ mente Marko.

„Vi lægger den i Stilling ved Zeleni-trap, derfra kan vi bestryge hele Dalen. Saa snart de viser sig, saa mejer vi dem ned uden Naade og Barmhertighed. . . . Det er en videnskabelig Position!“

Der hørttes Fodtrin udenfor.

„Det er en af vore,“ sagde Mitjo, der havde givet strænge Ordre til kun at indlade de indviede.

Popof traadte ind, Komitéens Sekretær. Han hilste paa Mitjo og Marko. — „Jeg er paa Vej til Zeleni-trap og da jeg gik her forbi, vilde jeg nok ind at se vort Artilleri.“

„Ja, i Dag maa vi alle til Mødet, vi maa afgøre, hvem der skal sendes til Panagura, de har bedt os om en Afsending, — jeg stemmer for Sokolof!“

„Hvorfor skal der èn til Panagura?“ spurgte Marko.

„Ja, der er Fællesmøde, det skal afgøres, hvad Dag Opstanden skal bryde ud; — det bliver nok den første Maj,“ mente Popof.

Marko var maalløs af Overraskelse.

„Nej, det er for tidlig, lad os først faa vores Roser*) ind,“ bemærkede Mitjo.

„Skal — skal Rejsningen nu . . . skal *vi* gøre Oprør nu?“ stammede Marko med Besvær.

„Det bryder løs overalt paa en og samme Dag!“

„Lad os dog ingen Daarskaber begaa!“

„Daarskab eller ikke, nu *skal* det være,“ sagde Mitjo kort.

*) I Bjela-tjerkovas Egn (Tundja Dalen) dyrkes Marker fulde af Roser til Udpresning af Rosenolie.

„For smukke Øjnes Skyld har vi ikke beredt os saa længe.“
tilføjede Popof.

„Bum-bum! Bum-bum! Baj-Marko, det skal gaa løs,“ sagde
Kaltjo ophidset.

„Jeg har forstaaet, at vi kun holdt os rede for at væрге
os mod Basji-bozuckerne, indtil vi saa, hvad der skete rundt
om os,“ sagde Marko.

„Jeg er svært bange for, at vi ellers bliver ene om den
Dans!“

„Skam og Skændsel vilde det være for Bjela-tjerkova, om
vi skulde tøve blot et Øjeblik! Det hele Folk rejser sig paa
èn Dag og Tyrkiet skal give sig i Fugerne — det springer!“
sagde Baj-Mitjo hidsigt.

Marko blev tankefuld.

„Véd I nu ogsaa sikkert,“ spurgte han, at det bliver saadan?“

„Ja, vi véd det!! Tror du, vi er Børn? Derfor drog jeg
dig med i en Sammensværgelse, saa du med egne Øjne kunde
læse Brevene og med egne Øren høre, hvad Kablesjof*) og
Boitjo sagde“

Marko rystede tvivlende paa sit Hoved.

„En Ting er, hvad Folk siger, noget andet, hvad du selv
véd. Tænk fem Gange over, før du gør noget, ellers kan vi let
komme til at dele Skæbne med Zagora**) —“

Mitjo blev vred.

„Nej, nu er det en anden Sag, overalt vil Flammerne
blusse, alt er ude. — Blot vi faar Dagen at vide“

„Ja, bryder Ilden løs overalt, saa tager jeg ogsaa min
Bøsse! men hvis nu kun vi“

„Det bryder løs overalt!“

„Hvem kan vide?“

*) En bekendt Revolutionshelt, der dengang led Døden.

**) Her fandt 2 Aar før en fuldstændig mislykket Rejsning Sted,
som krævede mange Menneskers Liv.

Det bryder løs, vil du have min Ed derpaa?“

„Nej, nej“

„Du er dog en vantro Thomas!“

„Ja, jeg vil helst røre med min Haand som han, det er et Spil med vore Hoveder.“

„Vær vis paa, at vi sejrer!“

„Ja, hvorfor?“

„Fordi Tyrkiet *maa* falde nu“

„Hvorfor *maa* det falde?“

„Jo, det *maa* falde, fordi det staar skrevet, at det falder!!“

„Aa, jeg tror ikke paa de nymodens Profetier Kallenderen siger, at vi skal have Regn og Storm nu, og vi har et paradisk Vejr. Det er tom Tale!“ Mitjo flammede op. „Jeg skal vise dig en Profeti, som du skal bøje dig for.“

„Fra hvem er den?“

„Fra selve Forsynet. Det *maa* være den hellige Aand selv, som har indgivet os den. Den menneskelige Tanke vilde aldrig udfinde den.“ — Og Mitjo begyndte at lede i sine Lommer.

Marko saa paa ham i stum Forbavselse.

„Saa, nu har jeg ladet min Notebog ligge hjemme,“ sagde Mitjo fortrydeligt, men lad mig se, jeg kommer nok paa det Det siger jeg dig, tror du sidenhen ikke paa Tyrkiets Fald, saa vasker jeg mine Hænder —. De døve kan ikke engang høre en Tromme“

Mitjo tog sin Skriveæske frem, dyppede Pennen i Blæk-hullet og ledte igen i Lommen.

„Har du ikke en Stump hvidt Papir?“

„Nej,“ sagde Marko og rodede forgæves i Lommerne.

„Stop lidt, jeg kan skrive her.“ Mitjo knælede ned ved Kanonen og gav sig til at skrive paa dens glatte Overflade. Marko saa nysgærrigt til. Snart stod der et Par Linjer i kirkeslavisk*) Skrift og arabiske Cifre, med følgende Ord:

*) Som i det græske Alfabet, saaledes har ogsaa i det slaviske hvert Lydtegn en vedtagen Talværdi.

T (= 300) U (= 400) R (= 100) Z (= 900) I (= 10) A (= 1)

K (= 20) E (= 5)

P (= 80) A (= 1) D (= 4) N (= 50) E (= 5).

„Naar man læser de Kirketegn som Bogstaver, staar der: Turzia ke padne (Tyrkiet vil falde); læser man dem som Tal og regner dem sammen, faar man hverken mer eller mindre end . . . 1876.“

Hvem havde fra først af udfundet denne mærkelig Kombi- nation, dette Sammenstød? — Hvilken Hjerne havde grebet dette tilfældige Bogstavspil? Ja, det er ubekendt. Den Slags Tilsyneladelser kalder nymodens Mennesker „Tilfældets Luner“, men de gammeldags kalder det en Aabenbaring“.

Overtro forklarer det, som Fornuften ingen Mening finder i. Markos Vantro var brudt, i sin dybe Undren tav han stille, ikke en Stavelse kunde han faa frem.

Mitjo saa sig sejrstolt om. Hans sorte, skinnende Øjne lyste af stolt Selvtilfredshed, og i det svage, ironiske Smil, hvormed han iagttog Markos Forbavselse, laa baade Medlidenhed med Modpartens Vantro, og Sejr og Lykke

Medens de to Notabler førte denne Samtale, var der i al Stilhed kommen en hel Del af Komitéens Medlemmer. De var der alle for at se Kanonen fra Bjela-tjerkovas Krupp. Tilsidst var de der alle, undtagen Dima Bezportef.

„Ja, Dima er nok falden i Søvn i en eller anden Rakibod.“ Komitéens Medlemmer kunde ikke nok beundre og henrykkes over denne Kanon. Der laa den foran dem som et underligt, uhyrligt Dyr, uden Hoved og Ben, med et Øje i Ryggen og et frygteligt dybt Svælg — parat til at udslynge Ild og Bly. — Paa den glatte, gullige Bark traadte Baj-Mitjos sorte, kabba- listiske Tegn skarpt frem.

Dette frygtelige Mene-thekel til det tyrkiske Rige: „Tyrkiet vil falde 1876.“

„Se, nu er vi alle her, lad os holde vort Møde her — lige foran denne . . . Brumbasse.“

Alle var enige.

Men hvor skal Formanden sidde?“

„Her er min Stol!“ sagde Baj-Mitjo og satte sig ned paa Kanonen.

Saadan begyndte Mødet.

Et Folk i Beruselse.

Marko kom ud fra Mødet tung af Tanker under Indtrykket af alt det, han havde set og hørt i Kanonværkstedet.

„Hvem kan vide . . . maaske er dog Stunden kommen,“ mumlede han ved sig selv. „Men det er nok med mig . . .“

Her tænkte han fuld af Taknemmelighed paa, at hans Sønner slet ikke var grebne af den store Feber; hos dem havde han slet ikke mærket den Uro og vilde Gæring, der havde næsten alle, selv ham nu, i sin Vold.

„Ja, lad kun dem være udenfor, borte fra den Kedel, hvor jeg nu ogsaa er dumpet ned. Lad saa mig gaa til Grunde, blot de beholder Livet . . .“

Men snart efter skød en bitter Tanke op i ham, og han tilføjede alvorligt: „Er der da ikke rødt Blod hos de Knægte, har jeg da fostret dem op til Kræmmere? Nej, nej alligevel, det er bedre, at de bliver udenfor, én fra hvert Hus er tilstrækkeligt . . .“

Solen var nær Middagslinjen.

Han naaede hjem, urolig og ilde tilpas, gik ind i sin Stue og undersøgte sine Pistoler, der hang paa Væggen i deres

Hylstre, aabnede saa en Dør i den bageste Væg ind til et halvskjult Rum i den Hensigt at sætte Sten i Laasene paa et Par gamle Pistoler, et Arvegods fra hans Forfædre og i mange Herrens Aar forsømte som Skrammel.

Rummet var mørkt og tjente som en Art Pulterkammer. Han forsøgte at føle sig frem, men opgav det og tog et Lys for at finde det, han søgte. Men næppe havde han faaet Lyset ind, før han forbavset traadte et Skridt tilbage.

Istedenfor de to gamle Pistoler saa' han et helt Oplag af Bøsser, Pistoler og Revolvere. Det var rent ud sagt et Arsenal, og samtidig noget i Smag med et Uniformsdepot; i en Krog hang fyldte Patrontasker, Bondesko, Ridestøvler, vidunderlige frankiske Uniformsdele, omvundne og prydede med Snore, og en hel Del andre løjerlige og mistænkelige Genstande.

Marko kaldte paa Bedstemoder Ivanitza. „Men saa hør dog, hvem i al Verden har aabnet dette Rum, hvem har hængt alt det Maskeradetøj herind?“

Bedstemoder Ivanitza stirrede forundret paa ham. „Ja, hvem skulde vel aabne den Dør, — maaske jeg? De er der saamænd alle, Vasil, Dimitr, Kiro, alle løber de derind og har et eller andet for, men jeg ved ikke, hvad de gør inde i det mørke Rum!“

Marko var ophidset. „Pokker staa i de Røvere!“ sagde han og kløede sig i Nakken.

Han holdt en liden Stund Lyset for Aabningen, saa' derind og hviskede med et ubeskriveligt Udtryk i sit Ansigt: „De er blevne gale — alle, allesammen!“

Saa lukkede han Døren til igen, gik lige hen foran Helgenbilledet og knælede. Han bad en Bøn, en Bøn, der slet ikke stod i hans Bog Han bad for Bulgarien!

Med Foraarets Fremskriden skred ogsaa Oprørsbevægelsen kæmpemæssigt frem. Hele det vestlige Trakien lignede hint

Foraar en eneste Vulkan, i hvis Indre det buldrede dumpet, Varslet om Udbrud. En Sværm af Apostle og Agitatorer gennemkrydsede Bjærg og Sletter og ordnede alt til Kamp. Overalt fik de en god Modtagelse, overalt fandt de aabne Arme for at kryste dem, aabne Øren for at høre paa dem — et Folk, tørstig for at nemme det store Ord: Frihed, utaalmodig efter at gaa til sit Golgatha for at opstaa igen.

En hel Skare af Ordets Sædemænd havde gennempløjet Bulgariens aandelige Ager og strøet Selverkendelsens Frø ud i alle dens Furer. Den underfulde Række af Mænd, begyndende med Paisi, en Munk, og endende med Levski — en Diakon — to straalende Lys, havde allerede gødet Markerne, og den første signet dem fra Atos' Bjærg, den sidste fra sin egen Galge. Og kun for 20 Aar siden, da Rakovski i en Landsby forsøgte at nævne Ordet Oprør, maatte han flygte i Kvindedragt for at undgaa Bøndernes Forbitrelse.

Nu sendte Folk, naar de hørte, at der kom en Apostel, en hel Deputation ud for at møde ham istedenfor Forfølgere. Og Folket lyttede til, ja slugte tørstig hvert lysgivende Ord, som en brændende Gane en krystalklar Drik. Kirken gav sin Præst, Skolen sin Lærer, Marken sin Plovmand, Moderen sin Søn. Med elementær Kraft trængte Idéen ind overalt, løftede alt paa sine stærke Vinger, Bjærg og Dal, den fattiges Hytte og Munkens Celle. Selv Tjorbadji'erne, den formuende, mætte Klasse, der før havde gjort alt for at hæmme Folkets Fremskridt, kom under Idéens Fortryllelse; sandt nok, selv tog de forholdsvis lunkent Del i den patriotiske Bevægelse, men de hindrede den ikke, ti de forraadte intet.

Forræderier og Lavhed, fra alle Sider og fra alle Slags Mennesker, kom efter Katastrofen, som dens sikre, uundgaaelige Yngel . . .

Forgæves forsøger nogle i Partilidenskab at give den Del af Befolkningen, hvis Fødder stikker i Bastsko, Eneret paa hin Ildhu. Det er at voldtage den historiske Sandhed. Forgæves,

ti hin himmelske Ild, den greb i sine Luer baade bastskoede Bønder og Universitetsynglinge, baade Faareskindshuer, Feser og Hatte. Som i alle Bulgariens Fremskridtskampe stod Videnskab og Tro, det vil sige alt af Aand, i første Række. Det nye bulgarske Martyrologion viser det klart. Sandt nok, Hovedmassen, baade fordem og nu, er af Folkets brede Midte, men den ydede kun det, den kunde yde, — Tallet. De højere Klasser gav Tanke og Sjæl i Bevægelsen.

Oprørsviljen voksede og bredte sig. Hver Dag kom ny Mennesker, ny Steder til; ung og gammel, alle havde Haand i med.

Bønderne forsømte at pløje deres Marker for at støbe Kugler, og Borgerne opgav deres Forretninger og Vareomsætning.

Hemmelige Sendebud var Dag og Nat i Bevægelse mellem de forskellige smaa Komitéer og Hovedkomitéen i Panagura.

Ungdommen gik til Krigsovelse med Bøsser paa Nakken, under „Centurioners“ og „Decurioners“ Kommando. De unge Piger vævede Toj, flettede Galoner og lavede Patroner, og de gifte Koner æltede Dejj og bagte haarde Kringler, Skomagerne lavede lutter Tasker, Bjærgsko, Sabelskeder og andre Nødvendighedsartikler til Oprøret.

Selveste Myndighederne i Landsbyerne, Skrivere og Fogder, tog ivrigt Del i Forberedelsen.

I hver eneste Landsby voksede Forraadet af Vaaben, Kugler og Krudt. Krudtet ydede Tyrkerne. Udborede Kirsebærtræstammer med Jernbaand om udgjorde Artilleriet. Silkefaner med brølende Sølvløver, fantastiske Uniformer, straalende Popekaaber, Kors og Kirkebannere udgjorde den forestaaende Kamps Smykker.

Selv Børnenes Leg kom ind under den store Rus. De lod Top og Bold og Kegler ligge, og legede blot Soldat langs ned ad Gaderne med Rørbøsser og Træsabler . . . Gamle Folk gik fra Sans og Samling og sagde: „Det her er Guds Værk!“

Men der var ellers ingen himmelske Tegn, som varslede om den store Storm, det skulde da være hin vidunderlige Profeti:

„Tyrkiet vil falde 1876“, der jog Landet rundt og bragte selv de mest skeptiske Sind i Undren . . .

Tvrtimod, Vaaren var kommen usædvanlig tidlig og havde forvandlet det hele Trakien til en Paradisets Have. Rosenmarkerne blomstrede saa overdaadigt som nogensinde. Agre og Enge lovede en rig Høst, den Høst, som der ingen Hænder skulde være til at tage ind.

„I Ly af stærke Dage, hemmeligt og stille,
et Aarhundred' voksede Folket i at ville.“

Den tyrkiske Regerings ligegyldige Nølen midt i denne aabenlyse, ja, frække Hidsning, midt i denne larmende Vaabenklirren og Beredelse til Oprør i Bulgarien, maa forklares som et Udslag af dens Blindhed og dens Foragt for Rajaens voksende Kraft. „Det er Harer, der spjætter,“ sagde de højmodige Efendier. „Det er Hurraskrigere,“ mente de hovne Herrer, og saa lo de foragteligt. Der er Ord, som betegner hele historiske Afsnit, som nu „Hurraskrigere“ — Daživiejlér*) — det var fra Jubelraabene rundt om i Bulgarien efter at Sejren var vunden i den trediveaarige Krig om det bulgarske Exarchat — 1870 —, disse Jubelraab havde højlig undret Tyrkerne, der slet ikke forstod Stridens Værd eller Kærne, og mindst af alt anede, at det var de Raab, der gav Luft for Oprøret kun seks Aar efter.

Denne Forvandling i Folkekampen fra en ligegyldig Kirkestrid til et aabent Brud med Sultanen kunde de tyrkiske Myndigheder og Regeringen aldeles ikke forstaa. De kunde ikke følge med Tidens Rørelser eller drage nogen Fremtidsslutning af Idéens Veje. Men selv om de nu havde indset, hvad der gik for sig, vilde det allerede have været for sent. De havde intet Fængsel saa stort og dybt, ingen Lænker saa korte, at de kunde

*) Daživiejlér — en tyrk. Afledning af det bulgarske Hurra: „Da živi“ = han leve.

have knækket og kuert denne mægtige Tanke, denne usynlige Marko-Kralevitj*), der rystede Fjælde.

En Fremtid vil undres — ja, vi selv ogsaa, vi, der har været Øjenvidner til det, jeg skildrer, vi vil undres og staa som slagne overfor denne aandelige Rus, denne ophøjede Vanvid i Folket, der beredte sig til aaben Krig med et mægtigt Rige, der raadede over stærke, militære Kræfter. — Ja, og Folket gik i Strid i den faste Overbevisning, at det vilde sejre, og det med disse indtil Latterlighed ubetydelige Kræfter. Det beredte sig til Kamp i selve Fjendens Hjærte, i „Helvedes Gab“, som Marko Ivanof en Gang havde sagt; uden nogen anden Forbundsfælle end sin egen Begejstring, et Halmbundt, der flammer og slukkes, en Illusion — et Spøgelse, der forsvinder, naar man griber om det.

Sjælden giver Historien Eksempler paa en saadan Selvtillid, der grænser op til Afsind. Aldrig har den bulgarske Folke-aand hævet sig til en saadan Højde, og næppe naar den nogen-sinde derop igen

Vi har dvælet saa længe ved Præludiet til denne Kamp, fordi kun dette er gribende og et Maal for en stor Idés Styrke, naar den gror i gunstig Jordbund. Selve Kampen, der fulgte, fortjener ikke Navn af en Kamp.

Vi har heller ikke i Sinde at skildre den. Vor Fortælling knytter sig kun til en enkelt Episode af Kampen, et Afsnit, der belyser „Revolutionen“, dette de stolteste Forhaabningers frygtelige Forlis.

En Storm for Stormen.

Radas Flugt til Klisura skete hastigt og uventet. En Morgen, som Solen vel var oppe, bankede det paa Ruden, og udenfor

*) Marko-Kralevitj er Sydslavernes Folkehelt, deres Holger Danske.
O.'s Anm.

stod en trofast Klisurabonde. Han fortalte, at Boitjo havde bedet ham tage Rada med og bringe hende til Klisura paa hans Telega, der holdt bag Havemuren.

I Klisura kom Rada til at bo hos Gospodja Muratliska, der selv kort i Forvejen var flyttet dertil. Af et godt Hjærte havde hun lovet at opfylde Ognianofs Bøn og tog gæstevenlig mod den hjemløse Pige.

Fra Husets Vinduer, der vendte mod Nord, havde man det prægtigste Skue udover Byen, hele Dalen og Stara-Planina, Ribaritsas Kæmpetinde, endnu med Snekronens Smykke, sænkede blødt sine sydlige Hang, under hvilke Byen laa.

Paa de grønne Bjærgsider mylrede de vlachiske Hyrders Hjorder, og deres røde Hytter skinnede. En Zigzag-Sti snoede sig opad og førte til den modsatte Skraaning — Zlidol — derfra forte Vejen saa over mod Strjemas Dal. Ogsaa fra de andre Sider var Klisura omringet af Bjærg. Selv laa Byen som puttet ned i en dyb Dalgryde; den druknede næsten i yppig grønt og Frugttræer, og i Rosenmarker, der fyldte Luften med sød Duft. Om Vintren var her kun trist og udsigtslukket, men nu var Klisura en henrivende Plet, fuld af Skygge, Kølighed og Velvære

Der var i hele Bjela-tjerkova kun én, som virkelig sørgede over Radas Afrejse, som var fyldt af mer end venlige Følelser overfor hende, — ti han elskede hende. Det var Kandof. Denne blege, bulgarske Student fra Moskva var af den Art Mennesker, der altid maatte have et Ideal at leve for og drømme om. Han kom fra Rusland til sit Hjemland, optagen af halvtfordøjede socialistiske og anarchistiske Teorier; men uden at finde den sædvanlige russiske Sangbund for slige Tanker i sit velstaaende bulgarske Hjemsted, reves han snart med af den patriotiske Stemning og blev paa én Gang ligesaa ivrig revolutionær som før Socialist. — Da lærte han Rada nøjere at kende. — Det

var i den Tid, hun sørgede over Boitjo, troede ham fortabt. Hun havde ingen Tanke for andet end sin Sorg; Kandof fik hende at se en Dag — sortklædt, med de brune Øjne tunge af Alvor og Ulykke, sad hun paa en Bænk i Haven og lod de smaa, kraftige Hænder mekanisk føre Tenen. I samme Nu var hun for den fængelige Student Idealet, Symbolet paa det undertrykte, men rastløst arbejdende bulgarske Folk, alvorsfuldt og sorgtungt, men viljestærkt.

Han var dybt forelsket. Kandof vidste godt, hvor højt Rada elskede sin Boitjo, hvor haabløse hans Følelser var, selv nu hvor Boitjo ansaas for død. Men dæmpe dem kunde han ikke. Han droges modstandsløst mod den unge Kvinde, og uden Tanke om andet end at have en Ven til, var Rada glad ved hans Selskab, — og Kandof nød i indre Tilbedelse hvert Smil, hvert Haandtryk — selv det største syntes ham tilsidst muligt i Fremtiden. Saa kom Boitjo tilbage. Dybt hæderlig i sit Følelsesliv, var Kandof paa det rene med, at han maatte give tabt, — døde Solskinnet, Fremtiden, alt. Det var bitre, frygtelige Dage for hans Sind — i Stunder kunde han ønske Døden, i andre kom der en afsindig Lyst op i ham til at trodse Ognianof og tage hans Bruds Kærlighed fra ham, men det var ikke Kandofs virkelige Sjæl, der raadede i saadanne Øjeblikke. — Efter Dages og Nætters Kamp bestemte han, som eneste Redning, at rejse bort fra Bulgarien; ikke engang de patriotiske Følelser, Befrielsesarbejdet, kunde fylde ham nu; ind i alt, hvad der angik hans Land, dets Nutid og Fremtid, ind i alle Fantasierne om den store Kamp mod Tyrkerne havde hans Drømme vævet Radas Skikkelse, hendes Smil, hendes Taarer, hendes Alvor straaledede i Gyldentraad inde i de stærke Masker, ja, laa som Dugg, som Livet selv over det bulgarske Fremtidsland. — Og nu, hvad var alt uden hende?

Den Morgen, Rada rejste til Klisura, besluttede Kandof at rejse til Moskva. Næste Dag ordnede han alle sine Sager —

pakkede sine Kufferter og rejste — til Klisura. Han maatte, maatte se Rada endnu en Gang.

Rygtet i Bjela-tjerkova havde forlængst grebet om Rada, og hakkede med sit Næb i hende. Kandofs mange Besøg, den ugenkendte Ognianofs „Indtrængen“ til Rada, noget, der heller ikke var undgaaet alles Blikke, var nok til at slaa fast, at denne „sorgende Enke“ var et ukyskt, ja et letfærdigt Kvindfolk.

Hadji-Rovoama sørgede for at puste til Rygtets Vinger.

Kandof naaede Byen Dagen efter, at Rada var kommen, og tog ind som Gæst hos en Slægtning dør; et udmærket Paaskud til at komme i Radas Nærhed.

Straks næste Morgen maatte Kandof besøge Rada. Han traf hende nedslaaet og bedrøvet. Hun sørgede over Tabet af sin Veninde Lalka, og var urolig og angst fordi hun havde hørt, at Opstanden nu var brudt ud i Koprivstitsa; hun vidste slet ikke, hvor Boitjo var. I denne Sindstilstand blev hun glad ved at se en Ven.

„Sig mig dog, Hr. Kandof, hvad gaar der for sig nu?“ spurgte hun urolig.

„Opstanden er ved at bryde ud,“ sagde Kandof tørt.

„Og Boitjo, véd De slet ikke, hvor han er?“

Kandof saa adspredt ud af et af Vinduerne over mod et Punkt paa Ribaritsa.

„Hvordan tror De, det gaar, Kandof?“ spurgte Rada febrilsk.

„Jeg?“

„Ja!“

„Opstanden?“

„Ja, Opstanden!“

Han talte i en ligegyldig Tone uden at vende sig om mod hende: „Opstanden, hm, Opstanden, de vil slaas og skyde og stikke ihjæl, og saa vil de befri Bulgarien . . .“

„Men her i Klisura?“

„Maaske kommer de ogsaa op at slaas her — forresten kan det være ligegyldigt —“

„Hvad mener De — ligeegyldigt . . . Men De selv?“

„Aa, hvad der bliver af mig er ganske ligeegyldigt“

Kandof talte, som om han blev spurgt om Sæder og Skikke paa Ny-Zeeland; men under denne kolde, sløve Ro overfor selve de Begivenheder, der skulde afgøre Bulgariens Skæbne, skjulte sig den sorte Fortvivelse. Men hverken Rada eller han selv følte det.

„Hvad vil De da gøre nu, hvis Opstanden bryder løs?“ spurgte Rada.

„Hvad der er fornødent!“

„Hvad mener De, vil De ikke kæmpe med?“ . . .

„Jeg har kun ét at gøre, Rada — dø, det er det hele!“ svarede Kandof mørkt.

Der blev banket tre Slag paa Døren.

„Boitjo!!!“ raabte Rada og aabnede.

Ognianof traadte ind, forklædt som Bonde, træt og støvet. Han var lige kommen tilbage fra Panagura; han havde været med i det sidste store Møde i Metjka, hvor Dagen for Oprørets Udbrud var bleven fastslaaet — den første Maj. Nu var Ognianof paa Ilfart til Bjela-tjerkova for at tage de sidste Forholdsregler og selv føre Banneret dør. Han havde lagt sin Vej over Klisura for at hyde Rada et sidste Farvel. Men i den Hytte, hvor han boede, havde han fundet en Skrivelse fra Bjela-tjerkova; den bragte ham til feberhastigt at opsøge sin Kæreste.

Dør stod han nu og kastede et koldt og gennemtrængende Blik paa Kandof, som roligt lænede sig mod en Vindueskarm.

Rada fremstammede nogle Ord for at udtrykke sin Glæde, men da hun saa' den Forandring i Sindelag, Ognianofs Ansigt udtrykte, holdt hun inde som lamslaaet.

„Undskyld, at jeg saa tidligt afbrød eders Samtale,“ sagde Ognianof spodsk. Først nu syntes han at faa Øje paa Rada.

„Hvad fejler der dig dog, Boitjo?“ spurgte hun med bævende Stemme og nærmede sig til ham.

„Spar de Miner!“ sagde Ognianof koldt.

Hun bredte sine Arme ud for at omfavne ham, men han veg til Siden. „Forstaar du ikke, skaan mig for din Ømhed!“ . . . han vendte sig om mod Kandof og sagde dirrende: „Hr. Kandof, jeg véd ikke, hvordan jeg skal takke Dem, — at rejse saa lang en Vej blot for at imødekomme en Indbydelse . . .“

Vreden kvalte hans Stemme.

Kandof sprang frem fra Vinduet. „Hvilken Indbydelse?“ spurgte han tørt.

„Hvad er det for Tanker, du har, Boitjo?“ spurgte Rada forvirret. „Hr. Kandof er paa Besøg hos sine Slægtninge . . . han . . .“

Hun stoppede paa engang og brast i Graad.

Rada græd, fordi hun følte, at hun ikke sagde den fulde Sandhed. Hun havde jo til Tider godt forstaaet, at Kandof nærede mere end Venskab for hende, men sikker i sin egen Kærlighed og medlidende overfor den haabløse Bejlen, maaske ogsaa lidt smigret derover, havde hun ladet Kandof komme, naar han blot vilde. Ognianof maatte have hørt om de Besøg af ondsindede Mennesker, og nu vilde et bittert Tilfælde, at han skulde blive bestyrket i sin Mistanke.

Rada haabede, at Kandof selv vilde forklare alt og udfri hende fra den pinefulde Stilling, men han tav.

„Kandof, De burde ogsaa sige noget, saa det kunde blive lystigere,“ sagde Ognianof i bidende Spot og kastede samtidigt et foragteligt Blik paa sin Modstander.

„Jeg har slet ingen Ting at sige; jeg venter paa, at De skal sige noget fornuftigt,“ svarede Studenten koldblodigt.

„Det er lumpent!“ brast det ud af Ognianof.

Kandof blev endnu mere bleg. Den saarede Stolthed drev ham ud af hans mørke Sløvhed.

„Ognianof!“ raabte han.

„Raab højere, se at forskrække mig,“ raabte Ognianof ligesaa kraftigt. Hans Læber skælvede af Vrede.

Rada kastede sig hen mod ham, angst for at han skulde

begaa en vild Gærning. Hun vidste, hvor utæmmelig voldsom hans Karakter var,

„Gud i Himlen, Boitjo! Hvad gør du dog, vent dog og hør paa os!“ raabte Rada med taarebrudt Stemme.

„Det behøves ikke, Rada, — du skulde nødig fornede dig til at udgyde Taarer. Jeg, som troede, at du var mere skyldfri end et Barn, jeg har kastet min Kærlighed ud paa den aabne Gade — til Spot og Skam“

„Boitjo, Boitjo!“ raabte Rada hulkende af Fortvivlelse.

„Hold op! Mellem os er der intet mere fælles. Nu er Sløret faldet fra mine Øjne Hvor kunde jeg være saa taabelig at tro, at du elskede mig, mig, en Vagabond, som kun har Pæl og Galge i Udsigt, naar du kunde faa saadanne Riddere af det store Ord, saa kloge og forsigtige, saa velsete af de herskende Du store Gud, hvor Verden dog er nedrig!“

Han vendte sig om for at gaa.

„Ognianof! — De Ord skal du tage tilbage!“ raabte Kandof. Ognianof blev staaende.

„Jeg gentager dem Nederdrægtighed og Lumpenhed! Det er et usselt Misbrug af en Vens Tillid Vil du benægte det iøjnelysende vil du maaske?“ sagde Ognianof, medens hans Øjnes Vrede og Had truede med at drukne den blege Student.

„Enten tager du Ordene i dig eller det gælder Livet!“ brølede Kandof, der skummede af Forbitrelse.

„Døden! Med den kan man kun skræmme de revolutionære, der søger at frelse Bulgarien bag Kvindeskorter!“

Kandof styrtede sig mod Ognianof og forsøgte at slaa ham i Hovedet. Al hans lange Kval skød op i ham som en Strøm af Forbitrelse mod den, der uafvidende var Lidelsernes inderste Aarsag.

Ognianof var stærk. Han puffede Kandof op mod Muren og trak sine to Revolvere ud af Bæltet. „Jeg vil ikke slaas

som en Lastdrager, tag den Pistol," og Ognianof rakte et af Vaabnene frem.

Rada, der var halvt afsindig af Skræk og Fortvivelse, aabnede Vinduet til Gaden og raabte af sine Lungers fulde Kraft, for at hidkalde de forbigaaendes Opmærksomhed.

Paa én Gang lød der Klang fra Klokketaarnene, tunge, dybe Toner. Den mægtige Lydbølge kløvede Luften. Ognianof, der holdt Pistolerne i sin Haand og var ved at række sin Modstander den ene, blev staaende ubevægelig. I det samme lød hurtige Fodtrin udenfor og Døren blev slaaet op med Smæld.

Nogle Klisuraborgere, fuldt væbnede, kom ind. „Oprøret er begyndt! Leve Bulgarien!“ raabte de.

„Hvor samles Folk?“ spurgte Ognianof heftig.

„I Udgravningerne, ved Zlidol, ved Presveta men nu, nu skal det være!“

Oprørerne ilede videre under Raabet: „Leve Bulgarien!“ langt ned ad Gaden sang de:

„Bojat nastava*“)

Og Klokkerne hamrede dundrende løs.

Ognianof vendte sig om mod Kandof: „Nu har jeg en Smule at gøre! Hvis jeg beholder Livet, skal jeg give dig Oprejsning. Vær nu saa god at holde denne Froken med Selskab, at hun ikke skal tabe Modet,“ og han før ud som et Stormvejr.

Rada segnede om i sine Hynder uden Samling. Gospodja Muratliska var kommen til og søgte at bringe Pigen til sig selv.

Kandof stod og lyttede til Klokkeklangen som et Menneske, der drømmer. Han bukkede sig mekanisk og tog et forkrøllet Papir op af Gulvet. Han læste paa det følgende Linjer:

„Lille Greve! Helt galt gaar det ikke for et Menneske, naar man blot har en Ven: Saadan en Ven som Kandof kunde du

*) Nu stunder Kampen til.

knap købe dig for en hel Tønde Guld. Du skal nemlig vide, at fra den Dag, du var borte, har han kun ugærne ladet den lille Frøken Rada ene, om saa blot for en Time: det havde da ogsaa været Synd for din trofaste Due, din skyldfri Engel! I Dag er den rare Kandof saamænd rejst til Klisura, han havde nemlig faaet en Indbydelse fra din Due, hun længtes saa meget efter dig, og saa bad hun ham om at komme og trøste For din Rada er en agtværdig Ungmø, og din Ven er ogsaa meget agtværdig —. Fred være med dem! Og for at du kan vide, at det, jeg fortæller, er „den dybe Hemmelighed“, saa skal jeg sige dig, at foruden *Præst* og *Kirke*, er det kun *dig*, der intet véd derom Naar du nu har befriet Bulgarien, saa gør vi ung Rada til Dronning.“ Underskrift havde Smædebrevet ikke. Ad ukendte Kanaler var det naaet frem. Kandof sønderrev denne smudsige Løgneævning og spyttede paa den, saa gik han bort.

Oprøret.

Det var allerede Oprørets femte Dag i Klisura. Alle Døgnet's Beskæftigelser var standsede; al anden Interesse var borte; en usædvanlig Ophidselse stod at læse i alles Ansigter.

Den lille By var opreven, sitrende og som lutter Nerver, en betagende Atmosfære laa over dens smalle Gader. I disse fem Dage gennemlevede dens Beboere lige saa mange Menneskealdre. Fem Aarhundreder af Skræk, Haab, Betagelse og Fortvivelse. Alt, hvad de havde set, og hvad de havde gjort og alt, hvad de forhen havde syntes laa ud i en fjærn Fremtid, det forekom dem nu som en ond Drøm, en Tankeformørkelse. Den ²⁰ April var Klisuras Udsending paa den store Fællessamling kommen fra Koprivtitsa, der havde rejst Oprørsbanneret den samme Dag, han havde kysset sine kære og meddelt dem,

at nu var Timen slagen. Hurtig havde de betydeligste sammensvorne begivet sig til Skolen. Karadjof havde holdt en flammende Tale og alle havde sunget „Bojat nastava, tupat srdsa ni“, og under Jubelraab og Klokkeklemten havde Klisura erklæret Opstand. Breve var udsendte til Komitéerne i alle de andre Smaabyer i Balkan, at de skulde støtte Kampen i Klisura og Koprivstitsa ved at slutte sig til Oprøret.

Man udnævnte Decurioner og Anførere over Vagtmandskabet, alle ilede med at væbne sig; man skød paa og jagede med Kugler efter de tyrkiske Gendarmer, men uden Held, de naaede frelste ud i Bjærgene. Alle Mandfolk begav sig op i Højdedragene uden for Byen. Alle strategiske Punkter blev besat med Poster paa 15—20 Mand for at forsvare Byen; der blev gravet Brystværn til Beskyttelse. Næsten alt mandligt i Byen fra 18 Aar til 50 samledes bag disse Jorddækninger. Ingen vendte længer tilbage til Byen, Føde og andre Fornødenheder bragte Børn og Kvinder ud til Forsvarerne. Hver Oprører havde rustet sig med de Vaaben, han kunde skaffe.

Den følgende Dag, da Præster og Kvinder paa Knæ inde i Kirken anraabte Gud om Hjælp for deres Mænd, der var ude for at frelse Bulgarien ud af Trældommen, valgte Byens fornemste, begejstrede over Oprøret, et Krigsraad og en øverstkommanderende over Tropperne. Ud paa Eftermiddagen blev Lovebanneret under stor Højtidelighed bragt ud paa Højderne ved Zlidol og overgivet til Byens Forsvarere. Resten af Dagen blev brugt til at udnævne Anførere for de enkelte befæstede Punkter, man gravede en Hule til Krudtmagasin og foretog andre fornødne Forarbejder til Byens Værn. Men de Efterretninger, som udefra naaede ind, var slet ikke trøsterige. Foruden Sredna-goras Smaabyer, havde slet ingen ny Steder plantet Oprørsfanen. Natten tilbragte Oprørerne i stærkt nedslaaet Stemning.

Den 22. April slog Oprørerne to Tyrker ihjæl, det var to vejfarende. Oprøret var nu beseglet med Blod, Tærningen var kastet! Men forgæves anstrængte man sig fra Højderne for at

sé Flammerne fra de tyrkiske Landsbyer i Strjemadalen, Tegnet paa, at de bulgarske Landsbyer havde rejst sig. Der var allerede nogle, der søgte Lys og Skjul i Bjærgene for deres Hustruer og Børn. Andre ilede til Koprivstitsa efter Hjælp. Oprørerne blev mørke i Sindet, Modet faldt. St. Georgsdagen den 24de var ikke munter, og Klokkerne, der ringede de gudfrygtige til Bøn, gav en sorgmodig Klang, som gjaldt det en Begravelse. Men paa én Gang lød Klokkerne livfuldere og triumferende og Ansigterne straaled af Glæde. Volof*) kom med Forstærkninger fra Koprivstitsa, halvtredsindstyve Mand, især Bønder fra Landsbyerne i Sredna-gora. Han førte dem lige ind i Kirken, hvor der holdtes højtidelig Gudstjeneste. Klokkerne klemte endnu festligere. Dernæst marsjerede Volof med sin lille Hob ud til Bastionerne, ledsaget af litaniesyngende Præster. Herude blev nogle fangne Tyrker og Tsigøjnere dømt til Døden som Spioner. Selv huggede han Hovedet af én med sin Sabel. Efter denne Eksekution vendte Volof alene tilbage til Koprivstitsa. Resten af Dagen brugtes til at udbedre Bristværnene.

Den følgende Dag sneg Modløsheden sig paany ind i Sindene. Forgæves stirrede de mest falkeøjede Vagtposter den hele Dag efter Flammerne i Strjemadalen. Uden Resultat var Kablesjkof, der skulde hidse Landsbyerne, vendt tilbage til Koprivstitsa.

De faa rejsende, som var komne gennem Dalen i Oprørets første Dage, forklarede, at alt var roligt i Dalen, og at der slet ikke var Tegn til en nær Opstand. Men fra Gaarsdagen kom der ikke flere rejsende; istedenfor saa man langt henne ad Vejen nogle tyrkiske Ryttere, de affyrede deres Bøsser og red igen tilbage. Uroen voksede. Hverken de færre og færre tilidsfuldes gyldne Løfter eller Fortællinger om fjærne Bedrifter eller stränge Irettesættelser hjalp paa Stemningen.

*) Denne Volof druknede sig senere i en lille Flod for ikke at falde levende i sine tyrk. Forfølgeres Hænder.

Denne begrædelige Tilstand blandt Klisuras Forsvarere steg yderligere den 25de April.

De saa' altfor tydeligt, at de var ladt ene, hvad der vilde sige det samme som den visse Undergang. Alt i alt kunde Smaastaden yde tohundrede og halvtreds Krigere, men spredte vidt om paa de forskellige Steder, hvor Byen maatte værges, kunde denne Haandfuld Sjæle slet ikke tænke paa at afslaa det frygtelige Angreb af Basji-bozucker, der maatte ventes baade fra Øst og Vest. En ny Forstærkning fra Koprivstitsa turde de heller ikke vente. Den stakkels By trængte selv til Undsætning. Modløshed og Selvopgivelse bredte sig mer og mer.

Mandstugten slappedes, Fortrydelse, Knurren og Klager — Forløberne for al Demoralisation — traadte i Stedet for Begejstringen i Oprørets første Dage. Til Fjenden saas intet, men man følte, at han var nær, uundgaaelig og frygtelig. Oprørerne lignede snarest en Armé, der var besejret — uden Kamp, en skælvende Flok af Daavildt, jaget ind i en Krog uden Udgang og hørende Hundeglammet og Jægerskraalet. Kun faa bevarede Aandsnærværelsen, endnu færre ejede en Gnist af Haab om et lykkeligt Udfald. Legemlige Lidelser forenede sig ovenikøbet med de aandelige. En isnende Vind strøg om Natten ned fra Bjærgkammen og fik Krigerne til at stivne i deres fugtige Jordgrave, hvor de var nødte til at tilbringe Natten uden at tænde Baal. Disse stakkels Kræmmere og Haandværkere, der havde tilbragt hele deres Liv i fredsommeligt Arbejde med Alen eller Syl i Haanden, og som nu skulde være Oprørere og raslede med Vaaben, var virkelig beklagelsesværdige. Dump Sukken og Stønnen lød den hele Nat fra Løbegravene, hvor de sad i Kulde og Angst.

„Gud være med vort Kongerige!“ hilste den ene gamle Kone paa den anden paa Oprørets første Dag. „Det er ude med os, Brorlil, alt er tabt,“ hviskede nu de forhen allerkæreste Oprørere til hinanden.

Fortvivlelsen tog til. Det læstes klart i de kummerfulde Miner, Men endnu hørtes dog intet om Opgivelse eller Flugt. Saadan stod det ogsaa til eller da næsten saadan paa Zlidol, det allervigtigste Forsvarspunkt.

Batteriet paa Zli-dol.

Bjærgtoppen Zli-dol ved Byens nord-østlige Ende, havde et fortrinligt strategisk Leje. Den beherskede en vid Omegn og var Nøglen til Vejen, der forbandt Klisura med Strjemas Dal Fra denne Tinde sluktes Synet over bølgeformede, nøgne Højdedrag østerude, hist og her i disse stod i spredte Grupper den udskudte „Forpostkæde“ fra „Arméen“ i Klisura.

Besætningen paa Zli-dol var den talrigeste. Den var yderligere forstærket af Volofs Flok, Stumper af splittede Friskarer. Det var dem, der maatte berede sig paa at tage mod Fjendens første heftige Stød.

Netop denne Dag herskede der livligt Røre her. Der var en egen Anspændelse at læse i alles Blikke, men Opmærksomheden var ikke rettet mod den Vej, ad hvilken Fjenden ventedes, men mod Dalen, hvor Klisura laa gemt. Alle stirrede paa den lille Sti, der snoede sig op ad selve Bjærghanget. Der bar en Oprører af kæmpemæssig Skikkelse noget hvidt og stort, cylinderformet over Skuldren. Ved hans Side kom en Kvinde, rund og stærk, i Bondedragt, hun var halvt bøjet ned af en Byrde, der øjensynlig var meget tung.

Det var netop de to Mennesker alles Blikke var rettede paa. Og der var Grund dertil, de kom med Zli-dols Artilleri!

Det bestod alt i alt af en Kirsebærtræs Kanon. Den laa

nu over Kæmpens Skulder, Ammunitionen, der bestod af Jærnstumper, Kugler, Søm, Hestesko o. l., hang i en Sæk over Bondekonens Ryg.

Oprørernes Øjne skød Lyn af Tilfredshed, almindelig Begejstring herskede paa Zli-dol,

Endelig naaede Kæmpen op med sin Kanon, han var vaad af Svedstrømme, der drev ned ad hans Tindinger og Nakke.

„Min gamle Mo'er!“ stønnede han og lod det dødbringende Vaaben glide ned paa Jorden. Man flokkedes om Uhyret og betragtede det nysgærrigt. Der var endnu tyve af samme Art, bestemte til de andre befæstede Punkter, men de laa stadig inde i Byen. Denne ene var bragt op for at prøve dens Knald, Kraft og Rækkeevne. Den blev slæbt endnu lidt højere op, for at den kunde rettes mod Vejen og de nøgne Klipper, den blev forsvarligt ladet, befæstet dygtigt til Jorden med Reb og Stænger og endelig blev der udgravet et mægtigt Hul til Værn for Artilleristerne. Oprørerne brændte af Utaalmodighed efter at høre Drønet af den første bulgarske Kanon! Barnlig Glæde og en Henrykkelse, der ikke var til at skildre, bevægede alle. Enkelte brast i Graad

„Nu skal vi høre, hvordan Balkans Løve brøler, mine Gutter Dens Stemme skal faa Sultanens Trone til at skælve og den skal forkynde den hele Verden, at Stara-Planina er fri!“ lød Anførerens mægtige Røst.

„Dens Torden skal nok vække vore Brødre i Strjemadalen og lære dem deres Pligt, de skal gribe til Vaaben og skynde sig frem mod den fælles Fjende.“ var der en anden, der sagde.

„Herfra behersker vi den hele Dal, lad bare Tyrannerne vise sig, vi skal støde dem til Peber!“

„Ikke én skal vi lade slippe — min gamle Mo'er!“ brølede Ivan Bjørnedræber, medens han blev ved at tørre Sveden af sit røde, vaade Ansigt, med Faareskindshuen.

Ti Kæmpen, der havde baaret Kanonen, var vor gamle

bekendte, Bjørnedræberen, og Ammunitionen havde hans Kone bragt.

For en Maanedstid siden havde de slaet sig ned i Klisura for at finde Arbejde, og nu var de revne med i Revolutionen.

Artilleristen med en Lunte i Haanden, vilde saa smaat begynde det store Værk.

„Vent, vent, Djeltjo, det gaar ikke an at forskrække Kvindfolk og Børn, vi maa forberede dem,“ sagde Njagul-Væver.*)

„Ja, det maa vi,“ mente ogsaa de andre, lad os sende en Udraaber ind i Byen, husk paa, der er Koner, som venter deres Nedkomst“

„Det behøves ikke at sende nogen ned i Byen, det er bare Tidsspilde. En kan jo raabe det herfra, den, der har den stærkeste Stemme, det kan alle høre.“

„Lad Bjørnedræber, Bjørnedræber!“ raabte nogle, der kendte hans frygteligt dundrende Røst.

Bjørnedræber var straks villig. Han spurgte blot om, hvad det var, han skulde raabe, gentog det et Par Gange med stort Alvor og sprang frem til en Klippetop, der laa Byen lidt nærmere. Saa rejste han sig i sin hele Kæmpeskikkelse, fyldte Lungerne i Forvejen, slog Hovedet tilbage, aabnede sine brede Kæber og brølede med Vægt paa hvert Ord: „Halloj, Folkens! Vi skal prøve vores Kanon saa Kvindfolk og Rollinger skal ikke blive bange, naar det knalder, men bare blive sidende! Der er ikke en Tyrk ikke en at se, Halloj, min gamle Mo'er!!“

Han gentog denne Meddelelse nogle Gange med et Minuts Mellemrum. Balkanfjeldenes Ekko svarede paa denne vældige Raaber. Lyden trængte ind i hver Krog af den lille By.

*) Den danske Læser maa vel vide, at i de Egne af Tyrkiet havde næppe nogen levende hørt et Kanonskud paa de Tider; de fik det snart efter at høre, da Krigen for Alvor brød ind.

Efter at have givet Byfolkene denne beroligende Meddelelse skred man til Gærningen. Djeltjo slog Ild, tændte en dygtig Stump Fyrsvamp, satte den fast paa en lang Stang og nærmede den til Kanonens Fæng hul. Fyrsvampen brændte og røg, blaa Søjler af Damp steg op i Luften I skælvende Venten paa Knaldet løb nogle af Oprørerne saa langt af Vejen, de kunde naa, andre krøb ned i Løbegravene for ikke at se noget, der var ogsaa dem, der stak Fingrene i Ørene og lukkede Øjnene. Nogle Sekunder forløb i frygtelig, ubeskrivelig Nervespænding. Den blaa Dunst blev ved at fyge ud af Svampen, men Luntten vilde ikke tænde. Hjærterne var nærved at sprænge Brystkassen. Denne pinagtige Tilstand var ikke til at udholde endelig slog en hvid Flamme ud fra Luntten, den fór frem og paa én Gang gav Kanonen Lyd fra sig, en løjerlig, svag og gnaven Knurren, som naar et Bræt sprækker, noget, der mindede om en dyb Hoste, og alt dækkedes af en tæt hvid Sky af Krudtrøg.

Kanonen var sprungen. Kuglen laa nogle faa Skridt foran dem De allerfleste af de tilstedeværende Oprørere havde ikke engang hørt Lyden Ja, der var én, som for Spøg eller i Alvor sagde, at han havde antaget det hele for en tilfældig Lyd, fra den forkerte Ende af Ivan Bjørnedræber.

Dette ulykkelige Resultat viste klarlig, hvor tarveligt det stod med Artilleriet. Forresten tog man straks ivrigt fat paa at udbedre de øvrige Kanoner, man gav dem flere og endnu sværere Jærnbaand og nogle blev indvendig beklædt med Blik. Samme Dag fik hver Befæstning to Kanoner, de blev dygtigt ladede og bundne ved Pæle, der var gravede dybt ned i Jorden. For Artillerist og Lunte lavedes der en hel Hule. Hver Kanon skulde kun anvendes én Gang og Skuddet skulde affyres efter et bestemt aftalt Maal.

Vi maa tilføje, at man ganske glemte at meddele Staden, at Kanonen var sprungen. Derfor gik de stakkels gamle Koner

og frugtsommelige Hustruer og ventede den hele Dag med Bomuld i Ørene, af Frygt for dette Knald, der skulde kløve Luften og sprænge Ruderne i deres lille By.

Aanden hos Besætningen.

Ognianof var Anfører i en af de østligere Befæstninger, paa en Højde mellem Zli-dol og Stara-reka. Dette Punkt var i strategisk Forstand næsten ligesaa vigtigt som selve Zli-dol, og havde ovenikøbet den Fordel, at man derfra kunde overse en Del af Strjemadalen, der grønnedes langt østerud, bag de skal-dede Bjerge.

Forsvarerne i dette Fort, tredive i Tal, alle halv afklædte paa Grund af den stærke Solvarme, løb rundt mellem hverandre med bekymrede, ængstelige Miner. Modfalden havde Tag her som i de andre Besætninger. Ognianof, klædt i Oprørsdragt, med de uundgaelige to Revolvere i Bæltet, var krøbet op paa Jordvolden foran Løbegraven for at se ud over Dalen med sin Kikkert. Han syntes, at han havde set blaalig Røg, andre havde ogsaa set den og nogle antog den for det hidsigt ønskede Tegn fra Strjemadalen.

Ognianof tog Kikkerten ned, sprang ned fra Jordvolden og mumlede mørk i Sindet: „Nej, det er Trækul, der brænder i Sredna-gora.

En Decurion nærmede sig til Ognianof.

„Hvad vil du, Martjef?“

„Der er ingen Gang i Arbejdet,“ meldte Decurionen, „og Folkene begynder at nægte Lydighed.“

Ognianof saa forbitret ud.

„De, [som sætter ondt Blod i de andre, skal straffes med Døden straks,“ sagde han ophidset.

„Hvem har du bemærket?“

Decurionen nævnede ham fire forskellige Mænd.

„Kald dem herhen!“

De anklagede viste sig, det var Folk i moden Alder, Haandværkere og Smaakræmmere.

Ognianof sendte dem et lynende Blik og spurgte dem:

„Er det jer mine Folk, der tager Modet fra Besætningen?“ „Vi tager ikke Modet fra nogen,“ svarede en af dem vredt.

„Véd I, hvordan en saadan Opførsel straffes i et saa kritisk Øjeblik som nu?“

De svarede ikke. Men deres Tavshed var mere Trods end Ængstelse. Ognianof maatte nedtvinge et pludseligt Anfald af Forbitrelse, der truede med at bryde løs, han sagde i den største Ro, han kunde: „Gaa til jeres Gærning. Vi har hejst Oprørsfanen, nu er det for sent at stryge den Her maa vi møde Fjenden, og det er ikke raadeligt for nogen at sende kælnø Blikke tilbage til Klisura.

Her kan I værge jeres Huse og Familie, men derinde er I alle fortabte! — Jeg beder jer om, ikke at udsætte mig for en vanskelig Stilling Gaa saa!“

Oprøerne blev staaende.

Ognianof saa forbauset paa dem. Det var klart, at det skulde betyde Protest: „Har I noget at sige endnu?“

Oprøerne saa paa hverandre, og tilsidst tog en af dem til Orde: „Vi har aldrig før haft med den Slags Ting at bestille.“

„Jeg har aldrig i mit Liv haft en Bøsse i Haanden,“ tilføjede en anden. „Ja, hvem af os har det?“ sagde en tredje

„Vi kan ikke være med til at udgyde Blod“

„Er I bange?“ spurgte Ognianof, der mente at gøre dem beskæmmede med dette Spørgsmaal.

„Det er der ingen Synd i — ja, vi er“

„Vi har Børn“ „Vi har ikke fundet vort Liv paa Vejen,“ tilføjede en, den dristigste, en Smule giftigt, med tydeligt Sigte paa Ognianofs ukendte Udspring.

„Jeres Liv og jeres Børn og jeres Huse er altsammen ubetydeligt overfor Bulgariens Ære!“ sagde Ognianof med tordnende Stemme. „Jeg beder jer endnu engang, om ikke at vise jer fejge og ikke at tvinge mig til at gribe til de yderste Forholdsregler overfor jer“

„Vi forstaa os ikke paa Bosser og ikke paa Oprør. — Lad os gaa hjem,“

Ognianof indsaa, at gode Ord ikke længer havde nogen Virkning her. Det kildrede i ham af Raseri, men han kæmpede af al Magt imod. Han forstod med Sorg, at kun den dybeste Fortvivelse og Rædsel for Kampen kunde faa de frygtssomme til uden Bluelse at indrømme deres Angst højlydt overfor selve Anføreren.

Fra denne Filstaaelse og til panisk Flugt var der kun ét Skridt. Han besluttede at træde skaanselløst op.

Det kunde ikke gaa an at Smitten greb om sig og ødelagde den hele Besætning. Disciplinen maatte gaa fremfor alt.

„Folk, vil I underkaste jer eders Pligt eller ej?“ spurgte han i bestemt Tone.

Han ventede med mørkt Blik og forgræmmet Hjærte deres Svar.

I samme Øjeblik hørtes pludselig Raaben og Skrigen rundt om ham. Han drejede sig om og saa', at Bjørnedræber ikke langt borte paa Græsgangene jagede efter en Tsigøjner. Alle Oprørerne stimlede sammen og saa' til, og med spændte Blikke fulgte de Vædekampen. Bjørnedræber kunde med al sin kæmpemæssige Styrke og sine vældige Skridt ikke indhente den barfodede, behændige Tsigøjner. Nogle sigtede med deres Bosser efter ham, men Ognianof standsede dem. Øjensynligt havde Flygtningen hidtil holdt sig skjult i Klisura, og nu havde han anstrængt sig for at undfly og redde sig ned i en eller anden tyrkisk Landsby. De Tsigøjnere, hvem det de første Dage var lykkedes at flygte, var de første, der havde bragt Tyrkerne Underretning om Oprøret i Klisura og alle Enkeltheder om de

revolutionæres Forhold. Af Natur og i egen Interesse viste Tsigøjnerne sig som Tyrkernes trofaste forbundne baade her og andre Steder under lignende Omstændigheder.

. . . Bjørnedræber blev ved at forfølge Tsigøjneren med mægtige Spring som et Stormvejr, men Tsigøjneren havde Forspring, og de fjærnede sig mer og mer fra Fortet. Nu vilde det allerede være svært at træffe Tsigøjneren med en Kugle. Paa én Gang blev han staaende fortumlet: foran ham spærrede to Oprørere fra et andet Fort ham Vejen; han befandt sig mellem dobbelt Ild. I samme Øjeblik var Bjørnedræber over ham, greb ham om Kravebenet og tumlede til Jorden med ham. Glade Raab lød fra Forterne. „Kom herhen . . . herhen med ham!“

Bjørnedræber, der var forbitret og hed, skubbede Tsigøjneren foran sig og overøste ham paa Vejen med Eder og Forbandelser, der kunde høres helt op i Forterne.

Flygtningen var snart bragt op.

Oprørerne omringede ham. Mørke, grusomme Følelser spillede i de forbitrede Ansigter. Alle kendte den Tsigøjner. To Gange havde han nu gjort Forsøg paa at undslippe fra Klisura, første Gang med nogle hemmelige Ordre til Tyrkerne i Rachmanlár, som han havde faaet fra en Tyrk, der holdtes fængslet i Byen; den Gang var han sluppen med en stræng Advarsel. Nu kunde intet mere redde ham.

Fortets Befalingshavende henvendte sig til Decurionen og raadslog en Tid sagte med ham.

„Ja, ja,“ afgjorde Ognianof, „al Slags Overbærenhed og Mildhed er skadelig nu. Maaske kan det stramme de frygt-somme op, at de faar Døden at se. Men Krigsraadet maa selv fælde Dommen . . . Martjef, gaa straks til Kommandanten i Zlidol og forklar den hele Sag . . . Min Mening og mit Ønske er, at der fældes Dødsdom . . . Hurtig afsted.“

Decurionen gik.

Ognianof vendte sig om til en ældre Oprører og sagde strængt: „Gamle Marin, sæt den Tsigøjner under Bevogtning!“

Dernæst gav han Ordre til to yngre: „Før de Herrer, de Pjalte bort, tag Geværerne fra dem og sæt dem under stræng Bevogtning til nærmere Besked.

De fire ulydige Oprørere blev blege, men de adlød nu og drev afsted til deres Arrest.

En Daab.

Ognianof gik frem og tilbage ved Løbegravene i stærkt Sindsoprør. Hans kolde Ansigt var furet af mørke Tanker.

Han iagttog en Fløk Oprørere, der var ivrigt beskæftigede med at grave en ny Forskansning, og stirrede saa igen mod Øst i sin Kikkert; med froststive Miner trak han snart Kikkerten bort fra Øjet og mumlede: „Hvad er det dog for et Folk! . . .“ Martjef kom tilbage: „Dødsdom!“ sagde han forpustet.

„Er det Krigsraadet, der har udtalt den?“

„Ja, Døden uopholdelig!“ sagde Martjef med rungende Stemme, og føjede saa hviskende noget til.

Ognianof nikkede tilfreds. Ordene: „Døden uopholdelig,“ kunde høres vidt omkring; de gentoges af Oprørerne og naaede helt hen til den Krog, hvor de fire Fanger bevogtedes.

Hadde de hidtil været blege, blev de nu hvide som en Mur. Nu forstod de, at her blev der ikke spøget. Paa én Gang stod Krigsraadet for dem som noget uforklarligt, frygteligt, ubønhørligt som Skæbnen. Paa dette Sted var der kun Gud over det.

En af Oprørerne kom hen til Ognianof.

„De arresterede beder om Naade og angrer deres Op-træden.“

Ognianof svarede tørt: „Dommen er falden, det er for sent nu . . .“ Dernæst befalede han i bydende Tone; „Braikof, tag

„Niagul, Blagoj og Iskrof med, og før de fire dømte til Kløften dernede og sørg for at fuldbyrde Dommen Krigsraadets Dom aa udføres nøjagtigt, forstaar du!“

Braikof, helt fortumlet og medtaget af alt dette, traadte af for at fuldbyrde den befalendes Ordre.

Ikke en Røst hævdede sig nu til Forsvar for de dømte Ingen vilde anses for solidarisk med dem Alle følte, at deres Liv nu var i Krigsraadets Hænder, den eneste inappellable Domstol. De dømte Oprørere, førte af deres fire Kammerater, gik midt over Fortet og klatrede langsomt ned ad Stien til Kløften.

„Før Tsigøjneren med ned,“ raabte Ognianof. Med sagte Stemme gav han nogle Vink til Decurionen, som saa begav sig paa Vej efter de øvrige med Tsigøjneren.

Henrettelsesstedet var en grøn og frisk lille Dalfure, fra hvilken en lille Bæk rislede frem. Rundt om rejste Klipperne sig stejlt. Ognianofs Fort laa paa en Tinde lidt vestenfor. Oprørerne vare strømmede til for at være Vidne til Dommens Udførelse. Paa venstre Bred af Bækken groede en Eg, der var spaltet og halvt ødelagt af et Lyn.

To af Oprørerne førte straks Tsigøjneren hen til Træet, løste hans røde Bomuldsskærf og bandt ham til Stammen dermed.

Skræk havde lammet Staklens Tunge, og Blodet sivede ud af de sammenbidte Læber. Ikke langt borte, lige ved Bækken stod de fire andre dømte, de ventede paa deres Stund. En fæisk Angst forvanskede deres Ansigter.

Martjef raabte: „Før ogsaa dem herhen!“

De dømte stirrede ud for sig. Deres Ben rystede og bøjedes under dem, saa at deres Kammerater maatte tage dem om Skuldrene og føre dem derhen, hvor Decurionen vilde have dem.

Martjef stillede dem op i ti Skridts Afstand fra den bundne Tsigøjner, øjensynligt for at de bedre skulde kunne iagttage det frygtelige Skue, som de kort efter selv skulde frem-

byde for deres Kammerater, der var flokkedes oppe paa Skraaningerne.

De var ikke bundne. Men Skrækken havde lammet al deres Kraft, der gik ikke en Tanke om Flugt gennem dem; det vilde jo ogsaa have været haabløst. Der herskede et Øjeblik Gravens Tavshed.

Saa udtalte Martjef højt og alvorsfuldt: „Tsigøjneren Mehmed fra Klisura, der tre Gange har gjort Forsøg paa at undslippe fra Fængslet i den skammelige Hensigt at tjene Bulgariens Fjender, er dømt af det øverste Krigsraad til at have sit Liv forbrudt, som Eksempel for ligesindede Forrædere!“ Dernæst vendte han sig til de dømte Oprørere.

„Folk, vend jer om mod Mehmed!“ De adlød som Avtomater. — „Giv hver af de Mænd en Bøsse!“ Forundrede rakte deres Kammerater dem deres Bøsser. De dømte tog imod dem med idiotisk forbavsede Miner. „Nu sigter I og fyrer paa Kommando: én, to, tre . . .!“ Knaldet slog igen fra Bjærgvæggene og en Sky af Krudtdamp indhyllede fire Mænd. Tsigøjneren stod ret op som før. Ikke én Kugle havde ramt ham. Men Fyren selv saa ud som død.

„Skam jer, Folkens!“ raabte Martjef vredt. — Han gentog sin Kommando. Skuddene knaldede igen. Tsigøjneren faldt sammen, hans Arme faldt slapt ned mod Jorden. Oppe fra blev der klappet i Hænderne. „Jeres Straf bestod i det, I har gjort, nu har I faaet en Bloddaab. — Tak I Ognianofs Højsind og Krigsraadets Mildhed for, at I slap saa let.“

Da de fire efterhaanden forstod, at de var reddede, saa de sig forundrede og fremmed om, som Mennesker, der vaagner efter en dyb Søvn.

Et lykkeligt Smil kunde knap slaa igennem den Isskal, som Skrækken havde trukket over deres Ansigter :

.

Strjemadalen i Flammer!

„Det er dog mærkværdigt ,nej, nej det er ikke til at begribe, det er forfærdeligt. Endnu ingen Ting Hvad gør dog de Mennesker! Hvad er der i Vejen i Bjela-tjerkova? De tier som de døde de tier, tier!! Det er en skrækkelig Tavshed! Nej, jeg vil ikke tro, at de har ladet Hænderne glide ned i Skødet og er blevne snusfornuftige i sidste Øjeblik. Sokolof, Popof og Muratliski er der jo det er jo mine bedste Falke, Gutter, der véd Besked, hede Sind. Hvad venter de dog paa, paa mig? Men hvis jeg nu ikke kan komme, hvis jeg har faaet en Kugle gennem Hovedet, vil de saa ingenting gøre? Eller er de da døve og blinde, at de ikke forstaaer noget nu. Klisura har gjort Oprør, Koprivstitsa, Panagura ogsaa, hele Sredna-gora staaer i Flammer. Kun Strjemadalen sover! Eller er der da hændet en Ulykke, eller indtruffen en uforudset Hindring? Selv om Bjela-tjerkova ikke selv kan rejse sig, saa kunde de dog sende en Friskare ud og ophidse Landsbyerne i Dalen, men nej! nej, alt er roligt, alt, hvad man hører, bringer kun Bekræftelse derpaa. — Og dog var der saadan Begejstring, saa alvorlig en Forberedelse Det lader til, at det skal gaa saadan mange Steder! Aa, Guds Forbandelse hviler over Bulgarien nu!“

I saadanne mørke Tanker sneg Ognianof sig forklædt som Tyrk forsigtigt fra Stara-reka ned i Strjemadalen. Han havde ikke længere kunnet udholde Ventetiden i Klisura. Han forbandede det skumle Tilfælde, der havde draget ham med Befolkningen ud til Bjærgforskandsningerne, just da han var paa Vej til Bjela-tjerkova. For Klisuras Skyld, for sin egen, for hele Landets Fremtid maatte han have Klarhed paa, hvad der gik for sig i Strjemadalen og hvorfor Oprøret ikke bredte sig efter Løfter og Eder, vidt ud over det hele bulgarske Land. Nu havde han besluttet sig til et dristigt, næsten vanvittigt

Forsøg paa at trænge frem gennem de ophidsede Tyrklandsbyer til Bjela-tjerkova og stille sig i Spidsen for Oprøret der.

Han udsatte sig for en frygtelig Risiko og Fare, men det maatte gøres. Bevægelsen i Bjela-tjerkova skulde jo have været som den Fakkell, der tændte Oprørsbaalet de mange, mange andre Steder langs hele Stara-planina*). Kun paa den Maade vilde Tyrkernes Kræfter splittes og Klisura foreløbig reddes. — Ilden vilde brede sig — og hvem kunde saa vide? Oprøret kunde lykkes — lykkes!

Mange store Omvæltninger i Historien skyldes de ubetydeligste Omstændigheder. Derfor, det var der ingen Tvivl om, det der opnaaedes var vel Faren værd. Skæbnen havde udpeget den rette Mand til denne Bedrift.

Det var allerrde Middag, da han befandt sig nede i selve Floddalen. Den stod i sin fulde Vaarpragt, bugnede i Blomster og Grønt, de krystalklare Smaafloeder rislede gennem Enge og friske Egelunde. Luften var svanger med Rosenduft som var man i en Sultanindes Badekammer. Her var Dalen, under den dybblaa Himmel og Solens glade Skin, som et jordisk Eden. Men til sligt lagde den rejsende ikke Mærke, han saa' det slet ikke . . . Han havde heller sét alt i Røg og Flammer! Vejen førte lige gennem den tyrkiske Landsby Rahmanlár, den der laa nærmest Klisura. Han nærmede sig den frygtløst. Da han gik gennem Rosenmarkerne i deres Yderrand, standsede nogle bevæbnede Tyrker ham, det var Vagten.

„Hvor kommer du fra, Broder?“

„Fra Altynovo!“

„Hvorhen?“

„Til Ahievo — er der Ro der?“ Ahievo var en tyrkisk Landsby, tæt op ad Bjela-tjerkova.

„Allah være lovet — der er roligt.“

Det Svar stak Ognianof i Hjærtet.

*) Stara-planina = den gamle Bjærgryg, er det bulgarske Navn for Centralmassen af Balkan.

„Du skulde hellere blive her i Landsbyen. Imorgen gaar vi løs paa Klisura.“

„Ja, maaske . . . farvel nu!“ Ognianof gik ind i Landsbyen. Han fandt dens snævre Gader i heftig Rørelse. Grupper af Tyrker, bepansrede med Vaaben, drev om og snakkede ivrigt, Kaffeusene var propfulde af Mennesker, Smaaboderne vrimlede og Kroen én Forvirring af Fesser og ragede Hoveder. Det var klart, at adskillige hundrede Sjæle var komne sammen fra andre Landsbyer for at anfælde Klisura. Rahmanlár var deres Mødested. Greben af frygtelige Anelser om den Skæbne, der ventede Klisura, vilde Ognianof allevegne prøve at faa sikre Underretninger om Bjela-tjerkova; han vilde saa gjerne tro, at den dog maaske havde rejst sig i den sidste Time . . . Med det Maal for Øje fik han i Sinde at gaa ind i Han'en, som her ejedes af en Mand fra Bjela-tjerkova, men han fik paa éngang Angst for et muligt Forræderi og gik ikke derind. Han drev videre og lod Blikket søge mellem de forskellige Grupper af Tyrker, usikker paa, hvem han skulde udspørge. Tilfældigvis kom han forbi Moskéen. Han saa', at der ogsaa derinde var fuldt af Mennesker. I Porten flokkedes de andægtige, der ikke kunde finde Plads derinde, og stadig kom der ny Sværme. Der maatte gaa noget særligt for sig. Ognianof kunde nok forstaa, at Hodja'en var ved at holde en Prædiken for endnu yderligere at hidse disse blodtørstige Menneskers Fanatisme. Han betoges af en ubetvingelig Nysgærrighed, og skubbede sig Vej mellem de bedende. Han havde ikke taget Fejl. Netop i dette Øjeblik tog Prædikanten til Orde fra den lille udskaarne Baldakin, der bruges i Moskéerne som Prædikestolen i de kristne Kirker. I den kunstige Belysning kunde Ognianof godt kende, at det ikke var en almindelig Landsby-Hodja, men en Softa*), der med bestemt Maal for Øje, var sendt hid langvejs fra.

*) Softa kaldes de unge muhammedanske Teologer, der studere ved de højeste Skoler.

Der blev paa én Gang blikstille.

Softa'en tog fat i højtideig Tone: „I troende! En Gang under vore store Sultaners Herredømme skælvede Verden for Osmannernes Navn. Øst og Vest bøjede sig for dem. Havene sendte dem Gaver, Konger og Dronninger kastede sig ned og kyssede det hellige Støv for Sultanens Fødder. Stor var Allah og hans Profet Muhammed den Gang. Men siden har vi aabenbart syndet meget for Gud, vi har drukket og horet, sluttet Forbund med de vantro og taget deres Love. Og derfor har Gud givet os til Forhaanelse for de forhaanede og til at blive trampede af dem, vi har trampet. Aa, Allah, Allah! Giv os dog Englen Asrails flammende Sværd, at vi kan fylde Øst og Vest med dine Fjenders Blod, at Havene kan rødme og Himlen lyse af vore Bedrifter. Det er mit Ord, troende! hvæs eders Knive, indivi alle eders Vaaben med Bøn og hold jer rede, ti snart slaar Timen, hvor vi kan afvaske vor Skam med Gjaurernes Blod for Islams eneste og store Gud. . . .“

I den Aand og med en saadan kampsydende Begyndelse fortsatte Taleren Han blev ved længe under spændt Opmærksomhed og luende Øjne hos hele Tilhørerskaren.

„Det er det, som gaar for sig her,“ sagde Ognianof ved sig selv; uden at afvente Slutningen, trængte han sig ud paa Gaden igen; „Rygtet taler dog sandt om disse Prædikanter. Vi prædiker Opstand mod den tyrkiske Regering, og dens Udsendinge forkynder Udryddelse af den bulgarske Nation! Det betyder, at vi vil faa en skrækkelig Kamp at sé, en Krig Folk mod Folk, det nytter ikke at lukke Øjnene derfor. Bulgariens Jord er for snæver for to Stammer. Lad det da ske! . . . Det er for sent at vende om! Bulgariens Tærning er kastet! Men Gud i Himlen dog! Hvordan begynder vor hellige Rejsning, den som vi saa inderlig har ønsket. Tag Bulgarien under dine Vinger, du almægtige . . .“

Bønnen var endt og de andægtige strømmede ud paa Pladsen. De samlede i smaa Klynger, der hidsigt talte op

under Blodprædikenens Indtryk. Ognianof nærmede sig til en af disse Grupper og lyttede til deres Samtale. Han forstod snart, hvordan Stillingen var nu. Fra først af havde Opstanden i Klisura sat Skræk i Landsbyernes Befolkning, fordi man troede, at der var russiske Soldater derinde. Under Indtrykket af denne Angst havde man givet sig til at tænke paa sin Families og sin egen Sikkerhed, man vilde redde sig ved Flugt.

Men snart forstod man fra Tyrkere, hvem det lykkedes at undkomme fra Klisura og forresten ogsaa ved Oprørernes ængstelige Ubevægelighed og Forsigtighed, at man kun havde at gøre med elendig Raja, for Størstedelen Vævere og maaske et Par Lærere. — Mod og Selvtillid vendte tilbage og man besluttede selv at gøre Regnskabet op med Klisura, uden at vente paa de regulære Soldater. Den næste Morgen ventedes Tosún-Beg med nye Skarer af Basji-bozucker, og saa vilde man uden Ophold slaa løs paa den oprørske Smaastad.

Disse Opdagelser satte Skræk i Ognianof, Han forstod nu mere end nogensinde, hvor uundgaaelig nødvendigt det var, at fremskynde Oprøret og faa det til at brede sig. Han maatte komme Tosún-Beg i Forkøbet. — Han paaskyndte sin Vandring videre østerud. Uden noget Besvær kom han gennem den tyrkiske Landsby Tekié. Der stod kun Vagt ved dens vestre Indgang, et Tegn paa, at man intet Angreb ventede øster fra . . . Han saa dog ogsaa her febrilsk Bevægelse. Alle ventede paa Tosún-Begs Ankomst for at forene sig med hans Horde.

„Til Bjela-tjerkova, til Bjela-tjerkova — hurtigt, hurtigt! Tosún-Beg skal først faa Lov at støde mod Bjela-tjerkovas pansrede Bryst. Blot med Muratliski skal jeg rejse et Oprør, saa vi en halv Time efter har femhundrede Mand under Fanen. Def skal flamme her — af Oprør og Ild. Fremad, fremad, giv mig Vinger, Gud!“

Og Ognianof ilede frem mod Bjela-tjerkova. Han vidste, at blot to—tre Timers Gang endnu, saa vilde han se Byens

hvide Mure og Kirkens pyramideformede Façade. Hans Hjærte hoppede af afsindig Glæde. . . .

Ikke langt fra den Landsby, han lige var kommen igennem, bøjede Vejen ned i en skyggefuld Kløft, der gennemskar Dal-sletten.

Da han naaede ned i denne Kløft, syntes han, at han hørte uklare Toner fra Trommer og Cymbler. Det var sagtens et Bryllup, der blev fejret i en eller anden Tyrklandsby om end paa et højst besynderligt Tidspunkt. Men snart var alt igen stille, og han glemte helt de Toner. Som han steg op ad den modsatte Rand af Kløften lød Trommer og Cymbler igen, men meget nærmere ved ham. Han sprang forundret op ad Vejen og for sine Øjne saa han et Skue, der næsten forstenede ham.

Sletten foran ham var sortprikket af Tyrker, der gik efter denne raa Musik. Hist og her saas røde Bannere. Denne Horde bevægede sig fremad uden Orden, broget og larmende. Bøsser, Leer, Pikke og gamle Kampøkser glimtede i Solen over Basji-bozukkernes Skuldre og deres kulørte Turbaner straaledede krigersk. De fleste havde kastet Jakkerne og gik i ærmeløse Jelék'er*) paa Grund af Middagsheden. Den fremskyllende Bølge havde revet alt levende Mandkøn med sig fra de Landsbyer, den havde mødt paa sin Vej. Der gaves ingen Mandstugt i disse tumlende Rækker, men et Maal, raat og vildt, forenede dem og jog dem fremad: Blod og Bytte. For at faa Blod havde de Bøsser og Knive med sig, og til Byttet førte de et helt Tog af Vogne med sig. I fanatisk Rus, under Trommeslag gik Horden fremad, stadig nærmere Maalet, forvirret som en Græshoppesværn, men ustandselig som den. Kun én Mand var til Hest, han havde en hvid Tjalmá paa Hovedet, selv var han høj, mager og sortebrun, han red forrest, det var deres Fører.

*) En kort tyrkisk Vest, der heftes skraat sammen over Brystet med Knapper og Snore, gjerne er den i grelle, lyse Farver, dens nederste Rand dækkes af et broget Skærf. O.'s Anm.

Han gjorde Tegn til Tsigøjnerne, at de skulde stoppe med Musikken. „Hallo, Musselmand! kom her!“ det var Ognianof han kaldte paa. Ognianof gjorde en dyb Temenà og nærmede sig. „Hvor kommer du fra?“

„Fra Tekiè.“

„Hvordan staar det til dér?“

„Der er intet i Vejen . . . alt er godt dér, Gud være lovet.“

„Hvad siger Folk, er der mange i Klisura?“

„Ja, der skal være mange, Allah værne vort Rige!“

„Hvad er det for Mennesker der ude?“

„Nogen siger, at der er Russere . . .“

„Hold Mund, Slyngel! Der er ikke andet end lumpen Raja der . . .“

„Tilgiv mig, Beg-Efendi!“

„Hvor skal du hen nu?“

„Til K . . .“

„Snak, du gaar med os!“

Uvilkaarligt blegnede Ognianof. „Beg-Efendi, lad mig have Lov at gaa min Vej . . .“

„Ind med ham i Rækkerne!“ snærrede Tosun-Beg; han sporede sin Hest og red videre.

Horden bølgede videre; Cymbler og Trommer tog fat igen. Ognianof blev tvungen med ind i Strømmen.

Det vilde have været afsindigt at tænke paa Modstand eller paa at bore sig gennem Menneskekyngerne, der svømmede vidt ud over Vejens Bredder. Den ulykkelige lod sig skubbe med af Massen, hans Tanker døde i ham, han var tilintetgjort, dræbt. Hans sidste Haab druknede. Maskinmæssigt gik han fremad som i Søvn, trængt og drevet af de hujende Hobe, der fra Stund til anden blev mer og mer dyrisk kaade og skraalende

. Og Menneskebølgen bar ham med tilbage, tilbage mod de nøgne Bjærghang, bag hvilke Klisura laa gemt.

Et nyt Forsøg.

Tosún-Beg med sin Horde naaede henimod Aften til Rahmanlår, hvor der var endnu flere Mennesker og endnu mere Fanatisme. Der var allerede kommen en anden Sværm af Tyrker fra de nære Landsbyer. Tosún-Beg havde besluttet at angribe Klisura den næste Morgen med en Styrke paa omtrent to tusinde Mand.

Landsbyen vrimlede. Der var slet ikke mere Plads til de nye Gæster. Eftersom Natten var klar, blev Størstedelen ude paa Vejene og sov dér. Det samme gjorde ogsaa Ognianof omend mod sin Vilje. Han laa midt i en Klynge, der havde taget Plads lige udenfor den Han, som Bjela-tjerkovamanden holdt.

Skønt det var sent, var der dog endnu Lys i Krostuen. Der var stadig fuldt af Mennesker derinde.

Ognianof hverken vilde eller kunde sove, han maatte, koste hvad det skulde, endnu ved Nat slippe bort fra Tyrkehorden, naar Morgenens gryede, vilde det være umuligt.

Han fæstede sit Blik stift paa Han'ens oplyste Ruder i dybt anspændt Tænken. Han overlagde om og om igen, hvordan han skulde slippe forbi den tætte Vagt, der omringede Landsbyen. Han haabede, at det maatte kunne lykkes ved Hjælp af hans tyrkiske Dragt og grundige Kendskab til det tyrkiske Sprog. Men til hvad Nytte var ogsaa det hele, selv om han reddede sig og vendte hel og frisk tilbage til Klisura. Bjela-tjerkova forblev rolig og Klisuras Undergang var beseglet.

Endnu en Gang at prøve paa at naa Bjela-tjerkova var næsten umuligt. Vagtmandskabet ved den østre Ende af Landsbyen havde Befaling til, ikke at lade nogen slippe ud, det var for at hindre tilfældige Desertioner, — og at vente til Morgen, til det blev lyst var endnu haabløser; og selv om det kunde lykkes ham at komme afsted til Bjela-tjerkova, saa kunde han nu slet ikke mere begive sig derhen, det vilde være for sam-

vittighedsløst at være borte fra Klisura i en saa frygtelig Stund som den, der forestod . . . Maaske kunde man opfatte hans Fraværelse som en Flugt, som en Lavhed, nej, det maatte ikke ské. Men hvordan skulde han faa Forbindelse med Bjela-tjerkova?

Var der slet ingen Mulighed? Ognianof anspændte sin Forstand til det yderste. Til sidst blev han greben af en Tanke. Han vilde forsøge at faa Handji'en til at sende en af sine Sønner til Bjela-tjerkova. Drengen kunde jo for Sikkerheds Skyld slutte sig til en tilfældig vejfarende Tyrk, dem vilde der sikkert være nok af, eftersom det var Markedsdag i Morgen i K . . .

Den Udvej tiltalte Ognianof. Skønt han godt indsaa, at der var langt til dens Virkeliggørelse, mente han, at det vel var Faren værd at forsøge derpaa. Ja, der var stor Risiko, først og fremmest maatte han forraade sig selv og helt og holdent betro sin Skæbne til den upaalidelige Handji. Heldet vilde dog, at han godt kendte til Familien, han havde været Lærer for deres ældste Dreng, og det beroligede ham. Han rejste sig, gik rask gennem Porten og over Gaarden hen til et lille Vindu fra et Værelse ved Siden af Stalden, her blev han ved at gaa frem og tilbage i Haab om, at han skulde faa en af Familien at se. Han turde ikke banke paa Ruden eller paa Døren, da han var bange for at vække Opmærksomhed.

Længe maatte han vandre her, uden at der viste sig en Sjæl.

Handji'en og hans Sønner var udentvivil beskæftigede i Krostuen, saa hans Kone med de mindste sagtens var alene i Bagstuen. Omsider tog han derfor Mod til sig og bankede paa Døren gik op, og der stod en Kvinde i den. Ognianof kendte straks Krokonen. Hun tog ham øjensynlig for en Tyrk, der vilde ind til sin Hest. Ognianof gik hen til hende og sagde højt paa bulgarsk: „God Aften, Mo'er Avramitsa!“ — Hun drejede sig om mod ham forundret, ja næsten forskrækket.

„Kan I da ikke kende mig?“ føjede han til i en venlig

Tone for at berolige hende, „jeg er jo jeres Nankos Lærer — Ognianof! . . .“

„Hvad, hvem, Greven?“ spurgte hun forbavset og skiftede det Trug hun bar, over i den anden Arm. — „Men hvorfor i al Verden ser I saadan ud?“ Hun besindede sig dog hurtigt. „Kom, kom ind i Stuen — jeg skal bare give Hesten noget Byg, saa kommer jeg . . .“

Et halvt Minut efter førte hun ad en Bagvej Ognianof ind i et lille, mørkt Rum. Krokonen rev en Svovlstik og tændte en lille Tinlampe, der døsigt belyste Stuen og hendes Gæst.

„Fra den lille Dør kommer man ud i vores Have og derfra kan man komme ud paa Vejen over Tjørnehækken . . . saa véd I da det, om det skulde behøves,“ hviskede Avramitsa og viste Ognianof en Dør saa lille, at man kun krumbøjet kunde slippe igennem.

„Men hvad søger du egentlig efter her?“ spurgte hun.

„Jeg var paa Vej fra Klisura til Bjela-tjerkova, men Tosün-Beg stoppede mig og slæbte mig med tilbage.“ Ognianof besluttede at vise fuld Aabenhjærtighed overfor den gæstevenlige Kone, anden Udvej havde han heller ikke.

Avramitsa saa paa ham fuld af Medlidenhed. „Ak ja, ak ja, de ulykkelige Mennesker i Klisura, hvad skal det dog blive til — hele denne Horde er ude efter dem . . .“

„Klisura er fortabt, Mo'er Avramitsa, de tager den og brænder den . . . jeg forsøgte at redde den, men til al Ulykke kunde jeg ikke slippe frem til Bjela-tjerkova.“

„Ja, men hvad vilde du egentlig gøre der?“

„Jeg vil have den By til at rejse sig med og alle de andre kristne Landsbyer dér rundt om den; saa vilde Tosün-Beg blive nødt til at vende om.“

„Gud straffe ham, den sorte Landstryger! . . . Men hvordan kan I gøre det nu?“ spurgte Avramitsa igen, der ikke rigtig forstod, hvad Ognianof vilde bede hende om.

„Er jeres Nanko hjemme?“ — „Ja han er her!“ — „Og

Kusman?“ — „Ja, han er her ogsaa!“ — „Hvor er de?“ — „De er i Boden hos deres Fader, de hjælper til og passer paa, at de Dyr ikke tager noget fra os“ . . .

Ognianof tænkte sig en Smule om: „Kan vi ikke i Morgen tidlig sende en af dem til Bjela-tjerkova?“

Deres Moder saa sig om i Raadvilhed, hun blev urolig. „Han kunde jo følges med en gammel Tyrk herfra, det er Markedsdag i K. i Morgen og der gaar jo mange fra Rahmanlár for at købslaa.“

„Men det er forfærdelig farligt, Lærer!“

„Naar han faar en tyrkisk Rejsekammerat er der slet ingen Ting at frygte. Der er jo roligt til den Kant.“

„Men hvad vil du sende ham derhen efter?“

„Han skal bare bringe et Brev med til en af mine Venner, og saa kan han gaa hjem igen. Dagen derpaa, ved Middagstid, kan han være her igen.“ Det gik op for Avramitsa, hvad det var for et Brev hendes Søn skulde bringe. Hun saa' ganske forskræmt ud.

„Det maa vi først spørge hans Fader om.“

„Aa nej, send blot Nanko hemmeligt herind til mig, saa skal vi nok ordne det hele.“ Ognianof vidste, at hans for-dums Elev forgudede ham og vilde gaa til Verdens Ende for sin Lærers Skyld.“

Men Avramitsas Ansigt antog et bestemt Udtryk. „Nej, nej, det gaar ikke an uden hans Faders Tilladelse.“

„Men Baj-Avram lader ham ikke gaa!“

Krokonens hittidige Velvilje og Imødekommenhed kolnedes øjensynlig. Hun fortrod, at hun ikke straks havde skaffet sig af med denne fremmede, frygtelige Mand, der truede med at styrte hendes Barn i Ulykke. Hun saa sig uroligt om til alle Sider, uvis om, hvad hun skulde gøre. Ognianof forstod, at han ingen Vegne kom i en saa alvorlig Sag med denne ubeslutsomme, svage Kvinde. Tiden gik, han maatte snart tænke paa sin egen Redning.

„Naa, Mo'er Avramitsa, kald saa paa Baj-Avram, lad mig tale lidt med ham!“

Konen følte sig tydelig lettere tilmode.

„Saa gaar jeg ud og kalder paa ham. Men husk den lille Dør, hvis der skulde ske noget galt . . .“

Hun gik. Ognianof blev alene. Han maatte nu fuldtud betro sig til denne Mand, overgive sig paa Naade eller Unaade til hans Hæderlighed eller Lavhed. Men det drejede sig om at redde Hundreder af Liv som hans eget. Han maatte stole paa Avrams bulgarske Sindelag, han kunde afslaa hans Anmodning, men forraade ham det kunde han ikke. Han hørte sagte Trin paa Gangen, det maatte være Handj'ien. Døren gik op og Manden kom ind. Hans fede, firkantede Ansigt var et eneste Smil. Han lukkede Døren igen.

„Velkommen Greve, velkommen Greve! Det var da rart I kom, at vi kan faa hilst paa hinanden og snakket lidt sammen. Vi er alle saa glade, min Kone er glad og mine Drengene vil rigtignok glæde sig, naar de hører, at I er kommen . . . det er jo et halvt Aar siden Nanko har set Jer — — ja, hjærtelig, hjærtelig velkommen, vores Søns Lærer og Opdrager — tænk dog, at det skulde ske!“ — Der var slet ingen Ende paa Handj'ens venlige Ord og Velkomstforsikringer.

Ognianof blev henrykt. Han gik dristig til sit Hverv, forklarede i faa Ord Avram sin hele Stilling og gentog sin Bøn om, at Drengen maatte faa Lov til at gaa.

„Ja vist maa han det, ja vist — hvorfor dog ikke, det er slet ikke nødvendigt at bede mig derom! Hvem vil ikke hjælpe sit eget Folk!“

„Tak, Baj-Avram!“ sagde Ognianof af sit hele Hjærte. „I en saa stor Stund bør hver Bulgarer kunne ofre sig eller hjælpe Fædrelandet, det han formaar.“

„Gud straffe den Bulgarer, der vilde undslaa sig for at hjælpe. — Det skal blive gjort, det skal blive gjort! — Hvad for en af Drengene vil I have, at jeg skal sende?“

„Lad os sende Nanko, han er den behændigste, han er jo ogsaa den ældste!“

„Ja, ja, lad ham gaa, — det er jo Jer Elev . . . Han giver gerne sit Liv for sin gamle Lærer. Hvor han bliver glad, naar han hører det! — Har I skrevet Brevet?“

Avrams Stemme skælvede af glad Bevægelse.

„Jeg skal lige straks skrive et lille Kort.“ Ognianof søgte i sine Lommer. „Har I ikke en Stump Papir?“ Handji'en tog et Stykke smudsigt Papir frem fra sin Bluse, rakte Ognianof sin Skrivepen og sagde:

„Dér, skriv nu blot, hvad der skal staa, saa springer jeg ind i Boden imedens — de Hunde er rede til al Slags Tyveri.“

„Men kom straks tilbage, Baj-Avram, med Nanko, for du véd jo, at jeg maa bort, nu snart.“

Værten kastede et sidste, tillidsindgydende Blik paa sin Gæst og smækkede Døren i efter sig. Ognianof fyldte i et Nu sin lille Lap Papir. Den indeholdt kun nogle Linjer:

„Oprøret er brudt ud i lys Lue! Spild ikke et Minut, erklær Opstanden lige straks og send en Friskare saa stor som muligt ud i Ryggen paa Tosün-Beg; lad en anden faa Landsbyerne med i Bevægelsen . . . Mod og Fortrøstning! Om kort Tid kommer jeg til eder, for at dø for Bulgarien! Nu er Vejen mig spærret, jeg maa blive i Klisura. Leve Revolutionen!

Ognianof.“

Han lykønskede sig til sit Held; aldrig havde han ventet en saadan Beredvillighed og Fædrelandskærlighed hos Avram. Han lyttede med Utaalmodighed efter Fodtrin. Menneskestemmer og Hundeglam fra Gaden naaede kun svagt ind i dette Rum . . .

Den lille Lampe sydede og glimtede døsig, og udsendte en Søjle af stinkende Røg.

Paa én Gang høstes et gennemtrængende, heftigt Skrig, som fra en Kvinde, der brast voldsomt i Graad, i Værelset ved Siden at.

Ognianof fo'r sammen.

Han kunde høre, at det var Avramitsas Stemme. Hvorfor i al Verden den jamrende Graad?

En ubeherskelig Angst greb ham. Han lyttede igen i sit halvmørke Værelse. Der lød blot nogle ubestemte Skridt hid og did. Saa gik han hen til den lave Dør og greb om Laasen. Døren vilde ikke gaa op. Han ruskede i den; men den var som smeddet fast. Han følte Rædsel; Haaret rejste sig paa hans Hoved.

„De har forraadet mig,“ stønnede han.

I samme Nu hørte han en svag Kradsen ved Døren, som om der blev stukken en Nøgle i Laasen; den gik op, og fra Aabningen strømmede den kølige Natteluft ind i Rummet. Ognianof søgte at bore sit Blik ind i den mørke Aabning ud til Haven. Der viste sig et Hoved i den. — Det var Avramitsa.

„Kryb ud!“ hviskede hun sagte. — Ognianof kunde, trods det usle Lys, godt sé, at hun havde grædt.

Han bøjede sig gennem Døraabningen og var i Haven.

„Den Vej,“ sagde Avramitsa sagte og viste ham et Blomme-træ op ad Hegnet. Hun blev borte i Mørket. Ognianof svang sig over Tjørnehækken og stod ude paa en af Landsbyens Bag-gader. Den var tom. Ognianof skyndte sig ned ad den, og snart stod han igen foran Han'en. Der næsten stødte han imod en Bande bevæbnede Tyrker. De gik gennem Porten og blev borte inde i Gaarden.

Ognianof forsvandt ogsaa i Mørket.

Natten.

Langt over Midnat naaede Ognianof tilbage til Fortet, efter mange Farer.

Forsvarerne var endnu vaagne; de laa indsvøbte i grove

Filter og Tæpper, der var bragt ud fra deres Hjem. De snakkede sagte under deres Kapper, med Øjnene fæstede paa den maaneløse, stjernebesaaede Himmel. Ognianof sneg sig sagte ind imellem dem og kastede sig ned paa Marken, halvdød af legemlig og aandelig Træthed. Han anstrængte sig for at samle sine vildt flakkende Tanker, eller idetmindste for at faa lidt Søvn, der var nødvendig for suud og stærk at hilse den kommende Dags Skæbne. Men som en skræmmet Sværm af Bier surrede hans Tanker rundt og rundt eller ud over endeløse Vidder, og Søvnens flyede fra hans Øjenlaag. Det er ikke let at falde i Søvn Aftenen før et Slag, eller rettere en Katastrophe.

Nær ham blev der ført en Samtale, ganske sagte, mellem en lille Gruppe Oprørere. Den Samtale tiltrak sig hans Opmærksomhed.

„Hvordan du saa vender og drejer det, saa er det ude med vor Sag!“ sagde én.

„De har forraadt os, de har forraadt os, Broder!“ sukkede en anden.

„Den onde har løbet med vor Forstand, ellers havde vi aldrig hørt paa de Vagabonder . . . Vi har brændt vores Huse af over vore egne Hoveder!“

„Hvad skulde vi med den Opstand?“

„Ja, nu er det for sent at surmule!“

„Men, hvad skal vi gribe til?“

„Vi maa finde en Udvej!“

„Der er kun én Udvej; det er at tage Benene paa Nakken!“ sagde en Stemme, som Ognianof kendte.

„Ja, „Rapfods“ Moder græder ikke.“

„Imorgen stikker vi af, gennem Vrlistitsa.“

„Det var klogere, om vi straks stak af . . .“

„Nej, det gaar ikke; Vagten stopper os . . .“

„Imorgen, imorgen . . .“

„Ja, hm — saa det skal fyge efter os . . .“

„Alle løber, andre er saamænd paa Vej før os . . .“

„Der er bare den forbandede Ognianof . . .“

„Ognianof, ha ha . . . han [har reddet sig allerede igaar, han er over alle Bjerge.“

„Er han deserteret?“

„Det er bare os Stakler, der . . .“

Ognianof rejste sig i sin fulde Højde og raabte med vældig

Stemme: „I lyver, elendige, jeg er her!“

Ved Lyden af denne frygtelige Stemme, der gav Genlyd i Natten, blev der Dødstavshed.

Med Uro og Skræk havde Ognianof lyttet til denne Samtale. Der var ingen Tvivl om, at den var et Udtryk for den almindelige Stemning blandt Oprørerne, baade her og i de andre Forter.

En af de talendes Stemme havde han kendt fra gammel Tid . . ., men hvis det var, kunde han ikke komme paa.

„Gud i Himlen,“ tænkte han, medens han omhyggeligt svøbte Kappen om sit Bryst for at den kolde Nattevind ikke skulde trænge igennem. „Hvor bittert et Skæbnens Sammenstød! Hvilken Sum af Fortvivlelse! Hvilken Forraaden! . . . Hvem kan bryde sig om dette usle Liv, hvem søge at leve længer? . . . Imorgen har vi Slaget, og jeg forudsér, at det bliver min sidste Dag . . .“

Der er Panik i Sindene, Dødsangsten har lammet Hænderne og formørket Forstanden hos dem, der nu skulde trodse Døden og sé den kækt i Øje . . . Og hvor var dette Folk begejstret, hvor var det forhaabningsfuldt og troende, troende som et Barn, — og nu skælver det som et Barn! Den enes Lavsind smitter de andre. Bjela-tjerkova, som har sveget sine Eder og undergravet Klisura . . . Det er en Skændsel, det er et lumpent Forræderi imod den fælles Sag. — Denne lumske By har da intet andet kunnet end forraade, den har ogsaa opfødt lutter Forrædere. Den har vidst at bringe til Verden Mennesker som Kandof, Avramof, den har avlet . . . Rada! Aa, denne Pige, der har forgiftet mine sidste Livstimer! Nu længes jeg

efter Døden, jeg forlader Livet med en Forbandelse — Og hvor kunde jeg være død lykkelig og stolt, elsket og omstralet af den hellige Revolutions Ild —, saa havde jeg vidst, at der vilde falde én ren Taarestrom paa min Grav. — Jeg dør, fordi jeg allerede er død, jeg har set mine Guder styrtede i Støvet, mine Idealer begravede!

Min egen Kærlighed og Bulgariens Frihed! Hvor er en saadan Død pinefuld og haabløs — og alligevel, jeg har jo ntet bedre at ønske, den er nu alt og det sidste!“ . . .

Bjærgvinden jog i lange Pust over den drømmende Mark. Gennem Skovene vred den sig med dump og uhyggelig Brusen som Mørket gav øget Vægt. Det var som om alle Tinder og Dale og Aase rundtom stønnede ængsteligt. Himlens Stjerner blinkede hastigt og uroligt. Nu og da hørtes en Nattefugls spinkle Skrig og atter herskede død Tavshed. . . .

Ogsaa henover de hvilende Vævere og Smaakræmmere, Klisuras Vogtere, stønnede Nattevinden og fandt som et Ekko i deres egne forpinte Sind, den fik dem til at dreje sig og stirre ud i Mørket.

Atter faldt de hen i denne urolige Slummer, opfyldt af Angstens blege Spøgelser og afbrudt af Kulderystninger og Vindens insende Kys.

Omsider skares Luften af det forenede Hanekor i Klisura og Bjærgødet oplivedes af den muntre Morgenhilsen, Bebuderen om Eos, om Kong Helios selv, den gyldne Sol, en Budbringer om Liv og fornyet Vaarfest i Rosernes Dal.

Trods sin oprørte Sindstilstand var Ognianof tilsidst falden i en dyb Søvn for flere Timer. En saa dyb Søvn falder ogsaa, efter hvad man fortæller, over de dødsdømte den sidste Nat.

Ved Daggy fo'r han op og saa sig om. Naturen var ved at vaagne. Den blegblaa Himmel slukkede den sidste dirrende lille Stjerne. Det blev hvidere og hvidere i Øst. Et rødt, ildfunktende Bælte laa henover alle Bjærgtinderne. Det lignede Skæret fra en fjærn Kæmpebrand. Gennemsigtige Taager svæ-

vede endnu over Kløfter og Klipperevner paa Ribaritsa, men dens Tinde rødmede allerede af Østens Dagny. Kun Bogdanbjærget laa endnu helt hyllet i Taage og havde et barskt, utilgængeligt Udseende. Men langsomt, ganske langsomt spredtes Taagen, Lyset blev hvidere og stærkere og de grønne Hang, Skove og Smaatoppe, én efter én, smilede glade under den unge Vaarmorgens dybblaa Himmel. Hist og her jubledes en Nattergal sin sidste Morgenhilsen inde fra Skoven.

Ognianof rejste sig, saa' paa de hvilende Oprørere, der var hyllede ind i deres Tæpper og Kapper, og begav sig paa Vej ad Zli-dol til, han vilde raadslaa om Stillingen med Krigsraadet. Snart var han skjult i et lille Dalføre nedenfor.

Det var lys Dag nu. Solen straaled.

Alle Oprørerne var paa Benene og gav sig i Kast med deres Arbejde under Decurionernes Opsigt; der skulde graves bedre Løbegrave og flere, ti der var kommen en hel lille Afdeling Mennesker til, om Natten. Alle var nu bedre til Mode.

Martjef havde hvasket, og hans Ord var fløjne vidt om, „at Ognianof havde været ude paa en Rekognoscering lige til Tekié, og at han med Sikkerhed vidste, at Bjela-tjerkova vilde rejse sig i Dag . . .“ Den Efterretning havde styrket Modet en Smule. Mandskabet strammede sig op, deres Ansigter blev muntrere og de kækkeste istemmede lystige Viser. Det egne bulgarske Glad-sind skinnede igennem . . .

— De skarpøjede Vagtposter gav de aftalte Tegn til Forterne om, at de havde faaet Øje paa Fjenden. To af Forposterne ilede afsted til Zli-dol for at melde, hvad de havde set. Det var to smaa Hobe af tyrkiske Ryttere, vel en Snes Mand hver. Den ene red fremad Vejen, den anden satte ind over Markerne. Oprørerne stirrede spændt for at se, om der ikke skulde komme andre Skarer af Fjender bagefter, men flere viste der sig ikke. I samme Stund jog to Afdelinger Fodfolk ud fra Forterne for at møde den tyrkiske Rytterkæde og jage den til-

bage. Den stærkeste kom fra Zli-dol, de var langt talrigere end Fjenden.

„Hvem fører den Afdeling?“ spurgtes der nysgærrigt blandt Oprørerne.

„Kan I ikke se, det er Ognianof!“ oplyste nogle . . . Saa snart Tyrkerne saa de bulgarske Afdelinger, trak de sig ilsomt tilbage.

„Hurra, de er bange for vore Gutter,“ sagde én glad. „I Dag bliver der ikke noget Slag!“

„Det kan jo være, at Bjela-tjerkova har givet dem nok at bestille,“ mente en anden.

Fortet genlød paany af Virksomhed og munter Samtale.

Slaget.

Det blev Middag. Solen stod saa højt, den kunde naa op paa Himlen.

I Ognianofs Fort havde Oprørerne endt deres Middagsmaaltid, de stak hurtigt Resterne af Provianten i Randsler og Tasker. Deres trætte, stovede, i en hel Uge uvaskede Ansigter saa' urolige ud. Der var paany Nedslagenhed at læse. Det ubetydelige Held havde oplivet dem lidt. Men de vidste for godt, at hvis ikke alt blev afgjort endnu i Dag, saa vilde det ske i Morgen, uden Haab, uden Tvivl. De følte tydeligt, at Uvejret nærmede sig hastigt og fra Tid til anden kastede de urolige Blikke frem mod de fjerneste Forposter, der stod som spredte sorte Prikker langt ude i Bjærgene.

Det led ud paa Eftermiddagen. Ognianof havde fuldt op at gøre med at skaffe Plads og Løbegrave til den lille Afdeling, der var stødt til om Natten.

„Lærer!“ kaldte en midaldrende Bonde. Ognianof vendte

sig om. En Mand fra Verigovo rakte ham et sammenfoldet Stykke Papir.

„Jeg har et Brev til dig.“

„Hvem har givet dig det?“ spurgte Boitjo uden at aabne Brevet.

„Det har Ivan Bjørnedræber. I Nat søgte han efter dig her, men han kunde ikke finde dig.“

„Sagde han dig, fra hvem det er?“

„Jo, det er fra den unge Lærerinde!“

Ognianofs Hjærte snørede sig sammen, han havde en Følelse, som blev han stukken af en Giftsnog. Han krammede Brevet krampagtigt i den Hensigt at kaste det fra sig, men han stoppede ængstelig for at nogen skulde bemærke det, og instinktmæssig puttede han det dybt ned i sin Lomme, saa tog han febrilsk ivrigt fat paa Arbejdet igen for at drukne sine Tanker i Øjeblikkets Tarv . . .

. . . . Hvor kommer nu denne Rada fra i denne Stund. Hvorfor skriver hun til mig, og hvad vil hun mig . . . nu har jeg ikke noget med hende at skaffe — tilbage er kun Slaget, Nederlaget og Døden — saa er alt fuldbragt . . .

Der foregik noget mellem Oprørerne. Alle var kravlede op paa Jorddækningerne og stirrede frem mod Øst.

Ognianof løftede Hovedet og saa' hen over de nøgne Aase. Derude gav de fjerneste Forposter Alarmsignal, de affyrede tre Skud hurtigt ovenpaa hverandre, Tegn paa, at en stærk Fjende nærmede sig. Forposterne trak sig hastigt tilbage og snart horte man deres Stemmer: „Der kommer mange, mange Tyrker!“

Der kom Ængstelse og Uro i Fortet. Forsvarerne løb frem og tilbage, de var alle blevne blege.

„Alle Mand paa Plads!“ kommanderede Ognianof, han tog sit Martinigevær fra Bunken, hvor alle Geværerne var henlagte.

Ognianofs Raab fik Oprørerne til at fare sammen, de greb ogsaa deres Bøsser og stillede sig ned i Løbegraven.

I kritiske, farefulde Øjeblikke har en enkelts Mod og Aands-

nærværelse en magisk Virkning paa Massen. I en saadan Stund bliver den Anfører, der vil være det.

Nogle af Forposterne havde naaet Fortet. Ognianof gik dem i Møde.

„Hvad har I saa set?“ spurgte han.

„Tyrkerne, en frygtelig Horde er paa Vej, der er allermindest tusend — Vejen er sort af Basji-bozucker.“

Ognianof gjorde Tegn til dem, at de skulde tie stille. „Bliv dernede!“ raabte han, da han saa' at mange ikke vilde blive i Løbegravene, men klatrede op igen.

„Der kommer mange, mange,“ sagde nogle, der stod paa Jordvoldene.

„Paa Plads! Klar med Vaabnene!“ kommanderede Ognianof bydende. Atter var alle i Gravene.

„Dér er de allerede!“

Langt henne paa Hovedvejen, der hvor den mundede ud i Synskredsen foran en dækkende Klippepynt, kom virkelig Spidsen af en bred Kolonne frem, for hvert Øjeblik skød der mere frem, det lignede en uhyre Kæmpeslange, som bugtede sig frem. Det var Tosún-Begs Horde. Jo mere den nærmede sig, des tydeligere kunde man se dens Tæthed og Mangfoldighed . . . Tyrkerne marcherede frem, fire i Række, tyve Felttegn og tre store Bannere, hvide, røde, grønne og andre Farver bølgede over Hovederne. Snart fyldte Kolonnen hele Vejen fra Kula til Bjelavoda, næsten to Kilometer i Længden.

Paany herskede Uro og Forvirring i Oprørernes Rækker. Ingen kunde blive paa sin Plads, alle stillede sig op og stirrede ud for sig.

Den mørke Menneskesøjle fortsatte rolig sin Marche fremad Vejen, helt til Kludentje i Bøsseskuds Afstand fra Fortet.

Nu gav Besætningen i Zli-dol Ild, der blev affyret nogle langtrækkende Skud, samtidig dundrede der Skud fra Ognianofs Position. Ogsaa en „Kanon“ blev affyret. En tyk Røg svøbte

sig om Løbegrave og Jordvolde og Knaldet buldrede gennem Luften og gav Genlyd inde mellem Bjærgene . . .

Nogle Mennesker faldt i Kolonnens forreste Rækker. I dette Øjeblik saa Ognianof Hovederne af tre Personer, der skyndte sig ned ad Vejen til Sænkningen ved Stara-reka. Det var nogle Oprørere, der søgte at undslippe fra Fortet, dækkede af Krudtrøgen og den almindelige Sindsøptagenhed. Ognianof genkendte instinktmæssig sine natlige Naboer i disse Desertører. I faa Spring var han ved Randen af Skrænten, under hvilken Dalkløften laa. Flygtningene var krøbne ned i en snæver Jordrende, der var udhulet af Regnskyl og kravlede frem én efter én.

„Tilbage straks, eller jeg giver Ild,“ brølte han og sigtede paa dem med sit Gevær.

Flygtningene drejede sig om og blev forstenede staaende. Deres Geværer havde de kastet fra sig . . . Ognianof genkendte én af dem . . . det skar ham i Hjertet . . . thi det var den unge Diakon Vikenti, han havde ladet Skægget afraage og Haaret klippe kort og var klædt i Bondedragt. Den stakkels Fyr rødmede op over Ørene i pinefuld Skam.

Man ser undertiden i saadanne Stunder de Mennesker tabe Mod og Ære, om hvem man mindst vilde tro det. Vikenti, der fra tidlige Aar kun havde drømt og virket for at føre sit Folk frem til denne Rejsning, han, der havde troet og haabet og ofret, hvad han kunde, han vilde nu usselt fly i Farens Øjeblik . . . Hvor er et Menneske sig selv helt?

De tre Desertører vendte mekanisk om . . .

„Gamle Marin,“ kaldte Ognianof, „før de Pjalte ned i Løbegravene igen . . . hvis én af dem gør Mine til Modstand, giver jeg dig Ret til at slaa Hovedet ind paa ham . . .“

„Aa, I Hunde,“ brummede Marin, „tror I, at man skal løbe, naar der er skudt ét Skud af.“ Han drev dem tilbage med Bøsepipen rettet mod deres Ryg.

Denne bestemte Optræden af Anføreren gjorde stærkt Indtryk paa Oprørerne . . . De søgte at skjule deres Angst, men

det lykkedes kun for et Par Minutter. De fleste havde bidt deres Læber tilblods for at kvæle de Skrig, der var ved at presse sig frem.

Tyrkerne havde endnu ikke affyret et eneste Skud. Deres Kammeraters Fald for Oprørernes første Kugler fremkaldte en øjeblikkelig Bevægelse. De bar deres saarede ind i Rosenmarkerne og selv veg de hastigt længere tilbage. Dette første Held oplivede Forsvarerne, og de fortsatte med en livlig Beskydning af Fjenden. Af den uophørlige Skyden var det som Bjærg og Høje sitrede. Hvide Skyer, der hang hist og her paa Bjærgsiderne, betegnede de forskellige Forter. Man blev ved at skyde, lang Tid efter at Tyrkerne var udenfor Skudvidde. Langt borte bagved Tyrkerhorden, viste nogle Ryttere sig. Det var uden Tvivl Tosun-Beg og hans Stab. Horden nærmede sig til dem og flokkedes om dem. Der blev alle staaende en kort Stund. Man kunde sé, at der blev plejet Raad og at Angrebsplanen sagtens ændredes. Snart efter deltes den store Masse i flere mindre Afdelinger, som hver for sig blev ført frem.

En Afdeling rettede Marchen imod Bjærgene over de nøgne Aase, en anden gik mod Kløften ved Zli-dol, en tredje frem i Retning af Sredna-gora, der, hvor Stara-reka har sit Udspring og gennem sin Fure aabner en Adgang til Klisura, en fjerde endelig skulde tværs over Vinmarkerne angribe Ognianofs Forskansning.

Oprørerne modtog dem allerede fra det fjærne med Salver, men Tyrkerne skød først, da de var langt indenfor Skudvidde. Flere Minutter i Træk var Fortet aldeles skjult i hvid Krudtrøg af den uophørlige, rasende Skydning, men de skydendes Antal formindskedes og formindskedes. Ognianof, med Ansigtet sværtet af Krudt og bedækket med Støv, hvorigennem Sveden trak i stride, hvide Furer, var som drukken af Blodlugt og fortumlet af Kuglerne, der peb hen over hans Hoved, snart stod han oprejst og udsendte Ild og Damp fra sit Martinigevær, snart kastede han sig ned i Løbegraven for at søge Dækning. Nu

og da raabte han uden at kunne se noget for Røg: „Mod, Mod, skyd løs, Kammerater!“

Med ét hørte han gamle Marins Stemme sige til en anden: „Halloj, min Knøs, staa ikke dér, de skyder dig ned!“

Uvilkaarligt drejede Ognianof sig om tilhøjre, og i en Vindspalte i Røgen fik han Øje paa en Oprører, der uden at søge Dækning fyrede paa Fjenden. Det var en vild Dumdristighed.

Forbavset saa Ognianof, at det var Kandof! Han gik hen til ham, uvilkaarligt, ufrivilligt, rakte ham sin Haand gennem Røgen og sagde:

„Kammerat, giv mig din Haand!“

Studenten vendte sig om, så stille og iskoldt paa Ognianof, men trykkede hans Haand heftigt. Det Haandtryk, de to Modstandere her gav hinanden, var et Udsoningens Tegn, som de stod her Ansigt til Ansigt med Fædrelandets blodige Ulykke . . . og maaske ogsaa et Tegn paa, at de tilgav hinanden.

En Strøm af Blod drev ned over Ognianofs Haand, den kom fra Studentens Ærme.

Ognianof lagde Mærke til Blodet, men ænsede det ikke, det undrede ham ikke engang, ja, han havde ikke Tanke tilovers for at fatte, hvad det Blod betød . . . Han tænkte kun paa ét: at han så Studenten, den foragtede Kandof — her!

Kandof var dog straks efter sit Sammenstød med Ognianof gaaet til Vaabendepotet og med sin Bøsse havde han begivet sig ud i Forterne, allerede om Natten var han kommen til Ognianofs Fort, men i Morgenens og Dagens Arbejde og Bekymring havde Ognianof ikke lagt Mærke til den lille, blege Student.

Ognianof saa sig om nede fra sin Dækstilling.

Nu bemærkede han selv, at Løbegraven næsten var tom . . . Oprørerne havde forladt Forskansningen . . . listet sig bort. Kun fem, seks Sjæle og blandt dem Kandof, fortsatte stadig Skydningen, der sagtnede. Ogsaa fra de andre Forter blev Knaldene

svagere og færre, det var klart, at de ogsaa var svigtede af deres Forsvarere.

Men til Gengæld svirrede Fjendens Kugler tættere og tættere og gjorde det livsfarligt et eneste Øjeblik at vise sig over Løbegraven.

Fortvivlet og ude af sig selv af Forbitrelse underholdt Ognianof med sine faa tapre den ulige Ild, besluttet paa at dø, hvor han stod.

Forøvrigt var dette Fort det eneste af de østlige, der endnu gav Ild.

„Aa, Gud!“ hørtes et Smertens Skrig tæt ved. Ognianof kom til at skælve ved dette Skrig og drejede sig til venstre. Der laa Vikenti, styrtet baglænds om i Løbegraven. En mørk Blodstrøm hoblede ud af hans Hals og farvede den opdyngede Jord. Kuglen havde truffet ham dødeligt. Det Blod afvaskede hans Skam . . .

Gamle Marin løftede ham op og bar ham hen under en Jorddyngte for at andre skulde tage kam og bære ham ind til Byen, men der var ingen andre. Alt var øde og tomt . . .

De forladte Forskansninger tav grusomt. Kun af og til faldt der Skud fra de øvrige vestlige og nordlige Forsvarspunkter, hvem Skrækken endnu ikke havde lammet, men uden Nytte forenede de deres svage Ild med Ognianofs, hans Fort trak nu alle Fjendens Kugler til sig som en Kæmpemagnet suger Jærnsplinter. Udholdende gik Tyrkerne løs i hele Skarer og skød uophørligt. De smøg sig forsigtigt gennem de Vinhaver og Rosenmarker, der endnu skilte dem fra Fortet, benyttede sig klogt af hver tilfældig Dækning og tog i Løb alle de Forskansninger, der var forladte, idet de tydeligvis stadig frygtede for List. Istedensfor Oprørere eller dræbte, fandt de der Vaaben, Tasker, Klæder og andre Brugsgenstande. De fandt ogsaa de Kirsebærtræs Kanoner, der var bragte to, tre i hvert Fort. Kun to var blevne affyrede, de andre stod ladte og beredte. Ingen havde haft Tanke for eller Mod til at bruge dem.

Snart kom Tyrkerne ogsaa tilsyne paa Højderne ved Sjakovets, over selve Byen. Fra dens Gader blev der endnu affyret Skud mod dem, en Fanebærer og én Mand til faldt. Men Byens Skæbne var beseglet, hist og her blussede det allerede, Sejren var i Tosin-Begs og hans Skarers Hænder. Med høje Raab styrtede de sig i mørke Sværme fra Bjærgene ned over den ulykkelige By, som Flokke af Ravne over et friskt Lig.

Rada.

Da de første Skud fra Klisuras Bjærgskrænter forkyndte at det skæbnesvangre Slag var begyndt, blev Byens Befolkning greben af en afsindig Skræk, og Flugt var den eneste Tanke, afsted begav man sig til Koprivstitsa gennem Vrlistnitsa, en Bjærgsnævring i Srednagora, hvor en lille Flod bryder sig Vej frem til Stara-reka paa den sydvestre Side af Byen.

Gospodja Muratliska, hos hvem Rada boede, samlede hastig sine værdifuldeste Ejendele og sine Børn for at slaa Følge med alle de andre flygtende. Hun gik ind til Rada for at faa hende med.

Men hvor meget hun bad og bønfuldt, saa forblev Rada urokkelig, hun havde besluttet at blive i Huset . . . Den brave Kone faldt paa Knæ og med Taarer i Øjnene besvor hun Rada at følge med, hun kunde ikke overlade hende til en saa frygtelig Skæbne.

Tyrkerne viste sig allerede paa Højderne og hvert Minut var dyrebart.

„Gaa, gaa, Tante Anitsa, bring dog Børnene bort, men lad mig i Fred, lad mig blive.“ Rada søgte at skubbe Gospodja Muratliska ud af Døren.

Gospodja Muratliski så forfærdet paa hende og vred for-

tvivlet sine Hænder. Gennem Vinduet kunde hun se, at Tyrkerne allerede var ved at kaste sig ned over Byen. Hun stod skælvende og raadvild. — Det kunde kun være den mørkeste Fortvivlelse, som kunde bringe Rada til en saa afsindig Trodsen.

Men Rada var ogsaa Bytte for dyb Fortvivlelse.

Efter hint forfærdelige Sammenstød mellem Ognianof og Studenten havde hun været som sonderknust, dræbt under Vægten af sin elskedes Foragt. I sin Bestyrtelse havde hun ikke haft Kraft til at retfærdiggøre sig straks, og siden havde hun ikke set ham. Ognianof svævede altsaa endnu i sin frygtelige Vildfarelse og fuld af grænseløs Forbitrelse og Afsky mod hende. — Hvis han nu døde i Slaget, saa vilde han dø med Forbandelse paa Læberne og grusomme, aandelige Kvaler. Denne Tanke satte Rædsel i hende. Hun kunde ikke faa et Øjeblikks Ro. Hun maatte søge at skaffe ham Fred. Hun vidste, at han vilde stille sig blot for Døden, søge den, og hendes sidste hellige Pligt maatte være at lette ham Døden, saa han kunde vide, at han var elsket, ja, forgudet . . . maaske kunde hun endnu rive ham ud af Dødens Kløer, maaske vilde han saa ikke med Vilje søge den; men værne sig for hendes og Fædrelandets Skyld. Men han kom ikke en eneste Gang ned i Byen. For-gæves forsøgte hun under forskellige Paaskud at slippe ud til Forterne for blot et eneste Minut at ses med ham, selv for kun at møde det flammende Blik fra hans sorte Øjne, man nægtede hende haardnakket Adgang til Forterne. Hendes eneste Trøst var, naar hun mødtes med Stoika, Bjørnedræbers Kone. Bjørnedræber havde tre Gange været nede i Byen i forskellige Ærinder og altid skaffet sig Tid til at besøge sin „Bulka“ og hende fortalte han gerne lidt om Ognianof. Derfor havde Rada faaet at vide, at Ognianof var sund og uskadt og meget optagen, men intet derudover.

I disse seks Dage, lange som et Menneskeliv, voksede sammen med hendes Kvaler ogsaa Kærligheden til Boitjo, der var lige saa ulykkelig, som han var tapper. Hendes Lidenskab

steg tilsidst til en hellig Kultus. Han stod for hende med sit ridderlige Ansigt, forskønnet af hans Mod og omstraalet af en lysende Æresglorie, han, der med sit bitre Smil mødte Døden hist paa hine Høje, uden en eneste Gang at vende sig om for blot at sende et Blik eller hviske et Farvel til hende, der slet ikke kunde leve uden ham, skønt han havde stødt hende bort i Foragt . . .

Sidste Nat havde hun selv truffet Bjørnedræber, og hun havde givet sine Følelser Tøjlen og grædt for hans Øjne de bitreste Taarer.

Den gode Ivan søgte at trøste hende, som han hedst kunde, og lovede at give det lille Brev, som hun hastigt skrev ned med en Blyant til Ognianof. — Men der kom ikke et Ord som Svar, ikke en mundtlig Hilsen og paany sank hun hen i Sorg og Fortvivlelse. Hun følte godt, at Livet vilde blive hende umuligt, ifald Boitjo tog sin Foragt med sig i Graven, Foragt for den, der saa trofast hang ved ham. Hvad havde hun at vente sig af Fremtiden? Haabløse Kvaler, bitre Beklagelser, Ligegyldighed og Foragt for Verden. Hun saå Bjela-tjerkova for sine Øjne, truende og sort som en Grav . . . Igen gaa til Hadji-Rovoama og falde paa Knæ og ydmyge sig . . .! —

Til Marko maaske, nej, hun vilde forgaa af Skam, han havde sikkert ogsaa hørt de lave Bagvaskelser om hende, og han angrede vel nu sin Godhed mod hende. Nej, nej, der fandtes ingen, ingen uden Boitjo, som kunde frelse hende . . . Men han, han døde jo nu . . . Det kunde være rimeligt, at Gospodja Muratlika vilde leve, hun havde nogen at leve for og nogen, der elskede hende . . . Men hun selv? Rada? — Selv om Boitjo beholdt Livet, hvad nyttede det, han vilde aldrig se hende mere; i Æressager var han ubønhørlig — det vidste hun, hans Stolthed og Tillid var bleven krænket.

Nej, nej, hun maatte dø . . . Her kunde hun dø let og ærefuldt, her under denne tapre lille Bys Ruiner. Fordi Boitjo

ikke havde bedt hende om at leve, ikke havde værdiget hende et Ord, vilde hun nu dø.

Undgik han Døden, saa kunde han faa at vide, at Rada dog havde været en modig Pige, at heller ikke Bulgarerinder er bange for Døden, og at hun havde bragt sig selv som Offer for sin Kærlighed til ham.

Som vilde Skyer for saadanne Tanker gennem Radas Hoved, det var Frugterne af en fin og følsom Sjæls Fortvivelse, hvad nyttede det at Gospodja Muratliska græd og bad og tryglede hende om at følge . . .

I samme Stund hørtes bulgarske Raab fra Gaden.

„Baj Christo!“ raabte Gospodja'en grædende, „hvordan gaar det deroppe — hvor er Ognianof nu? Hvor løber I selv hen?“

Oprøreren svarede forpustet:

„Det er ude med os, Anitjka! Ognianof, den Stakkel, er derude endnu . . . Gud naade os alle — det bliver en Dommens Dag . . . Skynd jer, løb, afsted til Vrlistnitsa,“ og Oprørerne var borte igen . . .

Baj Christo var øjensynlig fra Ognianofs Fort. Rada hulkede som en sindsforvirret. Da opgav omsider Gospodja Muratliski hende, samlede sine smaa sammen og forlod ilsomt sit Hus.

Det var yderste Øjeblik, ti kort efter hørte Rada fortvivlede Kvindeskrig fra Byens nordlige Ende, der allerede var i tyrkiske Hobes Hænder. Som hun stod der sønderknust og fortumlet af sin Sorg, saa hun gennem Ruden en Skare Basji-bozucker, der med blottede Knive kom farende frem fra en Gade, de forfulgte to Mennesker, indhentede dem og stødte dem ned; hun saå godt de tykke, røde Blodstraaler vælte ud af de faldne. Hun saå Døden, en forfærdelig Død og paa én Gang blev hun greben af afsindig Rædsel for den. Opholdelsesdriften vaagnede med elementær Kraft hos denne unge Pige, og den kvalte alle andre Følelser og lammede hendes Beslutsomhed, hun kunde ikke mere dø, skønt hun ikke længer vilde leve. Hun vilde fly, redde sig fra Dødens Klør eller fra det Liv, der kunde forestaa

i de sanselige Blodmenneskers Magt . . . Hun rev Døren op, men i det samme hørte hun, at Gaardporten med stor Larm blev aabnet og i et Nu fangede hendes Øje en væbnet Mands Skikkelse, der fulgt af nok et Menneske skyndte sig frem mod Trapperne, der ledte op til hendes Kammer. Hun kom til Besindelse, før ind i Stuen igen, drejede Døren i Laas og krøb selv hen i den mørkeste Krog. Neppe havde hun gjort det, før der voldsomt blev rusket i Døren og en dyrisk, frygtelig Stemme raabte udefra . . . Eftersom Døren ikke gav efter, begyndte den, der vilde ind, at slaa løs paa den med en Økse, eller lignende Redskab, den bragede og splintredes paa et Sted og gennem Aabningen vredes en Bøssekolbe, med hvilken Angriberen søgte at sprænge den laasede Dør.

Rada kunde høre, hvordan de tørre Planker knagede og bristede, Døren gav efter for Trykket, hun saå en mægtig Fod, der blev stukken ind — Angriberen var ved at trænge ind i Stuen.

Da greb en uforklarlig Rædsel hende og formørkede alle hendes Tanker. Døden syntes hende tusende Gange bedre end de frygtelige Øjeblikke, der nærmede sig. Hun før hen til Helgenbilledet, tændte et Vokslys ved den lille Lampes Flamme. Henne paa Bordet stod en stor Pose, fyldt med tætstoppet Krudt, der var gjort rede til Oprørerne. Rada løb til med Lyset i den højre Haand og med venstre Haands Pegefinger tvang hun den sammensnørede Pose op.

I samme Øjeblik faldt Døren til Gulvet med et Brag og en Kæmpeskikkelse kom tilsyne.

Ivan Bjørnedræber stod paa Tærskelen.

Bag ham kom Stoika.

Rada saå intet mere, hun førte Lyset hen til Krudtet.

To Floder.

I denne Stund var Ognianof fjærnt ude i Bjærgene. Han havde først forladt sit Fort, da Tyrkerne viste sig ved de forreste Løbegrave og andre fyrede paa ham fra de nære Forskansninger; blodig, sværtet af Krudt, med sin Vams paa to Steder gennemhullet, slap han som ved et Under fra Fjendens Hænder og fra hans Kugler. Han havde søgt Døden — men Selvopholdelsesdriften, der er stærkere end al Vilje i saadanne Stunder, frelste ham.

Nu befandt han sig ovenover Kløften ved Vrlistnitsa, paa dens venstre Rand, i dens Dyb skummede en lille Flod afsted.

Over Blod, over Sved og Krudtsværte, over Støvet i hans Ansigt flød der nu Taarer. Ognianof græd. Han var standset for at se paa det frygtelige Skue, som Oprørets Skibbrud havde frembragt. Han stod barhovedet, sin Hue havde han mistet.

Nede i Dalsnævringen var en skrækslagen Skare af Oprørere ved at søge Frelse, Mænd, Kvinder og Børn i vild Forvirring, alle søgte frem mod Bjærgene. De ulykkeligens Raaben og Skrigen naaede tydeligt hans Øre.

For hans Øjne laa Klisura i Flammer.

Paa én Gang kom han til at se paa sin højre Haand, den var blodig. Han mindedes, at det var Kandofs Blod — og fra Kandof gled hans Tanker til Rada . . . Han søgte i sin Bluse og trak det lille krøllede Brev fra Rada frem. — Han aabnede det og læste følgende Linjer, skrevne med Blyant, men af en svag og rystende Haand:

Boitjo!

Du forlod mig i Foragt. Uden dig kan jeg ikke leve . . . Jeg beder dig, send mig et lille Ord; hvis du ønsker det, vil jeg leve . . . Jeg er uskyldig . . . Du maa svare mig, Boitjo, jeg

lider saa frygteligt . . . Gør du det ikke, saa farvel, farvel, du, som jeg tilbeder. Jeg vil dø og begraves under Klisuras Ruiner.

Rada.

En udsigelig Sorg overvældede Ognianof, han rettede sit Blik mod Byen, hvor Ilden greb om sig, i forskellige Kroge af Byen spillede friske Flammer langs Tagene, de blegrode Ildtunger hævede sig og slikkede graadigt op i Luften. Sorte Røgskyer lejrede sig over Byen og flød i ét med Himlens Skyer. Ilden bredte sig uhyggelig hastigt, dens blodrode Skær gav Genskin fra Bjærgtoppene og i Stara-rekas smaa Bølger . . . Ognianof anstrengte sit Syn for at skelne det Hus, hvor Gospodja Muratliska havde levet. Han ledte det snart frem, og med Skælven genkendte han de to Vinduer i Radas Værelse. Det Hus var endnu uskadt af Ilden, men Nabohusene stod allerede i Flammer, og snart vilde ogsaa det være Luernes Bytte. „Ak, store Gud, derinde er den ulykkelige — det er forfærdeligt, forfærdeligt.“

Han ilede ned mod Dalsnævringen — lod sig halvt om halvt rutsje ned gennem Grus og Krat og skyndte sig frem mod Flodens Udløb, tilbage mod Klisura. Han vilde, han maatte derind. Hulvejen ved Vrlistnitsa var som oversprøjtet med Flygtninge af begge Køn, af alle Aldere og alle Samfundsklasser.

Denne forfærdede Folkemasse, der gled frem langs hele Floden, lignede selv en anden Flod, søgende i modsat Retning. Panisk Skræk havde paa mindre end én Time tømt Klisura og overfyldt Bjærgsnævringen. Alle flyede, alle løb forpustede og sanseløse, som Mennesker, der har deres Forfølgere lige i Hælene. Nogle var flygtede som de gik og stod, andre havde belæsset sig med al Slags Tøj, Nyttegenstande og Snurrepibrier, meget ofte med det allermost unødvendige, blót hvad man i Farten havde grebet. Af og til var det ligefrem latterligt at se, hvad Mennesker slæbte paa. Her havde en velstaaende Husfader taget sit Vægur under Armen og ellers ingenting, da

han forlod Hus og Hjem, en Tingest, han sidst af alt havde Brug for, i denne Stund. Et andet Sted bar en Kvinde sin store Si, der stadig stoppede og hindrede hende. Man kunde se Koner og unge Piger, der løb barfodede paa de skarpe Stene og i Hænderne holdt de deres Sko for ikke at faa dem revne itu. Ognianof stødte hvert Øjeblik sammen med disse skrækslagne Hobe, eller han næsten snublede over faldne og forstyrrede Kvindfolk, der skreg forvivlet, men ikke én hjalp dem paa Benene igen . . . Han så paa al denne Jammerlighed i Angst og Forvirring og hastede blot barhovedet tilbage, tilbage til den brændende By, kun med én eneste Tanke klar: at frelse Rada.

Han søgte instinktmæssig efter hende blandt de af Skræk fordrejede Kvinders Ansigter og ilede videre og videre tilbage. De Mennesker var ham fremmede, det var Spøgelser, de var ikke til for ham. Han kunde ikke længer forstaa, hvorfor disse Folk løb og løb, og som han ikke tænkte paa dem, var der heller ingen af dem, der tænkte paa ham, ingen undrede sig eller spurgte, hvorfor han løb tilbage, naar alle andre løb frem. Der var ingen Fornuft mere, der var kun Flugt . . . For hvert Skridt blev Rædselsbillederne udtryksfuldere og hyppigere. Ved en Omdrejning af Hulvejen fik han Øje paa en lille Pige, som overvældet af Træthed, sanseløs af Skræk og blødende var faldet i Floden og skreg rasende om Hjælp . . . En Smule længer tilbage sad et spædt Barn, blaa i Ansigtet af at skrike efter sin Moder, der havde ladt det sidde, vel for at komme hurtigere afsted. Gamle Koner, Mænd og Mødre forbi dette Væsen, uden at se det, uden at høre det. Hver tænkte kun paa sig selv. Skræk gør Mennesker grusomme, det er den yderste og hæsligste Form for Egoisme. Selv Skændsel mærker ikke Ansigtet med et saa lavt Udtryk som Skræk. Mod sin Vilje bøjede Ognianof af, tog Barnet paa Armen og løb videre. Ved et Krat lidt fra Vejen laa en Kvinde, hun rakte jamrende sine Hænder frem mod de flygtende, ingen agtede paa hende . . .

Græden og skingrende Skrig, Børneskraal og Stønnen fyldte Luften . . . Og som for at sætte Kronen paa al denne Elendighed, strømmede Regnen ned i Spande. Den skyllede ubarmhæjrtigt ned over de flygtende Skarer og genlød i vild Brusen fra Bjærgene. Værre og værre blev Uvejret, fra Revner og Kløfter skummede mudret Vand ned mod Floden og var ved at slaa Jorden bort under Fødderne paa de stakkels Flygtninge, de blev piskede i Ansigtet af Regnvandet, gennemblødte til Skindet, rystede allerede af Kulde. Børn, der med Magt blev slæbte afsted af deres Mødre, skreg hjerteskrærende, plaskede gennem de oversvømmede Steder og faldt omkuld . . . Jammer og Skraal voksede . . . Klipperne langs Hulvejen gentog denne vilde Lidelsens Larm og blandede den med Uvejrets og Flodens Brus . . .

Pludselig genkendte Ognianof tvers gennem Regnen en Kvinde i Vrmlen, det første Væsen, han havde kendt i dette Menneskebrus.

Det var Gospodja Muratliska, hun havde et spædt Barn paa Armen og tre større fulgte hende tilfods. Han standsede den udmattede Moder.

„Hvor er Rada?“ spurgte han.

Hun aabnede Munden, men af Aandeløshed kunde hun ikke tale. Hun viste kun med Haanden ind mod Byen.

„I jeres Hus?“

„Dér, dér, skynd dig,“ fremstammede hun med Møje.

Svag, som Gospodja Muratliska var, kæmpede hun sig dog tappert fremad. Hendes Øjne stod næsten stive i hendes Hoved af Anstrængelsen paa den slette Vej. Istedensfor Muskelkraft var hos hende Energiens indtraadt . . . med samme Viljestyrke havde hun ogsaa rustet sine Børn, der var dejlige som Engle.

„Hvor bringer du det Barn hen?“ spurgte hun med svag Stemme, der næsten overdøvedes af Regnen.

Ognianof så ned. Først nu opdagede han, at han et eller andet Steds havde faaet fat paa et lille Barn, hvordan vidste han ikke.

... Først nu fornåm han dets Vægt og dets pibende Graad. Han stirrede helt forvirret paa Gospodja Muratliska.

„Giv mig det ...“

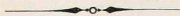
Hun tog Barnet fra Ognianof, trykkede det ind til venstre Side af sit dryppende Bryst, og paa højre Side holdt hun sit eget Barn, saadan fortsatte hun sin Vandring ...

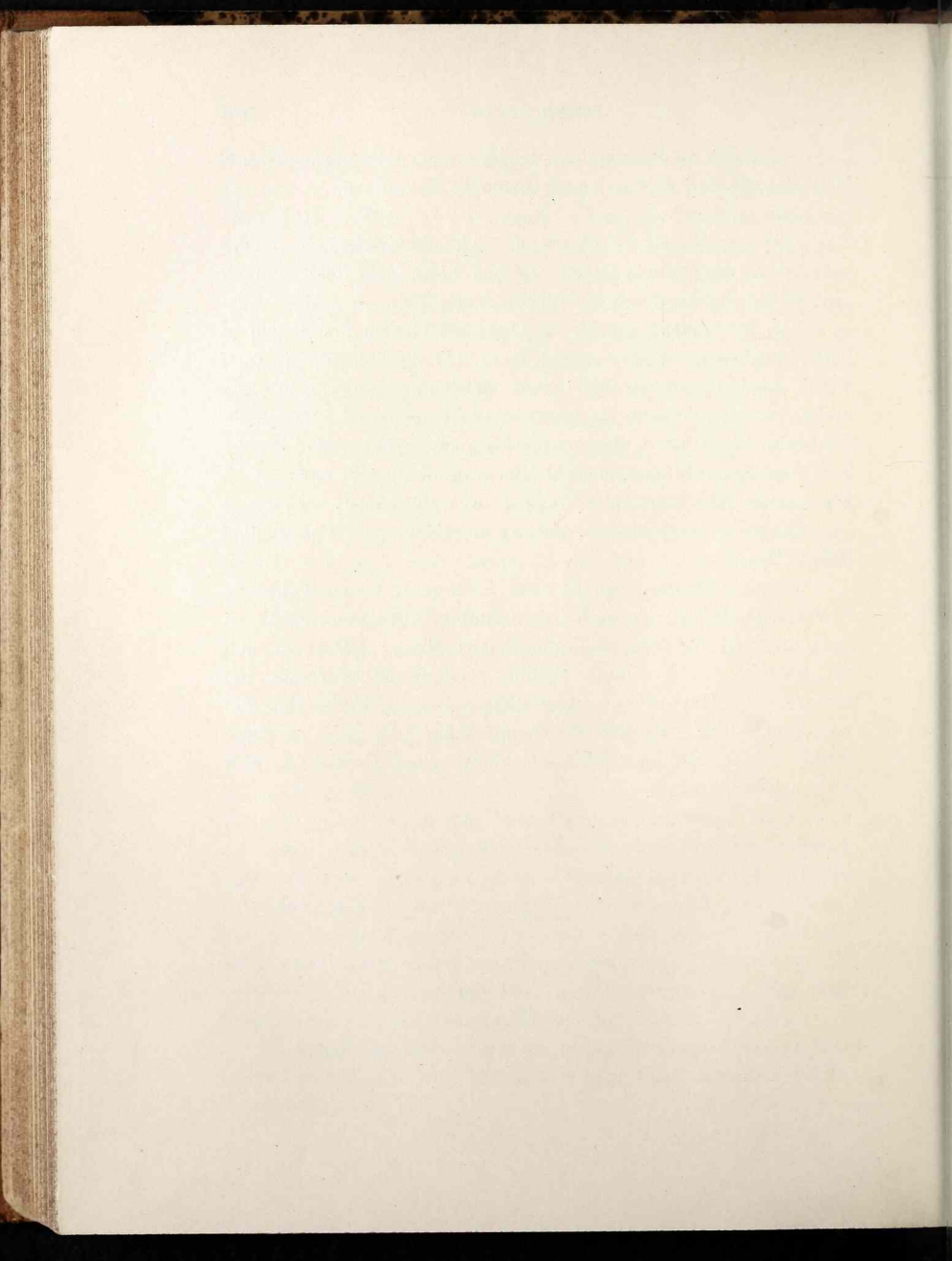
Det var ganske mørkt, da Ognianof naaede Mundingen af Vrlistnitsafloden. Herfra saás Klisura helt og holdent. Regnen havde næsten slukket Ilden, kun de Flammer, der gemte sig under Tagene glimtede og kastede tvers gennem Ruderne rødt flimrende Skær ud i den formørkede Smaastad. Man kunde høre den fjærne Bragen, naar et Hus af og til styrtede sammen ... Flammerne skød atter ud og naaede nye Bygninger.

Pludselig straaledede en stor og ny Ildløs op i den sydlige Del af Byen.

Mægtige Flammer sprang med Knitren og Lyn i Vejret og Sværme af Gnister slyngedes op i Luften. Ognianof vidste, at paa det Sted laa Gospodja Muratliskas Hus ... Det var det, der brændte ... I samme Øjeblik styrtede dets øverste Del sammen i et Hav af Luer og gul Røg. Dér var Radas Værelse!

Som en rasende kastede Ognianof sig midt ind i de flammende Gader, der var fulde af vilddyragtige Tyrker, og blev borte mellem dem.

III. DEL

THE END

Opvaagnelsen.

Paa faa Dage var Oprøret trampet ud overalt. Jammerligt styrtede Kampen sammen, den forvandlede til panisk Skræk. Revolution og — Kapitulation.

Historien ejer Eksempler paa Rejsninger, ligesaa ulykkelige og ligesaa hellige, men ikke paa nogen saa sørgelig hæderløs.

Apriloprøret var en Tidligføding, undfanget under Beruselse og flammende Kærlighed og kvalt af sin egen Moder i Rædsel ved dets Fødsel. Barnet døde, før det ret slog Øjnene op.

Det Oprør har egentlig ingen Historie, dertil var det for kort, Gyldne Haab, dyb Tro, kæmpemæssig Kraft og Ildhu — en opsamlet Sum fra Aarhundreders Lidelse, alt, alt visnede og svandt i et Øjeblik.

Det var en frygtelig Opvaagnen.

Hvormange Martyrer! Hvormange Ofre! Hvormange myrdede og styrtede! Ja, ogsaa en Smule Heltemod! Men hvilket Heltemod!

Perusjtitsa*) — Saragossa.

*) Perusjtitsa forsvarede sig tappert nogen Tid mod en overmægtig tyrkisk Skare. Den blev stormet og brændt af Sasjid-Pasja 12te Maj 1876, 750 Mennesker blev dræbt dér.

Men Verdenshistorien kender ikke vort Perusjtitsa . . . Batak!*)

Kun dette Navn har frelst sig ud af Kampen, ud fra Ild og Røg er det fløjet over Jorden og er bleven foreviget i Folkeslagenes Minder.

Batak**) baade i dets virkelige Betydning og som Egenavn, gav vor Rejsning dens Karakter.

Skæbnen laver undertiden i vittigt Lune saadanne Ordspil.

Men den blev her vort Forsyn, den gav os Batak, men den gav os ogsaa Alexander den anden . . .

Hvis denne Bevægelse med dens ulykkelige Følger ikke havde bragt Befrielseskrigen, saa havde den ubønhørlige Fordømmelse hængt over den; den sunde Fornuft vilde have kaldt den et Vanvid, Nationerne — en Skændsel, Historien — en Forbrydelse. Ak, ti Historien, denne gamle Kurtisane, bøjer sig kun for Heldet.

Kun Poesien vilde have tilgivet og kronet den med Heltens Lavrbær, for den Ildhu, der fik blide, anatolske Vævere til at gaa op i Srednagoras vilde Højder med deres Kirsebærtræs Kanoner.

Poesi var der i dette Afsind.

Ti unge Folkeslag er, ligesom unge Mennesker, Digtere.

Tre Dage og tre Nætter havde Ognianof flokket om i Balkans vilde Aase. Han vandrede østerud ned mod Bjela-tjerkova, han vilde vide, hvordan det stod til dør. Fra Klisura var der seks Timers Gang for en fredelig Mand, men for en Oprører, der flyede og skulde hytte sig for Kugler, var treds ikke nok.

*) I Batak blev den hele Befolkning myrdet paa forræderisk Vis af Ahmed-Aga fra Tumrusj.

**) Paa tyrk. betyder Batak — Sump, Snare, Baghold.

Om Dagen holdt Ognianof sig skjult i Skov og Krat, som et vildt Dyr sov han i Trækronerne for at hans Forfølgere ikke skulde sé ham, og om Natten vandrede han gennem Mørke og Øde, i Skumring og Regn, rystende af Kulde, der blæste ned paa ham fra de snedækte Tinder, ofte vidste han knap Retning mere, ofte gik han tilbage istedenfor frem. Han nærrede sig af Rødder, det vil sige han sultede mer end en Ulv paa Rov. Han vovede ikke at bede om Gæstfrihed i de faa og spredte Hyrdehytter. Ved Indgangen til de fleste stod der en truende Vagt — Forræderiet, eller en Cerberus, der gøede voldsomt — hans egen Angst.

Ofte saá han ved Nat Himlen mod Syd i rødligt Skær. Den første Gang troede han, at det var svindende Straalespil fra den nedgaaende Sol, men længere ud paa Natten blev Purpurfarven stærkere og bredte sig videre over Synskredsen.

Det lignede i Glans skønne Nordlys, men fra Syd. Det var Genskinnet fra Ild, der forvandlede mange blomstrende Landsbyer til Aske.

Det var et frygteligt, men mægtigt Skue.

Denne sidste Nat aabnede en Bjærgkløft i Balkan ham et større Synsfelt mod Syd. Da saá Ognianof med Rædsel, at de samme Flammer rasede i Sredna-gora. Den mægtige Bjærgryg lignede en Vulkan, som spyede Ild fra Snese af Kratere. Al denne Hede bredte sig som en Lystaage over den halve Himmelbue.

Ognianof rev sig i Haaret:

„Bulgarien er fortabt, fortabt!“ sagde han i Fortvivlelse, „det er Frugten af alle vore hellige Ofre og Anstrængelser. Se, saadan kvæles vort stolte Haab: I Blod og Flammer! Gud i Himlen! Og derhenne,“ føjede han til og pegede mod Klisura, „der er mit Hjærte dræbt! Begge mine Guddomme er styrtede i Gruset i samme Stund. Den ene er stødt ned af Skræk og Skændsel, den anden ligger i Graven. Nu er jeg kun et sjælløst Genfærd, der er faret vild og ikke kan finde sin Grav!“...

Lignede Ognianof ikke et Genfærd, saa saå han ud som en Benrad.

Til alle Hyrdehytter og bulgarske Udflytterhuse var der gaaet Befaling til ikke at vise nogen mistænkelig Vandrer Gæstfrihed.

Men Bulgarerne gjorde mere, de jagede saadanne Mennesker og forraadte deres Tilflugtssteder til Forfølgerne, ja ofte gik deres Grusomhed saa vidt, at de selv skød en Kugle i en saaret eller af Sult halvdød Oprører. To Uger i Forvejen havde disse samme Hyrder taget mod „Apostlene“ som deres kæreste Gæster. Stara-planina var ikke længer den legendære „ømme Moder“ for sine Helte, men en grum Stifmoder. Ak, Byers og Landsbyers Skræk og fejge Lavhed havde bredt sig til de menneskeøde Steder, og fæstet Bo i Skovgangsmændenes Krat og frie Vildmarker.

En græsk Hyrdes Gæstfrihed.

Den sidste Dag havde Ognianof sovet i en lille Bøgeskov, der dækkede den nordre Skrænt af en Høj ved et af Osmas smaa Tilløb østenfor den nøgne Ambaritsa. Han var ved at synke sammen af Udmattelse og Sult. Hans Indvolde klæbede sammen, og hans Mave søgte at fordøje nogle bitre Rødder.

Kun hundrede Skridt foran ham laa en græsk*) Sæterhytte, der var baade Brød, Ost, Smør og Surmælk . . . Han led som Tantalus, der tørstede lige foran en kølig Strøm, uden at kunne drikke af den.

En Ulv kan aldrig bestemme sig til at dø af Sult lige foran

*) I de Tider kom de græske Hyrder fra deres Vinterlejr i Trakien eller Thessalien ved Sommertid helt op paa Balkans Græsgange med deres Hjorder. O.s Ann.

en Faarehjord. Hundenes Tænder slider ikke nær saa grusomt i Skindet som Hungrens Tænder i Svælg og Bug.

Ognianof besluttede sig til at handle som den. Han forlod Bøgekrattet, vadede over den lille Flod og gik lige hen imod Hytten.

Der sad to Kvindfolk, en gammel Kærling og en ung Kone, der flettede en Maatte. Hundene var ved Hjorden, der sagtens græssede i Nærheden.

Da Kvinderne fik Øje paa denne ubekendte, barhovedede Mand med de indfaldne Øjne og underlige Klæder, skreg de op af Angst.

„Hvad vil du?“ raabte en paa nært Hold. I samme Stund kom der en gammel, sværtbygget, hvidskægget Vandrehyrde hen mod ham med spændt Gevær.

Ognianof genkendte ham, det var Kir Jania, der ofte kom ned til Bjela-tjerkova for at sælge Smør. Hyrden kendte ogsaa ham.

„Goddag, Kir Jania, giv mig en Stump Brød, for Christi Skyld,“ skyndte Boitjo at sige for straks at lægge sine fredelige Hensigter for Dagen. Kir Jania maalte ham fra Isse til Fodsaal. . . Om Jania genkendte ham var ikke til at se, men Hyrdens Blik lovede intet godt. Han gik ind i Sæterhytten med mørk Mine, brækkede et halvt Fladbrød af og hviskede samtidig noget til en Dreng.

„Dér, tag det og gaa bort herfra, at der ikke skal times dig noget ondt. Her kan nogen faa Øje paa dig, kristne,“ sagde han strængt, idet han gav Ognianof Brødet.

Ognianof takkede ham og skyndte sig ned i Dalsænkningen, hvor han paany dukkede ind i Bøgekrattet for at blive dér, til Mørkningen brød paa.

„Store Gud,“ sagde han bittert, „en Græker, en halvvild har Barmhjærtighed, og i Gaar jog Bulgarer mig fra deres Hus med Forbandelser og hidsede Hundene paa mig.“

Ognianof slugte hurtigt og graadigt Fladbrødet, hans Øjne lyste af Begærlighed. Sulten havde blandet sit plumpe, dyriske

Skin i hans Øjnes ædle Ild. I dette Øjeblik vilde Ognianof ikke have skaanet sin egen Fader, om han havde villet trække Brødet fra ham.

Grev Gigolius spiste sine egne Børn for ikke at dø af Sult. Hungren er en endnu skrækkeligere Herre end Fortvivelsen.

Nede i Dalen drak Boitjo af den lille Flod og fulgte saa langs Bredden for paany at gemme sig i Bøgekraattet. Han mærkede straks den velsignelsesrige Virkning, Føden udovede paa ham, hans Kræfter vendte tilbage. Som han nærmede sig til Tykningen fik fjerne Menneskestemmer ham til at vende sig om. Fra den Forhøjning, hvor Sæterhytten stod, nærmede Tjerkesser sig og gjorde Tegn til ham, at han skulde standse.

Nogle mægtige Ulvehunde satte afsted i Spring (det er en bekendt Sag, at i hine sørgelige Dage fulgtes Forfølgerne, der mest bestod af Tjerkesser, af Støverhunde, der var afrettede til at gaa efter Menneskespor som efter Vildt og kaste sig over de forfulgte.) Paa Toppen stod Kir Jania i sin hvide Kjortel og saa nysgærrigt paa denne Jagt, som han var Ophavsmanden til. Ti sammen med at give sin Brødstump havde han sendt sin Dreng afsted for at melde den tyrkiske Vagt, at der var en Kumitá hos dem.

Gæstfrihed og Forræderi! Den halvvilde Nomades barkedes Sjæl kunde godt forene en saadan Dobbeltthed med den fuldstændigste Samvittighedsfred; han havde givet en sulten og en gammel Kending at spise for at opfylde sin Næstepligt og han havde angivet en Oprører for at sikre sig for ubehagelige Følger. Derfor stod han nu med Ro i Sindet og betragtede Jagten.

Ognianof saá sin Undergang nær. Med den særlige Aandsnærværelse, som Faren ellers berøver de fleste Mennesker, berregnede han lynsnart Stillingen. Hinsides Flodløbet hævede Jordbunden sig en Smule, der kunde han smutte ud af sine Forfølgeres Blikke for et Par Minutter, medens de søgte ned i

Dalen paa denné Side, og denne Frist maatte han benytte for at slippe ind i Tykningen, men det vilde heller ikke hjælpe stort, dér vilde de ogsaa naa ham. At skjule sig for Kugler og Hunde vilde være umuligt. I Dalfuren ved Foden groede lavt Kratværk langs de to udhulede Bredder. Men heller ikke dette Buskads kunde skjule ham, ti selv om han kunde bringe Menneskejægerne paa Vildspor, saa vilde Hundene finde ham. Baade dér og alle vegne lurede Undergangen. Men Boitjo havde ingen Betænkningstid, han maatte tage en Beslutning. Han valgte instinktmæssig Dalfuren og skød sig hastig som en Pil langs Strømmen. Jordbundens Heldning lettede hans Flugt. Et Minut efter vadede han ind mellem Krattet paa Bunden af Furen, hvis Rande dannedes af Klipper. Nederst i disse gabede store Spalter, som var de kunstigt udhugne. Ognianof dukkede ind i et af disse Vilddyrsgemmer. Dér besluttede han at vente og sælge sit Liv dyrt. Nogle Sekunder lyttede han med Revolveren i i Haanden. De var lange som Evigheden.

Hundenes Gøen nærmede sig, saa blev den svagere igen og døde tilsidst helt hen . . . Han ventede. Hvad kunde det dog være? Det var klart, hans Forfølgere var komne paa Vildspor, men det kunde ikke vare længe.

Ognianof forstod, at de var ved at søge efter ham i Bøgekrattet og at de ganske naturligt vilde søge efter ham i Dalfuren, naar de ikke fandt ham i Skoven; Hundene vilde snart fange hans Spor. To Gange vilde Dyrenes Instinkt ikke tage Fejl. Hvorlænge denne anspændte Ventetid varede, der var som en Døds kamp, det vidste han ikke. Hans Øjne var stift rettede mod Dalfuren, paa de tørre Siv, der raslede ved Indgangen til Klipperevnen.

Hvert Øjeblik ventede han at sé en Støvers Snude, dette Dyr, der greb saa skæbnsvangert ind i hans Liv — stikke ind til ham i hans Hul eller høre dens Gøen.

Pludselig hørte han en Hund gø.

Ognianofs Øjne traadte helt frem af Hulningerne, hans Haar rejste sig som Børster.

Han krystede sin Revolver krampagtigt, beredt paa det yderste.

Mod Nord!

Hundenes Gøen havde lydt til højre for Ognianof, ganske nær, men den blev ikke gentagen. I det Sted hørte han en anden Lyd, Lyden af Menneskeskridt. Ja, det var Mennesker, som kom, de skred ned ad Skrænterne, det var tydeligt, ti store Sten rullede og Sand og Grus sprøjtede hen til selve Klipperevnen, hvor Flygtningen holdt sig skjult. Snart kom to Fødder i Bastsko tilsyne og forsvandt, nok en Gang saas et Par Ben, og ogsaa de forsvandt, endnu et Menneske gled forbi, alt var stille og lydløst, og ogsaa han blev borte. En fjerde viste sig — han forsvandt ikke. Han hlev staaende og bøjede sig. Ognianof saå Profilen af et laaddent, langagtigt Hoved, Hovedet paa en Gorilla. Den hvem dette Hoved tilhørte, gav sig til at vinde den ene Sandalsnøring, der slæbte efter ham, om sit Ben.

Ognianof stod stiv som en Statue med fremstrakt Revolver.

Hovedet kiggede ind i Revnen. Saa hævedes det igen og der lød en skarp Fløjten, et Tegn til Kammeraterne om at vende om. Hovedet bøjede sig paany og kiggede. Ognianof bestemte sig til at skyde.

„Hvad er du for en?“ lød en gjallende Stemme.

„Ivan!“ raabte Ognianof.

Det var virkelig Ivan Bjørnedræber.

„Hallo, Lærer!“ raabte de andre, der nu kom til. Men uden at opbeeie nogen Indbydelse, krøb Bjørnedræber ind i Hulen og krystede Ognianofs Hænder, medens Taarerne trillede

ud af Øjnene. Nu kom ogsaa de tre andre derind. De var alle Klisurioter.

Det første, Boitjo spurgte om, var: „Hvad var det for en Hund, der goede?“

„Det var slet ingen Hund, det var Bjørnedræber,“ svarede Klisurioterne.

Ognianof kom til at smile, han huskede paa denne Kæmpes lille Kyndighed. Saa gav han sig til at overskylle dem med Spørgsmaal.

„Det er en net Redelighed, min gamle Mo'er!“ sukkede Bjørnedræber tungsindigt.

„Mod! Ivan, Gud forlader ikke Bulgarien.“

„Men med Klisura er det ude,“ sagde en af Klisurioterne mørk i Hu.

„Der er blot Aske igen!“ fuldførte en anden.

„Ak!“ stønnede den tredje.

„Hør, Brødre, det er ingen som helst Gavn til, om vi græder nu. Vi har gjort, det vi kunde, det er gaaet skidt . . . Lad os holde Modet oppe og vente, . . . vore Ofre er ikke forgæves. . . Har I spist noget?“

„Vi har ikke smagt en Krumme Brød, siden vi maatte flygte,“ sagde Klisurioterne i grædende Tone.

De havde ikke behøvet at sige det. Ognianof saá godt, hvor afmagrede og slappe deres Ansigter saá ud. Han delte det han havde igen af Fladbrødet og rakte det til sine Gæster.

De slugte det graadigt. Kun Bjørnedræber afviste sin Del.

„Behold du dit Brød selv, du ser jo saa udtæret ud som en bodfærdig . . . jeg har Middagsmad.“ Og Bjørnedræber trak op af sin Jagttaske en flaaet Hare. overplettet af mørkt Blod. Han skar en Stump løs, dyppede den i Salt og bed i den med sine skarpe Tænder.

„Jamen den er jo helt raa!“

„Raa eller mør, det spørger Sulten ikke om . . . Oprøreren

paa Flugt kan ikke tænde Baal op . . .“ svarede Ivan, medens han tyggede paa det seje Kød.

„Disse kristne Mænd dør rynker paa Næsen af min Mad, og saa gaar de og spiser Græs som Skildpadder,“ tilføjede Bjørnedræber og slikkede Hareblodet af Læberne.

„Men hvordan har du dræbt den Hare? Har du skudt den?“ spurgte Boitjo nysgerrig.

„Jeg har taget Livet af en Hare, fordi jeg ikke traf et Vildsvin, ellers havde jeg grebet det med mine Hænder og kvalt det, ligesom Haren her.“

Bjørnedræber havde virkelig grebet en Hare i et Krat, uden at bruge sit Gevær.

„Men hvorfor er du i Grunden krøben ind i denne Bjørnehule?“ spurgte Kæmpen, idet han lod sine Øjne løbe rundt

„Der var et tjerkesisk Vagthold efter mig, og jeg kan endnu ikke begribe, at de ikke fik fat i mig, de havde Støverhunde med.“

„Ho, ho, det er derfor, du spurgte, hvad det var for en Gøen? Nu forstaar jeg det . . . Jeg skal sige dig, Støverne har fundet et andet Vildt, det var nok en Hare, og den er de sat efter . . . Jeg kender den Slags Sager . . . min gamle Mo'er . . .“

„Naa, saa var det nok de Hedninger, vi fik Øje paa dérovre paa den anden Rand,“ sagde én.

„Gud straffe de Slyngler . . . man kan snart ikke vise sit Hoved for det Rak . . . det vrimler med Tyrker og Tjerkesser i Balkan, du skal have Tak for den Stump Brød, Ognianof, jeg var ved at falde omkuld af Nød og Elendighed.“

Det var næppe nok, at Ognianof nu genvandt sin Fatning. Han så, at han kun ved et Vidunder var bleven frelst, saadan som hans Skæbne mer end én Gang havde forundt ham det.

„Hvor gaar I hen?“

„Vi vil se at naa op til Rumænien, men du?“

„Jeg er tredje Dag paa Vej til Bjela-tjerkova, og I kan nu se, hvor langt jeg er naaet frem.“

En af Klisurioterne bemærkede:

„De forstaar at redde Skindet, de Folk i Bjela-tjerkova. De ligger nu i deres bløde Senge, de Englebørn . . .“

De Ord blev udtalt med en let kendelig Bitterhed. Det var ikke blot Harmen over, at Bjela-tjerkova havde svigtet Oprørsfanen, det var nok saa meget af Misundelse, fordi de Mennesker ikke havde lidt som de andre. Ti ak, saadan er den menneskelige Natur. Vi, der er ulykkelige, bærer lettere vor Modgang, naar vi blot véd, at andre maa taale det samme, selv om det saa er vore Venner og nære. I denne grusomme Følelse, som er stærkt udviklet i vor Sjæl, ligger Sporen til Krigerens Heltemod, der bringer ham til at flyve ind i Ilden og udsætte sig for den aabenbare Død, just som den mejer hans Kammerater bort til højre og til venstre for ham. Lad denne Helt ene udsat for den samme Fare, og han vil fly i panisk Skræk. Der er ogsaa et af vore Mundheld, som siger: Det, al Verden tager Del i, er som en Fest.

„Véd I noget om Bjela-tjerkova?“ spurgte Ognianof.

„Ja, vi sagde dig jo, at det er snedige Folk dér . . . det er blot os, der vilde ud og befri det bulgarske Rige!“

„Det er forunderligt det hele, de var dog saa rede og saa ivrige i den By! . . .“ tænkte Ognianof, der slet ikke begreb Aarsagen til denne lumpne Kniben ud.

„De har naturligvis ment, at det var bedre at frelse sine Herligheder . . . hvad Nytte er det ogsaa til, at lade Husene brænde af.“

„Der er dog en hel Mængde Landsbyer, som er gaaet op i Røg,“ bemærkede en anden, „saå du, hvor Himlen skinnede brandrødt i Nat?“

„Ja, jeg saå det,“ svarede Ognianof mørkt.

„Det lader til, at alting staar paa Hovedet . . . Var det en Revolution — det var en Jammerlighed, en Ynk det hele, men vi arme Æsler, vi stikker i Mudret nu . . . De, der har ført

Folket bag Lyset, faar nu staa Gud til Ansvar. Hvorfor kunde de ikke vente, til der var Kraft i Forberedelsen?"

Ognianof hørte tavst paa disse Bebrejdelser og Suk. Det nagede ham, men han vrededes ikke. Havde de end ikke fuld Ret, saa var det saa inderligt forstaaeligt, at saadanne Ord kom paa disse ødelagte Mænds Tunge . . . Mer er end én Gang havde han bebrejdet Folket, som de nu bebrejdede dets Førere. De sørgelige, men logiske Følger af Skibbruddet.

„Hvor vil I tage jer dette Uheld til Hjærtet og give jer til at fortvivle, som om alt var ude. — Saadan har Gud og den hellige Jomfru nu besluttet, at det skulde gaa . . . men selv om Klisura er gaaet til Grunde, er det endnu ikke ude med Bulgarien!“ Det var Bjørnedræber, der anstrængte sig for at trøste dem.

„Hør engang, Ivan, hvordan er det fat med din Hustru? Hvor har du sendt hende hen?“ spurgte Boitjo.

„Stoika! hendes gamle . . . hun er frisk og kry — jeg har bragt hende til Altnovo og derfra . . . men jeg har jo rent glemmt at sige dig, hvad der er sket med Lærerinden!“

Ognianof fór sammen ved disse Ord. Han begreb godt, hvad der var bleven af Rada, men han var angst for at høre af en anden hele den forfærdelige Sandhed. Han selv havde jo hin Nat sét Resterne af Radas Bolig, og de flammende Vægge om det Hus, hvorunder Rada laa kvalt, hvis hun da ikke allerede før havde gjort Ende paa sit Liv . . . Det var for sent, dengang han kom. Denne Tanke laa som en frygtelig Mare paa hans Sind. Der var ogsaa en anden Følelse, som han ikke engang turde gøre sig klar, der ængstede hans Sind og pinte det grusomt . . .

— Paa et hængende Haar var den smukke Pige omkommen . . .

„Sig mig det, lever hun?“ raabte Boitjo.

„Ja, ja vist lever hun, Lærer! men hvis Bjørnedræber ikke havde været til . . .“

„Hvor er hun da nu?“ spurgte Boitjo forvirret, medens han søgte med ét Blik at læse alt ud af Ivans store, grove og godmodige Ansigt.

„Faa Ro i dit Sind, Lærer, hun er i gode Hænder nu,“ sagde Bjørnedræber trøstende.

En underlig højtidsfuld Befrielse greb Boitjos Hjærte. Hans Ansigt lyste og han sagde med skælvende Stemme til Kæmpen:

„Tak, Ivan! Du har reddet mig fra en skrækkelig Kval!“

„Ja,“ tog Ivan fat, „det var godt, at min Stoika i Tide gav mig et Vink, for ser du, den Gang Anitjka maatte flygte, saa kaldte hun paa min Stoika og sagde til hende: hør, Stoika, du maa sige til din Ivan (det var til mig, forstaar du nok), at jeg ikke kan faa Rada med mig, hvormeget jeg saa har bedt hende derom, gaa ikke fra hende, Lærerinden, men tag hende med jer, om det saa skal være med Magt. — Da jeg havde hørt den Tale, kunde jeg saa gaa fra Pigebarnet? Men medens jeg fór op til hende, stængede hun Døren af, jeg dundrede paa, jeg raabte, hun aabnede ikke, saa huggede jeg løs og sprængte Døren. Hvad tror du, jeg saá: Dér stod hun ved Bordet, i Haanden holdt hun et Lys, og paa Bordet stod der en Sæk.“

„En Sæk med Krudt!“ skreg Ognianof, forfærdet ved Tanken om, hvilken Død Rada havde beredt sig.

„Ja, en Sæk med Krudt for at springe i Luften i tusinde Stumper! . . . Der kan du sé, hvad hun er for en tosset Tøs . . . Men jeg begreb ikke straks, at det var Krudt,“ blev Ivan ved, „jeg springer lige ind paa hende. Det maa have været Guds egen Styrelse, for ved Vindtrækket fra Døren gik Lyset ud . . . Hvad gør du dér, Daskálitsa?*) Alle er paa Flugt, hvad vil du her? Saa tog jeg hende under Armen som et Gedekid og afsted ad Balkan til — og Stoika efter os. Stoika søgte at snakke hende tilrette, men hun bare græd og stønnede. Aa, Dáskale*), dáskale, saa mange Taarer, hun dog græd for din

*) Græsk Ord for Lærer og Lærerinde, brugt allevegne paa Balkanhalvøen.

Skyld. Selv troede jeg bestemt, at du var skudt, men til hende løj jeg (lidt Snildhed maa der jo til) og sagde: Nej, nej, din Daskale er sund og uskadt, lille Daskálitsa, nu skal du ikke sørge saa forskrækkeligt . . . Men det havde snart set galt ud, for ved Vrlistnitsa var Tyrkerne allerede, dér kunde vi ikke slippe igennem . . . hm, vi sad i Klemme, der var ikke andet at gøre end at smutte ind i Skoven og først ved Nattetid naaede vi vores Landsby . . . Dér lod jeg baade din Pige og Stoika blive hos vores Vlk, min Svoger, ser du, og saa tog jeg Fart paa op i Stara-planina! — Og du har reddet Livet . . . min gamle Mo'er!“

Ognianof krystede tavs Bjørnedræbers Hænder.

„Jeg lod dem blive i Altynovo, men de er nok nu i Bjelatajerkova, fordi Vlk vilde bringe dem dertil næste Morgen, i tyrkiske Kvindeklæder. I Altynovo er der fælt med Tyrker og ingen véd, hvad det bliver til . . . Men i Bjelatajerkova skal der være roligt . . . Hvis du gaar derned, saa se at finde min Stoika, min Kone, og bring hende mange gode Hilsner fra mig og sig, at du har set mig sund og frisk og fortæl ogsaa, at jeg ikke spiser andet end stegt Harekød og Hvedekager, saa hun ingen Bekymringer skal gøre sig.“

„Hør, Ivan, jeg tror ikke længer, at jeg vil gaa til Bjelatajerkova.“

Bjørnedræber saå forundret paa ham.

„Jamen, jeg troede, du var paa Vej derhen?“

„Nej, jeg vil ikke mere.“

„Men hvor vil du da hen?“

„Jeg faar at se.“

„Gaa saa med os til Rumænien! . . .“

„Nej, gaa I for jer selv, og skil jer ad, det er uklogt at gaa saa mange sammen . . .“

Aftenskumringen faldt paa og fyldte Flodfuren med graa Taage. Den lille Vandstrøm klukkede sørgmodigt. Det blev

stadig mørkere. Flygtningene kunde knap se hverandre mere. Ivan Bjørnedræber og Klisurioterne beredte sig til Vandrigen.

„Kom her, Dåskale, og lad os kysse hinanden tre Gange, Herren maa vide, hvem af os, der overlever alt dette,“ sagde Bjørnedræber.

De tog Afsked og skiltes.

Ognianof blev alene tilbage.

Da kastede han sig ned paa Jorden og hulkede som en Kvinde. Den sydende Vulkan af Lidelser i hans Indre strømmede over, og en Flod af bitre Taarer vædede hans Ansigt.

Det var første Gang, at denne Yngling af Staal grød lydeligt. Hans aandelige Manddom brast. Lidelser og frygtelige Skuffelser, Samvittighedsnag, Smærte over de tallose Ofre overvældede ham, og til alt dette kom hans egen Kærligheds haabløse Forlis. Forbitrelsen, Trøstesløsheden, hans Følelse af knugende Ensomhed og Maaløshed i Livet; en Sværm af Minder, baade lyse og mørke, men lige bitre — alt det laa i disse Taarer.

Han følte en inderlig Deltagelse for disse fattige Mennesker, der var blevne Ofre for Ulykken, hidkaldt af ham og hans Kammerater, og selv var han som tilintetgjort. Tavs havde han baaret hele sin skrækkelige Straf, da han stod Ansigt til Ansigt med dem. Han pinte sig og kæmpede for at bevare sin Selvbeherskelse overfor Klisurioterne, medens det var ham, som dryppede Blodet fra hans Hjærte og som vred det sig i hans Bryst som en saaret Slange . . .

Og denne Rada, som han ikke kunde glemme! Hun havde grædt! Han oprørtes mod sig selv, at han midt i Sorgen over Fædrelandets Ulykke kunde fordybe sig i sine egne Hjørtepinsler. Men han kunde ikke hindre det, ikke befale Hjørtet at tie . . . Lad det kun svie i det Hjørte, alt er dog forbi, der er ingen Tilgivelse, ingen Forsoning mulig, aldrig vilde han sætte sin Fod i Bjela-tjerkova mere, den By, der var hans Kærligheds Vugge, den var nu sort, den var som en Grav. . . . Han havde sagt til hende i Klisura, at han sønderbrød alt mellem ham og

hende, Forrædersken. Han havde tilintetgjort hende med sit Blik og stødt hende tilbage i Foragt. — Under Klisuras Brand havde han vovet Livet for at frelse hende, det var sandt nok, men det havde han ikke gjort af Kærlighed, det kunde ikke være af Kærlighed, men under en hel anden Tilskyndelse. Maaske af en Slags Ridderlighed, han havde egenlig gjort det ubevidst, han kunde slet ikke forklare sig hvordan . . . Og nu, nu vilde han ikke se, selv paa Afstand, dette faldne Gudebilled. Hans Stoltthed rejste sig derimod. Nej, han vilde søge til Rumænien, derhen, hvor saa mange rettede deres Gang. I Bjela-tjerkova maatte han skjule sig som et vildt Dyr, og alligevel kunde maaske hans Fjender opspore ham og forraade ham, og hvad havde han ogsaa at gøre dér . . . Til Rumænien, til Rumænien, det gæstfrie, uafhængige Land, dér kunde han igen forsøge at arbejde for Bulgarien, naar dets Saar først var lægte. Dér kunde han aande frit . . . Mod Nord, mod Nord! . . .

Og Ognianof vandrede nordpaa. Himlen var skyet. Et uhyggeligt Mørke rugede over de øde Sletter og Bjerge. Den hele Nat gik han over Bjerge og gennem Dalstrøg, han higede blot efter at komme væk, rigtig langt bort fra sit tidligere Maal, en ny Beslutsomhed gav hans Kræfter Vinger, styrket, som han desuden var af det, han havde spist.

Ved Dag gry befandt han sig paa en Fjældspids. Fra den så han mod Syd en herlig, grøn Dal. — Han genkendte Strjema Dalen!! Bjela-tjerkova laa foran hans Fødder! Skæbnen havde villet det saa — og fra den flyer ingen.

Fanen.

Som vaagnet fra en dyb Søvn, opdagede Ognianof sin Fejltagelse. Han havde bildt sig ind at gaa mod Nord og han var vandret frem i stik modsat Retning! Men nu var det for sent . . . Han var naaet hen til Bjela-tjerkova, at vende tilbage nu tværsøver det nøgne Balkan, hvor der ikke var et Krat, ikke en Busk til Ly, det, indsaa han, vilde være den rene Taabelighed, ja ligefrem at kaste sig i Undergangens Arme. Det eneste, han nu kunde gøre, var at krybe ned i den dybe Kløft ved Klosteraaen, den kunde yde Dækning Dagen igennem og derfra kunde han ved Nattetid slippe ind til Bjela-tjerkova. En underlig hemmelighedsfuld, men lidenskabelig Trang, drev ham til at underkaste sig det, han følte, Skæbnen vilde, og han bestemte nu at gaa netop derhen, hvorfra han den hele Nat flyede . . .

Som Kandof elskede ogsaa Ognianof for første Gang. Han var ung og uerfaren i denne Kærlighedens Kamp, der ikke ligner nogen anden.

Et saaret Menneske hader i bred Almindelighed den Fjende, som har bibragt ham Saaret, legemligt eller aandeligt.

Et Hjærte, der er bleven pint, elsker ofte den, der har mishandlet det, endnu højere.

Saaret Egenkærlighed, der i Kærlighedens Historie hedder Skinskyge, dræber den Haand, der bibringer den Stikket, eller søger i hvert Fald Lindring for Saaret hos Røveren, for at kvæle sin Smerte i endnu voldsommere Sindsbevægelser. Men Kærligheden, der er den mest egenkærlige af alle Følelser, hælder altid lidt til „at gaa paa Akkord“ med Bedrageren eller Bedrageren.

Til Lykke for Ognianof var det hans Indbildningskraft, der havde bibragt ham Saaret, og ikke Radas Forræderi. Den første forstandige Opklaring vilde have standset alle hans Lidelser.

Tilfældet maatte komme ham til Hjælp — og Tilfældet kom ham til Hjælp.

Men Ognianof saå i dette Spil kun et Drilleri af Skæbnen. Da han derfor var kommen ned til Aaløbet, hvor Vandet bryder gennem Kløften og saå den sparsomme Granskov, der voksede paa Stenbrinkerne, skiftede han paany Beslutning.

„Nej, jeg standser,“ sagde han ved sig selv, „i denne Granskov vil jeg holde mig skjult i Dag og mod Aften vil jeg vende om. I en eller anden Landsby i Balkan maa jeg se at faa andre Klæder og saa — afsted til Rumænien. Jeg vil aldrig, aldrig se Rada!“

Han vred sig ind mellem de smaa Graner, under dem bredte der sig vissent Smaakrat og vilde Urter, der skjulte ham, naar han laa ned. Lange Timer blev han liggende der taalmodig og ventede paa Nattens Frembrud.

Henimod Aften bemærkede Ognianof helt uventet højt oppe paa en Klippe noget mørkt, der bevægede sig og viftede i den svage Vind.

Det lignede en Kæmpefugl, der slog med sine Vinger, medens den svævede ubevægeligt i Luften. Han stirrede forundret derpaa.

„Et Banner!“ udbød han henreven. Han kunde virkelig i Solskinnet kende et rødt Banner, der var plantet i Stenene paa Toppen af et Bjærg.

Vinden bevægede Fanen i bløde Bugtninger. Som den stod, maatte den ogsaa kunne ses inde fra Bjela-tjerkova. Der var ikke et Menneske ved denne Fane. Hvem kunde have fæstet den der? og hvorfor? Skulde det være et Oprørstegn? Det maatte være et Oprørstegn? Der kunde jo ingen anden fornuftig Grund være til dens Tilværelse.

Ognianof kunde ikke blive liggende mere. Han skød al Tanke om Fare tilside, sprang ud fra sit Skjul og ilede op paa den Top, hvor han var kommen fra, for at sé ud over Bjela-tjerkova.

Nu forekom det ham ogsaa, som naaede der til hans Øre fjærne, dumpe Knald af Bøsseskud. Hvor kom de dog fra? . . . Han borede sit Blik ned mod Byen . . . Pludselig saå han, takket være den underfuldt rene, gennemsigtige Luft, nogle hvide Boldte af Røg, saadan som de frembringes af Ildvaaben, helt oppe i den øvre Ende af Bjela-tjerkova.

„Der er Oprør! der er Oprør i Bjela-tjerkova,“ jublede han næsten, „vore tro Venner, Sokolof, Popof, Muratliski, Baj Mitjo og alle de andre har dog ikke siddet med Hænderne i Skødet . . . Det er klart, Opstanden er brudt ud paa mange andre Steder — og det Banner her, er det aftalte Tegn! . . . Klisuras Brand har bragt Liv i dem . . . Gud i Himlen, Oprør! Haabet er endnu ikke slukket!“ Og som vinget gled han ned ad den frygtelig stejle Skrænt gennem det glatte Græs.

De dræbte.

Skumringen havde sænket sig overalt, da Ognianof dukkede frem fra Klosteraaens snævre Dalløb, der var helt tilsaaet med Valmuer.

Han gik forbi Klostret, men anså det ikke for nødvendigt at se ind til Fader Natanail, han vilde blot have spildt kostbar Tid derved. Den Tanke, at der var Oprør i Bjela-tjerkova, havde staalsat ham og givet ham alle hans fysiske og aandelige Kræfter igen.

Han slog ind paa Hovedvejen til Byen og faa Minutter efter saå han i Skumringen som en sort Sky, der betegnede de gamle Huse, Boder og Haver. Saa forlod han Hovedvejen og drejede om ad en Sti, der førte til en Høj, hvorfra hele den nordlige Del af Byen kunde overskues, der tætved laa ogsaa Skolen.

Fra dette Højdepunkt kastede han et Blik over Bjela-tjerkova. Der saas ikke Lys et eneste Sted. Ingen Larm, ingen Lyd blev han vær, som kunde fortælle, at Byen havde gjort Oprør. Kun de sædvanlige Hundehyl og Gøen.

Ognianof blev underlig til Sinds; han tænkte paa, hvad han skulde gøre. At trænge ind i Byen og banke paa hos en af sine Venner, fandt han ikke tilraadeligt. Han besluttede heller at gaa til Drengeskolen, det var tæt ved. Der kunde han af den gamle Portnerske faa at vide, hvad der gik for sig i Bjela-tjerkova. Han slyngede sig behændigt over Skolens vestre Mur og sprang ned i Haven; men da han saå sig for, opdagede han, at han var kommen ind paa Kirkegaarden, der indtog den største Del af Skolepladsen.

Midt for hans Øje laa den lille gammeldags Kirke, tavs og død, selv mest lignende et Kæmpegravmonument. I Baggrunden af Indhegningen skimtede han Skolebygningens sorte Masse og andre Bygninger, alt hyllet i Mørke og Søvn.

Denne dødlignende Tilstand, som Ognianof overalt traf paa, istedenfor Larm og Raab, som det hører sig til i en oprørs By, berørte ham uhyggeligt og jog de sorteste Tanker frem.

En egen Kulde aandede ud fra Kirkegaardens Stilhed og Mørke. Gravkors og Monumenter rejste sig tavse foran Ognianof i de underlige Skikkelser, som Natten laante dem, de lignede levende Mennesker eller Dødninge, der til Bæltstedet var krøbne frem af deres Grave. Han kunde ikke med al sin Magt undertrykke en Gysen og et skjult Ønske om snart at være borte fra dette kolde Rige af Mørke og Hemmelighed.

I saadanne Stunder falder der en ufrivillig Skælven over Menneskesjælen. Vor Natur taaler ingen Berøring med den anden Verden uden at gennemises. Gravstenen, som falder over den døde, Jorden, der skiller mellem ham og os, skiller allerede mellem to Verdner, der ikke kender hinanden, ja, som som staar fjendsk mod hinanden.

Hemmelighed og Mulm skræmmer.

Natten er en Fjende, Graven en Hemmelighed. Der findes ikke den forvovne, uden at han jo føler en vis Skælven om Natten blandt de døde, ikke den vantro, som vilde le paa et saadant Sted, han vilde frygte sin egen Latter.

Jeg gad vidst, om Hamlet vilde have spøget saa dybsindigt med Dødningehovederne om Natten og hvis han havde været ene.

Paa én Gang saå Ognianof i Mørket, som hans Øjne allerede havde vænnet sig til, et svagt, ubevægeligt Lyspunkt, det lignede et glødende Øje, der stirrede ud af selve Kirken gennem den lave Rude. Udentvivl brændte derinde en Helgenlampe eller et Vokslys . . . Denne sarte Straale var et velkomment Brud i den øde Samklang, et levende noget i den herskende Tomhed og Dødhed, det skinnede, det lille Lys saa indbydende og venligt, ja næsten muntert. Greben af en ukuelig Nysgærrighed skred Ognianof hen over nogle Grave og gik nær hen til det lille Vindue, hvorfra Lyset skinnede, og kiggede ind. Der brændte et enligt Vokslys foran en af Kirkens Piller i en mægtig Broncestage.

Den svagt flimrende Flamme oplyste knap en lille Rundkreds paa Gulvet rundt om Stagen. Den øvrige Kirke var bælgmørk.

I denne halvlyse Kreds kunde Ognianof skelne ubestemte Former af noget, der laa paa Gulvet. Hvad kunde det være? Han trykkede sin Pande mod den kolde Rude og søgte at skelne mere. Da kendte han, hvad det var. Paa en Sivmaatte laa der tre Mennesker. Det var tre Lig. Paa dem og paa Sivmaatten klæbde der store mørke Pletter — af Blod. Lysets Flamme skinnede skælvende og ængsteligt paa dette Billede. Deres fordrejede Ansigter med de aabenstaaende Munde, bar Mærker af en pinesfuld Død.

Den enes Øjne, der var spilede vidt op, saå strængt og trodsigt et Steds hen mod Kirkens mørke Hvelving, de andres var mere bortvendte, men ét Øje saå Ognianof, i det spillede

Lysskinnet og det stirrede lige paa den Rude, bag hvilken han stod.

Det var, som krøb der Myrer ned ad hans Ryg, han havde ingen Kraft til at trække sig bort fra Ruden, den dødes Blik lænkebandt ham til Stedet, det borede sig ind i hans med sin Glans fra Gravlyset og saå paa Ognianof som et levende Menne-ske, der kender én og søger at blive kendt selv. Med ét ud-stødte Ognianof et Skrig. Han havde kendt den døde, det var Kandof. Under hans Hage gabede et mørkt Hul. Han var dræbt.

Ognianof rev sig bort fra dette græsselige Skue og skyndte sig ilsomt tilbage, han sprang over nogle Gravsteder, der gav en vred Lyd fra sig i Mørket.

Da han paany naaede Havemuren, standsede han, hans Selvbeherskelse vendte tilbage, han forsøgte at forklare sig, hvad alt dette skulde sige.

Hvordan i al Verden havde Kandof saaret kunnet naa Bjela-tjerkova? Hvorfor og hvordan var de blevne dræbte her, han og de andre? Havde der været en Rejsning og var han falden som Offer for denne, eller havde han simpelthen søgt Ly og var bleven greben og dræbt? Og hvad skulde Banneret i Balkan sige? Hvad havde det været for en Skydning i Byen? Ognianof kunde ikke finde Løsningen paa disse Spørgsmaal. I hvert Fald, der maatte være sket en stor Ulykke. Han over-vejede, hvad han skulde gøre. At benytte sig af Natten og snige sig ind i den dødstavse By og banke paa en Port, syntes ham farefuldt og uforstandigt, nu da han slet ikke kendte Stil-lingen derinde. Denne frygtelige Tavshed, der rugede over Bjela-tjerkova, gennemisnede ham, den var ham mere uhyggelig end den uhyggeligste Larm. Den mindede om Baghold.

Han besluttede at afvente Dagningen i Klosterdalen, og i Morgen paany overlægge, hvad han skulde gøre.

Saa sprang han tilbage over Muren.

Budbringersken.

Ognianof tilbragte Natten i en Mølle ved Klosteraaen. Ganske tidlig næste Morgen sprang han ud paa Skrænten, bag ved de indviede Kilder; den var overstrøet med store, underlig formede Klippestykker, som var de modellerede, og her krøb han i Skjul uden at være set af nogen.

Fra denne Udkigspost kunde han se alt, hvad der gik for sig i Dalen.

Endnu var alt tomt og øde. Kun Aaens Larm gav Genlyd fra Granitvæggene. Vandmøleværker og Brusehjul buldrede og forøgede Ekkoet i den afsides Bjærgkrog. Himlen straaede glad, overstrømmet af Morgensolens Glans, som ogsaa klædte Bjærgtinderne i gyldne Kroner.

Tidlige Lærker slog op i Luften, jog frem i underfulde, sporløse Lynveje og badede sig højt oppe i de usynlige Bølger. Morgenluftningen vuggede de vilde Bregner, der dækkede alle Revner imellem Stenene, den gyldne Solbølge skyllede hen over de grønne Bjærghang i Nord, oversprøjtede den mørke Hob af Grantræer og funkede paa den øverste Del af den Skrænt, hvorunder Ognianof stod. Men paa Stien ned til Dalen var der endnu ikke et Menneske at se.

Ognianof var ganske led ved at vente paa dette Sted og stadig svæve i Uvished . . . han stirrede for at blive nogen vær for at faa lidt Besked og maaske skaffe sig andre Klæder, for mindre bemærket at komme bort herfra.

Men der kom ingen og Flygtningens Utaalmodighed steg. Kun Flodens Kogen gav hans urolige Sjæl det samme sjælløse Svar.

Endelig lyste hans Blik tilfreds, Døren til en lille Vandkværn aabnedes og en ung Pige kom ud og gik ned til Aaen, hvor hun gav sig til at vaske sit Ansigt.

„Marika!“ udbød Ognianof glad; hans skarpe Øje havde i

den unge Pige genkendt gamle Stojans lille, faderløse Datter. Han huskede nu paa, at den unge Pige efter sin Faders Død hjalp til hos Farbroderen i Mølleværkerne.

Forsynet kom ham tydelig nok til Hjælp.

I et Nu lod han sig glide ned til Aaen og skjult bag en Klippeblok kaldte han hende ved Navn.

Marika torrede allerede sit Ansigt i sit Forklæde. Hun saå sig om, da hun hørte sit Navn og kendte straks Boitjo, der traadte halvvejs frem. Hun løb hen til ham. „Boitjo, er det dig?“

„Kom herhen, Marika.“ Boitjo vinkede hende hen bag Stenblokken.

Med store, men glad forundrede Øjne betragtede den unge Pige Ognianof. Hans Ansigt var frygtelig afmagret, hans Klæder tilsmudsede af Støv og Blod og Hovedet var bart, saadan som et Menneske maa se ud, der i ti Dage og Nætter har kæmpet med Anstrængelser og Søvnløshed, mod Mennesker og Elementer, Sult og Savn — og med Livsfare for hvert Skridt. Enhver anden vilde have jaget Skræk i den unge Pige paa en saadan Tid og i denne Udorke, men Ognianof udøvede paa hende en sød og underlig Fortryllelse.

„Hvordan staar det til i Byen, lille Marika?“ var hans første Ord.

„Tyrkerne er der, Onkel Boitjo.

Ognianof tog sig op til Hovedet og tænkte sig om.

„Hvad var det for en Skydning i Gaar? Hvad gik der for sig?“

„I Gaar? Jeg véd ikke, Onkel Boitjo.“

„Hørte du da ikke Skuddene?“

„Jeg var slet ikke inde i Bjela-tjerkova i Gaar, Onkel Boitjo.“

Marika vidste ingen Besked, men Boitjo begreb nu hele Sandheden. Der var gjort et Forsøg, men det var straks bleven kvalt af Tyrkerne, der nu havde Magten i Bjela-tjerkova.

Med andre Ord, han var kommen forsent. Blot nogle Timer

før og Ognianof kunde maaske have givet alt en anden Retning. Denne Forsinkelse havde været et af disse skæbnesvangre Træf, der ofte har Indflydelse paa et helt Folks Skæbne . . .

Efter to Minutters Overvejelse spurgte Ognianof:

„Marika, er der andre inde i Kværnskuret?“

„Onkel Muntjo bare, han sover endnu.“

„Véd du, hvor Doktor Sokolof bor?“

„Ja, det véd jeg, i Jakimitsas Hus!“

„Ja, men véd du ogsaa, hvor Brzobegunek bor, ham Østrigeren, med det kløftede Skæg.“

„Er det ham, der laver de smaa sorte Mennesker?“

„Ja ham, lille Marika.“ Ognianof maatte smile ved den Egenskab, hans Ven og Stalbroder havde tilegnet sig —: „lave smaa sorte Mennesker.“

„Tror du, at du kan bringe Bud til de to, lille Due?“

„Ja, det kan jeg da sagtens,“ svarede Pigebarnet glad.

Ognianof rodede i sin Lomme og trak en Blyant og en Stump tilsmudset Papir frem, det var Radas Brev. Ved Synet af det drev nogle Sveddraaber frem paa hans blege Pande. Med rystende Haand afrev han den ubeskrevne Side af Brevet og lagde den op mod Stenen, medens han skrev nogle Linjer derpaa, saa foldede han Papiret sammen og rakte det til Marika.

„Bring det lille Brev til Doktoren, og i Fald han ikke er hjemme, saa giv Fotografen det, men gem det godt ved din Barm. Skulde de spørge dig, hvor jeg er skjult, saa sig dem det, men kun dem, forstaar du, sig, at jeg er i den forladte Mølle, bagved Hambars Mølle.“

Marika kastede et Blik mod Nord, hvor en halvvejs omstyrtet Mølle ragede op i Ensomhed og Øde.

I sit Brev havde Ognianof ikke skrevet sit Navn og heller ikke, hvor han var skjult, af Angst for, at Papiret ved et Uheld skulde falde i Hænderne paa Mennesker, der vilde hans Undergang. Han stolede trygt paa Marikas Hengivenhed, men han havde ikke vovet at sende hende afsted med mundtlig Besked,

hun kunde i lutter enfoldig Ubetænksomhed forsnakke sig til andre.

For at indprente endnu dybere i Marikas Hukommelse de Raad, han havde givet hende og Sendelsens Alvor, tilføjede han sagte: „Husk, lille Marika, at hvis du taber Brevet eller snakker over og fortæller til andre, at du har set mig, og hvor jeg skjuler mig, saa kommer Tyrkerne og slaar mig ihjel . . . Pas nu paa, lille Due! . . .“

Ved disse Ord blev Marikas Ansigt paa én Gang alvorligt og ængsteligt og hendes Haand følte uvilkaarligt efter paa det Sted ved Barmen, hvor Boitjos Skrivelse laa.

„Jeg vil gaa ind og sige til Farbroder, at jeg gaar efter Brød,“ sagde Marika.

„Ja, det er fornuftigt, men husk nu, hvad jeg har sagt dig.“

Marika gik ind i Møllehuset.

Boitjo krøb paany sammen bag ved sin Sten og ventede at se den unge Pige begive sig paa Vej. Han ventede vist en hel Time i stor Uro.

Omsider saå han Marika komme ud paa sine bare Fødder og springe afsted over de skarpe Stene, som laa strøede om paa Stien, hun var paa Vej ad Bjela-tjerkova til.

Marikas Uheld.

Da Marika var kommen ud paa Engen foran Klostret, standsede hun forpustet og saå sig urolig om, men der var ikke et Menneske at øjne, og hun fortsatte ilsomt sin Vej. Lige til selve Byen traf hun ikke en levende Sjæl, Markerne var øde, og øde laa de Gader, ad hvilke den faderløse, unge Pige gik. Paa én Gang standsede Marika igen.

Hun saå, at ved den anden Ende af Gaden kom tre Tyrker

gaaende. Hun blev greben af Skræk for disse Folk, og drejede om ad en anden Vej mellem Haver og Rosenmarker for at naa ind i Staden fra dens vestre Ende. Derved maatte hun slaa en stor Bugt, der forøgede Afstanden mellem hende og Doktorens Hus. Omsider naaede Marika Byens vestre Del. Til højre strakte sig de brede Marker og til venstre havde hun en snæver Gade mellem to Rækker Smaaboder. Den var fuldkommen tom, hverken Tyrk eller Bulgarer var at se. Alle Boderne var lukkede og Husdørene med, og for Vinduerne var der Skodder, men denne Stilhed beroligede den unge Pige, og hun hastede op gennem Gaden. Næppe havde Marika gjort ti Skridt, før der var noget, en Summen, en Uro, der fik hende til at vende sig om, og der stod hun som forstenet.

Ikke langt borte ude over Markerne rejste der sig en Sky af Støv, som stod højt op i Luften og ud fra denne Støv lod der en dump Buldren og tunge Skridt, Hestetrampen og Stemmers Kog. Snart dukkede ogsaa frem af Støvhvirvlen det, som foraarsagede den. Det var Tosún-Begs Horde. Den kom tilbage i skraalende Sejrsrus efter tre Dages Plyndring og Ødelæggelse, de kom hjem fra Klisuras Askebob. Hestfolk og Fodgængere tumlede mellem hverandre i én Forvirring, belæssede med Vaaben og Rov. Snart brusede Skaren ind over Gaden som en mudret Bølge, fyldte den og skummede fremad med tumlende Larm. Det var kun en Del af den hele Horde, et Par hundrede Individer, Basji-bozucker, der hørte hjemme i Landsbyerne østen for Bjela-tjerkova.

Nu kom de triumferende med deres Faner, deres Bytte og Sejrstegn, saa meget de bare kunde slæbe med sig. Alt det øvrige kom bagved paa et endeløst Tog af Vogne. For bekvemmere at komme afsted havde Basji-bozuckerne selv trukket i de fineste Klæder, de havde røvet i den ulykkelige By. Derfor var der et vist komisk Skær over denne blodtørstige Hob, den lignede ganske et Maskeradeoptog i asiatisk Stil. Mange havde taget rigt broderede, kostbare Kvindepelse paa,

tiltrods for den stærke Varme. Der var endog nogle af disse halvvilde Karle, der rimeligvis for at haane, var trukne i forgyldte Præsteklæder, røvede i Klisuras Kirker.

Selve Anføreren, Tosún-Beg, havde udpyntet sig med en evropæisk Slobrok af graat Kasjmir, besat med rødt Klæde og lange, purpurfarvede Kvaster. Som man senere fik at vide, havde Tosún-Beg ingen Anelse haft om dette Klædningsstykkets sande Bestemmelse og havde antaget Slobrokken for en særlig hæderfuld og fornem Paaklædning og derfor ønsket at ride ind i Bjela-tjerkova i den . . .

De medbragte kun et eneste levende Bytte, en elendig lille bulgarsk Handji, der i sin Tid havde gjort Spiontjeneste for Tyrkerne og ved Skæbnens Luner blev truffen i den oprørske By.

Det var et frygtelig raat Skuespil, det hele!

Men Marika såå næsten intet. Næppe var hun reven ud af sin Lammelse ved Synet af Horden, før hun som en Hind jog op ad Gaden og frem ad de smalle Gyder, alle lige tomme og tavse, indtil hun omsider standsede ved Sokolofs Dør. Hun tog i Klinken, men Døren var i Laas. Hun bankede nu paa et Par Gange.

„Hvem banker?“ lød den gamle Kones Stemme indefra.

„Mo'er Jakimitsa, luk op,“ fik den forpustede Marika frem med stor Vanskelighed.

„Hvad vil du her?“

„Jeg vil tale med Doktoren . . . luk dog op!“ raabte den unge Pige grædefærdig.

Den gamle Kone mumlede arrigt, men aabnede saa.

„Hvad vil du sige ham? Han er her ikke,“ sagde hun gnaven.

„Hvor er han da, lille Mo'er?“

„Ja, sig du mig det, saa skal jeg sige dig det. De har ledt efter ham siden i Gaar og endnu har de ikke sét Spor til ham. — Naa, gaa saa!“

Den gamle smækkede Døren i for hende. Marika stod helt fortumlet foran den lukkede Dør.

Hun skyndte sig videre. Fotografens Port var nærved. Marika greb om Dørlaasen.

„Hvad vil du, Pigebarn?“ spurgte en bleg, pjaltet Kone med et sørgmodigt Ansigtsudtryk.

„Lad mig komme ind til Tyskeren,“ sagde Marika og skubbede lidt til Kvindfolket for at komme ind i Gaarden.

„Har du mistet Forstanden, hvad! Véd du da ikke, at de har taget Livet af Tyskeren?“ svarede den pjaltede Kone forbitret og stødte Marika ublidt ud paa Gaden.

Ved disse Ord stivnede den unge Pige af Skræk. Det spillede i hendes Hoved, at nu gik Tyrkerne nok ud og slog Boitjo ihjel og fangede hende med, fordi de havde hørt, at hun gik med Brev fra ham. Hvad skulde hun dog gøre nu. Der stod hun ganske alene i den tomme Gade, hun blev angst for selve den Tomhed, der før havde trøstet hende, og brast i Graad. I denne haabløse Stilling var der nogen, der rørte ved hende bagfra. Hun vendte sig om. Hun saa den blinde Koltjo. Han var ene i Gaden, gik og slog med sin Stok mod Stenbroen i Tanker og med et yderst forpint Ansigtsudtryk.

„Hvorfor græder du lille Pige?“ spurgte den blinde medens han fæstede sine hvide Øjne paa Marika, som for at kende hende.

Havde Marika blot kendt Koltjo bedre, saa vilde hun have brudt Ognianofs Bud og forklaret ham, hvordan alt stod til og Koltjo vilde have traadt i Sokolofs Sted. Men Marika blev bare forskrækket og løb alt, hvad hun formaaede over paa den anden Side af Gaden og bøjede om ad en Sidegade.

„Lille Pige, Marika!“ raabte Koltjo, der straks paa Lyden at Pigens Graad havde kendt, at det var gamle Stojans Datter, takket være hans underfulde Lydinstinkt. Han havde været ved Sokolofs Port, for at spørge Konen om Doktoren, og af hende havde han hørt, at en ung Pige lige havde været der, ogsaa for at spørge efter Doktoren.

En Anelse sagde ham, at denne unge Pige ingen anden havde været end Marika, og at der maatte være vigtige Grunde

til at hun skulde søge Doktoren paa en saadan Tid af Døgnet. Det maatte være én, der ikke vidste, hvordan alt stod til her i Byen, en fremmed . . . Skulde det ikke være ham?

Fra Dagen før svirrede der Rygter om, at Baitro ikke var omkommen, at han var sluppen ud i Bjærgene og at han sagtens nu flakkede om derude.

Skulde det ikke være Boitjo, der havde sneget sig ned ved Klosteraaen, hvor Marika levede hos sin Farbroder og nu havde sendt det unge Pigebarn ind med Efterretningen til Sokolof? Jo, jo, den Marika var sikkert et Redskab i Forsynets Haand! Koltjos varme Sjæl blev frygtelig urolig. Han raabte, medens han stolprede fremad:

„Lille, rare Pige! Marika, Marika! Pigebarn dog!“

Men slet ingen svarede ham. Koltjo ilede frem uden Haab. Han kunde mærke, at han var naaet frem til Torvet. Der var der ikke øde og stille. Det larmede, og Menneskestemmer summede, det klang med Hestetrampen mod Stenbroen.

En buldrende Snakken lød paa tyrkisk.

Hvad gik der dog for sig?

Koltjo standsede forundret ved Kaffehuset og gav sig til at lytte. — En Stemme derinde fra raabte paa bulgarsk: „Ja, det er nette Slyngelstreger, de har spillet. De havde ogsaa haft Lyst til at faa stukket Ild paa vor By — paa et hængende Haar havde de bragt os alle til Slagterbænken, os alle sammen, og af vor By var der ikke bleven Sten paa Sten tilbage.

Hvor er de Røvere nu henne, det gad jeg nok vidst, de Karle, der forsøgte at gøre Oprør? Lad dem komme her, saa skal jeg sige dem ren Besked . . . De vil lave Oprør, mod hvem? mod Sultanen, mod vores Hersker og Velgører, der sørger for os som for sit Øjenpar, der passer paa, at der ikke falder et Haar af vore Hoveder. Nu har vi siddet saa mange Aarhundreder i Skyggen af vor Sultans Trone, baade vore Bedstefædre og Oldefædre har levet lykkeligt under dette Herredømme, og vi selv med, og vore Efterkommere kan ikke finde noget

bedre . . . Lad os dog holde fast paa vor Forstand og ikke lade Satan løbe af med den . . . Dem, det ikke smager her — lad dem rejse til Moskovitterne. For os er der godt her . . .“

Koltjo kunde kende Tjorbadi Jordans Stemme.

„Leve hans Majestæt Sultanen!“ raabte en Stemme.

Koltjo kendte Fratius Røst.

De to Mennesker førte nu Ordet i den Panik, der havde grebet alle. Den første var det godes Fjende, men han var aabenhjertig, han havde ogsaa før Opstanden talt og tænkt saadan, men den anden var — modbydelig, ti han talte først højt nu.

Fratius Leveraab forblev ubesvaret, men Svaret laa i selve den Tavshed, der fulgte. Tiderne var blevne saadan, at det var Jordan'erne der havde Ret, og Fratiu'erne kaldtes hæderlige.

Enhver Lavhed var tilladt for den besejrede, enhver Voldtægt tillodes Sejrrherren. Vae victis! . . .

Massakren i Batak gjorde ikke Aprilkatastrofen saa frygtelig som den Skændighed, der fulgte paa Nederlaget.

Koltjo sukkede.

Saa vendte han om og gik hen til Mo'er Ginkas Hus.

Paa Engen.

Henimod Middagstid den samme Dag sad en lille Flok Mennesker, en hel Husstand, paa en herlig Eng i Byens Ud-kant under Skyggen af nogle Plataner.

Syd for Engen hævede der sig en Stenmur omkring en Have, en lille Port i den stod aaben til Engen. Mod Nord udbredte Stara-planina sit mægtige Panorama, med dets nogle Toppe, stejle Hang, Kløfter og maleriske, blomsterfyldte Marker.

Engen og Haven tilhørte Tjorbadi Jordan og det var hans Familie, der sad dér.

Udenfor denne Kreds saas kun sjældent et Menneske herude. Ganske vist var Byen kommen i Ro efter Kapitulationen og dens Gader begyndte paany at leve, men der var ingen, som ret havde Mod til at gaa udenfor Husrækkerne, ud i Omegnen, ligegyldig om det var for Arbejdes og Forretningers Skyld, eller blot for at glæde og forfriske sig i den foraarstraalende Natur.

Det var kun Jordans Husstand, der dristede sig hertil; dens Overhoved havde saa ren en Samvittighed!

Jordanitsa var af Sorg over Lalkas Død bleven alvorlig syg, og adskillige Dage stod hun ikke op af Sengen.

Efter Lægens indtrængende Raad havde hun i Dag indvilget i at gaa over i Forstadshaven for at faa Lungerne fyldte med frisk Luft. Hun følte straks den velsignelsesrige Virkning af sin lille Udflugt; siden fik man hende overtalt til at gaa ned i Engen ogsaa. Derude græssede to mægtige, kraftfulde Bøfler, der hørte til Jordans Stalde.

En Gendarm sad lidt afsides, han var beordret til at sørge for Familiens Sikkerhed.

Forøvrigt var der to fremmede Ansigter i Klyngen, en sund og sværlemmet Bondekone og Rada. Bondekonen var Staika, Bjørnedræbers Bulka, som Mo'er Ginka Dagen i Forvejen havde fæstet i sin Tjeneste. Hun havde ogsaa budt Rada Gæstfrihed. Mod det havde selv Jordanitsa ikke sat sig op, og heller ingen andre af hendes Slægt. Tværtimod, Synet af Rada, der havde været den afdødes kæreste Veninde, ydede den stakkels Moder en sød og tungsindig Trøst, og den tidligere Foragt og Vrede skiftede med mere menneskelige Følelser for den uheldige, hjemløse Pige.

Som Læseren véd, var Staika og Rada først bleve bekendte med hinanden i Klisura, og begge var de nu samtidig Ofre for den Bys Ødelæggelse. Takket være Staika var Ivan

kommen tidsnok skønt i yderste Øjeblik for at frelse Rada. Det var Staika, som paa Vejen havde søgt at trøste den unge Pige og bringe hende til Ro, og tilsidst syntes Rada, at det nu var hendes eneste Støtte, saa hun kunde slet ikke tænke sig at skilles fra hende mere.

I sin landlige Enfold begreb Staika godt den unge Piges Lidelser og tog hjertelig Del i dem.

Just nu kom Steftjof hastig gaaende over Engen henimod dem, og alles Opmærksomhed vendte sig til ham. Han kom inde fra Byen. Tjorbadi Jordans Svigersøn var endnu ikke rejst til Markedet i Giumiurdjina. Den indtraadte Uro og Bevægelse havde tvunget ham til at opsætte sin Forretningsrejse. Da han naaede hen til dem, kastede alle nysgærrige Blikke paa hans Mund. Han gav sig straks til at fortælle om Deputationens Bedrift i Dag, han havde selv været Medlem af den.

Denne Deputation med Jordan Diamandief i Spidsen var bleven udsendt for at gaa Tosún-Beg i Møde, der med sin Horde vilde til at falde over Bjela-tjerkova som en oprørsk By, og bede ham om Skaansel. Efter megen Møje var det lykkedes Afsendingene at frelse Bjela-tjerkova fra Klisuras haarde Skæbne, men paa tre haarde Betingelser: For det første skulde Byen samle og straks betale Tosún-Beg 1000 Lira*), for at han kunde berolige sin Horde, hvem han havde lovet Bjela-tjerkovas Plyndring, og faa den til at opløse sig; for det andet skulde Byen udlevere alt, hvad der fandtes af Vaaben til den sidste Kniv, og for det tredje overgive i Regeringens Hænder enhver mistænkelig Person.

Denne fuldstændige Kapitulation, der ikke frelste Batak fra Mehmed Tumrusjlys Morderhænder, reddede Bjela-tjerkova.

Kun med en Del af sin Horde kom Tosún-Beg til Byen for at tage mod Vaabnene.

*) En tyrk. Lira er 23 Francs.

Jordan Diamandief og delvis Steftjof maatte nu med Rette ansés for Byens Redningsmænd.

Medens Steftjof med Selvtilfredshed og Hoveren fortalte om denne Gærning, tilkastede han af og til Rada hadefulde Blikke, uden at hun dog mærkede det. Men hun følte en frygtelig Beklemthed ved dette onde Menneskes Tilstedeværelse. Hans skamløse Tone hidsede hendes Nerver og hvert Ord, han sagde, fik noget i hende til at bløde. Hun såå i ham den legemliggjorte Forbandelse, den der rugede over hendes Livslykke og han indgød hende en ubetvingelig Skræk og Afsky.

„Gud i Himlen,“ tænkte hun, „saa mange Mennesker, saa brave Mennesker er gaaede til Grunde eller vil gaa til Grunde, men saadant et Menneske lever og glæder sig. Nu er han højt i Ære, mon blot fordi han er saa ryggesløs, saa slet!“ . . .

Men pludselig fór hun sammen og vendte sig om mod Steftjof med lynende Øjne, han var paa en Gang begyndt at tale om Boitjo, og for første Gang glædede Rada sig ved noget, den Mand sagde.

„Lever han, den Bandit?“ udbød Hadji-Rovoama med misfornøjet Forundring.

„Ja, han har i hvert Fald reddet sig op i Bjærgene,“ forklarede Steftjof. — „Forresten om han nu er i Live, det véd jeg ikke, maaske plukker Gribbene i ham et eller andet Sted.“

Radas Hjærte krympede sig ved disse raa Ord.

„Jeg siger jer, at Greven lever, Greven er ikke død,“ gav Hadji-Smion til bedste. „Nu er han død saa tidt, men han er altid levet op igen. Nej, jeg tror ikke paa hans Død . . . Jeg var en Gang i Moldau, alle forsikrede, at Hajduten*) Janculescu var død og Aviserne skrev det: „Buna diminiata, domnule Janculescu**“)“ — fik jeg saamænd Lov at sige til ham . . . Og han tog da kun mit Ur for det „God Morgen“. Jeg vilde bare

*) Rover.

**) Rumænsk: God Morgen, Hr. Janculescu.

fortælle, at han ikke slog mig ihjel: — Nej, Røvere de dør s'gu ikke.“

Og Hadji-Smion lo venligt til Rada, som om han vilde sigé: Hør blot paa mig, Greven er i Live.

„Naar bare ikke den Landstryger skulde komme ned til os og svide vores By af, som han har gjort ved Klisura . . .“

„Lad ham blot gøre os den Ære — saa skal vi se at gengælde den, og beværte ham som Kandof og de andre,“ sagde Steftjof

„Ja, det er beklageligt, men hvad var der at gøre, der maatte ofres nogle faa for at spare tusinders Liv,“ var der én, som sagde.

„Hvad vil de Vagabonder her, lad dem blive herfra!“

„Hvad de vil, de kommer for at søge Ly og Skjul,“ sagde Mo'er Ginka ophidset.

Steftjof saå forbavset paa hende: „Naa, saa efter din Mening har Tjorbadi Jordan handlet slet?“

„Nej, han har handlet godt . . . I bærer jer alle skønt ad allesammen . . . Værre end Jøder og Tyrker handler I, og ikke som Bulgarer . . . Tænk I egentlig paa, hvorfor og for hvem, de Mennesker gaar ud og lader sig dræbe! . . .“ Mo'er Ginkas Ansigt flammede, hendes Øjne slog Gnister.

„Ti dog, afsindige Menneske!“ sukkede hendes syge Moder.

„Ja, du vilde vel have,“ svarede Steftjof opragt, „at vi skulde lade Børnene gaa dine Folk i Møde, naar de gjorde os den Ære at komme, med Faner og Sange, at vi skulde aabne vores Huse for dem og traktere dem med Hvedekager, mens andre bagte Kringler til dem . . .“

„Ja, jeg kender jeres Tanker, jeg kender dem,“ afbrød Mo'er Ginka ham bittert. „forraad dem til Tyrkerne, slagt dem, skyd dem, drik deres Blod, som I gjorde ved de stakkels, unge Mænd igaar. Saa I, hvordan Kandofs gamle Moder skreg og jamrede midt paa Gaden igaar! Aa, lille Søster, aa Lalka . . . Aa Gud, aa Gud, aa Gud!“

Og Ginka lænede sig mod en Træstamme og dækkede sine Øjne til med sit Tørklæde, medens en Strøm af Taarer vædede ud af dem. Hun græd saa det kunde høres vidt om. Denne pludselige Graad var helliget de i Gaar dræbte Oprørere, men hendes Slægt antog, at det var Lalka den gjaldt.

Rada søgte, selv grædende, at trøste hende. Jordanitsa, hvis Hjærte var bleven smertefuldt berørt ved den afdøde Datters Navn, brast ogsaa i Graad.

Al denne Græden gjorde Steftjof rasende, han forstod, at Kvinderne græd over de dræbte Oprørere.

Zaptien, der opfattede, hvorom Samtalen førtes, nærmede sig til Steftjof og Hadji-Smion og sagde med lav Stemme:

„Hør en Gang, véd I, at i Klosterdalen er der igen en Kumitå?“

„Hvad for noget, hvem har sagt dig det?“ spurgte Steftjof alvorligt.

„Arabija, en Tsigøjnertøs, har set ham, da hun sankede Farveurt!“

„Hvornaar?“

„I Dag, efter Middagstid.“

„Har hun meldt det i Konaken?“

„Det véd jeg ikke.“

„Det maa straks meldes,“ mumlede Steftjof, medens han satte sin Fes paa Hovedet, „nu har vi lige reddet Byen fra de Djevle, og saa kommer der en Slyngel og skal fuske os vort Arbejde istykker . . .“

„Det er naturligvis ham, det er klart,“ sagde Hadji-Smion hen i Vejret.

„Hvem?“ spurgte Steftjof.

„Greven, . . . sagde jeg ikke nok, at han var i Live!“

„Naa, desbedre, saa faar vi igen en Slagtescene.“

Hadji-Smion blev angst ved sine egne Ord, som han havde sagt uden at vide hvordan, og uden selv at ville sige dem. Han blev helt bleg.

„Kiriak, du gaar?“

„Ja!“

„Hvad skal det til, lad nu dette Menneske i Fred,“ sagde Hadji-Smion bedende. Vi finder sagtens en Krog at skjule ham i. For Greven aabner enhver Døren.“

„Du er en Tosse, Baj-Hadji!“ raabte Steftjof med et hadefuldt Glimt i Øjet. Det gælder at redde Bjela-tjerkova.“

Uden at sige farvel til nogen gik han rask ind ad Byen til, medens han vedblev at tale sagte med Gendarmen, der fulgte ham til Murens Ende.

Hadji-Smion blev staaende som ramt af et Tordenslag.

En Forbundsfælle.

De fleste af den lille Forsamling havde ikke engang bemærket Steftjofs Bortgang, alle var kun optagne af at snakke godt for den gamle Jordanitsa.

„Tjorbadjika, I maa heller gaa ind i Haven nu, for jeg kan se, at vore Tyrker kommer ind fra Markerne,“ sagde Gendarmen, der nærmede sig og tog Riflen paa Skuldren for at følges med Steftjof, som var standset for at vente paa ham.

Jordanitsa rejste sig for at gaa ind i Haven; Ginka tog hende under Armen for at lede hende, og hele Flokken brød op, Sidst gik Rada og Staika. Staika trykkede sin lille Kammerats Haand heftigt og sagde:

„Rada, hørte du, din Lærer er i Live, hørte du det?“

Men Rada mærkede ikke, at der blev talt, hensunken som hun var i ny Angst.

Ti en Anelse sagde hende, at dette nye Offer for Klisuras Undergang, han, som i Dag var kommen ned fra Balkan og som Steftjof saa tappert var paa Vej til at forraade, ikke var

hende fremmed, men at det maaske var ham og hendes Hjærte krympede sig i usigelig Uro og Angst.

„Se, hvad er det for et barbenet Pigebarn, dør kommer løbende?“ sagde Staika, medens hun standsede og pegede paa en ung Pige, der kom ilende afsted paa Stien, som førte over Engen.

Det var Marika. Den stakkels, lille Pige vendte tilbage, efter at hun flere Timer i Træk forgæves havde løbet om for at finde Sokolof.

Nu blev hun paa én Gang glad ved at se Rada, det eneste Menneske, der kunde hjælpe hende. Skønt Marika udmærket godt huskede Boitjos Forbud, følte hun dog, at Rada vilde gøre alt det, hun kunde, for at hjælpe hende.

Rada kom hende i Møde: „Kom herhen, Marika, kom og sig os, hvad du skal her?“

Pigebarnet standsede, saa sig frygtsomt om og spurgte: „Jomfru Rada, véd du ikke, hvor Doktoren er henne?“

„Er det Sokolof, du mener, Marika? Nej, det véd jeg ikke. — Er der nogen bleven syg?“

Marika sukkede forvirret.

„Hvem har sendt dig efter Doktoren? Er der nogen syg?“ gentog Rada.

„Nej, Jomfru Rada. Det var — det — Onkel Boi . . .“

Marika standsede midt i Ordene, forfærdet over sin egen Stemme . . .

Men Rada havde allerede forstaaet hende . . . Hendes Ben næsten svigtede hende og hun saá sig forfærdet om. I samme Stund kom Steftjof nærmere, han fæstede sine Høgeøjne paa Marika. Han havde lagt Mærke til hende og var vendt om for at faa fat i hende.

„Hvad er det, du har i Haanden, lille Pige?“ spurgte han.

Marika blev ganske bleg, hun sprang til Side og skjulte sin Haand bagved sig.

„Lad mig se det Brev, Pige!“ sagde Steftjof og gik hen mod hende.

Pigebarnet skreg op som en vild og fór bort over Engen hen imod Rosenmarkerne.

En uklar Mistanke skød frem i Steftjofs Hoved. Han forstod, at der maatte staa noget vigtigt i det Brev, som den unge Pige løb bort med i Angst. Han saå ogsaa godt, at det var gamle Stojans Datter.

„Hvad opsøgte hun Rada for, og fra hvem kunde det Brev være? Skulde det mon ikke være fra den Rebel, der var kommen ned fra Bjærgene?“

Det gav et Sæt af Skadefryd i ham, og han sprang afsted efter Marika.

Rada saå forfærdet efter hende. Marika, der saå Bøffelvogteren staa ved Rosenmarken, drejede af og løb i en anden Retning. Men nu var hun lige ved at løbe i Armene paa Steftjof, der hastig nærmede sig.

Marika saå den ny Fare og skreg i vilden Sky, som for at bede om Hjælp mod sin grusomme Forfølger.

Staika stod helt forbløffet og betragtede alt det, der foregik for hendes Øjne. Hun kunde slet ikke begribe, hvorfor Steftjof var saa ivrig efter at faa det Brev, men af Radas Miner sluttede hun, at Brevet ikke maatte falde i hans Hænder. Næppe var hun bleven klar herover, før hun satte i Spring over Engen som en Hind, naaede Steftjof og greb ham bag i hans Frakke for at holde ham tilbage og give den unge Pige Tid til at undløbe.

Steftjof drejede sig om og fik Øje paa Bondekonen. Han vilde ikke rigtig tro sine egne Øjne, at hun kunde være saa fræk.

„Hør Herre, hvad jager I efter det Pigebarn for?“ spurgte Staika forbitret uden at slippe sit Tag.

„Slip mig, Svin!“ raabte Steftjof foragteligt og søgte at slide sig løs. „Aa, det er nok hende derhenne, der har sendt

dig . . . Ja, jeg forstaaer det, jeg forstaaer det nok . . . Kosta, hallo Kosta, tag hende," raabte han af al sin Kraft til Jordans Bøffelhyrde, der var vaagnet op sin Slummer ved Marikas Skrig. Han afskar hende nu Vejen. Den unge Pige blev et Øjeblik forvirret staaende, saa sprang hun som et jaget Vildt tilbage og løb lige ind mellem Bøflerne, som om hun søgte Hjælp hos dem mod Menneskene.

Staika, hvis vilde Natur var vaagnet, vilde til at kaste sig over Bøffelhyrden med — de stod foran hende som et Par Høns ved Synet af en Ørn, stille og dumme — men hun blev staaende som fastlænket, hun saá, at Rada fortvivlet vinkede hende tilbage.

Bondekonen vovede ikke mere at hjælpe Marika. Med bittert Sind saá hun hvordan den unge Pige, der var halvdød af Skræk, styrtede om paa Jorden ved Bøflerne og mistede Bevidstheden. Fra hin frygtelige Nat i Vandmøllen fik Marika let Krampeanfald og Besvimelser, naar hun blev angst over noget. En af Bøflerne bøjede sit mægtige Hoved ud over den ubevægelige Pige, pustede hende blidt og medlidende i Ansigtet og løftede saa igen sin fugtige Snude, medens den roligt bevægede Kæberne og saá sig lidenskabsløst om med sine blege, blaa Øjne.

Steftjof løste i en Fart Pigens daarligt hægtede Livstykke og rodede om efter Brevet, fordi han havde set, at hun puttede det ind dér, da hun løb. Men han fandt ingenting. Baade Bøffelhyrden og Steftjof gav sig nu til at lede under hende og omkring hende, men Papiret var forsvunden, borte, som om det var sunken i Jorden.

Steftjof saá sig arrigt om: „Gud véd om den Klods skulde have slugt det,“ sagde han med et Øjekast til Bøflen.

Som om Dyret havde forstaaet, at det var mistænkt for Tyveri, aabnede det sin skummende Mund, ud fra hvilken der kun hængte nogle Totter fortygget Græs.

Steftjof stod helt forvirret. Han kunde slet ikke forklare

sig, hvor den Stump Papir havde forstukket sig. „Det lille Asen maa have smidt Papiret paa Engen, medens hun løb,“ og sammen med Hyrden begyndte han at lede.

Marika kom hurtigt til sig selv. Hendes første Bevægelse var at føre Haanden til sin Barm og forskrækket brast hun i Graad, da hun følte, at Brevet ikke var der.

Hun rejste sig og gik hulkende tilbage.

Steftjof og Hyrden ledte temlig længe. Tilsidst gik Steftjof rask ind ad Byen til.

Han havde tydeligvis fundet Skrivelsen.

Rada blev staaende ubevægelig, men hendes Indre var en Vulkan af Uro. Staika stod henne ved Bøflerne, hun deltog i Radas Angst, men kunde slet ikke forstaa, hvorfor Rada havde hindret hende i at aabne Vej for Marika. Hun saå forbitret ad den Retning, hvor Steftjof var forsvunden, medens hun klappede den nærmeste Bøffel paa dens sorte, krøllede Pande.

Dyret snusede til den ukendte Venindes Haand, bøjede sig og flyttede sine Forben.

„Rada, her er Brevet!“ raabte Bondekonen, idet hun tog en lille, skidden og krøllet Papirstump op fra Jorden.

Bøflen havde traadt den lille Skrivelse op i sin Klov, da den pustede til den besvime Marika.

Rada rev Papiret til sig, foldede det ud med rystende Haand og kastede et Blik paa det skrevne.

„Fra Boitjo!“ næsten skreg hun.

Hun greb sig til Hovedet for ikke at miste al Besindelse. Brevet indeholdt kun to Linjer.

„Jeg er kommen ned fra Balkan. Bring mig selv eller send mig Klæder og Efterretninger. Hurtigt!“

Der var ingen Underskrift. Rada læste Ordene endnu to Gange igennem og nu saå hun med Skælven, at de Ord var skrevne paa den hvide Halvdel af det Brev, hun havde givet Bjørnedræber til Boitjo i hine skrækelige Timer.

Med denne Stump var ogsaa hendes Navn „Rada“ afreven. Hendes Kinder blev vaade af Taarer.“

„Hvad synger det lille Brev om, Rada?“ spurgte Staika.

„Han lever, han lever!“ sagde Rada aandeløs.

Staika lo højt af Glæde.

„Din Dáskale lever, Rada?“

„Ja Søster, Boitjo er her! sig til Mo'er Ginka, at jeg ikke følte mig vel tilpas og er gaaet lidt ud, . . . men fortæl ingen-ting om Brevet!“

Rada gik alene over mod Rosenmarkerne.

Kærlighed og Heltedaad.

Mest af alt trængte Rada til at samle sine Tanker og tage en rask Beslutning. Hun søgte Hvile bag en Busk, der skjulte nende for andres Blikke og gav sig med al sin Evne til at tænke over Stillingen. Hun forstod godt, hvor alvorlig den var. Boitjos Liv hang i et Haar, og selv anede han det ikke. Det var naturligvis ham, som Tsigøjnerpigen havde set . . . Han maatte snarest have at vide, at han var i Fare, og der maatte skaffes Midler til hans Flugt. Det var ikke nogen let Opgave for en ung Pige. Markerne var alle øde nu, kun nu og da drev en Basji-bozuk hen over dem, én der var ude for at finde Rov . . . Hun ræddedes ved Tanken om at møde en af disse raa og glubske Karle. Men hun maatte skyde al Frygt fra sig, gaa i hver Fare, nu det gjaldt Boitjos Liv . . . Hun vilde trodse alt, alt det onde, som Mennesker og Skæbne kunde rejse imod hende, for hun elskede. — Ja, hun vilde ligestraks afsted . . . Men han bad om Klæder, det forstaar sig, borgerlige, fredelige Klæder for ingen Mistanke at vække, hvor han maatte vise sig. Han kunde maaske endog snige sig ind til Bjela-tjerkova i For-

klædning. Men hvor i Verden skulde hun faa fat i nogle Klæder, og hvem vilde udsætte sig for aabenlys Fare ved at laane sine, og hvor skulde hun faa Tid til at søge efter disse Klæder, nu da hvert Minut var kostbart! Paa én Gang faldt hun paa en helt anden Tanke, noget hun allersnarest burde tænke paa, hvor var Ognianof skjult? I sit lille Brev havde han ikke skrevet det. Rimeligvis havde han af Forsigtighed kun betroet Marika Stedet for at hun mundtlig kunde sige det til Doktoren. Men Marika var allerede borte. Hvorfor havde hun dog ikke spurgt Pigen, hvor Boitjo holdt sig skjult. Gud ske Lov, fra Gendarmen vidste hun, at han var i Klosterdalen, det var jo nok en hel lang Strækning, men hun vilde lede den hele igennem og tilsidst maatte hun finde Boitjo, men hans Fjender, de kendte Stedet, hvor han ventede paa Svar, de kunde gaa lige ud for at dræbe ham uden at spille Tid med at søge . . .

Men hun skulde komme dem i Forkøbet, hun skulde finde ham længe, længe førend de, for hun vilde flyve . . . Der var kun ét, som var hende umuligt: at skaffe Klæder . . . Og han, han havde først og fremmest ønsket Klæder! Aa Gud, aa Gud . . . og Tiden løb og løb og ingen var der, som hun kunde søge Raad hos.

Alle disse Tanker og Forestillinger jog med Lynets Fart gennem hendes Sind. Hun besluttede at forlade sit lille Skjulested og jage afsted til Klosterdalen. Først kiggede hun dog ud mellem Grenene og saå, at der foran Haveporten stod en Mand med høj Fes, i frankiske Klæder af graat Klæde. Straks antog hun ham for Steftjof, men han, der stod her, var langt mindre og spinklere . . . Nu kendte hun ham ogsaa, det var den blinde Koltjo. Hun kom til at skælve af uventet Glæde, skønt Koltjo dog egentlig, blind som han var, kun lidet kunde hjælpe hende i en saadan Time. Men hun havde dog i det mindste nogen at tale til. Det var nok Vorherre selv, der havde sendt Koltjo herhen.

Hun raabte højt: „Baj Koltjo, Baj Koltjo, vent lidt,“ og som en Pil var hun hos ham.

Koltjo hørte Raabet og blev staaende.

„Er det dig, lille Rada, det var netop dig, jeg søgte,“ og idet han gik helt hen til hende, hviskede han: „Boitjo har reddet Livet!“

„Ja, ja, jeg véd det, Baj Koltjo,“ sagda Rada forpustet.

„Han er oppe i Bjærgene,“ fuldendte Koltjo sin Meddelelse.

„Nej, Koltjo, Boitjo er nede i Klosterdalen nu.“

„Hvad siger du, lille Rada?“

„Ja, dér er han, Baj Koltjo, dér er han nu, jeg har faaet et Brev fra ham . . . Han vil have Klæder, han trænger til noget andet Tøj, Baj Koltjo. Tyrkerne véd, at han er her, og han maa flygte, men de kender ham allevegne, de véd, at han var med ved Klisura, og derfor maa han forklæde sig — aa Gud, aa Gud, og der er slet ingen Tid mere . . .“

Medens Rada saadan gav sit bange Hjerte Luft i Forklaringer og Suk, havde Koltjo allerede fundet en Udvej.

„Jeg har Klæder, lille Rada,“ sagde han.

„Aa, Baj-Koltjo, sig mig bare, hvor jeg skal faa nogen fra?“

„Lige herved, i en Vens Hus, vent blot et Minut!“

Og Koltjo skyndte sig etsteds tilbage.

I Ly under Haveportens Tag ventede Rada i dirrende Utaalmodighed. Der gik næppe to Minutter, men hende var de ufattelig skrækkelig lange. Hun stønnede af Uro og Angst, ogsaa for at nogen skulde komme og sé hende staa her og vente, og maaske ødelægge alt for hende.

I dette Øjeblik kom en lille Pige løbende med en stor Bylt i Haanden. Deri havde den blinde lagt en Fes, en lang Frakke og Bukser af graat Klæde — kun for tre Minutter siden sad de om hans egen Krop. I sin Omtanke havde han føjet to Ting til, begge haardt nødvendige, et stort Fladbrød og hundrede Pjaster, som han havde stukket i en af Lommerne. Men Rada gav sig aldeles ikke Stunder til at se Knyttet efter, hun tog

det febrilsk ud af Haanden paa den lille Pige og satte i Løb afsted mod Nord, henover Rosenmarker og Vinhaver.

„Gud i Himlen,“ sagde hun bittert ved sig selv, „han vil ikke se mig mere! Hvad har jeg dog forbrudt? hvad er der dog imellem os, jeg elsker, elsker ham.“

Dér løb den unge Kvinde henover de øde Marker, hvor ikke en kristen vovede sig ud, hvor kun tøjlesløse Tyrker færdedes, rede til hver Voldsgærning og Utugt.

Men Rada tænkte slet ikke derpaa.

Stor Kærlighed har kun et eneste Maal: Selvopofrelse.

Basji-bozuken.*)

Skjult i den forladte Vandmølle, ventede Ognianof paa, at en Ven skulde komme eller i det mindste selve Marika.

Den halvvejs ophuggede og væltede Vandmølle stod ganske ene i den øverste Del af Dalfuren ikke langt fra det buldrende Vandfald, højere oppe fandtes ikke en eneste Bygning.

I Væggene gabede store Aabninger, dér hvor Ruder og Døre havde været og en Del af Taget var revet væk af Uvej. En større Revne tjente Ognianof til Udkigssted, fra det kunde han med Øjnene følge Vejen op langs Floden til Faldet, hvor det kom brusende ned fra Bjærgranden.

Længe ventede han utaalmodig og urolig, Timerne gik og

*) Basji-bozuk er Navnet paa den irregulære Kriger, der af Lyst til raa Eventyr, Mord og Bytte, ved enhver Krig og ethvert Oprør er rede for den tyrkiske Regerings Brug. Det er simpelthen Lastdragere, Bønder og Hyrder under og over de egentlige Soldateraar, eller fra Egue, hvor Regeringen ikke har Magt til regelmæssig Soldaterudskrivning som i Dele af Albanien og Kurdistan, i Havran o. s. v. O's Anm.

Dagen led, men Dalen, saa langt han kunde overse den, forblev øde.

Ognianof befandt sig i stor Raadvildhed.

Denne frygtelige Uvished steg hvert Minut og slog over i den pinligste Uro. Han anstrængte sig for at forstaa Aarsagen til denne lange Tøven.

Det værste, han kunde tænke sig, var, at Marika hverken havde fundet Doktoren eller Brzobegunek, eftersom de maaske holdt sig skjult i Dødsfare.

Men han anede ikke den frygtelige Fare, som hvert Øjeblik kunde styrte ned over ham selv. Han kunde ikke vide, at hans Tilstedeværelse her baade var kendt af Venner og Fjender, at hans hele Skæbne afgang af det simple Spørgsmaals Løsning:

Hvem kommer først, hans Fjender eller hans egne.

Omsider dukkede der paa Stien en Person frem, der foruroligede Ognianof.

Det var en Tyrk. Han var høj og svært bygget, havde en grøn Tjalmá paa Hovedet, Læderbælte om Livet, hvorfra en lang Jatagan stak ud og brede Pludderhoser. Over Skuldren bar han en Sæk.

Det var rimeligvis en af de Tyrker, om hvem Marika havde talt — En Basji-bozuk.

Hvad vilde han egentlig her?

Ognianof trak sin Revolver og iagttog Fjenden.

Basji-bozukken blev ved at følge Stien opad med stærke, solide Skridt. Han gik lige forbi den forladte Mølle, i en Afstand af et halv hundrede Skridt, men drejede ikke af og gik rolig videre. Tyrken gik stadig op med Floden. — Paa Stene vadede han over den, tog et Par Skridt ind i den yppige Planteverden nedenfor Vandfaldet og standsede.

Ognianof saå, at han netop stoppede dér, hvor Stien, som førte op i Bjærgene, begyndte.

Denne Sti var den eneste, ad hvilken han i Nødens Øjeblik kunde flygte op i Bjærgene. De frygtelig stejle Hang paa begge

Sider af Vandfaldet var aldeles ubestigelige. Ognianof fór sammen. Var dette ikke gjort for at afskære ham Flugten, vilde der ikke snart komme flere?

Paa én Gang tog Tyrken sin Tjalmå af Hovedet for at stramme dens Rand, der var bleven løs. Derved blottede Basji-bozuken sit Ansigt og Hoved for Ognianof, og han så nu et ungt, kønt Ansigt med bred, hvid Pande kronet af et rigt, rødligt Haar, der faldt ned i store Krøller.

Ognianof kunde ikke tilbageholde et Udraab af Forundring, han lænede sig ud af en Vinduesaabning, stak to Fingre i Munden og fløjtede.

Den gennemtrængende Pibelyd bredte sig over Dalen og blev gentagen og gentagen af Klipperne.

Basji-bozukken rettede sine Øjne paa Vandmøllen, hvorfra Lyden var kommen, og da han så en betegnende Vinken derfra, fór han ned som en Pil.

Det var Sokolof.

De to Venner favnedes ømt.

„Boitjo, Boitjo, du er i Live, Broder, hvad gør du dog her?“ spurgte Sokolof, rørt til Taarer.

„Men du selv, og i saadan en Forklædning?“

„Hvad vil du her, Broder? Hvornaar er du kommen?“

„Inat! Men hvorfor har du været saa længe om at komme?“

„Jeg?“ spurgte Sokolof uforstaaende.

„Har Marika først sent fundet dig?“

„Hvadfor en Marika?“

„Hvadfornoget, har hun slet ikke fundet dig?“ udbrød Ognianof forvirret. — „Jeg har sendt hende til dig med et Brev, ganske tidlig i Morges.“

„Nej, der er ingen, som har fundet mig, og der er heller ingen, som kunde have fundet mig.“ sagde Sokolof.

Ognianof saa forundret paa ham.

„Men hvorfor er du her? for hvem er du ude?“

„Jeg? Jeg er paa Flugt!“

„Paa Flugt!“

„Ja, det kan du vel se paa min Klædning! — Jeg forlod Bjela-tjerkova i Nat og har holdt mig skjult lige til nu i Hambars Mølle . . .“

„Saa har vi altsaa siddet her lige ved hinanden uden at vide det, det var da besynderligt! Men hvad kan der dog være gaaet af Marika?“ sagde Ognianof i ny Uro — „og hvor vil du nu hen?“

„Jeg ventede bare her paa at faa Pas og Penge. Men nu vil vi ikke skilles ad mere, — Liv eller Død — som Skæbnen vil, men sammen. Ak! Boitjo, hvilke Ulykker der er styrtet ned over vort Fædreland, hvem af os havde tænkt det!“

Hvad der skete i en By, som ikke gjorde Oprør.

Sammenkrøbne i en Krog fortalte nu de to Venner gensidig hinanden om det, der var sket i Klisura og i Bjela-tjerkova de sidste ni Dage.

Af Sokolofs Beretning blev alt nu klart for Ognianof, han holdt den skumle Gaades Løsning i sin Haand. Bjela-tjerkova havde ikke rejst sig, — det havde ladet Klisura i Stikken. Det havde ikke rejst sig i Lighed med saa mangfoldige andre Byer og Landsbyer, der var ligesaa godt om ikke langt bedre forberedte og væbnede. Revolutionens Udbrud før den fastsatte Frist af lutter utidig Feber og Iver, havde ødelagt alt. Man husker, at egentlig var den første Maj bleven bestemt som Udbrudsdag over det ganske Land, men allerede otte Dage før plantede Klisurioterne Oprørsbanneret . . . Ved den første Efterretning om Bevægelsen i Klisura havde Komitéen delt sig i to Partier: Det ene holdt for, at man foreløbig kun skulde væрге

sig mod Angreb udefra, men selv intet Paaskud give til Fjendtligheder, og kun ifald en stærk Friskare skulde komme dem til Hjælp erklære sig for oprørske; det andet Parti vilde straks rejse Fanen og lade staa til.

Men der var ogsaa en tredje Mening, først lavmælt, men senere mere og mere højroset, og egentlig den almindelige, at man skulde kapitulere. Ved List fik man de hedeste Oprørsforfægtere fra Komitéen spærrede inde i Pope Stavris Hus, de var tre i alt, Doktoren, Læreren Popof og en tredje, Bezpartef, og sendte saa en Deputation, med Tjorbadi Jordan i Spidsen, til nærmeste tyrkiske Garnisonsby for at udtrykke sin under-saatlige Troskab og bede om Beskyttelse mod de ophidsede tyrkiske Landsbyer.

Regeringen her, som selv var foruroliget, modtog hjærtensglad denne Tilkendegivelse og sendte et halvhundrede Basjibozukker til Bjela-tjerkova for at samle alle Vaaben i Husene og overtage Borgernes Beskyttelse. Hurtigt blev der midt i Konåkens Gaard opdyngtet hele Masser af Geværer, Pistoler og Jataganer. Ved at rejse denne Lynafleder reddedes Bjela-tjerkova, — der faldt kun ét Offer: Marko Ivanof. Han blev lagt i Lænker og tilfods bragt til Filippopol, — for sit Kirsebærtræ. Hvem der forraadte ham, er ukendt. Fem Dage efter blev der paa én Gang plantet en Fane i Balkan, det førte til endeløse Fortolkninger og Rygter og Forhaabninger. Sindene ophidsedes, der opstod den Tale, at femhundrede Oprørere kom over Balkan for at hjælpe Bjela-tjerkova . . . Denne krigerske Trop blev ført af serbiske og russiske Officerer . . . Der var rigtignok slet ingen, som vidste, hvorfra denne uventede Hjælp kom — men den var der nu engang, som om den var falden ned fra Himlen. Kablesjkof havde saa mange Gange talt om en hemmelighedsfuld Hær, der stod rede til at ile til Hjælp i det afgørende Øjeblik, at selv de mest vantro nu troede. Alle kastede glade Blikke til Fanen i Balkan. Der var endog dem, som paastod, at de paa Bjærgaasen kunde kende Folk med

Bøsser — de tog simpelthen Buskværket for Soldater, ja, dem der havde det skarpeste Syn, opdagede Russerne mellem Soldaterne, de kunde tydelig kende dem paa deres flade, brede Kasketter.

Saa kom da ogsaa Pope Stavri og aabnede for de tre indespærrede og sagde til dem: „Det vilde være Synd og Skam at holde jer længer indespærret her. — Kom bare og se, hvad der gaar for sig oppe i Bjærgene.“

De tre indespærrede ilede ud. En halv Time efter var Konak, Vaaben og Regering i deres Haand, fulgt af kun tyve Vævere havde de udført det hele. Der var Jubel i Byen, Bjelajerkova havde gjort Oprør! Løvebanneret, som Rada havde syet, vajede midt paa [Torvet. Men næsten i samme Stund ramte en frygtelig Efterretning alle som et Tordenslag: En Kvægdriver var kommen ned fra Balkan og han forsikrede, at der ikke var det ringeste at høre eller se oppe i Bjærgene. Men Tosún-Beg var allerede paa Vej mod Bjelajerkova for at plyndre og brænde den! En ny Efterretning fordoblede Skrækken. Tre Oprørere fra Klisura var komne ned fra Bjærgene og havde søgt Tilflugt i den øvre Del af Byen, i Skolen. Det var Kandof, der var saaret i Armen og to andre. Den gamle Portkone havde taget imod dem og givet dem noget at spise, ti i to Dage havde de kun haft Rødder at leve af. Paa deres Opfordring havde hun hentet Brzobegunek, der bragte dem Klæder og Tobak. Men de havde neppe røget deres første Cigaret, før de gennem Tagets Revner saá, at Skolen fra alle Sider var omringet af tyrkiske Soldater. I denne Stund var Brzobegunek endnu inde paa Loftsrummet hos dem. Der var slet intet Haab om at kunne undfly. Tyrkerne skød Salve paa Salve udefra gennem Ruderne, de saarede ogsaa de to Klisuriøter; de krøb ned og overgav sig, men blev hugget i Stumper paa Stedet. Brzobegunek sprang til og skød et Par Gange, saarede én, men faldt i det samme om gennemboret af mange Kugler.

Han blev hugget itu. Kun Kandof var nu deroppe. Alle

sigtede med deres Bøsser mod den Aabning i Loftsrummet, hvor han maatte vise sig. Men han kom ikke. Pludselig gav det raadne Loftsgulv efter, brød itu og Kandof styrtede igennem og ned paa Svalegangen.

Han rejste sig op, lænede sig mod Svalegangens Rækværk, lagde Armene over Kors og raabte: „Jeg er rede, giv kun Ild!“

Tyrkerne troede, at han var Anføreren og var ved at overgive sig; han talte bulgarsk, saa de forstod ham ikke rigtig. De tøvede.

„Barbarer! dræb mig. Der er andre Bulgarer endnu!“ raabte han paany paa tyrkisk.

Nu forstod de ham.

Som Svar knaldede tredive Skud paa éngang mod dette nære Maal. Men ikke én Kugle ramte ham. Han fór op, sprang ned ad Trapperne og løb over Gaarden henimod Kirken, hvortil Vejen var aaben. Der blev skudt igen, men han var uskadt. Først da han stod paa Tærsklen blev han ramt af to Kugler og han styrtede om med Hovedet ind i Kirken . . . De gjorde det af med ham med deres Knive. Saa gav de sig til at lede efter Doktoren. Mange Borgere sluttede sig til Basjibozukkerne. Han skulde fanges, død eller levende, for at frelse Byen fra Tosún-Begs frygtelige Skarer.

Den forfærdede Husvært, hos hvem Doktoren havde søgt Ly, nødte ham ved Mørkets Frembrud til at løbe.

Paa Gaden blev Sokolof opdaget af Forfølgernes Bande; de fulgte i hans Spor, men det lykkedes ham at faa et godt Forspring. Medens han løb gennem den lange Muchluzofgade greb han undervejs i Portklinkerne for at slippe ind i et Hus, men ikke et var aabnet, og han maatte blive ved at løbe. Paa Torvet forekom det ham paa én Gang, at der af én Forfølgerbande var bleven to, ti foran var en halv Snes Fyre ifærd med at afskære ham Vejen. Han drejede nu om til venstre og skyndte sig tilbage ad en anden Gade. Hans Forfølgere tabte tydeligvis Sporet; han kunde derfor nogle Øjeblikke* standse og

se at vinde Klarhed over, hvad der var at gøre. Men Faren var ikke bleven mindre.

Banden vilde sikkert snart naa ind i denne Gade og om ikke her saa et andet Sted strække ham til Jorden med en Kugle, ti den stjerneklare Nat var lys nok til at skyde i. At forsøge paa at slippe ud af Byen var haabløst, ved alle Udgange stod der tyrkiske Vagtposter. Der var kun én Frelse, at skjule sig i en Vens Hus.

Han vidste, at til alt Held var Popen Dimtjas Hus lige ved. Han skyndte sig derhen og bankede paa Porten. Den blev aabnet. Popen, der selv var Medlem af Komitéen, tog imod ham.

„Skjul mig, Præst!“

„Det er umuligt, Doktor, det er aldeles umuligt! De har set, at du er løbet herhen, det vilde blive slemt for mig,“ hviskede Popen og puffede ham blidt udenfor . . .

Den forvirrede Doktor hørte virkelig, at Forfølgerne nærmede sig fra en af Sidegaderne.

Sokolof løb ned ad en blind Gade, i hvis Ende en Slægtning boede. Han bankede paa og bad om Gæstfrihed.

Baj Netjo begreb straks Stillingens hele Alvor.

„Er du fra Forstanden, vil du brænde Huset ned over Hovedet paa mig? Du véd jo, at jeg har Kone og Børn.“ Og med de Ord tog han ham sagte ved Armen og lukkede ham ud. Doktoren maatte skynde sig ud af denne Sæk, han naaede Petkantjofgaden. Hans gyldne Held førte ham lige hen mod dem, som han flygtede for.

Sokolof befandt sig i kun hundrede Skridts Afstand fra sine Forfølgere.

„Hvis du ikke standser, skyder vi! vent Doktor!“ raabte en af Pandurerne bag ham.

Sokolof blev virkelig staaende, men bare ikke der, hvor Panduren ønskede; han forsvandt igen for deres Øjne ind i et

Porthjørne. Han bankede paa, her boede en Mand, han tidt havde hjulpet i Sygdomsfald.

„Hvem banker?“ blev der spurgt.

Sokolof navngav sig. — Istedenfor at aabne Porten, kunde Flygtningen høre, at de ogsaa smækkede Husdøren til og saa blev alt stille.

Skildringen fortsat.

„Hvor det dog er skændigt,“ sukkede Ognianof forpint ved at høre paa alt dette.

„Husk, at der nu er Panik i Byen, Forræderi og Lumpenhed . . . Bjela-tjerkova er ikke længer sig selv,“ sagde Sokolof mørk.

„Forræderi og Lumpenhed, siger du!“

„Ja, det er enhver ulykkelig Rejsnings Yngel . . . De følger i dens Spor, som Ulve og Ravne paa Slagmarkerne.“

„Men hvem har plantet den Fane paa Bjærgtoppen? Det var en rød Dug paa en høj Stang?“

„Det véd jeg ikke!“

„Ja, men hvem tror du, har gjort det?“

„Tyrkerne!“

Ognianof saa uforstaaende paa ham.

„Jo, Tyrkerne,“ vedblev Doktoren, „vi saå først den Fane i Gaar, da Tosún-Beg var paa sit Tilbagetog fra Klisura for at falde over Bjela-tjerkova og udplyndre og brænde den ned. Rygtet gaar, at han, før han drog mod Klisura, gav Befaling til at plante den Fane. — Det var med det samme lumske Maal for Øje, at han lod udsprede, at en stærk Skare rykkede os til Undsætning, men den kom ikke. I dens Sted kom Tosún.“

„Han er altsaa nu i Bjela-tjerkova?“

„Ja!“

„Saa gaar det sikkert skrækkeligt til derinde . . .“ sagde Ognianof oprørt.

„Nej, der sker ingen Rædsler, men des fler Skændigheder,“ svarede Doktoren; „den Mand, jeg i Dag sendte til Byen, fortalte mig, at Tosún-Beg har tilgivet Bjela-tjerkova, der sendte ham en højtidelig Deputation i Møde. Inde i Konakens Gaard laa en hel Dyngte Vaaben, ogsaa Markos Kirsebærtræ, Folk udleverede alt godvilligt. — Stakkels Marko, ham beklager jeg meget . . .“

Ognianof sukkede.

„Ja, Baj-Marko, han maa være bleven Offer for et lumpent Forræderi ligesom Kandof,“ tilføjede Sokolof.

„Hvem angav da Kandof og hans Kammerater?“ spurgte Ognianof.

„Har jeg glemt at fortælle dig det, — det gjorde Jordan Diamendief. — Den tossede Portkone fortalte Præsten om Flygtningene ganske hemmeligt, og Præsten gik i sin Forskrækkelse til Jordan. Det var ogsaa ham, der hjalp den indespærrede Beg og hans Onbasji til Magten i Konaken, just da Tosún-Begs Fremrykken rygtedes. Selv stod han nede mellem Tyrkerne og brølede til Basji-bozukkerne: Giv Ild! Hvad venter I paa? Vi vil ingen Røvere have i vor By, Sultanens Fjender skal dø, alle!“

„Ak Gud dog, den stakkels ulykkelige Kandof, jeg saå ham staa som en Helt i Forterne udenfor Klisura, og han er ogsaa død som en Helt . . . Hvor forfærdeligt at se ham ligge dræbt derinde i Kirken, jeg saa ham i Nat! Men du, hvordan slap du tilsidst?“

„Jeg fandt dog et Hus, hvor de skjulte mig . . . Hvor tror du, Boitjo?“

„Hos en Ven vel, hos Tjorbadi Jordan var det ikke!“

„Venner og medsammensvorne stødte mig usselt bort. saadan som jeg har fortalt dig,“ sagde Doktoren med dyb Bitter-

hed. „Alle smækkede de Døren i for den dødsens forfulgte . . . nej det var en anden Dør, som gik op.“

„Hvis da . . . fortæl alt!“

„Godt.“ tog Doktoren fat, „mine Forfølgere nærmede sig for hvert Sekund. Jeg var naaet til Gadens Ende. Da fattede jeg en fortvivlet Beslutning, jeg vilde prøve paa at løbe forbi Vagtmandens Kugler og slippe ud i det frie, og egentlig talt havde jeg slet ingen anden Mulighed at vælge, hvis jeg vilde reddes i denne dobbelte Ild. Da jeg vel var naaet i tredive Skridts Afstand fra Ulvemuren, hvor jeg allerede skimtede Basjibozuken med sin Bøsse, blev en lille Port aabnet, jeg hørte dens Knirken og standsede . . . Jeg saå ud for mig, da kendte jeg, at jeg var ved Milka Tuduritjkinas Hus — Skøgens. Paa Tærskelen stod Pigen selv. Jeg hviskede febrilsk:

„Milka, man er efter mig, vil du skjule mig?“

„Kom kun ind, Doktor.“ svarede hun og jeg slap ind. Faa Minutter efter jog mine Forfølgere forbi den frelsende Dør og videre ud.“

„Det var hende, der reddede dig,“ udbød Ognianof.

„Ja, Boitjo, det var Skøgen Milka! Denne Gang klædte Forsynet sig i Milkas Skikkelse . . . Den uheldige — hun har intet at frygte, intet at tabe, intet at sørge over. — Hun er paa den Bund, hvor der kun er et opad . . .“

„Hun viste ene Mod mellem saa megen forsigtig Hjærteløshed, mellem saa megen hæderlig Lumpenhed!“ indskød Ognianof.

„Gud i Himlen, kun dér kunde Retskaffenheden finde Tilflugt!“

„Nu kan de jo søge Hus paa Hus igennem i Bjela-tjerkova og se om de kan finde mig!“

„Men hvor vil du hen nu, Doktor?“

„Til Rumænien!“

„Ja, jeg var ogsaa paa Vej dertil, men Fanen lokkede mig til at komme ned fra Bjærgene.“

„Men du kommer ikke gennem Landet i de Klæder — og uden Hat.“

„Derfor sendte jeg ogsaa lille Marika til dig med et Brev, for at faa, hvad jeg behøvede. Det er underligt, saa længe hun bliver borte.“

„Hun behøves ikke nu,“ sagde Doktoren, „saa snart det mørkner, løber vi til Hambars Mølle, der finder Baj-Lilko nok alt, hvad du trænger til. Jeg har et gammelt Pas hos mig, det kan du rejse paa . . . Og jeg har Proviant i min Sæk. — Vi skal nok redde os.“

„Jeg kom ikke for at løbe, jeg troede her var Revolution: er der da slet ingen Efterretninger fra andre Steder . . .?“

„Kun uklare Rygter, men allevegne det samme, Skræk og Nederlag, Oprøret kan ikke brede sig, det kvæles hvor det ulmer . . . men du maa selv vide mere.“

„Ja, fra Bjærgene har jeg set over tyve Landsbyer i Flammer,“ sagde Ognianof.

„Ja, Broder, vort Folk var ikke modent til den Gærning! Vi har taget frygtelig fejl, dyre Ofre betaler Bulgarien nu, og saa helt forgæves.“

„Ja, vi har vel taget fejl. Men Revolutionen maatte komme og de Ofre maatte betales. Ja, jeg kunde næsten ønske, at de havde været større og endnu forfærdeligere. — Vi formaar ikke med vor Kraft at sønderslaa Tyrkiet, men vi kan vinde Verdens Beundring og Medfølelse ved vore skrækelige Ulykker, ved vort Mod og de Strømme af Blod, der flyder ud fra Bulgariens Legeme. Det er et Tegn paa, at vi er til. Den døde er der ingen, som tænker paa, kun den levende har Ret til at leve. Hvis nu de evropæiske Regeringer ikke kommer os til Hjælp, saa fortjener de ikke at kaldes kristne og civiliserede! . . . Og selv om det alt er forgæves, selv om Himlen sender os vort Skrig tilbage som tom Genlyd, saa skal vi ikke angre det, vi har gjort. Vi har udfyldt en menneskelig Pligt, vi har stræbt at vinde Friheden for Blod — det er ikke lykkedes — det er

sorgeligt, men det er ikke skammeligt for os. Forbrydelse og Skændsel er der først, naar vi lægger vore Hænder i Skødet, naar vi vender vort Ideal Ryggen, naar vi glemmer det Blod og den Ild, der har plettet Bulgariens lyse Foraar.“

„Ognianof“, sagde Doktoren efter en kort Tavshed, „det synes mig, at det kun er os to i det hele Folk, som nu tænker saadan: Hele Bulgarien forbander nu os for sin Ulykke. Gaa hen, hvor du vil og hør, hvad de siger. Enhver giver nu Steftjof Ret.“

En alvorlig Samtale.

For første Gang hørte Ognianof nu Steftjofs Navn paany. Hans Pande rynkedes i Foragt.

„Hvad for noget, lever den Usling endnu?“

„Usling, siger du?“ afbrød Sokolof ham; „Steftjof anses nu for den klogeste, mest udmærkede og stolte Medborger. Jeg fik ikke taget hans Blod, jeg havde dog bestemt min Hunbjørn til den Gærning . . . Han nyder nu sin Triumf sammen med Tjorbadji Jordan. Alle kalder de to for Byens Redningsmænd . . . Men os slaar de ned som skabede Hunde, hvis de blot ser os . . .“

„Det er altsammen ligemeget . . . Han er et nedrigt Dyr . . . Stakkels Lalka, hun er sikkert meget uheldig . . .“

„Véd du det ikke? Lalka er død!“

„Er hun død? Hvad siger du? Det er vel den Slyngel, der har dræbt hende!“ brast det ud af Ognianof.

„Ja, han har dræbt hende!“

Og Doktoren fortalte ham med Graad i Stemmen, hvordan Lalka døde. Ognianof greb rørt hans Haand. „Vi to, vi er

lige ulykkelige. Din elskede, Lalka, er i Graven, og det Væsen, som jeg har elsket er ogsaa — i Graven — tabt for mig.“

„Nej, nej, din Rada lever, hun er i Bjela-tjerkova!“ afbrød Doktoren ham.

„Lever? — ja hun lever, men for mig er hun død.“ Sokolof saa forbavset paa ham.

„Ja, hun er død for bestandig,“ gentog Boitjo mørkt. . . .

„Den ulykkelige Kandof! Gud faar tilgive ham. — Hvorfor har jeg overlevet ham? . . .“

„Har du ogsaa været saa gal at tro paa denne jammerlige Sladder? Har du Mistanke til Rada — nej, det er op-
rørende! . . .“

„Oprørende? — Jeg har troet at hun var hvid som Uskylden selv og hvad har jeg set selv?“ stønnede Ognianof — „jeg troede paa hende, elskede hende, ja Fædrelandet var dengang lysere og min Selvtillid større, mit Mod uden Grænse . . . Og hvilket Nederlag! . . . Nej, nej, tal ikke til mig om den Sag.“ Ognianof bøjede sit Hoved tungt.

„Jo, jeg vil tale, hvad er det, du har set? Maaske truffet Kandof hos Rada . . . aa, skam dig, du lyver for dig selv. Rada har elsket dig saa trofast som en Pige kan elske, men hun er mishandlet af Rygtet, og nu ser jeg, at du er den værste dertil,“ sagde Doktoren fuld af Uvilje.

Ognianof sendte ham et bebrejdende Blik. „Doktor, for den ulykkelige Kandofs Minde, hold op at tale mere om hele den pinefulde Sag.“

„Nej, jeg vil netop afvaske din Mistanke fra Kandofs Minde — du har ikke Lov til at tro, at han har handlet lavt. Jeg véd det godt, han var dybt forelsket i Rada, han var jo en Fantast og lod sig aldeles henrive — han var syg af Liden-skab, skyede os alle, forlod Komitéen; men alt dette forandrede ikke Radas Følelser en eneste Smule — og aldrig har han blot berørt et uhæderligt Forslag. Hun har vel af Blufærdighed intet sagt dig, men hun har grædt for Lalka over Kandofs stille

Suk. Det passer godt, at vi to traf hinanden nu, dér, læs hans Brev, som han skrev den samme Dag, hun rejste til Klisura. Jeg har faaet det af Netkovitj . . .“

Sokolof tog et Brev ud af sin Lommebog og gav Ognianof det.

Boitjo løb det hastigt igennem og Taarerne glimtede i hans Øjne. Et lykkeligt Udtryk gled for et Øjeblik over hans Ansigt.

„Tak, Sokolof — det, du har ladet mig vide, har taget en frygtelig Byrde fra mit Sind. Du har givet mig som en fornyet Sjel.“

„Stakkels Rada, stakkels, stakkels, om hun dog blot kunde faa det at vide. Jeg véd at hun er saa grænseløs ulykkelig. Om hun dog blot kunde faa dig at se, hun tror, at du er dræbt, som alle andre tror Skriv til hende, send hende nogle Ord, før vi gaar herfra, at hun kan faa en Smule Glæde.“

„Hvad, skal jeg skrive til hende?“

„Ja, hver menneskelig Følelse kræver det . . .“

„Nej, den menneskelige Følelse kræver, at jeg ikke skriver, men selv gaar til hende og falder hende for Fode og beder om Tilgivelse . . . Jeg har været grusom mod hende, grusom indtil Lavhed,“ skreg Ognianof.

„Ja, men nu er det umuligt, du kan ikke gaa derind.“

„Maaske det er umuligt, men jeg vil derind,“ sagde Ognianof bestemt.

„Vil du gaa ind til Bjela-tjerkova?“ udbød Doktoren forfærdet. — „Det er det fulde Vanvid — det er at springe ind i Ilden . . . Jordan og Steftjof er Herrer derinde — det er at kaste sit Liv bort . . .“

„Du véd, at jeg kun lidt tænker paa mit Liv, naar det gælder at bevare min Ære. Ikke engang Tosun med hele sin Horde kunde holde mig tilbage nu. Jeg maa, jeg maa bede om Tilgivelse hos Rada for den Kval, der fik hende til at søge

Døden i Klisuras Flammer. . . .“ Ognianof fortalte ham alt, hvad der var sket i Klisura.

„Ja, saa holder jeg dig ikke tilbage, Broder!“ sagde Doktoren bedrøvet.

Ognianof tænkte sig lidt om og sagde stille: „Desuden er der endnu ét, Rada er min, jeg har viet mig til hende sidst vi var sammen i Bjela-tjerkova — jeg har viet mig for Guds Ansigt, og istedenfor Ringe vekslede vi hellige Løfter. Hun maa med mig, op til Rumænien, saa snart jeg er naaet derhen, saa kalder jeg hende til mig for at dele Fattigdom, Nød og Lidelser, som det nu én Gang er en Emigrants Lod. — Jeg véd det, hun vil med Glæde komme og dele Skæbne med mig, som vi her har delt Skæbne. — Saa snart det mørknes gaar jeg, og endnu i Nat er jeg tilbage, sund og uskadt. Nu har jeg slet ingen Lyst til at dø. Rada er i Live, og hun er min, og Bulgarien er ikke frit endnu.“

Mødet.

Sokolof kiggede ud gennem en Aabning. „Der kommer nogen, det er nok Marika!“ sagde han.

Ognianof stirrede ud i Dalfuren. „Nej, det er ikke Marika. Marika er spinklere og hendes Kjole er blaa.“

„Ja, hun der kommer er i sort, hun har en Bylt i Haanden.“

„Rada!“ udbrød Ognianof og sprang i Vejret.

Det gav ogsaa et Sæt i Doktoren.

Ognianof gik helt ud i Vandmøllens Døraabning og vinkede med begge Hænder.

Rada, der nogen Tid havde flakket om mellem Stenblokkene

for at finde Boitjo, fik nu Øje paa ham. Hun fo'r ned mod Møllen, og faa Øjeblikke efter var hun dér.

„Rada!“

„Boitjo! Boitjo.“ græd hun og trykkede hans Hoved mod sine Kinder.

Dybt rørt var Sokolof Vidne til denne Scene.

„Men hvordan har Du dog fundet herud, lille Rada?“ spurgte Ognianof, saa snart han var kommen lidt til sig selv og beherskede sine Følelser igen.

„Jeg fik det Brev, Marika havde til Doktoren. — Boitjo, hvorfor har du dog pint mig?“ sagde Rada, vaad af glade Taarer . . . „Du er ikke længere vred paa mig, vel? Og du har heller ingen Ret haft til at vredes paa mig . . . Ikke sandt, nu véd du, at der slet ingen Aarsag har været . . .“

„Tilgiv mig, min lille Due, tilgiv mig!“ Boitjo bedækkede hendes Hænder og Arme med Kys. — „Nu véd jeg altfor godt, hvor dumt og skammeligt jeg har pint dig; kun for faa Øjeblikke siden har Sokolof aabenbaret mig alt. Jeg stod rede til at gaa ind til Byen for at finde dig og bønfalde dig om Tilgivelse for min Grusomhed . . . Jeg har slet ikke fortjent en saadan Piges Kærlighed. — Kan du glemme det, jeg har gjort dig, kan du tilgive mig?“ Og Ognianof stirrede henreven ind i hendes fugtige Øjne, der strømmede over i Lykkefølelse og endeløs Kærlighed. . . .

Men det varede kun en stakket Stund, paa én Gang blev Rada bleg som en Væg, rev sig løs fra Ognianof og næsten skreg: „Løb af Sted, Boitjo! jeg glemte helt at sige dig det . . . I maa løbe begge. Du er bleven set her, og Tyrkerne kommer!“

Ognianof og Sokolof stod som lynslagne.

„Skynd jer, skynd jer, op i Bjærgene!“ gentog Rada forfærdet.

„Hvad siger du! hvordan?“ spurgte Doktoren, han troede ikke sine egne Øren.

„En Tsigøjnerpige har set dig og meldt det i Konaken,

førend jeg saa Marika . . . Medens jeg gik herud, kunde jeg se en Skare Basji-bozucker komme ned gennem Vinhaverne . . . Det er efter dig, de er ude, Boitjo. Aa, Gud, at jeg glemte at sige dig det straks! . . . Jeg har spildt saa megen Tid med at søge efter dig . . . Vi ses et andet Sted igen . . . Men skynd dig bort nu, skynd dig!“

Trods hele den vidunderlige Aandsnærværelse, Ognianof ejede i kritiske Øjeblikke, stod han nu som lamslaet ved at modtage en saadan Efterretning, just midt i den lyseste Glæde, netop som han uventet holdt sin elskede i Armen, nu mere daarende end nogensinde i sin rige Kærligheds Heltemod. Han kunde ikke tage en hurtig Beslutning. Han følte sig kraftløs overfor en saa pludselig Skilsmisse midt i hans saligste Møde. Saadanne Sjælsomvæltninger er rystende. — Men hvert Minut var dyrebart.

„Ja, vi maa afsted! men du . . .?“ spurgte Boitjo.

„Se ikke efter mig, tænk ikke paa mig . . . løb blot alt, hvad I kan; og tag det her, her er Klæder — og nu farvel, Boitjo, vi ses nok, red blot dit Liv; vi ses, vi kommer sammen igen, Boitjo, min Boitjo! . . . hvor det end bliver; Gud være med dig — . . .“

Og Rada rakte Ognianof Knyttet, greb ham om Armen og næsten trængte ham ud mod Indgangen til den forladte Mølle.

„Nej, nej, jeg kan ikke gaa fra dig i en saadan Stund . . . Hvis nu disse Barbarer finder dig her? . . .“

„Ja, ja, de kommer, Boitjo!“

„De kommer, og finder de saa dig ene her paa dette vilde Sted . . . de Dyr . . . nej, det er bedre, at jeg dør her og forsvarer dig . . .“

Men paa én Gang indsaa han Uforstanden, ja det fuldstændig afsindige i en saa fortvivlet Beslutning. — Han vendte sig om mod Rada og spurgte hende: „Kan du følge med os?“

Paa dette uventede Spørgsmaal svarede Rada henreven: „Ja, ja, Boitjo! jeg kan følge med jer lige til Verdens Ende —“

Ognianofs Øjne straaledede.

„Lad os komme hen til „Malki Stol“*) ovenover Vandfaldet, der skal jeg opholde dem til Mørkets Frembrud, og imens bringer du Rada op i Bjærgene.“

Ovenover Styrtet sprang der nogle Klipper frem i forrevne Former, det var Malki Stol. Bag ved disse Stene kunde en enkelt velbevæbnet Mand lukke Bjærgstien for en hel Skare Fjender.

Der var ikke et Øjeblik at spille.

„Op i Bjærgene!“ næsten befalede Ognianof.

Han sprang først over Tærskelen og kastede et Blik ud over Dalen.

Skilsmissen.

Det var allerede for sent.

Paa den modsatte Bred mellem de skarpe Klippeblokke kom Tyrkerne. De krøb frem mellem Sten og Buskværk, saa kun deres Hoveder og Bøssepiberne saas. Ovenpaa en mægtig Blok stod en Skikkelse i hvide Klæder og pegede paa Møllen. Det var Tsigøjnerpigen. Tyrkerne klatrede allerede mellem Stenene, ikke hundrede Alen fra den Klippe, hvor Vandmøllen stod.

Ognianof og Doktoren saa, at de var omringede, og opgav al Tanke om Flugt. Det var umuligt at slippe bort.

Tyrkerne blev ved at krybe forsigtigt frem og igen standse bag Stenene og hver Dækning, de kunde finde. Der var vel henved hundrede af dem.

Kun Stien ned ad Dalfuren var aaben.

*) Bulgarsk: Det lille Bord.

Boitjo vendte sig om til Rada og sagde: „Rada, skynd dig ned ad Stien og løb langsmed Aaen!“ — Men i samme Stund fo'r en skrækkelig Tanke gennem ham, hans Ansigt blev mørkt, og han sagde: „Nej, det er bedre, du bliver her . . .“

Og i Radas Øjne læste han den samme Tanke.

„Hos dig, hos dig, Boitjo!“ hviskede hun og slog sine Arme om sit Bryst. Et Hav af Jammer, Kærlighed og sorgtung Hengivelse laa i hendes taareblanke Øjne. Hun var rede til at dø . . .

Ognianof og Sokolof talte deres Patroner.

„Vi har 18 Skud,“ sagde Doktoren.

„Det er nok til en hæderlig Død,“ sagde Boitjo sagte.

Det var selve Tosun-Beg, som anførte Morderbanden. Førend han viste sig hernede mellem Stenene, havde han afspærret Dallen, sat Vagt ved Malki Stol og saaledes helt omringet Oprørerne — eller snarere Oprøreren, ti han var vis paa, at Ognianof var ene derinde.

Førend han gav Ordre til at skyde, befalede Tosun, at man skulde opfordre til Overgivelse.

„Overgiv dig, Konsulos Kumita,“ blev der raabt paa tyrkisk. Kun Klippernes Ekko gav Lyd.

Rada var krøbet sammen i en Krog, stum og ubevægelig.

„Mod, Rada!“ sagde Boitjo sorgfuld.

Hun gjorde kun en Bevægelse med Haanden, som om hun vilde sige: „I Klisura var jeg angst, den Gang var jeg ene og forladt. Nu er jeg ikke bange, jeg dør jo sammen med dig og du elsker mig . . . Du skal faa det at se . . .“

Boitjo forstod den heroiske Tanke i dette stumme Svar, og hans Øjne blev vaade.

Sekunderne randt.

Ognianof og Sokolof, der lænede sig op mod Muren for at være lidt mindre udsatte, trykkede krampagtig om Revolver-skæfterne. De sendte Øjekast til de to Klipperande, hvorfra de hvert Nu ventede, at Skuddene skulde brænde løs.

Der hengik vel ét Minut. Det var klart, at det var den Frist Tosun-beg havde indrømmet dem.

Da knaldede Bøsserne fra den vestre Skrænt, og Bøsserne knaldede fra den østre og knaldede fra Dalen. De belejrede kunde høre Kuglerne pibe gennem Aabningerne i Taget og de store Huller i Murene, og slaa mod Stenene — de faldt fladtrykte ned for deres Fødder.

Det gav mangefoldig Genlyd langs Klippefuren.

Paa én Gang holdt Skydningen op.

Trods sin ynkelige Forfatning gav dog Møllen de tre ulykkelige en vis Dækning. Ingen af dem var ramt. Rada var falden bevidstløs om paa Jorden. Modet havde svigtet den ulykkelige Pige. Hendes Hue var gleden af og hendes mørke Haar bølgede opløst ned ad Skuldrene og laa henad Jorden.

Den næste Salve vilde sikkert ikke lade vente længe paa sig, og som Rada nu laa, var hun udsat for at træffes.

Ognianof bøjede sig ned, løftede hende og bar hende ind i den Krog, som syntes ham den sikreste, og under hendes Hoved lagde han Knyttet. Han maatte derved skubbe hende lidt, men hun vaagnede ikke, hun laa stadig ubevidst, uden at føle noget af det, der skete om hende. — Da grebes han pludselig af en fortvivlet, overmenneskelig Sorg ved Synet af dette skønne, blege Ansigt med de tillukkede Øjne og blodløse Læber, ved Synet af denne ulykkelige Pige, der havde knyttet sin Skæbne til hans, og fra hvem han nu maatte skilles i Helvedeskval ved Tanken om den Lod, der vilde blive hendes i disse Dyrs Hænder, som han ikke mere kunde frølse hende fra.

„Var det ikke bedre, om jeg dræbte hende,“ tænkte han.

Da Angriberne intet Svar havde faaet fra Møllen, og der ikke var løsnet ét Skud derfra, blev de dristigere, og de gik nu fremad til Klippeblokkene lige under Møllen. Kredsen om de belejrede blev snævrere, det afgørende Øjeblik rykkede nær.

„Overgiv dig, Kumita!“

Der kom intet Svar.

Pludselig haglede en Byge af Kugler ned over Møllen. Under Skydningen rykkede Tyrkerne endnu nærmere, de var komne til den Overbevisning, at Oprøreren, som gemte sig inde i Møllen, var vaabenløs. Kuglerne slog i Smæld mod Væggene. Det lød som Uvejr.

Tyrkerne var nu ganske nær. De standsede for en kort Stund. Ognianof stod bag en Vinduesaabning, Doktoren ved Indgangsdøren.

De sendte hinanden et Blik og affyrede saa deres Revolvere lige ind i den tætte Sværm af Fjender. Dette pludselige Svar strakte tre Mand til Jorden og aabenbarede Møllens Forsvarsstyrke. Tyrkerne forstod, at der var mere end én Mand derinde. Det bragte en Smule Vaklen i Rækkerne, men kun for et Øjeblik. Sejrherrerne fra Klisura sprang med et vildt Brøl fremad mod den ildspyende Indgang. Fra Klipperne blev en hel Del ved at skyde mod Vinduesaabningerne for at hindre Forsvarerne i at søge ud fra Møllen eller blot sigte paa Angriberne.

Undergangen var nær.

„Doktor, vi maa dø, Farvel da for evig, Broder,“ sagde Ognianof.

„Farvel, Broder!“

„Doktor, det er et Ord, ingen giver sig levende i Fjendens Haand!“

„Ingen, Boitjo! jeg har endnu fire Patroner, én beholder jeg for mig selv . . .“

„Jeg holder to tilbage, Doktor!“ — Ognianof saå uvilkaarligt paa Rada. Hun laa som før, men hendes Ansigt var bleven hvidt som et Lagen, fra venstre Side af hendes Bryst rislede en tynd Strøm af Blod sagte frem under Kjolelivets Folder . . . En Kugle var prellet tilbage fra Væggen og havde ramt hende. Hun var død. Fra Bevidstløshed var hun gledet over i den evige Søvn.

Da forlod Boitjo sin Post, gik hen til hende, knælede ned

og Fortvivlelse malede sig i hans Ansigt; Ognianof, som skød ind i Sværmen, selv saaret, saå det og spurgte:

„Lider du meget, Broder?“

„Nej, nej, men jeg har bortskudt min sidste Patron, jeg glemte . . .“

„Jeg har endnu to i min Revolver, tag den,“ sagde Ognianof og rakte Sokolof sit Vaaben.

„Nu skal de faa at se, hvordan en bulgarsk Apostel dør!“ Han trak den lange Jatagan af Doktorens Bælte, sprang ud og lige ind mellem Tyrkerne med rasende Hug til højre og venstre — — — — —

En halv Time senere dukkede den hele Horde frem fra Klippekløften, beruset af Sejr, skrigende og satanisk lystig med Ognianofs Hoved stukket paa Stage. Doktorens, der var sønderhugget af Knive, duede ikke til Sejrstegn. Det første Hul fra en Kugle havde Doktoren selv givet sig. Radas Hoved havde man ladet i Fred — af politiske Aarsager.

Tosún-Beg var mere snu end hans blodige Værkfælle fra Tumrusj.

Bagest bragte man de døde og saarede, smidt paa en Kærre.

Med vilde Hyl drog Skaren ind i Byen. Den var tom og øde som en Kirkegaard. Paa Torvet plantede de deres Trofæ. Kun ét eneste Menneske sneg sig om her som et Spøgelse.

Det var Muntjo, Idioten.

Næppe havde han genkendt sin elskede Russers Hoved, før han fæstede sine vanvittige, flammende Øjne paa det og brød ud i et Uvejr af Spyttten og Skældsord, en enorm Forbandelsesstrøm mod Muhammed og Sultanen.

De hængte ham udenfor en Slagters Bod.

Denne Daare var det eneste Menneske, som vovede at protestere.

